R O M Â N I A
MINISTERUL APĂRĂRII NAȚIONALE

NESECRET
Exemplarul nr. ....

BULETINUL

UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE

PUBLICAȚIE FONDATĂ ÎN ANUL 1937

Nr. 1 **Anul 2005**

REVISTĂ RECUNOSCUTĂ DE CONSILIUL NAȚIONAL AL CERCETĂRII ŞTIINȚIFICE DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR (CNCSIS)

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE
BUCUREŞTI – 2005

Coperta: Col.(r) conf.univ.dr. ION EMIL
P.c. IOANA MATEESCU

CONSILIUL DE COORDONARE

General conf.univ.dr. Mircea Mureşan - preşedinte
Colonel (r) conf. univ.dr. Ion Emil - secretar
General bg. prof.univ.dr. Viorel Buța
Comandor prof.univ.dr. Florian Râpan
Contraamiral fl.(r) prof.univ.dr. Marius Hanganu
Colonel prof.univ.dr. Ion Geantă
Comandor prof.univ.dr. Gheorghe Olteanu
Colonel (r) cercetător ştiințific dr. Constantin Moştoflei

Referenți
Col.prof.univ.dr. Vasile Vartolomei
Cdor.prof.univ.dr. Traian Anastasiei
Cdor.prof.univ.dr. Dorin Mara
Col.prof.univ.dr. Constantin Rizea
Lt.col.prof.univ.dr. Ion Roceanu
Col.prof.univ.dr. Constantin Hlihor
Lt.col.prof.univ.dr. Dănuț Manta
Pentru limba engleză: Lt.col. Ion Puricel
Pentru limba franceză: Col.prof.univ.dr. Benone Andronic

COPYRIGHT: sunt autorizate orice reproduceri fără perceperea taxelor aferente cu condiția precizării sursei.

- ***Responsabilitatea privind conținutul articolelor revine în totalitate autorilor.***

ISSN 1453-4967

BULETINUL
UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE

C U P R I N S

Studiu asupra unor concepte doctrinare franceze 7
Gl.mr.conf.univ.dr. PAUL VASILE

Profesionalizarea forțelor armate 13
Lt.col. MARIUS POTÂRNICHE
Mr.drd. STAN ANTON

Dificultăți în proiectarea unei mașini de luptă a infanteriei 20
Lt.col.conf.univ.dr.ing. TOMA PLEŞANU

Potențialul militar al statelor din spațiul balcanic 23
Lt.col. GHEORGHE TĂTARU

Peninsula Balcanică – locul izbucnirii războaielor
în Europa zilelor noastre 34
Lt.col. GHEORGHE TĂTARU

Aspecte legate de evaluarea operativă a rezultatelor
activității de cercetare științifică 43
Col.(r) VASILE POPA

Relația coordonator științific - student în activitatea
de elaborare a lucrării de diplomă 49
Col.dr. LIVIU SCRIECIU

Particularități ale relației verbale din perspectiva
managementului în situații de urgență 55
Lect.univ. LUIZA KRAFT

Utilizarea calculatorului în cadrul orelor de limbi străine 65
Lect.univ.dr. MARIA-MAGDALENA POPESCU

O posibilă proiecție a managementului comunicării
în armata României 70
Col. (r) GEORGE DAVID

Utilizarea cercetărilor operaționale pentru alegerea variantei
optime de apărare aeriană a unor obiective din zona
de responsabilitate a comandantului componentei aeriene
a unei forțe întrunite, într-o operație multinațională
de impunere a păcii - Metoda Neumann – Morgenstern 78
Lt.col. ION PURICEL

Caracteristici definitorii ale salarizării militarilor
din unele state membre NATO şi posibilități de racordare
treptată la acest sistem pentru militarii români 84
Col.prof.univ.dr. DUMITRU NICA
Lt.col. GABRIEL FOTACHE
Ec. CORNELIA FOTACHE

Informația şi luarea deciziei 95
Mr. CRISTI CORUȚ

Echilibrul mobilitate-contramobilitate în acțiunea militară..... 101
Lt.col. ION CONSTANTIN

Considerații privind comanda şi controlul în operațiile
multinaționale de stabilitate 111
Cpt.cdor. ION CHIORCEA
Cpt.cdor. VIOREL ZAMFIR

Relația NATO-UE şi evoluția conceptului de identitate
europeană de securitate şi apărare..... 117
Lt.col.conf.univ.dr. DĂNUȚ MANTA
Lt.cdor.conf.univ.dr. IOAN CRĂCIUN

Sprijinul de foc într-un conflict neconvențional.
Artileria S.U.A. în războiul din Vietnam..... 125
Mr. VALERICĂ CRUCERU

Întrebuințarea minelor şi dispozitivelor improvizate
– element de importanță majoră pentru tactica gherilelor
vietnameze între 1959 - 1975 135
Mr. VALERICĂ CRUCERU

Misiuni specifice blindatelor uşoare pe şenile 141
Col. VASILE RADU

Tendințe privind evoluția M.L.I. pe şenile 148
Mr. CONSTANTIN POPESCU
Lt.col.conf.univ.dr.ing. TOMA PLEŞANU

Războiul bazat pe rețea – un nou concept al acțiunilor
militare moderne 154
Lt.col.prof.univ.dr. ION ROCEANU

Componenta de geniu în acțiunile militare desfăşurate
de forțele aeriene în războiul modern 161
Gl.bg.(r) dr. PETRE GRECU
Mr. VIOREL BARBU

Elemente fundamentale ale războiului informațional 170
Mr.instr. şef VALENTIN DRAGOMIRESCU

Viziunea europeană asupra securității şi apărării..... 183
Lt.col. MARIUS POTÎRNICHE
Mr. ANTON STAN

Aspecte actuale ale doctrinei medicale în cadrul
structurilor Organizației Tratatului Atlanticului de Nord (NATO) 190
Mr. medic dr. IOAN IULIAN PETRESCU

Acțiunile contingentului militar britanic în Irak (2003) 195
Col.conf.univ.dr. DĂNUȚ CHIRIAC
Cpt.cdor. MIHAI ŞTIR

Cauzele, caracterul şi amploarea războiului
din Coreea (1950 – 1953)..... 202
Mr. VASILE VREME
Gl.bg.(r) prof.univ.dr. DUMITRU ALEXIU

Terorismul – factor de risc la adresa securității naționale 209
Mr. CRISTI CORUȚ

Activitatea de informații în prevenirea acțiunilor extremist-teroriste ..217
Col.dr. MARICEL ANTIPA
Col.dr. ION PREDA

Evoluția confruntării terorism-antiterorism după 11 septembrie.....222
Dr. EUGEN SITEANU
Col.prof.univ.dr. BENONI ANDRONIC

Gestionarea crizelor generate de acțiunile teroriste şi necesitatea sincronizării luptei în direcția combaterii terorismului.....230
Col.(r) ION IOANA

Combaterea şi sancționarea actelor de terorism.....234
Cdor.dr. ŞTEFAN GEORGESCU

Terorismul şi implicațiile sale asupra acțiunilor militare. Modalitățile de prevenire şi combatere a acțiunilor teroriste 245
Col.(r) ION IOANA

Sisteme de mentenanță a autovehiculelor 254
Col.ing. VASILE AIOANEI

Creşterea complexității mentenanței autovehiculelor la mobilizare 263
Col.ing. VASILE AIOANEI

Managementul mentenanței în forțele terestre ale Germaniei 272
Col.ing. VASILE AIOANEI

Implicarea logisticii în procesul de transformare a armatei.....282
Col.dr. LIVIU SCRIECIU

Logistica bazată pe rețea 289
Mr. Bixi-Pompiliu MOCANU

Analiza obiectivelor fundamentale de marketing în activitatea de aprovizionare 295
Lt.col.conf.univ.dr. GHEORGHE MINCULETE

Aspecte juridice ale organizării şi desfăşurării operațiilor CIMIC.....303
Lt.col.conf.univ.dr. CONSTANTIN IORDACHE

Umanizarea dreptului umanitar.....310
Col.(r) VALENTIN-STELIAN BĂDESCU
Lt. SORINA RĂDUICĂ

STUDIU ASUPRA
UNOR CONCEPTE DOCTRINARE FRANCEZE

Gl.mr.conf.univ.dr. Paul VASILE

A thorough study of some French doctrinal concepts leads very clearly to the idea that gaining control over the ground space can not be achieved independently.

Therefore, control over airspace must be achieved, the later being more and more dependent of space and air reconnaissance operations.

Din studiul unor concepte doctrinare franceze, rezultă cu multă claritate ideea potrivit căreia exercitarea controlului asupra spațiului terestru nu se poate realiza în mod independent. Acesta trebuie să fie completat de controlul asupra spațiului aerian şi este, din ce în ce mai mult, dependent de acțiunile de cercetare aeriană şi spațială.

Se consideră că spațiul terestru este definit prin excelență de caracterul său fizic, alăturându-i-se, ca elemente esențiale, spațiul uman şi cel structural.

Toate acestea îi conferă un caracter deosebit de complex. Mediul fizic este privit în corelație cu mediul biologic şi cel antropologic. Controlul asupra sa, realizat prin utilizarea forței armate, poate fi definit, pe de o parte, în funcție de tipul de operații, obiectivele politice urmărite, acțiunile militare desfăşurate şi, pe de altă parte, după configurația fizică a terenului, vegetație, facilități față de acțiunile militare, penetrabilitate, densitate umană şi amenajări de diferite tipuri realizate prin intervenția omului.

În viziunea franceză, spațiul terestru este de o mare complexitate, fapt pentru care se acceptă cu dificultate existența distinctă a unui spațiu strategic – ca loc de înfruntare a intereselor politice globale, a unui spațiu operativ – ca regiune unde înfruntările de legitimitate se exprimă în lupta pentru apărarea sau cucerirea locurilor unde se desfăşoară viața socială, economică, culturală, respectiv care definesc civilizația unei entități şi, în final, a unui spațiu tactic – unde victoria înfruntării este legată de capacitatea de a-i exploata, prin manevră, complexitatea tuturor dimensiunilor şi a determina cooperarea celor care îşi duc viața în locurile respective, prin forță de convingere şi persuasiune.

Datorită complexității sale, spațiul terestru este definit ca fiind principalul loc de înfruntare între beligeranți.

În acest context, spațiul terestru fizic devine, în același timp, suportul și miza manevrei.

Analiza sa din punct de vedere militar se efectuează în ansamblu și pe subansamble. În acest cadru, atât caracteristicile fizice, cât și cele de natură umană și economică constituie spații omogene sau heterogene care facilitează sau, dimpotrivă, complică dispunerea unităților pe teren, dând astfel naștere unui canevas care va fi luat în calcul, obligatoriu, la elaborarea concepției de manevră. Acest canevas, care comportă locuri de trecere, de interdicție, de intersecție, locuri de mare mobilitate sau de restricții, constituie deopotrivă o miză a reușitei manevrei în sensul de a obține efectul scontat încă din faza de acces la obiectiv. Este de dorit, deci, să nu se facă manevra la nivel operativ și tactic asupra aceluiași obiect al înfruntării în afara altui considerent decât apărarea sau cucerirea obiectivului în sine. O asemenea tactică ar putea duce la lupta de uzură, lineară, unde nu se mai poate vorbi de manevra în sine.

În cadrul conflictului asimetric, utilizarea sa este oarecum diferită. Este mai puțin indicată manevrarea unor mari și importante ansambluri de forțe, recomandându-se sporirea capacității de a controla suprapunerea zonelor care le constituie. Aceste zone sunt influențate de diferiți factori fizici ai terenului: geologici, munți sau văi, vegetație, zone abrupte, hidrografie. Ele sunt deopotrivă influențate și de amenajările realizate de către om, de genul canalelor, barajelor, autostrăzilor, zonelor urbane.

De remarcat că importanța spațiului fizic se impune în toate situațiile.

În situația conflictului simetric, el îi așază pe toți „actorii” militari pe același plan, avantajul urmând a reveni celui care îl cucerește (deține) și știe să-l utilizeze mai bine.

În cazul conflictului asimetric, accepțiunea de mai sus este mai puțin adevărată. Lupta devine un veritabil joc de-a v-ați-ascunselea desfășurat, ce-i drept, la o scară mai mare. Arta acestui joc este de a se realiza o cât mai bună osmoză între „jucători” și mediul natural. Controlul beligeranților se raportează de această dată la controlul spațiului și, în primul rând, la cel al spațiului fizic. În acest context este indispensabilă cunoașterea sa precisă, amănunțită chiar, fapt ce necesită reflecție, exploatare atentă și analiză detaliată. În această situație, aportul calitativ al tehnicii de luptă se diminuează, în timp ce experiența dobândită favorizează anticiparea acțiunilor militare conducând concomitent la o mai bună organizare și desfășurare a acestora.

CONTROLUL ASUPRA SPAȚIULUI TERESTRU ÎN ACȚIUNILE MILITARE

În cadrul acțiunilor de forță, teatrele de operații militare se împart, în general, în două părți: una aflată sub controlul trupelor proprii sau al coaliției și cealaltă aflată sub controlul inamicului. Distingem deci, o *zonă aparținând trupelor proprii* (amice), o *zonă de contact între trupe* (amic-inamic) și una aflată în profunzime, supranumită *zonă din adâncime*. Această clasificare nu este în fapt decât una teoretică. În anumite situații, o parte din teatru poate constitui *zonă indeterminată* – care nu este controlată nici de trupele proprii și

nici de către inamic. Luând în calcul aceste elemente, vom detalia în continuare, conceptual, câteva modalități de exercitare a controlului asupra spațiului terestru.

Utilizarea spațiului în manevra de forțe

În acțiunile militare, controlul asupra spațiului fizic nu necesită a avea caracter de permanență. În lupta dusă împotriva forțelor adversarului, o parte a manevrei este destinată pregătirii luptei pentru o fază ulterioară, vizând exercitarea controlului asupra terenului de luptă în ansamblu. Aceste acțiuni ar putea avea drept scop:

- amenajarea terenului pentru favorizarea inducerii în eroare a adversarului şi conducerii acestuia într-o zonă în care va avea loc lupta în condiții dezavantajoase pentru el (prin crearea unor zone de încetinire, de închidere şi de canalizare, amenajate plecând de la morfologia terenului);
- cucerirea şi menținerea eventualelor puncte cheie ale terenului care ar permite manevra forțelor proprii şi ar împiedica acțiunile manevriere ale inamicului. Aceste puncte pot deveni puncte decisive, permițând accesul la centrele de gravitație obiectiv ale adversarului;
- utilizarea liniilor de fragmentație ale terenului (linii de creastă, falii, defileuri), pentru a articula o manevră defensivă care comportă faze ofensive de contraatac aplicate în zone favorabile.

Controlul spațiului „vid”

În scopul de a conserva securitatea forțelor terestre, controlul asupra spațiului terestru include supravegherea spațiului neocupat (a spațiului „vid” şi disponibilitatea unei „acoperiri” corespunzătoare în caz de amenințare inamică, cu baza de plecare aflată în interiorul spațiului ocupat de acesta.

Dezvoltarea liniilor de operații terestre

Se impune acolo unde liniile de operație terestră definesc orientarea direcțională a unei forțe în timp şi spațiu în raport cu inamicul între Zona de deplasare avansată şi Obiectivele forței (punctele decisive sau centrele de gravitație).

Controlul asupra zonei din adâncime (spate)

Potrivit concepției doctrinare franceze, se impune realizarea unui control permanent asupra zonei din adâncimea dispozitivului de luptă propriu, respectiv menținerea capacității de a detecta, încercui şi neutraliza toate categoriile de forțe inamice care au realizat pătrunderea în interiorul acesteia.

CONTROLUL ASUPRA SPAȚIULUI TERESTRU ŞI CONTROLUL VIOLENȚEI ÎN CADRUL ACESTUIA

Acțiunile desfăşurate de forțe la nivel tactic şi la nivel operativ sunt foarte variabile. Esențială este menținerea constantă a controlului asupra spațiului, în particular, asupra spațiului terestru ocupat. Aceasta este o modalitate de a împiedica acțiunile de violență atunci când lupta directă şi neutralizarea „actorilor violenți" nu sunt posibile sau nu sunt de dorit. În numeroase situații, acest control se exercită pe ansamblul teatrului sau asupra celei mai mari părți a acestuia, în esență asupra spațiului în care este deplasată (dispusă) forța.

El comportă diverse posibilități în funcție de tipul şi gradul de violență exercitat de către beligeranți, de utilizarea spațiului propriu şi de misiunea forțelor în teatru. Controlul asupra spațiului se declină în diferite tipuri de „control", specifice nivelului tactic, respectiv celui operativ.

Controlul asupra spațiului terestru la nivel tactic

La nivel tactic, controlul asupra spațiului se aplică uneia sau mai multor zone, într-un ansamblu coerent, şi cuprinde trei elemente esențiale (grade), respectiv: securitatea, controlul şi excluderea.

Securitatea

Scopul acestui grad de nivel tactic este să garanteze libertatea de acțiune a forțelor aflate în opoziție în scopul exclusiv de a contribui la reglementarea stării conflictuale. Acest grad de control tactic nu se poate realiza decât în zone suficient de stabile, în care părțile nu se mai află în opoziție violentă. Aceasta este convenabil tuturor angajamentelor post-conflictuale, deoarece presupune că părțile au negociat asupra revenirii la pace. Această convenție va putea fi pusă în practică fie cu o susținere exterioară, fie în urma angajamentelor asumate de părți vizând abținerea de la angajarea unor noi confruntări armate în zone în care nu au fost purtate încă acțiuni conflictuale.

Controlul

Scopul acestui grad de nivel tactic este, în general, să limiteze libertatea de acțiune a părților în opoziție în interiorul unei zone determinate şi, în particular, să împiedice orice acțiune care ar putea degenera în violență. Acest grad de control al spațiului tactic presupune, cel puțin în faza inițială, acceptul părților. Acesta implică, în plus, acțiuni de protecție, acțiuni de verificare şi, alături de acestea, existența unei capacități de intervenție în caz de necesitate.

Excluderea

Excluderea vizează preîntâmpinarea accesului în interiorul unei zone vizate sau a utilizării acesteia de către unul sau mai mulți beligeranți. Ea necesită nu numai controlul asupra rețelelor, organizațiilor în conflict din zonă, dar mai cu seamă eradicarea completă a unora dintre acestea sau a capacității lor de a acționa, în orice moment, indiferent de loc şi de zonă. Ea necesită acțiuni de protecție minimale dar, cu atât mai mult, acțiuni de verificare, de interdicție a liniilor şi punctelor de trecere şi acțiuni de constrângere aplicate imediat cea fost detectată o prezență neautorizată.

Controlul asupra spațiului terestru la nivel operativ

La nivelul teatrului de operații, problematica controlului exercitat asupra spațiului se analizează cel mai adesea în termeni referitori la poziția părților în contact în spațiu şi mai puțin în termeni ai acțiunilor ce urmează a fi desfăşurate.

Manevra constă, de obicei, în a face sugestii, a negocia, a impune o poziție spațială menită să favorizeze rezolvarea conflictului. Această postură corespunde, în măsura posibilului, unei satisfaceri a noțiunii de spațiu de existență sau spațiu de reprezentare a fiecăreia dintre părți. La acest nivel sunt practicate mai multe opțiuni de control asupra spațiului terestru.

Reinstaurarea securității publice constituie o condiție esențială pentru revenirea la o viață normală, mai ales în țările care şi-au pierdut propriile structuri politico-administrative. Această noțiune acoperă protecția persoanelor şi a bunurilor, menținerea ordinii, existența poliției judiciare şi, de o manieră transversă, exploatarea informațiilor de ordin general, în mod particular orientate către menținerea ordinii publice şi analiza criminalistică.

În cadrul unui demers de mediere fondat pe acțiuni de proximitate şi uzura graduală a forței, această capacitate de reinstaurare a securității publice permite, pe lângă aspectele de prevenție şi de represiune, câştigarea încrederii şi respectului populației redând credibilitatea şi coerența acțiunilor purtate în favoarea securității. Este vorba de a lupta împotriva violenței, de a reduce tensiunea, de a dezamorsa starea conflictului la toate nivelurile şi de a reactiva răspunderea penală acolo unde este cazul.

Dincolo de răspunsul imediat pe care ea îl aduce necesităților de securitate ale populației, făcând să înceteze cât mai curând posibil agresiunile grave asupra persoanelor şi bunurilor materiale şi, în egală măsură, activitățile care generează, prin caracterul lor, tulburarea ordinii publice, această acțiune reprezintă o etapă esențială printre procedurile şi instrumentele utilizate în realizarea stării finale planificate.

Prin interpunere, o a treia forță este plasată între două părți aflate în conflict în scopul de a împiedica înfruntarea armată. Această opțiune este totdeauna pusă în practică în complementaritatea acțiunilor diplomatice,

deoarece ea necesită un consimțământ, cel puțin în faza inițială, din partea celor aflați în opoziție. Ea este utilizată în cadrul prevenirii crizelor pentru a evita izbucnirea ostilităților (deplasarea preventivă), acțiunile umanitare pentru stabilirea condițiilor de securitate, de menținere a păcii pentru a împiedica reînceperea luptelor, de restabilire a păcii pentru a face să se respecte termenii unui acord care a fixat limite teritoriale. Interpunerea cuprinde dispozitive tactice mai mult sau mai puțin elaborate (zone de control, *no man's land*, de apărare etc.) incluse într-un dispozitiv operativ coerent în funcție de puterea părților în contact.

Exilarea constă în a izola un beligerant în propriul său teritoriu. Practic, față de mişcările de gherilă, această opțiune operativă are avantajul de a regla problema violenței sau cel puțin de a reduce în mod considerabil. Ea este negociată, instaurată tacit şi uneori, impusă. În acest ultim caz, efectul coercitiv exercitat asupra facțiunilor în cauză exclude centrele sale determinante.

Regruparea facțiunilor armate în locuri impuse ajută la reglementarea politică a conflictului. Ea este însoțită, în general, de operații de dezarmare. În acest timp este nevoie de consimțământul forțelor în opoziție, nu numai între conducătorii politici din momentul acordului, dar, de asemenea, la nivelul şefilor militari locali.

Interdicția terestră are drept scop de a preveni orice pătrundere abuzivă a beligeranților în teatrul de operații. Această opțiune se înscrie în cadrul apărării unui teritoriu față de incursiunile armate întreprinse dintr-un alt teritoriu utilizat ca bază de către „actorii" angajați în provocări sau acțiuni violente.

Acest procedeu este utilizat de către forțele militare franceze şi are drept scop împiedicarea violărilor teritoriale ale unei țări față de care există acorduri de apărare. Nu este nici pe departe imposibil ca această opțiune să fie cea aleasă în cadrul unei forțe mandatate pe lângă o țară gazdă pentru a împiedica orice pătrundere neautorizată şi acțiune de violență pe teritoriul acesteia, fie preventiv, fie deoarece aceste acțiuni au fost deja angajate.

Am prezentat toate aceste elemente fără a avea pretenția că am epuizat un subiect ci, mai degrabă, cu credința intimă că am reuşit să stârnesc curiozitatea asupra unor concepte europene, emanate de una dintre armatele importante, bine instruite şi dotate, şi de ce nu, cu pretenții şi vocație europeană şi euroatlantică.

Aş dori, totodată, să închei acreditând ideea că exercitarea controlului asupra spațiului terestru rămâne o componentă esențială şi indispensabilă în acțiunile militare contemporane. Aceasta a fost şi este în continuare confirmată de conflictele aflate încă în derulare pe diferite meridiane ale globului.

PROFESIONALIZAREA FORȚELOR ARMATE

Lt.col. Marius POTÂRNICHE
Mr.drd. Stan ANTON

Democratic states have long struggled with the challenge of defending themselves against external aggression. The models of military organization democracies in range from the loosely constituted citizen militia to a highly institutionalized standing army, with many variations in between. The recent explosion in new technologies and the development and spread of nationalism have forced all democracies to confront the need for a professional as opposed to a reserve-based military. This trend toward all-volunteer forces in turn has often produced something like a modern soldier "caste." The professional officer throughout history has had the imposing task of becoming an expert in the "management of violence," a unique skill that distinguishes military professionals from their civilian counterparts. There are key requisites, however, that legitimate the use of force and violence by a soldier in a democracy: they are only employed rationally, for a public purpose and with public consent. The objective of this article is to define and discuss what constitutes military professionalism in a democracy, with an eye to encouraging the implementation of the principles it presents. The article will examine how democracies traditionally have sought to create practices and procedures that will ensure civilian control of the military.

Această lucrare are rolul de a identifica caracteristicile procesului de dezvoltare a profesionalizării forțelor armate, concentrându-se pe trei probleme: prima, constă în explorarea similitudinilor şi diferențelor dintre caracteristicile profesionalizării şi a examinării existenței unui singur model atotcuprinzător în aplicare; a doua, constă în analizarea factorilor ce modelează caracteristicile profesionalizării în centrul şi estul Europei şi în stabilirea importanței lor relative şi a rolului acestora; a treia, constă în impactul politicii vest europene de profesionalizare.

1. Concepte cu privire la profesionalizarea forțelor armate

Dezbaterile cu privire la profesionalizare sunt dominate de două abordări distincte. În cazul primei abordări, o serie de teoreticieni au considerat de cuviință să analizeze caracteristicile definitorii ale „soldatului profesionist" (de exemplu, acei care în mod voluntar aleg forțele militare ca

viitoare carieră, diferit de recruți care de obicei îşi satisfac stagiul militar pentru o perioadă scurtă de timp), nivelul şi mijloacele prin care soldatul profesionist diferă - în special prin atitudinea lui socială, politică şi valori comune - de cetățenii civili şi importanța şi implicațiile acestor diferențe. Conceptul larg al unei asemenea analize a fost descris de Morris Janowitz şi a condus la o subdisciplină numită „sociologia militară”.[1]

Se pune accent pe profesionalizarea socială, un proces prin care indivizii acceptă şi conştientizează problemele şi provocările profesiei militare. Acest proces are loc în moduri diferite prin educație, instruire, cât şi prin interacțiunile individuale şi de grup. De aceea, procesul conduce la schimbări de imagine şi comportament ale membrilor forțelor armate, atât ca indivizi cât şi ca grupuri, abordare ce ridică întrebări în legătură cu cât de mult diferă structura militară față de societatea civilă în ceea ce priveşte valorile pe care le dețin şi dacă ar trebui să existe un cod militar de conduită socială diferit de viața civilă. Morris Janowitz s-a situat în primele rânduri în a argumenta că schimbările în tactică, tehnologie şi puterea de distrugere tot mai mare a sistemelor de armament necesită ca profesia militară să fie tot mai mult specializată pentru a folosi aceste sisteme moderne. În multe situații ea este similară cu ceea ce se cere civililor din anumite sectoare ale societății. În particular, managementul personalului şi bazarea pe deprinderile indivizilor sunt foarte importante într-un mediu operativ ce tinde să devină tot mai descentralizat. Janowitz vorbeşte despre o „revoluție militară organizațională” care a condus corpul ofițerilor spre trei roluri: “lideri eroici”, “manageri militari” şi “tehnologi militari”. Acest fapt a condus la cerința creşterii deprinderilor “civile” ale ofițerilor profesionişti şi o întrepătrundere a granițelor dintre civili şi militari. El remarcă faptul că este o limită de civilizație a profesiei militare. Totuşi, recent, unii analişti, în special din Statele Unite, au argumentat că există o creştere continuă a diferențelor dintre atitudinile şi valorile militarilor şi cele ale societății civile, iar aceasta este o problemă de serioasă îngrijorare (Holsti 1999)[2].

A doua abordare s-a concentrat doar pe profesionalizare, arătând că poate ajuta sau împiedica controlul civil democratic asupra militarilor. Samuel Huntington a fost figura predominantă a acestui concept, el axându-se pe importanța controlului democratic şi civil asupra forțelor armate.[3] Pentru Huntington, dacă corpul ofițerilor este „profesionist”, ceea ce înseamnă că acest corp posedă expertiză, responsabilitate şi spirit de corp, acest lucru va facilita atât controlul civil asupra forțelor armate, cât şi dezvoltarea acestora. Se lansează ideea de a-i lăsă pe militari să-şi conducă propriile „afaceri” în propria lor zonă strictă de expertiză şi minimizarea tentației acestora de a fi

---

[1] Morris Janowitz, *The Professional Soldier: a social and political portrait*, London: The Free Press of Glencoe Collier-Macmillan Ltd. 1960.

[2] Ole R. Holsti, *A Widening Gap between the US Military and civilian society? Some Evidence, 1976-96*, International Security, Vol. 23, No. 3, Winter 1998/99, pp5-42.

[3] Samuel P. Huntington, *The soldier and the State: the theory and politics of civil-military relations*, Cambridge, Massachusetts: The Bellknap Press of Harvard University Press, 1957.

implicaţi în politică - ceea ce Huntington numeşte „control obiectiv”. Opus acestui concept, Bengt Abrahamsson, arăta că în realitate, profesionalizarea militarilor constituie de fapt un grup politizat cu interese active, care de cele mai multe ori sunt de natură conservatoare şi care conduc spre urmărirea intereselor instituţiei militare şi la nivel politic.[4] Pentru Abrahamsson, de aceea, profesionalizarea poate fi uneori un impediment în implementarea controlului civil şi democratic asupra forţelor armate. Marybeth Ulrich propune o distincţie ce poate fi dedusă între profesionalizarea militară şi profesionalizarea „democratică” a militarilor. Prima se referă la singura răspundere a militarilor, aceea de a folosi forţa împotriva inamicilor desemnaţi de conducătorii politici. În cea de a doua, totuşi, Ulrich argumentează că în democraţie, un profesionist militar trebuie să se străduiască să maximizeze atât securitatea militară cât şi valorile democratice. Ca rezultat, profesionalizarea democratică militară trebuie să implice internaţionalizarea acestor valori în cadrul instituţiilor militare[5].

Destul de recent, atenţia s-a concentrat asupra modului cum două tendinţe separate dar uneori în deplină concordanţă – nevoile crescânde de sisteme şi complexe militare de înaltă tehnologie şi noile tipuri de operaţii militare, pe de o parte, şi impactul marilor schimbări sociale, pe de altă parte – redefinesc caracterul profesional al armatelor din vest. Prima dintre aceste tendinţe impune un nou set de cerinţe tehnico-militare şi operaţionale pentru forţele armate. Se presupune astfel că va creşte complexitatea echipamentului militar, modelul câmpului de luptă în care forţele armate vor fi nevoite să acţioneze şi nivelul de competenţă tehnică necesar unei acţiuni eficiente vor necesita noi deprinderi profesionale pentru forţele armate. Dintr-o varietate de motive, acest lucru este cunoscut ca *Revoluţia în Afacerile Militare*[6]. Împreună cu aceasta, armatele (în special cele din ţările vestice) au fost solicitate, după sfârşitul războiului rece, să-şi revizuiască misiunile. În timpul războiului rece, rolul militar era pus în evidenţă prin ameninţarea nucleară împreună cu ducerea unui război pe scară largă. Totuşi, în ultimul deceniu, un nou tip de misiuni au fost puse în scenă, şi anume intervenţiile limitate de natura menţinerii sau impunerii păcii. În ce priveşte structura forţelor, Christopher Donnelly arată că asemenea misiuni au creat o anume presiune asupra armatelor mici, profesioniste şi obişnuite cu cheltuieli mari[7]. Este şi motivul pentru care armata Statelor Unite participă cu forţe reduse la operaţiunile de menţinere a păcii, considerând că asemenea misiuni duc la deprofesionalizarea soldaţilor săi, preferând să sponsorize alte armate, pentru acest gen de operaţiuni.

---

[4] Bengt Abrahamsson, *Military professionalization and political power*, Beverly Hills & London: Sage Publications, 1972.

[5] Marybeth Peterson Ulrich, *Democratizing communist militaries: the cases of the czech and russian Armed Forces*, Michigan: University of Michigan Press, 1999.

[6] Lawrence Freedman, *Revolution in military affairs*, Adelphi Paper 318, IISS, 1998.

[7] Christopher Donnelly, *Reshaping Armed Forces for the 21st Century*, Private Draft: Think Piece, 26 June 2000.

A fost recunoscut faptul că schimbarea cerințelor militare conduce la schimbarea atitudinilor, valorilor şi comportamentului membrilor forțelor armate. Aceste evoluții impun noi cerințe soldaților, în mod particular în ceea ce priveşte cunoştințele şi deprinderile tehnice mult mai sofisticate, precum şi deprinderi sociale în luarea deciziilor, comunicații, cooperare şi arta conducerii, necesare în desfăşurarea activității în cadrul complexului militar-politic-social, generat de noile misiuni şi de revoluția în afacerile militare. Aceste schimbări, fără îndoială, conduc la transformări fundamentale ale caracterului „profesional" al forțelor armate.

Charles Moskos argumentează că forțele armate sunt de asemenea „redesenate" de marile schimbări societale față de care militarii nu pot rămâne nepăsători[8]. Acestea includ schimbarea atitudinii publicului față de militari, relațiile cu mass-media, creşterea rolului angajaților civili în cadrul structurilor militare şi creşterea importanței agendei oportunităților egale pentru femei în structurile militare. Pentru Moskos schimbările societale, cuplate cu schimbările din mediul de securitate internațional, necesită schimbări importante în cadrul forțelor armate. Pentru acest grup de teoreticieni schimbările sunt de o aşa magnitudine ce împuterniceşte noul stadiu al „post-modernismului" în dezvoltarea forțelor armate caracterizat de interpenetrarea culturală şi structurală a mediului civil şi militar.

Analizând cele de mai sus, este clar că o confuzie conceptuală înconjoară ideea despre forțele armate „preofesioniste" şi „profesionalizarea" militarilor. Pentru unii, „profesional" este, pe larg, un termen ce descrie caracteristicile sociologice şi politice şi valorile oricărei societăți militare profesionale (de exemplu, voluntarii în comparație cu recruții). Prin această accepțiune, toți soldații ne-recruți sunt implicit profesionişti (în sensul în care ei formează un grup social distinct, o profesie al cărei ethos şi valori pot diferi de cele ale societății), dar caracterul profesional al oricărei forțe armate al oricărei țări poate fi diferit (nivelul până la care forțele armate sunt definite de factori similari şi de aceea au valori profesionale similare sau pot fi definite de factori naționali şi internaționali şi ca o consecință au valori diferite, rămânând o problemă în dezbatere).

Moskos argumentează faptul că aceste noi evoluții rezidă din două zone: prima, din schimbările produse în mediul de securitate internațional, care a condus la redefinirea misiunilor forțelor armate şi structura acestora, iar a doua, din schimbările structurale ale societăților, cum ar fi atitudinea opiniei publice față de militari, relațiile cu mass-media, numărul mare de civili, rolul femeilor în structurile forțelor armate. Pentru alții, „profesionist" este un termen normativ ce descrie forțele armate care acceptă că misiunea lor este de a îndeplini cererile guvernului (civil) aflat la putere (în loc ca ele să se implice

[8] Charles C. Moskos, John Allen Williams & David R. Segal (eds), *The postmodern military: Armed Forces after the Cold War*, New York & Oxford: Oxford University Press, 2000.

în politicile locale or să încerce să determine direcția politicii de apărare), care se concentrează efectiv pe desfăşurarea activităților lor militare într-un mod eficient şi a cărei organizare şi structură reflectă aceste presupuneri. Din această perspectivă, limitele profesionalismului diferitelor forțe armate este probabil că variază în mod semnificativ şi profesionalizarea este un scop care trebuie urmat datorită beneficiilor de a avea o autentică armată de profesionişti (în ce priveşte atât asigurarea controlului civil al forțelor armate cât şi al eficacității militare). În termeni generali „profesionist" este utilizat de cele mai multe ori pentru a descrie armatele de voluntari (diferite de cele cu recruți) de multe ori în mod implicit cu presupunerea că statul ar trebui să hotărască ca forțele armate să fie cu voluntari. Cele mai multe dezbateri asupra profesionalizării forțelor armate lasă să scape distincția dintre aceste variate definiții, în particular dintre elementele descriptive şi normative. Rar, termenii profesional şi profesionist sunt definiți într-un mod riguros şi sistematic. Ambiguitatea, confuzia şi neînțelegerea tind să simplifice şi să tipizeze discursurile despre acest subiect.

2. Definirea forțelor armate „profesioniste"

Profesionalizarea forțelor armate şi în mod particular analizele comparative asupra profesionalizării în diferite țări şi factorii care definesc profesionalizarea necesită o definiție precisă. Se argumentează că o înțelegere pur descriptivă a termenului limitează cercetarea şi analiza pentru că, în timp ce unul permite analiza diferitelor caracteristici ale forțelor armate profesioniste, aşa cum a fost descris mai sus, în mod logic preîntâmpină posibilitatea ca unele forțe armate să fie mai profesioniste ca altele şi de aceea previne o analiză a factorilor care explică şi consecințelor diferitelor grade de profesionalizare. O definiție normativă a profesionalizării acceptă că rolul forțelor armate este de a îndeplini cerințele guvernului (civil) fiind capabile să desfăşoare acțiuni militare într-un mod efectiv şi eficient (ceea ce presupune că forțele armate ale țărilor vor avea grade diferite de profesionalizare) diferențe care pot avea consecințe importante şi asigură o bază clară de analizare a factorilor care caracterizează profesionalizarea. În acelaşi timp, sunt respinse definițiile normative înguste ale forțelor armate profesionale, precum şi pe cele ale modelelor vest europene, deoarece definițiile nu au consistență teoretică. Se merge pe ideea că există un singur model posibil al forțelor armate profesionale, în timp ce sunt argumente că există un concept al forțelor armate care este profesional în sensul acceptării că rolul lor este să îndeplinească cerințele guvernului fără să fie nevoie a fi armate voluntare. Mai mult, se argumentează că este posibil ca forțele armate, care sunt în totalitate voluntare, să nu fie în mod necesar profesionale, în sensul folosit aici.

Forțele armate profesionale sunt definite de acceptarea rolului lor de a îndeplini cerințele guvernului şi de abilitatea lor de desfăşura acțiuni militare într-un mod eficient şi efectiv, iar organizarea şi structura lor internă reflectă

aceste estimări. În aceste sens, forțele armate profesionale sunt o soluție ideală sau un scop, o construcție analitică care servește ca un reper pentru gânditorii militari, pentru a determina nivelul până la care tipurile reale sunt similare și cum diferă între ele. Un model ideal nu corespunde realității concrete, dar este o descriere cu care se poate face comparație. Corespunzător, profesionalizarea este un set de procese unde forțele armate devin tot mai apropiate de modelul ideal al profesiei militare, dar, de asemenea, se acceptă că dezvoltarea forțelor armate profesionale este o finalitate de dorit, un scop normativ.

Forțele armate profesionale au patru caracteristici principale, care la rândul lor generează alte subcaracteristici.

Rol: forțele armate profesionale au rol clar definit și acceptat pe larg, atât în ce privește funcțiile externe cât și în ce privește propria societate. Acestea includ:

- o declarație clară a rolului, strategiei scopurilor și responsabilităților forțelor armate, care sunt în mod explicit înțelese;
- constrângeri legale și constituționale ale rolului forțelor armate în politica internă;
- forțele armate reprezintă o organizație cu un scop bine definit, care își atinge scopurile prin politici de personal și achiziții de armamente și echipamente;
- structura și organizarea forțelor armate reflectă obiectivele politicii în domeniul apărării.

Expertiză: forțele armate profesioniste au expertiza necesară îndeplinirii funcțiilor sale interne și externe în mod efectiv și eficient, iar acestea includ:

- standarde precise și calificare recunoscută de accedere în cadrul acestor structuri prin educație, instruire, experiență, sănătate și vârstă;
- antrenamente și educație militară, inclusiv prin academii ale categoriilor de forțe armate și universitate de apărare pentru pregătirea personalului forțelor armate în vederea îndeplinirii rolului și funcțiilor sale;
- numirile în funcții se fac pe baza unor criterii riguroase ce au în vedere pregătirea tehnică de specialitate și nivelul cunoștințelor acumulate în carieră;
- metode de păstrare a personalului.

Responsabilitate: forțele armate profesionale sunt caracterizate prin reguli clare ce definesc responsabilitățile militare ca instituție și ca indivizi:

- operațiile militare sunt caracterizate de reguli impersonale care stabilesc în mod explicit sarcinile, responsabilitățile, procedurile standard și modul de lucru;
- informațiile și ordinele se transmit cu ușurință;
- mecanisme de stabilire a standardelor de prevenire a corupției în armată și implicarea în afaceri;
- lege pentru asigurarea disciplinei militare și descurajarea insubordonării militare;

• folosirea eficientă a resurselor pentru asigurarea îndeplinirii obiectivelor stabilite forțelor armate.

Promovarea: forțele armate profesionale sunt caracterizate prin promovarea bazată pe realizări, care cuprinde:

• proceduri de promovare transparente, bazate pe competență sau realizări profesionale;

• numirea în funcții se face pe baza calității profesionale şi nu pe criterii politice.

Conform acestei definiții a caracteristicilor principale ale forțelor armate profesionale, profesionalizarea ca proces, implică definirea rolului militarilor, revizuirea structurii forțelor pentru a fi în concordanță cu noul rol atribuit şi adoptat standardelor profesionale (în particular în ce priveşte expertiza, responsabilitatea şi promovarea) astfel încât forțele armate îşi pot îndeplini cu succes misiunile încredințate.

Profesionalizarea, ca formă a adaptării politice, poate avea loc ca urmare a unei game variate de motive care pot fi interne şi/sau externe, impuse în mod voluntar. În timp ce definiția prezentată aici identifică un număr mare de caracteristici de bază, precum şi alte subcaracteristici ale forțelor armate profesionale este clar că identificarea rolului forțele armate este cel mai important dintre toate şi este punctul de plecare în procesul de profesionalizare.

DIFICULTĂȚI ÎN PROIECTAREA UNEI MAŞINI DE LUPTĂ A INFANTERIEI

Lt.col.conf.univ.dr.ing. Toma PLEŞANU

A more direct response which is difficult to counter, cost-effective, and having long-term benefits for force effectiveness, is to equip better the vehicles for counterair fire. Infantry vehicles offer the most economical armored vehicle chassis for development of combat support and service support vehicles, including air defense vehicles, artillery, C^4I^2, reconnaissance, etc.

This work presents the dificulty of development, because the IFV is designed to fight with soldiers onboard.

Principala dificultate în proiectarea unei maşini de luptă a infanteriei este faptul că trebuie să aibă caracteristicile transportoarelor blindate şi ale autovehiculelor blindate uşoare dotate cu tunuri şi armament uşor, combinate într-un singur autovehicul. Aceasta implică adoptarea unei turele pentru două persoane, dotate cu tun, care măreşte volumul M.L.I., ceea ce prezintă două dezavantaje: blindaj insuficient şi greutate prea mare.

În prezent se consideră necesară protecția față de focul mitralierelor grele cal. 14,5 mm, de producție sovietică, şi de tunul cal. 30 mm, cu care este dotată M.L.I. BMP-2. Au apărut creşteri ale puterii de foc a inamicului până la tunuri cal. 35-40 mm, deja disponibile, cal. 45-50 mm, aflate în stadiul de dezvoltare sau cal. 60 mm, cu o singură lovitură, aflate deja în producție, trebuind doar să fie adaptate pentru M.L.I.

M.L.I. BMP-3, de producție rusească, este deja dotată cu un tun 2A70 cal. 100 mm, care poate străpunge blindaje cu grosimi până la 650 mm, şi cu tunul automat 2A72 cal. 30 mm, greutatea sa gata de luptă fiind de 18,7 t.

Se pare că, pentru anii '90, s-a ajuns la concluzia că limita superioară ar fi de 20 t pentru ca M.L.I. să poată fi transportată cu un avion C-130 Hercules. Dacă se va permite creşterea greutății peste această limită, rezultă fie că autoritățile naționale nu intenționează transportul pe calea aerului, fie că au în vedere utilizarea unor avioane de transport mai mari, ca C-5 sau C-17. Singura rezolvare ar fi o maşină de luptă a infanteriei cu o greutate mai mică de 20 t, care să fie dotată cu blindajul suplimentar abia după debarcarea din avionul de transport, în zona teatrului de operații.

Dacă se are în vedere proiectarea de M.L.I. mai mici şi mai uşoare, mai bine protejate şi aerotransportabile, greutatea acestora va fi limitată la aproximativ 20 t. La această greutate, M.L.I. pot fi transportate atât cu avioanele C-130, cât şi cu viitorul avion de mari dimensiuni FLA (Future Large Aircraft).

Turela are şi ea o importanță ridicată în ceea ce priveşte greutatea şi protecția prin blindaj. Dacă transportoarelor blindate li s-a adăugat armament pentru a se ajunge la M.L.I., a părut firesc să se procedeze ca în cazul tancurilor şi să se utilizeze turela atât pentru ca armamentul să acopere un unghi de 360°, cât şi pentru a i se oferi comandantului o perspectivă cât mai bună a câmpului de luptă. Deşi această soluție era, în sine, logică, aplicarea ei a generat o serie de dezavantaje: un al treilea membru în echipaj (care să fie instalat paralel cu motorul frontal, unde este, practic, izolat de restul grupei şi nu poate vedea spre în spate datorită turelei dinapoia sa), creşterea dimensiunii M.L.I. ca țintă, şi dezavantajul că ocupă loc până la podeaua cutiei blindate, înghesuind restul grupei de infanterie spre spatele autovehiculului, ceea ce duce la reducerea numărului de infanterişti îmbarcați (BMP-1, BMP-2).

O soluție mai bună ar fi un compartiment pentru motor care să ocupe toată lățimea cutiei blindate, în care motorul ar putea fi instalat transversal, ceea ce ar reduce lungimea cutiei blindate rezervate grupului energetic. S-a încercat şi soluția ca turela să fie total îngropată în cutia blindată, purtând un tun cu afet supraînălțat, soluție prezentată de firma MOWAG pentru o viitoare maşină de luptă elvețiană. În cazul în care se renunță la turela cu doi militari şi se realizează o M.L.I. fără turelă, cu motorul amplasat transversal în față, la care postul de conducere a autovehiculului şi cel de conducere a focului ar fi dublate, atunci oricare din cei doi ar putea conduce autovehiculul, astfel că nu ar mai fi necesar un al treilea militar prezent după desantare.

În continuare, sunt prezentate pe scurt câteva concluzii.

Reducerea greutății sub limita de 20 t se poate face numai prin eliminarea turelei de două persoane şi reamplasarea acestora în cutia blindată.

Deşi reconfigurarea este de dorit la o greutate care să asigure aerotransportabilitatea, ea ar putea fi acceptată şi peste această limită. Marea răspândire în lume a tancurilor mai vechi, datorată atât *Tratatului de reducere a forțelor convenționale,* cât şi prăbuşirii fostei URSS, ridică, în prezent, noi amenințări în fața M.L.I.

Dacă nu vor acționa sub protecția tancurilor, M.L.I. trebuie sprijinite fie de alte autovehicule construite pe acelaşi şasiu, capabile să transporte armament puternic A.T. şi de sprijin cu foc (autovehicule denumite de americani "sistem de tun blindat" AGS - Armoured Gun System), fie de elicoptere de escortă. Rezultă, deci, necesitatea ca autovehiculele AGS să se poată deplasa cu viteză mai mare decât în prezent şi să li se completeze armamentul.

Concluzia anterioară implică conştientizarea faptului că astfel de autovehicule de luptă, care vor înlocui tancurile ce sunt mai bine protejate, vor suferi pierderi mai mari. Deşi există posibilitatea realizării unor M.L.I. grele, pe şasiu de tanc, la un preț convenabil dacă se adoptă formula cu motorul în față, încă mai există dubii cu privire la oportunitatea producerii unui astfel de autovehicul.

După cum s-a arătat, s-ar putea ca o protecție prin blindaj mai scăzută decât cea a M.L.I. de grupă să nu fie acceptată, dar autovehiculele blindate mici vor avea, probabil, un echipament de rulare pe roți, se vor putea masca mai uşor, vor putea fi transportate cu elicopterul şi vor putea îndeplini şi alte misiuni, în special de cercetare.

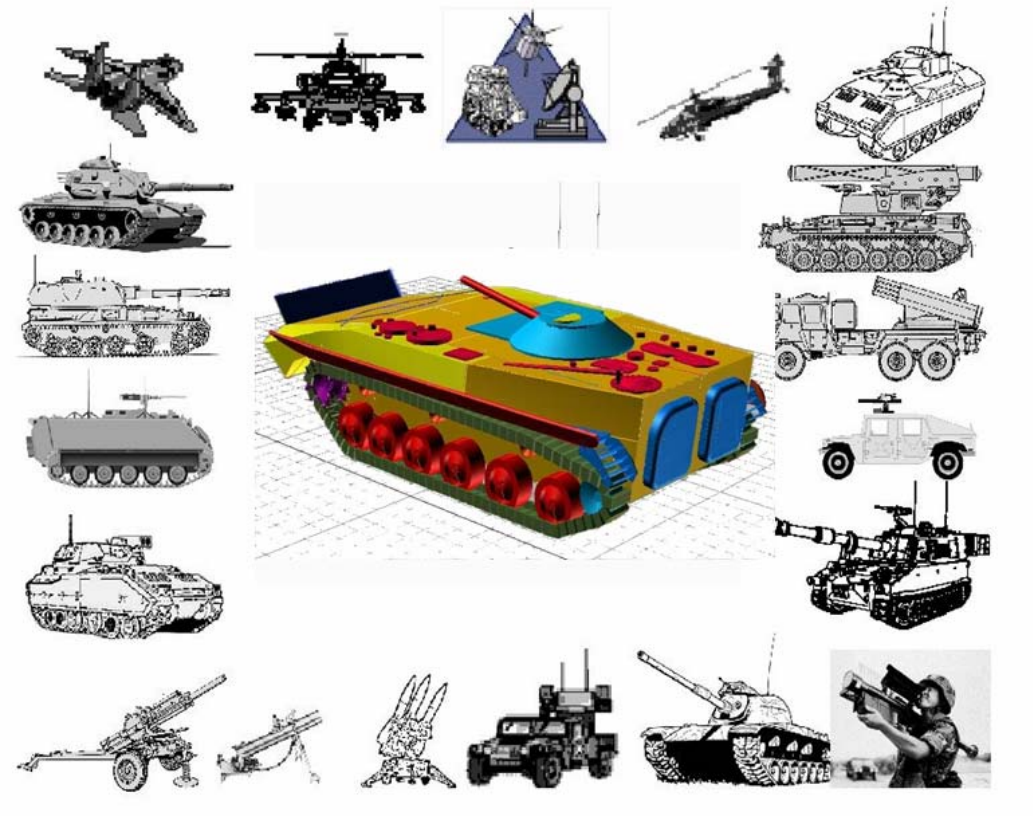

Concluzia finală:

Cerința suplimentară de protecție împotriva gloanțelor cal. 12,7, 20 şi 25 mm, în zona frontală, impusă de realitatea câmpului de luptă modern şi evoluția tehnicii de luptă, se poate îndeplini prin suplimentarea blindajului. Simultan trebuie aplicate şi acoperiri interioare cu materiale care să protejeze echipajul împotriva schijelor.

POTENȚIALUL MILITAR AL STATELOR DIN SPAȚIUL BALCANIC

Lt.col. Gheorghe TĂTARU

It is told that the military potential is the core element of a state power. It is true, but nowadays, the effectiveness of the military forces seems to have got a new valency. Civil society doesn't agree any longer with spending too much money for the military budget and it asks for a quickly feedback. On such conditions the military forces must be capable to reply to the society's expectations. This conclusion, it is also available for the military forces of the Balkan states but it seems to be difficult to set it out. If the status of the professional military man is not considered by the mechanisms that provides the efficiency in a democratic society, nobody would be surprised of the similitude between the present Balkan states' military forces and mercenary forces, which have disappointed a lot of leaders along the history.

Dintre instrumentele de putere ale unui stat, potențialul militar, ce exprimă pe scurt „totalitatea forțelor şi mijloacelor de luptă armată pe care un stat le poate afecta pregătirii şi ducerii războiului”[9], este considerat de mulți teoreticieni militari ca fiind elementul central în potențialul de putere al unui stat. Drept argument pentru susținerea acestui punct de vedere este invocată experiența acumulată de-a lungul istoriei militare, care demonstrează cu numeroase exemple că factorul decisiv în destinul națiunilor a fost întotdeauna mărimea şi eficacitatea forțelor armate. Un punct diferit de vedere este cel potrivit căruia, în viitor, potențialul economic va juca rolul primordial în ecuația de apreciere a puterii unui stat. Referitor la aceste două viziuni, considerăm că problematica este mult prea complexă ca să poată fi redusă la o ierarhizare a importanței instrumentelor de putere statală, chiar în condițiile în care potențialul militar rămâne cel mai eficace instrument în situații de criză, când celelalte se dovedesc insuficiente sau ineficiente. Ordinea importanței instrumentelor de putere (diplomatic, economic, informațional, militar etc.),

[9] *x x x – Culegere de termeni, concepte, şi noțiuni de referință din domeniile politicii militare, securității naționale şi apărării armate*, Editura Militară, Tipografia Militară a Ministerului Apărării Naționale, Bucureşti 2000, p. 212.

devine irelevantă întrucât acestea se află, împreună cu sursele de unde derivă potența (conducerea, geografia – ce include şi resursele naturale, populația, voința națională etc.), într-un complex sistem sinergetic, intercondiționându-se reciproc. De aceea, considerăm ca fiind mult mai importantă stabilirea obiectivelor şi a priorităților, precum şi evitarea cheltuielilor inutile prin proiectarea instrumentelor, astfel încât să fie utilizate în proporție de cel puțin 80%. Această viziune este valabilă şi în ceea ce priveşte instrumentul militar, întrucât s-a văzut la ce a dus exagerarea mărimii acestuia pe timpul „războiului rece”. Supradimensionarea forțelor armate a reprezentat un balast ce a exercitat o presiune enormă asupra dezvoltării economice, grăbind astfel scufundarea sistemului comunist. Realizarea şi întreținerea Armatei Roşii sovietice, un colos neîntrebuințat, a avut o eficiență indusă redusă, în schimb a exercitat o presiune socială ce a accelerat colapsul sistemului care a creat-o. Aşa cum în natură "funcția creează organul", statul are capacitatea de a redimensiona la nevoie potențialul său militar. Având la dispoziție un potențial economic puternic, Germania a avut nevoie de numai opt ani în perioada interbelică pentru a crea o armată ce a desfăşurat operații pe spații continentale, timp îndelungat.

Aşadar, deşi pare cinic, suntem de acord cu aprecierea fostului secretar de stat american, Madeline Albright, făcută într-un interviu televizat, potrivit căreia *„cele mai bune forțe armate sunt inutile dacă nu sunt folosite”*[10].

Marea majoritate a țărilor din spațiul balcanic se află în delicata situație de trecere de la vechiul mod de a privi importanța instrumentului militar de putere al statului, în care cantitatea forțelor armate reprezenta garanția descurajării oricărui agresor de a amenința siguranța națională, la redimensionarea armatei în aşa fel încât să se realizeze un raport optim între efortul suportat şi întrebuințarea efectivă, astfel încât să se obțină şi eficiență cuantificabilă pe lângă cea indusă.

„Armata este subordonată exclusiv voinței poporului pentru garantarea suveranității, a independenței şi a unității statului, a integrității teritoriale a țării şi a democrației constituționale”[11]. Cu siguranță, această viziune, exprimată cu alte cuvinte, se regăseşte în legislația tuturor statelor balcanice. Armata este speranța de care se agață națiunea la greu sau cel puțin aşa este reflectată imaginea acestei instituții în conştiința socială a oamenilor de rând ce, de regulă, o compun în mai toate țările din spațiul balcanic. Un fior de demnitate națională simte balcanicul chemat din tată în fiu sub arme să-şi apere sărăcia şi neamul la vremuri de restrişte. Vor mai simți la fel şi nepoții nepoților noştri? Dificil este de întrevăzut un răspuns cert pentru un viitor balcanic inclus într-o Europă unită, cu semnificative valențe globale.

---

[10] Cotidianul *„The Guardian”*, din 04 martie 2000.
[11] x x x – *„Constituția României”*, art. 118, alin (1).

Tendința care se profilează în evoluția fenomenului globalizare este aceea a pragmatismului cu care societatea va calcula raportul dintre prețul uman şi material pe care aceasta este dispusă să îl plătească pentru apărarea valorilor sale democratice şi eficiența forțelor armate. Tocmai în acest raport stă nevoia de profesionalizare a armatelor, care, deşi nu ne place să o recunoaştem, reprezintă o formă de mercenariat, față de care este greu de crezut că societatea va mai nutri sentimente similare timpurilor apuse ale armatelor populare.

Aşadar, în țările balcanice, care în marea lor majoritate se află în plin proces de trecere de la armatele populare la cele formate din profesioniști, potențialul militar începe să fie privit prin prisma raportului preț / eficiență şi mai puțin prin aura mândriei naționale, specifică ultimelor două secole. În acelaşi timp nu trebuie omis că acesta se identifică la fel ca şi până acum, oriunde pe glob, prin efectivele forțelor armate, armamentul şi tehnica militară, structura organizatorică, coeziunea forțelor, starea şi practica disciplinară, pregătirea pentru luptă a trupelor şi capacitatea comandamentelor de a planifica şi conduce acțiunile, în noile condiții ale războiului modern. Un alt aspect deloc de neglijat, dar foarte dificil de prognozat în condițiile economico-sociale din spațiul balcanic, îl reprezintă capacitatea statelor de a redimensiona la nevoie potențialul militar.

Întrucât în momentul actual nu există un indicator exhaustiv care să faciliteze evaluarea puterii militare a unui stat, suntem nevoiți să ne oprim la enumerarea empirică a principalelor forțe, categoriilor de armament şi tehnicii pentru luptă, care ne formează totuşi o imagine de ansamblu a potențialului militar al țărilor din Balcani.

Albania, din punct de vedere al potențialului său militar, nu a reprezentat niciodată o amenințare majoră pentru nici unul din vecinii săi. Având în vedere cazul Forțelor Armate ale Albaniei, fără precedent în istoria modernă a Europei, când în 1997 soldații în frunte cu ofițerii au părăsit cazărmile lăsând armamentul din depozite pradă populației răsculate, merită o analiză cel puțin succintă întrucât demonstrează reflexia direct proporțională a situației generale a unei țări asupra instituției militare. Evoluția armatei albaneze după încheierea „războiului rece” este marcată de existența acestei perioade de tranziție, în care oficial depolitizarea armatei s-a realizat şi s-a trecut la reducerea forțelor aflate sub arme. Dar, în ciuda afirmațiilor potrivit cărora criteriul profesionalismului trebuia să fie singura pârghie a promovării cadrelor militare, selecția s-a realizat pe baza simpatiilor personale şi a convingerilor politice, ceea ce a dus la crearea unei rupturi între cei aflați la conducere, beneficiari de privilegii economice din partea politicienilor, şi restul armatei, fenomen care s-a răspândit şi la eşaloanele inferioare. La nivelul Ministerului Apărării, controlul democratic civil a fost înțeles ca fiind sinonim cu „autoritarismul civil”, ce a creat condițiile ascensiunii diletantismului pe toate treptele ierarhiei militare. Astfel, instituția militară nu

mai impunea respect şi nu se mai bucura de simpatie şi încredere în faţa societăţii civile. Pierderea totală a coeziunii a determinat totala inoperativitate a forţelor şi chiar la părăsirea în masă a posturilor la declanşarea revoltelor populare, fapt de o gravitate extremă. Practic o mare parte a armatei a dezertat, iar cei care au rămas totuşi în cazărmi s-au ascuns în faţa civililor furioşi ce doreau să se înarmeze pentru a-şi face singuri o „dreptate haiducească", bizar exprimată în secolul XXI prin jafuri şi acte antisociale. Un alt motiv pentru care militarii au preferat să abandoneze armele decât să le folosească pentru apărare atunci când unităţile lor au fost atacate de populaţie, l-a constituit şi legislaţia ambiguă care reglementa portul şi uzul de armă, deoarece nu acorda o protecţie legală adecvată personalului armatei.

Etalarea acestor aspecte şi fapte ce nu fac deloc cinste unei armate, nu o facem cu răutate sau desconsiderare faţă de militarii albanezi, ci pentru a atrage atenţia asupra haosului care se poate instala atunci când armata (instituţia care şi pe timp de pace, indirect, asigură verticalitatea naţională şi a statului de drept), este tratată cu indolenţă şi iresponsabilitate de conducerea politică. Ne întrebăm, retoric, cum ar fi reacţionat militarii din alte colţuri ale spaţiului balcanic în situaţia în care ar fi avut loc revolte populare de acest gen în anii tulburi ai tranziţiei către democraţie? Oare suntem siguri că nu s-ar fi comportat mai mult sau mai puţin la fel?

Revenind la situaţia militară actuală a Albaniei, menţionăm că după ajutorul dat Albaniei de comunitatea internaţională pentru restabilirea ordinii de drept, s-a trecut la regenerarea Forţelor Armate, ale căror efective sunt în număr de 22 000 de militari (16 000 – Forţele Terestre, 3 500 – Forţele Navale, 2 500 – Forţele Aeriene). Acestea au la dispoziţie următoarele principale cantităţi de armament şi tehnică pentru luptă, în marea lor majoritate de fabricaţie sovietică, astfel: - Forţele Tereste – 373 tancuri (T-54;59;63), 123 vehicule de luptă blindate (majoritatea tip BRDM), 970 piese de artilerie de calibru peste 100 mm; - Forţele Navale – 31 vedete de luptă, 11 nave de sprijin; - Forţele Aeriene – 32 avioane de luptă (MIG-15;17;19;21), 26 elicoptere de luptă şi transport. De asemenea, este de menţionat că Armata Albaniei are în stare de operativitate ridicată o Brigadă de Reacţie Rapidă şi participă cu un număr redus de militari în cadrul forţelor de coaliţie din Irak, în Afganistan, Bosnia şi Herţegovina, precum şi cu observatori militari în alte misiuni de menţinere a păcii sub egida Naţiunilor Unite. Reconstrucţia armatei albaneze, pentru care se alocă anual un buget de aproximativ 65 milioane dolari şi se preconizează a se încheia în anul 2010, este orientată spre apropierea de standardele NATO, iar efortul conducerii politico-militare albaneze beneficiază de sprijinul Alianţei în cadrul Programului PfP.

Accepţiunea universal valabilă pentru majoritatea statelor, potrivit căreia misiunea armatei este de a apăra suveranitatea şi integritatea teritorială a ţării împotriva unei agresiuni externe, nu este valabilă şi pentru Bosnia şi

Herțegovina. Potențialul militar al acesteia, conform Acordului de la Dayton, este împărțit între cele două diviziuni administrative, Federația Croato-Musulmană a Bosniei şi Herțegovinei, respectiv Republica Srpska. La nivel federal nu există forțe înarmate, cu excepția grănicerilor şi a poliției din districtul Brcko, aflat de altfel sub jurisdicție internațională. Practic, la încetarea oficială a luptelor în 1995, fiecare a păstrat forțele, armamentul şi tehnica militară avute la dispoziție, demobilizând o parte din efective, potrivit limitărilor prevăzute în acord.

O reducere importantă a forțelor active, de ambele părți, a avut loc în anul 2002. Astfel, Federația Croato-Musulmană a Bosniei şi Herțegovinei dispune în prezent de o armată de 13 200 militari (9 200 musulmani / bosniaci şi 4 000 croați), organizată pe principii etnice până la nivel corp de armată. Prin urmare, integrarea celor două comunități este realizată parțial, respectiv numai la vârful conducerii politico-militare a federației, unde funcționează Ministerul Apărării şi Statul Major General, ce subordonează o Brigadă de Reacție Rapidă, o structură de comandă a mijloacelor antiaeriene şi a celor aeriene (3 avioane şi 18 elicoptere). În ceea ce priveşte dotarea, croații şi musulmanii bosniaci dețin următoarele categorii de armament şi tehnică de lupă principale: – 192 tancuri (T-54;55, AMX-30, M-60;84), 125 vehicule de luptă blindate (M-113, OT-60, AMX-10, M-80, BTR 50;70), 473 piese de artilerie de calibru peste 100 mm.

Forțele Armate ale Republicii Srpska au un efectiv de 6 600 militari, dotați cu 137 tancuri (T-55, M-84), 193 vehicule de luptă blindate (M-60;80, BOV-M, BTR-50), 433 piese de artilerie de calibru peste 100 mm. În privința mijloacelor aeriene, sârbii bosniaci dispun de 16 avioane şi 33 elicoptere.

Un aspect important al situației militare din Bosnia şi Herțegovina este controlul pe care îl exercită forțele internaționale de menținere a păcii asupra principalelor categorii de armament şi tehnică de luptă existente pe întreg teritoriul țării. Mai trebuie menționat că, în mai 2003, preşedinția colectivă a convenit constituirea unei comisii care să stabilească un plan de reformă a forțelor armate ale celor două entități administrative (a căror întreținere necesită aproximativ 150 milioane dolari anual), astfel încât să facă posibilă constituirea unei structuri de comandă politico-militară federală din care să facă parte militari şi civili din cele trei comunități etnice – musulmani, croați, sârbi, precum şi a unui stat major general întrunit.

Bulgaria, în noua sa calitate de membru al NATO, se află în plin proces de reformă a structurilor sale militare. În efortul de a atinge standardele Alianței, armata bulgară a dorit să-şi demonstreze capacitatea de a desfăşura trupe în cadrul unor operații multinaționale, în Irak, Bosnia şi Herțegovina. De asemenea, participă cu observatori militari în alte misiuni externe de menținere a păcii sub egida Națiunilor Unite. Față de începutul anilor ’90, efectivele armatei bulgare au scăzut semnificativ. Potrivit planului

de restructurare, la sfârşitul anului 2004, acestea nu trebuiau să depăşească cifra de 45 000 (27 000 – Forţele Terestre, 5 000 – Forţele Navale, 13 000 Forţele Aeriene). O problemă cu care se confruntă armata bulgară este insuficienţa fondurilor bugetare alocate apărării (de aproximativ 500 milioane dolari anual), în condiţiile politicii economice a Bulgariei de austeritate financiară. Aceasta determină derularea cu viteză redusă a procesului de reînnoire a dotării cu armament şi tehnică pentru luptă, care înregistrează în prezent următoarele cantităţi principale: - Forţele Terestre – 1 474 tancuri (T-55;72), 1 875 vehicule de luptă blindate (MT-LB, BTR-60, BMP, BRDM), 1 774 piese de artilerie de calibru peste 100 mm; - Forţele Navale – 1 fregată, 23 vedete de luptă, 16 nave de sprijin, 1 submarin, 10 elicoptere; - Forţele Aeriene – 177 avioane de luptă (MIG-21;23;29, Su-22;25), 16 avioane de transport (Tu-134, AN-24;26, L-410, Yak-40), 63 elicoptere de luptă şi transport (Mi-8;17;24, Bell-206;230).

În ceea ce priveşte potenţialul militar al Croaţiei, ţară aspirantă la sistemul de securitate euro-atlantic, se constată o diferenţă semnificativă între diferitele surse statistice ce prezintă situaţia efectivelor şi tehnicii de luptă, ceea ce lasă loc unor opinii sceptice privind punerea în practică a limitărilor agreate de conducerea politico-militară croată în 1995, odată cu semnarea Acordului de la Dayton. Armata acestei ţări a luat fiinţă la declararea independenţei sale în 1991, prin trecerea foştilor militari iugoslavi de etnie croată (cu armamentul şi tehnica de luptă din dotare), de partea forţelor politice secesioniste. Ulterior, pe timpul războiului cu forţele federale iugoslave, în ciuda embargoului internaţional, Croaţia a beneficiat de sprijin extern în material de război, prin diverse filiere. Oficial, în prezent, armata croată are un efectiv de 21 000 militari (16 200 – Forţele Terestre, 2 500 – Forţele Navale, 2 300 Forţele Aeriene). Bugetul cheltuit pentru apărare se ridică la aproximativ 600 milioane dolari, iar efortul principal este îndreptat către modernizarea dotării. Dintre principalele cantităţi de armament şi tehnică de luptă, enumerăm: - la Forţele Terestre – 287 tancuri (T-55;72, M-84), 134 vehicule de luptă blindate (M-60;80, BTR-50, BOV-VP, BRDM), 923 piese de artilerie de calibru peste 100 mm; - la Forţele Navale – 7 vedete de luptă, 5 nave de patrulare, 17 nave de sprijin, 1 submarin; - la Forţele Aeriene – 24 avioane de luptă (MIG-21), 12 avioane de transport, 43 elicoptere de luptă şi transport (Mi-8;24, Bell-206).

Grecia reprezintă o putere militară importantă în Peninsula Balcanică, cheltuind în ultimii ani pentru apărare semnificativa sumă de aproximativ 4 miliarde dolari. Efectivele armatei greceşti sunt de 177 600 (114 000 – Forţele Terestre, 19 000 – Forţele Navale, 33 000 – Forţele Aeriene, 11 600 – unităţi şi formaţiuni subordonate Statului Major General). Militarii în termen reprezintă mai mult de jumătate din personalul armatei greceşti (aproximativ 55%), iar pregătirea rezerviştilor, al căror număr se ridică la aproape 300 000,

este o preocupare constantă a conducerii politico-militare. De asemenea, menționăm că în ceea ce privește Armata Greciei, un accent deosebit se pune pe capacitatea de intervenție a forțelor (ce sunt clasificate în acest scop pe trei categorii: A – gata pentru luptă, B – gata în 24 de ore şi C – gata în 48 de ore). În ceea ce priveşte dotarea cu armament şi tehnică de luptă, consemnăm principalele cantități de mijloace: - la Forțele Terestre – 1 723 tancuri (M-48;60, Leopard 1), 2 316 vehicule de luptă blindate (M-113, BMP-1, Mk-1;2, M-8, VBL), 3 191 piese de artilerie de calibru peste 100 mm, 24 elicoptere de luptă (AH-64), 189 elicoptere de transport, cercetare şi legătură (CH-47, UH-1, AB-205;206, OH-13, NH-300); - la Forțele Navale – 2 distrugătoare, 12 fregate, 5 corvete, 35 vedete de luptă, 39 nave de sprijin, 8 submarine, 18 elicoptere (AB-212, SA-319, S-70); - la Forțele Aeriene – 396 avioane de luptă (A7-H, F-4;5;16, Mirage-F1CG-2000), 46 avioane de transport (C130H, C-47, CL-215;415), 43 elicoptere (AB-205;212, Bell-47G, AS-332). Deşi sunt la o scară mai redusă față de trecut, disensiunile pe care le are Grecia în relațiile bilaterale cu Turcia, reprezintă principala cauză care determină conducerea politico-militară de la Atena să mențină acest potențial militar ridicat, în contradicție cu tendința actuală de pe aproape toate meridianele de reducere a cheltuielilor militare – firească în condițiile recesiunii economice globale. Această situație are repercusiuni negative asupra dezvoltării țării, constituind o frână pentru aspirațiile grecilor de a se ridica la nivelul de dezvoltare al țărilor occidentale din primul eşalon. În calitatea sa de membru NATO, Grecia a manifestat mai mereu rețineri în implicarea sa semnificativă la acțiunile Alianței desfăşurate în Balcani sau pe alte teatre de operații de la sfârşitul „războiului rece” şi până în prezent. De fapt, deciziile conducerii politico-militare au fost influențate de dezacordul opiniei publice greceşti față de soluțiile adoptate de Alianța Nord-Atlantică pentru rezolvarea conflictelor interetnice din Peninsula Balcanică. În acest context, participarea cu trupe în străinătate la misiuni multinaționale de menținere a păcii nu se ridică la nivelul posibilităților, având în vedere dimensiunea efectivelor armatei greceşti şi a bugetului alocat apărării (1700 militari în cadrul KFOR – Kosovo, 1 250 în Cipru, 250 în EUFOR – Bosnia şi Herțegovina, 30 în ISAF – Afganistan, precum şi un număr de observatori militari în alte misiuni de menținere a păcii sub egida ONU).

FRI Macedonia este un stat ale căror forțe aflate sub arme nu reprezintă un potențial pericol militar pentru vecini, iar eforturile bugetare de aproximativ 140 milioane dolari anual sunt destinate realizării unui sistem de apărare care să descurajeze manifestările extremiştilor ce se află în rândurile minorității albaneze şi amenință integritatea teritorială a țării (aproximativ 1000 de luptători, organizați în „Armata de Eliberare Națională”). Deşi este o țară mică, menținerea unui nivel minim de securitate internă joacă un rol important în stabilizarea situației regionale. În acest context, conducerea politico-militară de la Scopje este sprijinită de comunitatea internațională în demersul său de a-şi realiza un potențial militar, capabil să descurajeze încercările de segregație teritorial-etnică. Cu un efectiv total de 12850

militari, armata macedoneană este compusă dintr-o singură categorie de forțe, întrucât cei 800 militari care deservesc mijloacele aeriene avute la dispoziție sunt subordonați Forțelor Terestre. Principalele cantități de armament şi tehnică de luptă pe care le au acestea în dotare sunt: 115 tancuri (T-55;72), 265 vehicule de luptă blindate (M-60;80, BTR-50, BOV-VP, BRDM), 299 piese de artilerie de calibru peste 100 mm, 4 avioane de luptă (Su-25), 5 avioane de transport (cu capacitate redusă), 19 elicoptere de luptă şi transport (Mi-8;24, UH-1H).

România, potrivit cifrelor ce ne arată numărul efectivelor şi cantitatea armamentului şi tehnicii de luptă din dotare, se situează printre țările cu un potențial militar semnificativ în spațiul balcanic, în ciuda faptului că forțele sale aflate sub arme s-au redus foarte mult față de dimensiunea avută în 1989. În noua sa calitate de membru NATO, armata română tinde spre atingerea standardelor Alianței privind raportul dintre cantitate şi eficiență, orientându-se spre profesionalizarea completă a personalului. În ceea ce priveşte pregătirea pentru luptă şi dotarea, principalul accent se pune pe realizarea interoperabilității cu forțele aliate, iar participarea de până acum cu efective luptătoare în operații multinaționale din diverse teatre de operații, precum Angola, spațiul ex-iugoslav, Afganistan şi Irak, demonstrează acest lucru. Totuşi, procesul prin care se urmăreşte ca întreaga armată să atingă nivelul capacității de luptă a unităților dislocate în misiuni externe este de lungă durată, întrucât implică eforturi financiare uriaşe față de posibilitățile economiei României, în ciuda creşterii constante a cheltuielilor pentru apărare din ultimii ani (2,38% din PIB în 2004). În prezent, efectivele totale ale armatei române sunt de aproximativ 97 200 militari (66 000 – Forțele Terestre, 7 200 – Forțele Navale, 14 000 – Forțele Aeriene, 10 000 – în structuri centrale). Principalele cantități de armament şi tehnică de luptă din dotare sunt: - la Forțele Terestre – 1 258 tancuri (T-55, TR-85, TR-580), 1 838 vehicule de luptă blindate (TAB-71;77;79, Zimbru, MLI-84, MLVM, SU-100), 2 087 piese de artilerie de calibru peste 100 mm; - la Forțele Navale – 2 fregate, 6 corvete, 38 vedete de luptă, 25 nave de sprijin; - la Forțele Aeriene – 111 avioane de luptă (MIG-21 Lancer, IAR-99), 12 avioane de transport (AN-24;26, C130H), 74 elicoptere (IAR-330;330 Socat, Mi-8, IAR-316), iar în conservare se mai află un număr de 239 avioane de luptă şi transport (MIG-21;23;29, IAR-93), precum şi 108 elicoptere (IAR-316;330, Mi-8), majoritatea într-un stadiu avansat de consum al resursei de zbor.

Serbia şi Muntenegru, ca țări semnatare ale Acordului de la Dayton, cel puțin oficial are un potențial militar limitat la necesarul minim pentru apărarea granițelor lor. Dar, cuantificarea efectivelor, armamentului şi tehnicii de luptă din dotare este în cazul forțelor militare sârbo-muntenegrene elementul cel mai puțin semnificativ față de celelalte armate din întreaga Peninsulă Balcanică. Aflată mai mereu în război sau în stare de alertă maximă, în ultimul deceniu al secolului XX, armata uniunii are o experiență acțională ce cu siguranță va influența pozitiv procesul de reformă pe care îl parcurge în prezent. În acest sens, în prezent, se urmăreşte crearea unei armate

pragmatice, situate în afara oricărei ideologii şi a disputelor politice interne. De fapt, primul pas în această direcţie l-au făcut militarii la alegerile din anul 2000 când au rămas în cazărmi şi nu s-au implicat între susţinătorii şi opozanţii lui Milosevici. Ceea ce deosebeşte fundamental fosta de actuala armată federală este cadrul legal privind subordonarea acesteia faţă de autorităţile statului. În fosta RF Iugoslavia, apărarea şi securitatea se aflau sub jurisdicţia tuturor instituţiilor politico-statale, atât la nivel federal cât şi la cel republican. În actuala organizare a statului Serbia şi Muntenegru, aceste domenii se află sub jurisdicţia exclusivă a statului federal. Astfel, Ministerul Apărării a devenit principalul organism al guvernării unionale (Consiliului de miniştri) ce se ocupă cu administrarea sistemului militar de apărare, iar din punct de vedere legislativ se află sub controlul direct al Parlamentului Unional. De asemenea, un alt aspect ce demonstrează că militarii sârbi şi muntenegreni sunt un exemplu de realism şi pragmatism în Peninsula Balcanică, îl reprezintă deschiderea către Alianţa Nord-Atlantică şi opţiunea de a se pregăti în cadrul Parteneriatului pentru Pace şi speranţa că într-un viitor nu prea îndepărtat se vor alătura celor pe care îi considerau inamici în urmă cu numai patru ani. Dar, acest demers cere eforturi considerabile, în condiţiile în care militarii în termen reprezintă mai mult de jumătate din efectivele armatei sârbo-muntenegrene. Din totalul de 74 200 militari, 62 400 sunt în cadrul Forţele Terestre, 3 800 la Forţele Navale şi 8 000 la Forţele Aeriene. În privinţa dotării cu armament şi tehnică de luptă, cantităţile ce sunt consemnate în prezent la principalele categorii, demonstrează remarcabila capacitate de mascare a forţelor şi mijloacelor de care au dat dovadă militarii sârbi şi muntenegreni în 1999, pe timpul celor trei luni de lovituri aeriene executate de forţele aeriene aliate – cele mai performante de pe întreg mapamondul. Forţele Terestre au în dotare 933 tancuri (T-55;72;74), 771 vehicule de luptă blindate (M-60;80, BOV), 2 093 piese de artilerie de calibru peste 100 mm. Forţele Navale – 3 fregate, 31 vedete de luptă, 20 nave de sprijin, 4 submarine. Forţele Aeriene – 103 avioane de luptă (MIG-21;29, Orao, SuperGaleb), 17 avioane de transport (AN-26, Falcon-50, Zak-4, Do-28D), 80 elicoptere (H-42;45, Mi-8); în conservare se mai află un număr de 75 avioane de luptă MIG-21. În condiţiile dificile în care se găseşte economia Serbiei şi Muntenegrului, cheltuielile pentru apărare s-au ridicat în anul 2003 la aproximativ 700 milioane de dolari.

Slovenia are un potenţial militar redus, potrivit dimensiunilor sale geografice şi demografice. Efectivele armatei slovene sunt de 6 550 militari, care alcătuiesc o singură categorie de forţe – Forţele Terestre. Principalele cantităţi de armament şi tehnică de luptă aflate în dotare sunt: 70 tancuri (M-84, T-55), 98 vehicule de luptă blindate (Valuk, BOV-3MD, M-80, BRDM, BTR-50), 60 piese de artilerie de calibru peste 100 mm, 1 navă de patrulare de coastă, 13 elicoptere (B-206;412, AS-532). În aceste condiţii, principala garanţie de securitate este oferită de statutul de membru NATO al Sloveniei.

De menționat este însă procesul accelerat de reformă pe care l-a cunoscut sistemul său de apărare, pentru a deveni cât mai interoperabil posibil cu forțele aliate. Pentru acest scop, Slovenia alocă anual aproape 400 milioane de dolari pentru bugetul apărării.

Turcia este țara din arealul balcanic al cărei potențial militar foarte ridicat poate constitui un motiv de reflecție într-o ipotetică situație de deteriorare a climatului geopolitic regional. Importanța care se acordă menținerii în prezent a unei capacități militare substanțiale (cheltuieşte anual aproximativ 8 miliarde dolari – aproape cât toate celelalte state din spațiul balcanic luate la un loc), nu diferă foarte mult de cea specifică perioadei „războiului rece", deşi s-au făcut paşi importanți pe calea detensionării relațiilor bilaterale cu Grecia. Totuşi, această orientare a conducerii politico-militare a Turciei are şi unele justificări ce îi conferă anumite circumstanțe atenuante, legate de creşterea accentuată a instabilității în proximitatea Orientului Mijlociu şi regiunea Mării Caspice. Numărul efectivelor armatei turceşti, alcătuite în procent de aproximativ 75% din militari în termen, este impresionant – 514 850 (402 000 – Forțele Terestre, 52 750 – Forțele Navale, 60 100 – Forțele Aeriene). În ceea ce priveşte dotarea cu armament şi tehnică de luptă, datele oficiale consemnează următoarele cantități: - Forțele Terestre – 4 200 tancuri (M-48A5T1/T2, M-60, Leopard 1), 4 543 vehicule de luptă blindate (M-113, BTR-80, AIFV/TUA, Akrep), 6 738 piese de artilerie de calibru peste 100 mm, 24 elicoptere de luptă (AH-64), 271 elicoptere de luptă şi transport (AH-1, S-70, AB-205;206;212, AS-532, H-300, OH-58, UH-1H), 168 avioane de transport (U-17B, Cessna-421, Citabria, B-200, T-41;42); - Forțele Navale – 5 distrugătoare, 19 fregate, 49 vedete de luptă, 59 nave de sprijin, 13 submarine, 16 elicoptere (AB-204;212, TB-20); - la Forțele Aeriene – 438 avioane de luptă (F-16;5;4), 285 avioane de transport (C130H, KC-135, C-160, CN-235, SF-260, T-37;38;41), 41 elicoptere (UH-1H, AS-532). În afara granițelor naționale se află 36 000 militari în Cipru (Republica Turcă a Ciprului de Nord), 1 400 în Afganistan, 1 200 în Bosnia şi Herțegovina, 940 în Kosovo, precum şi un număr redus de observatori militari în alte operațiuni de menținere a păcii sub egida ONU.

Dincolo de numărul forțelor şi mijloacelor de luptă, ce reprezintă bineînțeles un mijloc de cuantificare a potențialului militar al țărilor din spațiul balcanic, rămâne însă un mare spațiu de reflecție asupra calității forțelor. Cu alte cuvinte, de ce sunt în stare forțele militare în situație de criză? Sunt ele capabile să răspundă aşteptărilor societății finanțatoare în noile condiții în care apărarea securității statului nu se mai face doar stând în tranşeele săpate paralel cu granițele ci oriunde pe mapamond, acolo unde interesele de securitate ale țării sau aliaților ei o cer? Sau solicită să plece acasă după primele pierderi, când „profesioniştii" militari realizează că dorul de casă şi privațiunile ce le suportă sunt o latură nesemnificativă în raport cu pericolul la care se expun?

Răspunsul la aceste întrebări nu se regăseşte în multe proiecte reprezentate schematic, dintre care menţionăm pe cel din figura nr. 1[12].

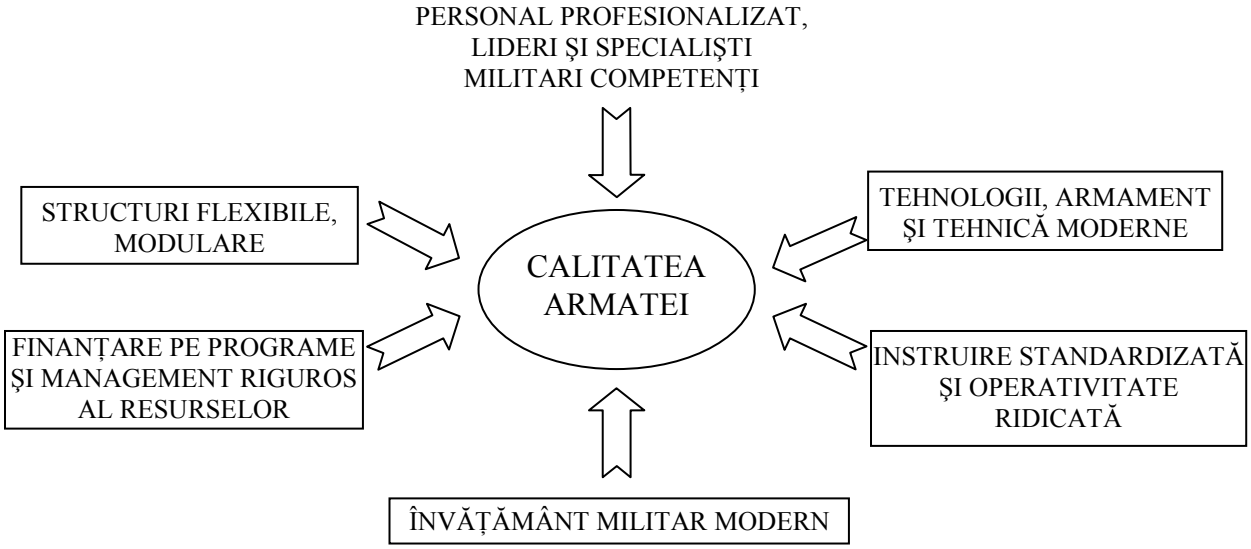

Fig. nr. 1 - *Fundamentele eficientizării şi modernizării Armatei României pentru anul 2010*

De aceea, considerăm oportună completarea ei cu componentele substratului psihologic, ce asigură funcţionalitatea sistemelor într-un stat de drept bazat pe mecanismele economiei de piaţă, astfel:

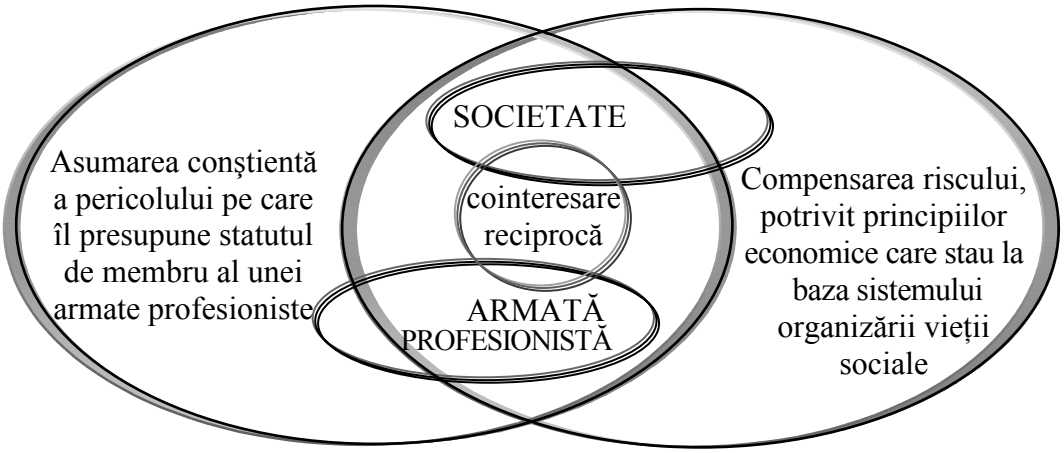

Fig. nr. 2 - *Fundamentele care asigură funcţionalitatea Armatei României.*

Dacă statutul militarului profesionist nu va fi privit din perspectiva mecanismelor care asigură eficienţa sistemului capitalist modern, să nu mire pe nimeni asemănarea armatelor actuale din Balcani cu cele de mercenari, în nădejdea cărora, de-a lungul istoriei, mulţi conducători şi-au văzut năruite proiectele.

[12] *x x x – Viziunea strategică 2010, Armata României*, Editura Militară, Bucureşti 2001, p. 7.

PENINSULA BALCANICĂ – LOCUL IZBUCNIRII RĂZBOAIELOR ÎN EUROPA ZILELOR NOASTRE

Lt.col. Gheorghe TĂTARU

The Balkan Peninsula is known as the European civilization's birthplace and as the spot of the European wars break out. In the Balkans, everybody is dissatisfied with his heritage and everybody has his right to the detriment of almost all neighbours. Thus, the state of strain is permanently keeping. In such situation, for everybody's happiness, the land of the Balkan Peninsula should be as large as a continent. UN and NATO involvement in the Balkan Peninsula after the Cold War shows that the Balkan security has also Euro-Atlantic dimensions with the global radiations.

Locul de naştere al civilizaţiei europene – Peninsula Balcanică – influenţează şi astăzi evoluţia geopolitică a continentului, deoarece aici este locul izbucnirii războaielor în Europa. Nu putem face abstracţie de coincidenţa faptului că aici a izbucnit primul război mondial şi s-au aprins războaiele pe care le-a cunoscut Europa (cu excepţia conflictului armat din Transnistria), după „războiul rece": războiul civil iugoslav 1991-1995 şi războiul NATO – R.F. Iugoslavia din 1999 (pe care, deşi majoritatea analiştilor politico-militari români îl denumesc *„intervenţie aeriană"*, Alianţa Nord-Atlantică îl cataloghează drept război, fără nici un dubiu în ceea ce priveşte o eventuală interpretare generată de traducere). La acestea se adaugă schimbarea sângeroasă de regim din România în 1989 – în care au fost implicate forţele armate, rebeliunea antiguvernamentală din Albania în 1997 şi conflictul armat din FRI Macedonia în 2001. Aspectul nu poate fi justificat printr-o nevinovată întâmplare. Există o explicaţie mult mai plauzibilă: aici se găseşte permanent cremenea necesară producerii scânteii care poate aprinde un conflict armat sau chiar un război şi anume „starea de tensiune". În Balcani toată lumea este nemulţumită şi fiecare are dreptatea lui. Astfel, starea de tensiune se menţine permanent.

Mediul geopolitic euro-atlantic după „războiul rece" a favorizat explozia stării de tensiune care s-a acumulat în Balcani timp de 45 de ani, când echilibrul asigurat de existenţa celor două blocuri militare nu i-a permis decât manifestări de mică anvergură. Unificarea Germaniei şi colapsul URSS

au determinat principala forță a sistemului de securitate euro-atlantic – Statele Unite să lase garda jos, îmbătate de bucuria victoriei sistemului capitalist asupra comunismului. Teoria idealist optimistă privind triumful *„democrației liberale”,* a fostului membru în Consiliul de Planificare Politică al Departamentului de Stat din SUA, dr. Francis Fukuyama, demonstrează realismul acestei afirmații: „În special virtuțile şi ambițiile necesare războiului cu greu şi-ar putea găsi expresia în democrațiile liberale. Vor fi o mulțime de războaie metaforice – purtate de avocații corporațiilor care se specializează în preluarea altor companii ...”. „... democrația liberală constituie în realitate cea mai bună rezolvare a problemei umane”[13].

În acest context, un alt actor, cu perspective de a deveni principalul lider european, îşi extindea sfera de influență pe scena geopolitică balcanică: Germania. Succesele înregistrate de inițiativele germane în politica internă a Uniunii Europene (ale căror manifestări s-au făcut cunoscute în adevărata lor valoare ulterior: schimbarea denumirii oficiale din Comunitatea Europeană în cea actuală, prin Tratatul de la Maastricht – 1992, şi libera circulație în spațiul comunitar, prin Acordul de la Schengen – 1993, considerat de altfel „perla coroanei” diplomației germane la acea vreme), au determinat Germania să considere că a sosit timpul pentru unificarea Europei sub directa sa cârmuire. Ca o paranteză aici, credem că ideea nu a fost rea deloc, în condițiile în care, ca militari, suntem convinşi că acolo unde există un grup trebuie să existe şi un lider informal, iar în acest caz, de ce acest rol nu ar fi deținut de un stat bine organizat, în care civilii sunt mult mai disciplinați decât soldații din celelalte puncte cardinale ale Europei? Planul german avea din păcate un defect major, care s-a dovedit insurmontabil, şi anume trasarea limitei estice a Europei pe granița ideologic-religioasă dintre lumea catolică şi cea ortodoxă. Aceasta însemna frontiera de est a Poloniei, care se continua pe crestele Carpaților Orientali şi Meridionali, includea provincia sârbă Voivodina şi cobora prin Bosnia şi Herțegovina până la Marea Adriatică. Din nou lecțiile istoriei erau ignorate şi Peninsula Balcanică divizată. Proiectanții acestei viziuni au omis două aspecte esențiale, care demonstrează rolul Peninsulei Balcanice în asigurarea securității europene: în primul rând este vorba de focarul – cu siguranță perpetuu – de insecuritate pe care îl reprezintă un spațiu balcanic divizat, iar în al doilea rând de importanța geostrategică a Balcanilor pentru Europa Occidentală, vitală am putea spune în condițiile accelerării procesului globalizării.

Războiul civil iugoslav – pe care Jean-Louis Dufour, profesor la Şcoala Specială Militară Saint-Cir, îl apreciază ca fiind „original”[14] – a întărit convingerea specialiştilor militari, formată în urma acțiunilor în care a fost

---

[13] Fukuyama Francis, *Sfârşitul istoriei şi ultimul om*, Editura Paideia, Bucureşti 1994, p. 283 – 291.

[14] Dufour Jean-Louis, *Crizele internaționale. De la Beijing (1900) la Kosovo (1999)*, Editura Corint, Bucureşti 2002, p. 197.

implicată Armata României în decembrie 1989, că domeniul militar a intrat într-o perioadă „asimetrică”. Potrivit istoricilor[15], acesta a început la 26 iunie 1991, când Croația urmează gestul făcut de Slovenia în urmă cu o zi, declarând secesiunea față de federația iugoslavă condusă de la Belgrad. Dar lucrurile nu au stat chiar aşa. În perioada premergătoare, începând încă din ianuarie – februarie 1991, *„militarii armatei federale, ..., mai ales cei de origine sârbă şi muntenegreană, au fost supuşi unei puternice campanii de provocări, insulte şi chiar atacuri armate, soldate cu pierderi de vieți în rândul acestora”*[16]. O altă dovadă a faptului că războiul civil iugoslav a început mai devreme este şi proclamarea despărțirii de Croația a sârbilor din Krajina, la 28 februarie 1991 – efect al atentatelor la securitatea cetățenilor. Majoritatea surselor care descriu evenimentele antisociale petrecute în spațiul iugoslav în perioada premergătoare desfăşurării forțelor armate federale de la 27 iunie 1991, de o gravitate fără precedent – deoarece au rezultat numeroşi morți în special din rândul croaților şi al sârbilor, lasă să se înțeleagă că principalul lider organizator al acestor acțiuni a fost croatul Franjo Tudjman, susținut de cancelarul german Helmut Kohl. Aceasta demonstrează dimensiunea europeană a securității balcanice, pe care fostul lider iugoslav Slobodan Milosevici nu a sesizat-o. Drept urmare, acesta, fără a avea un plan bine definit operațional, a trimis forțele armate federale, aflate într-o debusolare psihologică totală – datorată situației asimetrice cu care se confruntau, în Slovenia şi în Croația pentru a pedepsi cele două republici rebele. Rezultatul s-a materializat în 8-10 zile de lupte armate haotice în Slovenia, retragerea forțelor federale de pe teritoriul acestei republici, trecerea majorității militarilor de origine slovenă şi croată în taberele adverse şi începerea unui lung război de uzură cu Croația. Luptele armate care s-au dus în Croația au demonstrat că Milosevici nu a definitivat nici ulterior un plan operațional viabil, care să vizeze controlul Croației, ci a mers pe ideea utopică a realizării „Serbiei Mari”, într-un spațiu plin de largi enclave croate şi musulmane.

Viziunea strategico-militară limitată a lui Milosevici a dus la prelungirea războiului. Această situație, la care s-a adăugat bombardarea de către sârbi a unor obiective culturale străvechi protejate de UNESCO – precum cetatea renascentistă de la Dubrovnic, atrocitățile inerente unui conflict armat, dar prezentate unilateral de mass-media occidentală, au determinat Organizația Națiunilor Unite să intervină în februarie 1992 cu observatori militari şi trupe de menținere a păcii între forțele federale iugoslave şi cele croate. Au fost desfăşurate 14 000 de căşti albastre UNPROFOR, constituite în baza rezoluției 743 a Consiliului de Securitate, la care au contribuit țări de pe întreg mapamondul (Argentina, Bangladesh, Belgia, Brazilia, Canada, R.Cehă, Danemarca, Egipt, Elveția, Finlanda,

[15] Cf. Zbuchea Gheorghe, *Istoria Iugoslaviei*, Editura Corint, Bucureşti 2001, p. 152.
[16] Gârz Florian, *Iugoslavia în flăcări*, Casa Editorială Odeon, Bucureşti 1993, p. 74.

Franța, Ghana, Indonezia, Iordania, Irlanda, Kenia, Lituania, Malaiezia, Marea Britanie, Nepal, Nigeria, Norvegia, Noua Zeelandă, Olanda, Pakistan, Polonia, Portugalia, F.Rusă, R.Slovacă, Spania, Suedia, Tunisia, Ucraina, SUA şi Venezuela). Astfel, securitatea balcanică ajunge să cunoască dimensiuni mondiale. Problematica securității balcanice avea să devină, pentru aproape un deceniu, capul de afiş al agendei ONU şi să ocupe zilnic emisiunile de ştiri ale mass-media pe întreg globul.

Războiul s-a mutat în Bosnia şi Herțegovina, aprins de sârbii care au boicotat referendumul pentru autodeterminare, organizat la 01 martie 1992 de parlamentul bosniac – format în exclusivitate din croați şi musulmani. RF Iugoslavia, stat format din Serbia şi Muntenegru şi declarat independent la 11 aprilie 1992, şi-a retras oficial forțele armate din Bosnia şi Herțegovina, însă un număr de 60 000 de militari sârbi au refuzat să execute ordinul şi au rămas pe teritoriul bosniac, păstrând armamentul şi tehnica de luptă din dotare. Conflictul, având un accentuat aspect de „lupte de gherilă", s-a dus pe întreg teritoriu bosniac, alimentat printr-un susținut suport financiar şi logistic extern, derulat în ciuda embargoului impus de Organizația Națiunilor Unite la 30 mai 1992 şi supravegheat de forțele internaționale de menținere a păcii (embargo total asupra noii federații iugoslave şi embargo în ceea ce priveşte comerțul cu arme pentru toate celelalte republici ex-iugoslave). RF Iugoslavia (sprijinită la rându-i de Federația Rusă şi Ucraina), a ajutat forțele sârbe bosniace, Occidentul pe cele croate, iar lumea musulmană pe cele care împărtăşeau aceeaşi confesiune religioasă. Diferența morală a poziției actorilor externi a constat numai în imaginea cu care mass-media a format opinia publică internațională. Masacrele etnice, lagărele de concentrare, deportările masive de populație şi distrugerile materiale au luat sfârşit la 14 decembrie 1995, odată cu semnarea la Paris a Acordului încheiat anterior la Dayton (SUA), între Slobodan Milosevici, liderul musulman bosniac Alia Izetbegovici şi preşedintele Croației Franjo Tudjman. Dar, cu toate eforturile internaționale de menținere a păcii, în Bosnia şi Herțegovina a rămas o stare *„endemică de insecuritate"*[17], după cum realist apreciază profesorul Gheorghe Zbuchea, demonstrându-se opinia celor care considerau că Milosevici a acceptat prevederile Acordului de la Dayton numai datorită pierderilor şi situației operaționale nefavorabile a forțelor sârbeşti bosniace, provocate de loviturile aeriene ale NATO din vara şi toamna anului 1995, combinate cu exercițiul la sol al Forței de Intervenție Rapidă – cu efectiv european.

În 1997, Peninsula Balcanică înregistrează un alt eveniment „original" în domeniul securității. Ca urmare a nemulțumiri populației, generate de implicarea conducerii politice în afacerea jocurilor piramidale, precum şi a corupției generale „instituționalizate", în Albania s-a declanşat o comico-

[17] Zbuchea Gheorghe, *Istoria Iugoslaviei*, Editura Corint, Bucureşti 2001, p. 155.

tragică rebeliune, în care armata şi forţele de ordine internă şi-au abandonat cazărmile şi armamentul, fapt fără precedent şi de neconceput în Europa secolului XX. Devenită o ţară neguvernabilă, a fost necesară o intervenţie internaţională pentru restabilirea ordinii de drept. Astfel, în aprilie 1997 a fost constituită o grupare de forţe internaţionale (la care au participat Austria, Belgia, Danemarca, Franţa, Grecia, Italia, Portugalia, România, Slovenia, Spania şi Turcia), ce a acţionat în baza rezoluţiei 1101 a Consiliului de Securitate al Organizaţiei Naţiunilor Unite, în cadrul unei misiuni de restabilire a ordinii statale, denumită „Operaţiunea Alba".

Spaţiul ex-iugoslav, în ciuda optimismului generat de reuşita semnării Acordului de la Dayton, rămâne în următorii doi ani un cazan în clocot la foc mic, iar unda seismică a războiului apărută în 1991 pe coasta dalmată îşi continuă alunecarea către est. Următorul episod s-a desfăşurat în Kosovo, unde limitarea din 1989 a statutului de autonomie a provinciei, la care s-a adăugat în 1990 suspendarea guvernului şi parlamentului acesteia, a avut ca efect constituirea ilegală în 1992 a „Armatei de Eliberare a Kosovo" (UCK). Începând cu 1996, această organizaţie paramilitară, al cărui scop declarat era – încă de la constituire, alungarea tuturor sârbilor din Kosovo şi scoaterea provinciei de sub autoritatea Serbiei, şi-a intensificat acţiunile antistatale, organizând atentate teroriste împotriva forţelor de ordine internă sârbe. Organizându-se în lagăre de pregătire în nordul Albaniei şi în vestul Macedoniei şi beneficiind de un susţinut suport financiar din partea diasporei albaneze aflată în special în Germania şi în Elveţia, UCK se înarmează şi trece la ofensivă în februarie 1998, preluând sub control mai mult de o treime din teritoriul provinciei Kosovo. Serbia ripostează militar şi, pe acest fond, au loc tot felul de atrocităţi comise de ambele tabere, care bineînţeles au determinat un exod masiv al populaţiei civile din Kosovo, majoritar albaneză. Comunitatea internaţională este indignată de rapoartele observatorilor OSCE privind crimele comise de forţele sârbe şi de condiţiile de trai ale refugiaţilor albanezi, agravate de iarna 1998-1999. Încercările comunităţii internaţionale de a rezolva situaţia pe căi diplomatice sfârşesc prin binecunoscutul eşec al negocierilor de la Rambouillet din martie 1999, când delegaţia iugoslavă condusă de preşedintele Serbiei – Milan Milutinovici respinge acordul privind statutul provinciei Kosovo. Analiştii politico-militari spun că acordul a fost alcătuit de altfel în termeni şi condiţii greu de acceptat pentru Serbia. Cu toate acestea, nu se justifică poziţia preşedintelui iugoslav Slobodan Milosevici, care a împins Serbia într-un război împotriva tuturor, condamnând astfel poporul sârb la un recul în evoluţie de cel puţin un sfert de secol.

În aceste condiţii, războiul NATO – R.F. Iugoslavia se declanşează la 24 martie 1999, printr-o operaţie aeriană combinată cu lovituri navale (denumită „Allied Force"), care durează aproape trei luni de zile şi se încheie la 21 iunie acelaşi an, prin acceptarea de către preşedintele Milosevici a

retragerii necondiționate a forțelor armate federale iugoslave din Kosovo, fără a se recurge la faza următoare – ofensiva trupelor de uscat. Scopul principal al Alianței Nord-Atlantice a fost de a înlătura sistemul politic socialist iugoslav, a cărei politică internă şi mai ales externă nu era în concordanță cu evoluția procesului „globalizare" în spațiul balcanic, sau cel puțin de a slăbi puterea liderului Slobodan Milosevici, astfel încât să fie înlocuit la următoarele alegeri. Poporul sârb s-a lăsat angrenat în acest război şi chiar a susținut în majoritatea sa opțiunea conducerii politice de la Belgrad, deoarece provincia Kosovo reprezintă leagănul în care s-a născut istoriceşte acesta, conştient fiind că adevăratul motiv al părăsirii graduale a acelor pământuri de către sârbi a fost expansionismul şi intoleranța populației albaneze, încurajată de lipsa măsurilor de protecție națională a autorităților statale de-a lungul vremii. Problema a constat în faptul că puterea politică de la Belgrad, dominată autoritar de un singur om, nu a pus în balanță beneficiul victoriei cu efectul unei posibile înfrângeri şi astfel s-a ajuns ca prin acțiuni total neadecvate zilelor noastre, poporul sârb să piardă poate pentru vecie ținuturile de origine din Kosovo, în condițiile în care populația sârbă reprezintă în prezent o minoritate nesemnificativă, în scădere.

Implicarea SUA şi a Alianței Nord-Atlantice atât la nivel politic, dar mai ales din punct de vedere operațional militar în Peninsula Balcanică, demonstrează dimensiunea euro-atlantică a securității balcanice. Totodată, războiul declanşat în 1999 împotriva Iugoslaviei arată că în spațiul balcanic este posibilă atingerea cotei maxime a stării de insecuritate, ceea ce demonstrează rolul pe care îl poate juca Peninsula Balcanică în asigurarea securității euro-atlantice.

Prin urmare, acțiunile politice şi economice şovăielnice ale Uniunii Europene în spațiul balcanic de până în 1999 sunt aproape de nejustificat logic. De abia la sfârşitul lunii iulie 1999 se consemnează o primă reacție notabilă, când a fost lansat „Pactul de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est". Acest proiect, propus inițial de către Germania înaintea declanşării operațiunii „Allied Force", a fost aprobat la 30 iulie 1999 de şefii de stat şi de guvern ai statelor participante la „reuniunea 19+7 de la Sarajevo", a țărilor NATO plus cele din spațiul balcanic şi adiacent. Chiar dacă materializarea în practică a acestui proiect a lăsat de dorit, transformându-se într-o acțiune mai mult de imagine politică decât într-o acțiune economică cu reale efecte stabilizatoare datorită lipsei unui suport financiar adecvat, acest pact a demonstrat că în Europa Occidentală s-a aprins „beculețul" conştientizării rolului pe care îl are Peninsula Balcanică, în întregul ei, în asigurarea securității europene şi pericolul pe care îl reprezintă divizarea acestui spațiu între diferite sfere de influență. Astfel, războiul NATO – RF Iugoslavia a avut ca efect schimbarea atitudinii Europei Occidentale față de problematica securității balcanice, în ciuda faptului că perceperea acestui spațiu ca fiind european a început să

încolțească mai târziu, în 2002, după acceptarea solicitărilor Bulgariei, României şi Sloveniei de începere a procedurilor de aderare la Alianța Nord-Atlantică.

Aşa a fost posibilă contracararea undei seismice a războiului inter-etnic balcanic, care, pornită în 1991 într-un arc de cerc de pe coasta Adriaticii spre est, a atins în primăvara anului 2001 FRI Macedonia şi s-a concretizat într-un conflict armat, desfăşurat între forțele de securitate macedonene (au participat un număr de 3 400 de militari) şi gherilele albaneze (aşa-numita Armată de Eliberare Națională, constituită în decembrie 1999, la Drenica). După intrarea Kosovo sub jurisdicție internațională, UCK şi-a pierdut suportul existenței în provincia de acum fostă sârbă, aşa că s-a reorientat spre următorul pas pe calea realizării visului „Albaniei Mari" şi anume câştigarea autonomiei totale pentru ținuturile macedonene locuite de albanezi. Numai că de data aceasta, interesele geopolitice şi geostrategice ale actorilor externi în Balcani favorizau o stare de stabilitate regională, prin urmare nu făceau posibile revendicări naționaliste specifice secolului XIX. Primind un ajutor adecvat din partea Uniunii Europene, FRI Macedonia a rezolvat criza declanşată la 16 martie 2001, învingând rezistența armată a forțelor rebele albaneze şi acceptând totodată modificarea Constituției – prin care s-a recunoscut ca „popor" minoritatea albaneză (potrivit acordului de pace de la Skopie, parafat la 13 august 2001).

Anterior conflictului din FRI Macedonia, situația politico-militară şi mai ales social-economică din RF Iugoslavia determină atingerea obiectivului Alianței Nord-Atlantice în regiune – căderea regimului politic Milosevici, în urma câştigării alegerilor anticipate de către Voislav Koştunița şi opoziție, la 24 septembrie 2000. Aşadar, NATO dă o lecție de pragmatism politico-militar în ceea ce priveşte organizarea şi conducerea unui război. Urmează la 01 aprilie 2001 inevitabila arestare a lui Slobodan Milosevici şi controversata predare a sa Tribunalului Penal Internațional de la Haga, la 28 iunie acelaşi an. Astfel, sfârşitul secolului XX marchează intrarea RF Iugoslavia în rândul statelor angrenate în realitatea evoluției fenomenului globalizare.

În următoarea perioadă, evoluția geopolitică a spațiului ex-iugoslav consemnează desființarea federației iugoslave şi înlocuirea ei cu o uniune mai puțin strictă a celor doi membri, Serbia şi Muntenegru. Acordul din februarie 2003 dintre puterile politice de la Belgrad şi Podgorica, care are statut temporar timp de trei ani de zile şi a fost realizat sub presiunea Uniunii Europene întrucât Muntenegru a dorit desprinderea totală de Serbia, a marcat încetarea existenței Iugoslaviei după mai mult de 70 de ani de statalitate în diferite forme. Concluziile referitoare la dispariția Iugoslaviei de pe harta Europei sunt foarte profund exprimate de profesorul Universității Pantheon-Sorbona – Georgios Prevelakis: „Proiectul iugoslav a eşuat. Dispariția, ..., pare să consfințească biruința definitivă a logicii naționaliste de excludere asupra principiului universalist al coexistenței unor culturi diferite în acelaşi

spaţiu. Totuşi, problema ridicată de Iugoslavia nu poate fi rezolvată numai prin curmarea aventurii sângeroase reprezentate de purificarea etnică a teritoriului ei. Într-o lume aflată în plin proces de unificare, eterogenitatea culturală şi etnică progresează mai repede decât uniformizarea spaţiilor etnice din fosta Iugoslavie şi din alte părţi. Dacă sistemele noastre politice nu încearcă să rezolve problema coexistenţei culturilor, tragedia de la Sarajevo riscă să se repete în toate cetăţile marelui nostru sat global"[18].

Aşadar, războiul civil iugoslav a început în 1991 pe fondul unor certe cauze interne, dar cu sprijin european şi s-a derulat până în 1995 cu suport euro-atlantic, deoarece un alt mare actor şi-a făcut apariţia pe scena geopolitică balcanică: SUA, concentrate anterior exclusiv pe destabilizarea sistemului comunist. Sfârşitul „războiului rece" a adus după sine o lume asimetrică în care prezenţa americană a devenit cu adevărat globală, prin urmare, în nici un caz nu putea ocoli intersecţia balcanică. După căderea „cortinei de fier", Balcanii au devenit un refugiu pentru trupele americane nevoite să-şi micşoreze rândurile în Germania, datorită dispariţiei ameninţării sovietice care le justificase până atunci prezenţa pe „landurile" germane. Însă, în spaţiul balcanic americanii s-au lovit de cerbicia sârbilor sau mentalităţile foştilor activişti comunişti convertiţi la capitalism, în estul şi nordul peninsulei, ai căror lideri nu au înţeles evoluţia geopolitică a lumii post „război rece" şi în loc să profite de interesul american în regiune au acţionat total invers, aducând ororile războiului asupra oamenilor nevinovaţi sau condamnându-i la o lungă perioadă de tranziţie, concretizată într-un amestec bizar de neo-comunism şi capitalism sălbatic.

Prima perioadă a anilor '90 a marcat în Europa două tendinţe diametral opuse – desfiinţarea frontierelor în Vest şi trasarea unor noi graniţe în Balcani. Potrivit opiniilor unor analişti politico-militari, cauzele fărâmiţării graniţelor în Peninsula Balcanică sunt pe de o parte interne, care gravitează în jurul dorinţei popoarelor spre dobândirea unei identităţi naţionale (etapă incompletă a dezvoltării lor istorice din cauza stăpânirii otomane şi habsburgice), iar pe de altă parte externe, legate de edificarea unei Europe unite. Realizarea acestui deziderat important pentru menţinerea continentului în echipa de management al procesului globalizării avea nevoie de state mici şi fără un cuvânt de spus pe scena geopolitică europeană (o Iugoslavie mare ar fi mărit numărul celor care pun condiţii şi întârzie astfel procesul de realizare a unei unităţi politice). Dacă această opinie are suport în realitate, înseamnă că Germania în prima perioadă a anilor '90 nu a fost deloc pragmatică şi în loc să facă în aşa fel încât să atragă de partea ei ţări precum Iugoslavia şi România a mers mai degrabă pe considerente de tradiţie istorică în constituirea aliaţilor în această parte a continentului. Oricum nu trebuie cu

[18] Prevelakis Georgios, *Balcanii, cultură şi geopolitică*, Editura Corint, Bucureşti, 2001, p. 131.

nimic să minimalizăm motivele interne etnice ale dezintegrării Iugoslaviei, a cărei constituire inițială nu s-a bazat pe o conştiință națională, dovedindu-se că o națiune slabă se desface şi se întoarce la faza antică a „orașelor stat” sau chiar alunecă spre organizarea de clan. O privire asupra evoluției situației politico-militare în anii ’90 în Albania, în Bosnia şi Herțegovina sau în provincia Kosovo, demonstrează că afirmația nu este dură, ci ea nu exprimă decât crudul adevăr.

Până la războiul NATO – RF Iugoslavia din 1999, din păcate, vest europenii au făcut dovada că priveau Balcanii ca pe un „teritoriu îndepărtat”. Mai apropiat părea a fi văzut acest spațiu de cei ce-l observau de peste Atlantic (impresie susținută chiar şi în ciuda superficialității cu care politicienii americani au respins în 1997 propunerile Pentagonului de extindere a Alianței Nord-Atlantice). Probabil datorită unei gândiri sentimentale, ca să nu fim prea sarcastici şi să spunem că principala cauză a constat în concretizarea intereselor imediate într-un număr semnificativ de dioptrii în ochii liderilor politici occidentali. Altfel cum se poate explica faptul că Europa de Vest considera statele baltice ca fiind un spațiu de interes geopolitic mai mare decât cele balcanice? O analiză geostrategică obiectivă nu poate înclina balanța spre nord sau spre sud, întrucât ambele spații vor reprezenta în viitor „plămânii” Europei spre Asia şi Orientul Mijlociu. Insistența cu care SUA au sprijinit includerea în valul doi al extinderii Alianței Nord-Atlantice a Bulgariei şi României vine să întărească impresia că dincolo de ocean s-a înțeles mai bine necesitatea acestui echilibru. Dacă privim însă dialogul lamentabil asupra extinderii Uniunii Europene purtat în perioada de confluență a celor două milenii, putem afirma că politicienii vest-europeni nu au realizat (s-au din dorința egoistă de a obține o felie cât mai substanțială din tortul puterii ce se prefigura) că securitatea şi bunăstarea viitoare a statelor ce s-au bucurat de „Planul Marshal” după sfârşitul celei de-a doua conflagrații mondiale vor fi profund influențate de evoluția situației geopolitice a Balcanilor. Istoria demonstrează că această afirmație nu este gratuită sau subiectivă, fiind spusă de un român. Din păcate suntem nevoiți să repetăm cu obsesie că lecțiile istoriei sunt ignorate.

ASPECTE LEGATE DE EVALUAREA OPERATIVĂ A REZULTATELOR ACTIVITĂȚII DE CERCETARE ŞTIINȚIFICĂ

Col.(r) Vasile POPA

The author underlines the necessity of stressing out the accent from quantity to quality on evaluating the research activity, mentioning the factors and criteria allowing an adequate and operative evaluation of the results of scientific research and referring to the evaluation specifics in the Centre for Defence and Security Strategic Studies.

Operativitatea în desfăşurarea procesului de evaluare a activității de cercetare ştiințifică presupune, în primul rând, o perfectă cunoaştere a reglementărilor domeniului, a prevederilor legislației în vigoare privind evaluarea. După cum este ştiut, modalitățile de organizare şi desfăşurare a evaluării la nivel național şi în cadrul instituției noastre sunt cuprinse în: Ordonanța Guvernului nr. 57/2002 privind cercetarea ştiințifică şi dezvoltarea tehnologică, cu modificările din Legea nr. 324/2003 şi Ordonanța Guvernului nr. 38/2004, Carta Universității Naționale de Apărare, Regulamentul cercetării ştiințifice din Universitatea Națională de Apărare, 2004, Metodologia de evaluare a activității didactico-ştiințifice din Universitatea Națională de Apărare, 2004, Instrucțiuni pentru evaluarea Centrelor de cercetare emise de Consiliul Național al Cercetării Ştiințifice din Învățământul Superior şi, la nivelul CSSAS, Metodologia de evaluare în activitatea de cercetare ştiințifică, 2004.

O evaluare operativă a activității de cercetare incumbă, totodată, existența unei metodologii elaborate ştiințific, care include o proiectare simplă, dar completă şi obiectivă a actului evaluării, stabilirea atentă, riguroasă a obiectivelor evaluării, a criteriilor de evaluare, reflectarea veridică şi integrală a prestației cercetătorilor, a performanțelor lor profesionale.

În opinia noastră, o corectă, dar şi operativă evaluare a muncii de cercetare presupune realizarea unui inventar larg al componentelor activității cercetătorilor şi al produselor acesteia, cu cuantificarea exactă a valorii lor. Operativitatea nu trebuie să se substituie calității evaluării, ca şi deontologiei actului în sine, obiectivității, corectitudinii.

O altă mențiune pe care o facem este aceea că **autoevaluarea** poate fi operativă atunci când se exersează continuu, pe parcursul procesului cercetării, al realizării produsului, avându-se constant în atenție indicatorii de calitate şi cantitate corespunzători criteriilor de evaluare, cuprinşi în metodologia de evaluare, procedând la un autocontrol exigent al propriei munci.

Părerea noastră este că operativitatea evaluării ține şi de respectarea etapelor intermediare de evaluare a actului de cercetare, cuprinse în Planul anual de cercetare ştiințifică al instituției, de analizele periodice ale activității compartimentelor şi componenților acestora, ale îndeplinirii obiectivelor activității şi standardelor de performanță ale posturilor.

Evaluarea (autoevaluarea) operativă a activității de cercetare ştiințifică se realizează în funcție de standarde naționale, conform metodologiei de evaluare stabilite de Consiliul Național al Cercetării Ştiințifice din Învățământul Superior.

În cadrul Universității Naționale de Apărare, evaluarea cercetării ştiințifice se face potrivit prevederilor Regulamentului cercetării ştiințifice, aprobat de Senatul Universității, pentru întregul personal angajat în această activitate, şi a Metodologiei de evaluare a activității didactico-ştiințifice.

Evaluarea cercetării ştiințifice din Universitatea Națională de Apărare implică determinarea nivelului de performanță obținut, într-o perioadă de timp delimitată, de către: structurile de cercetare ştiințifică; structurile de învățământ – pentru activitățile specifice de cercetare ştiințifică; personalul de cercetare-dezvoltare; personalul didactic – pentru sarcinile specifice de cercetare ştiințifică.

Complexitatea acestei determinări poate greva asupra operativității şi corectitudinii evaluării, dacă cercetătorii şi evaluatorii nu sunt în temă cu toate detaliile metodologice necesare sau tratează o asemenea activitate simplist, lejer, fără seriozitatea care se impune.

Printr-o abordare operativă a problemei, se creează toate condițiile pentru asigurarea unei exigențe mereu sporite în îndeplinirea cerințelor posturilor, evitarea unor scăderi la nivelul calităților personalului de cercetare ştiințifică, o rapidă şi corectă selectare şi promovare a personalului de cercetare, stimularea permanentă a creşterii performanțelor profesionale individuale şi a calității muncii de cercetare ştiințifică, stabilirea promptă şi pe baza unei aprecieri juste a cuantumului salariului de bază individual, în funcție de performanțele obținute în activitate.

După cum se ştie, *indicatorii generali* stabiliți de autoritatea națională pentru cercetarea ştiințifică în vederea măsurării nivelului performanțelor în cercetarea ştiințifică nu sunt uşor realizabili. Este vorba despre: granturile de cercetare câştigate prin competiție națională (granturile Consiliului Național al Cercetării Ştiințifice din Învățământul Superior şi ale Academiei Române); contractele de cercetare internaționale; contracte obținute în cadrul Planului

Național de Cercetare-Dezvoltare şi Inovare şi contracte cu diverse companii din țară; teze de doctorat finalizate; articole publicate în reviste cotate; cărți publicate în edituri recunoscute; brevete sub protecție/produse cu drept de proprietate intelectuală; centre de cercetare acreditate/recunoscute; reprezentări în academii şi/sau organizații profesionale; premii obținute la nivel național şi internațional.

La nivelul Universității Naționale de Apărare, metodologia de evaluare stabileşte un conținut de mare complexitate al indicatorilor pentru standardele de performanță, care include: cantitatea, calitatea, finanțarea, încadrarea în timpul prevăzut, utilizarea resurselor şi modul de realizare. Superficialitatea şi lipsa de exigență a evaluatorilor ar putea creşte operativitatea actului de evaluare, dar ar conduce, în acelaşi timp, la *aprecieri subiective*, care ar afecta calitatea cercetării ştiințifice. Chiar punctajele corespunzătoare indicatorilor, decise de instituția de cercetare, şi modul de calcul al punctajelor asociate indicatorilor, stabilit de către autoritatea națională pentru cercetarea ştiințifică, sunt de natură să sporească operativitatea în evaluare, dar acordarea lor fără o judecată obiectivă poate vicia rezultatul final al aprecierii.

Lucrul acesta, însă, nu se întâmplă, pentru că, potrivit reglementărilor legale, evaluarea şi aprecierea personalului de cercetare ştiințifică şi a lucrărilor de cercetare se fac pe baza criteriilor şi standardelor elaborate de instituția de cercetare sau de învățământ, dar acestea sunt analizate în Consiliul cercetării ştiințifice, avizate de Senatul Universității Naționale de Apărare şi aprobate de comandantul (rectorul) Universității. Algoritmul menționat are rol de control şi limitează cât mai mult, dacă nu exclude complet din cadrul procesului, elementele subiective.

În aprecierea activităților de cercetare sunt utilizate atât criterii cantitative, cât şi calitative. Evaluarea prin punctaj a activității de cercetare ştiințifică, consideră specialiştii, deşi foarte operativă, favorizează aspectul cantitativ, în dauna celui calitativ. Lucrărilor din aceeaşi categorie de punctare nu le este acordat un punctaj diferențiat în funcție de valoarea lor, autorii fiind astfel tentați să producă mai multe studii superficiale în aceeaşi unitate de timp, pentru a obține lejer un punctaj superior. Avem de a face cu o modalitate de evaluare contraproductivă, pentru că duce la lucrări facile, compilații, improvizații, la superficialitate şi abordarea unor subiecte nefamiliare cercetătorului, care nu sunt aprofundate din necunoştință de cauză, dar şi pentru că aprofundarea este cronofagă şi nu aduce puncte în plus, cum ar fi normal, dacă s-ar gândi calitativ.

Pe scurt, evaluarea prin punctaj, se apreciază, diminuează preocuparea pentru documentare şi lectura ştiințifică aprofundată, favorizează produsele ştiințifice ce aduc multe puncte, ignoră faptul că activitatea ştiințifică are perioade de acumulare şi perioade de finalizare şi valorificare, fără a se putea menține acelaşi nivel al randamentului de finalizare pe perioade identice de timp.

Dar evaluarea prin punctaj are şi alte hibe, surprinse de diverşi autori: nu ține seama de specificul domeniului de cercetare; în funcție de domeniu, subpunctează unele produse ştiințifice valoroase, când ar trebui să le dea puncte în plus, să diferențieze punctajul acordat diferitelor produse dintr-un domeniu sau altul; face o punctare discutabilă a activității tinerilor cercetători; nu evaluează unele produse şi activități ştiințifice.

Cu toate că o asemenea orientare ar impieta asupra operativității în evaluare, suntem de părere că s-ar impune o îmbunătățire a evaluării activității de cercetare, având-se în vedere, mai mult, aspectele calitative, şi, în al doilea rând, cerința stimulării, prin această activitate, a cercetătorului ştiințific, pentru a realiza lucrări valoroase, calitativ superioare.

Deplasarea accentului de pe cantitate pe calitate în evaluarea muncii de cercetare, spun specialiştii, ar relaționa conceptul de calitate cu noțiuni ca recunoaştere, utilitate şi impact. Contribuția unui cercetător la progresul unui anumit domeniu ar trebui să fie considerată ca importantă atunci când rezultatele sale sunt recunoscute de către comunitatea ştiințifică şi sunt folosite în dezvoltarea unor studii ulterioare. Premiile şi titlurile obținute, invitațiile primite, statutul publicațiilor, numărul de citări, ca indicatori relevanți ai calității şi impactului activității ştiințifice a unui cercetător, şi-ar regăsi astfel un loc de seamă în procesul obiectiv al evaluării.

Oricât de operativi am dori să fim într-o evaluare, nu trebuie făcută abstracție de nici un indicator sau criteriu care ar asigura o comensurare corectă şi completă a muncii domeniului. De aceea, ne declarăm de acord cu acei specialişti care consideră că, între criteriile specifice de evaluare, ar trebui să se afle: reputația ştiințifică pe plan național şi internațional a personalului permanent; calitatea, complexitatea şi volumul activității şi rezultatelor de cercetare; calitatea instituției de cercetare; relevanța şi impactul activităților de cercetare pentru mediul ştiințific, economic şi social local şi național; capacitatea şi experiența activităților de colaborare şi parteneriat pe plan național şi internațional; vizibilitatea şi atractivitatea internațională a instituției respective. De asemenea, au relevanța lor, deşi ar părea că îngreunează procesul de evaluare, unele *criterii suplimentare*, ca: importanța strategică a domeniilor şi obiectivelor de cercetare, calitatea planului strategic de dezvoltare a instituției de cercetare etc. Evaluarea activității colectivului de cercetare ar trebui să aibă în vedere şi prognoza asupra performanțelor viitoare.

La specificul CSSAS, opinăm că, în evaluarea activității secției cercetare, se cer avute în vedere, drept criterii principale, calitatea activităților şi gradul de implicare în realizarea obiectivelor strategice ale centrului şi universității.

În evaluarea unei lucrări ştiințifice, deşi răpesc din timpul celui care se autoevaluează, activitățile ce trebuie luate în considerare sunt difuzarea şi recunoaşterea lucrării în mediul ştiințific, ca dovadă a valorii sale. Cronofag

sau nu pentru cel ce îl întreprinde, calculul ratei citărilor din lucrarea respectivă, cât de des este citat autorul lucrării într-o anumită perioadă de timp, este foarte important pentru evaluare. Numeroase studii sprijină utilizarea ratei citărilor ca modalitate de evaluare a calității produselor muncii de cercetare, rata citărilor corelând cu indicatori ai eminenței (premii, prestigiul celui mai înalt titlu) , evaluarea de către colegi a calității articolelor publicate, evaluarea calității revistelor. Apare însă şi pericolul inflației cu autocitări, faptul că la coautori este luat în calcul doar primul dintre ei sau cazul revistelor de prestigiu, care sunt citate mult mai des decât celelalte, deşi adesea numerele unor reviste noi le surclasează valoric. Cu toate acestea, rata citărilor este una din sursele de informație larg utilizate pentru aprecierea calității materialelor publicate. Numărul materialelor publicate este, de asemenea, utilizat ca indicator al eminenței, dar majoritatea evaluatorilor apreciază mai mult calitatea decât cantitatea.

Experiența lucrului la revista Centrului de Studii Strategice de Apărare şi Securitate, *Impact Strategic*, ne arată că destui autori de studii ştiințifice, acaparați de multitudinea problemelor cotidiene, acordă puțină importanță bibliografiei. Or, aceasta face parte din instrumentarul ştiințific obligatoriu. Indiferent cât de grăbiți am fi, nu putem realiza lucrări de referință în domeniu fără a studia pe larg domeniul şi ceea ce au produs antecesorii noştri. În evaluare, sunt importante, deci, criteriile de apreciere a recomandărilor bibliografice.

O bună bibliografie trebuie:

- să includă referințe recente şi actuale din domeniu;
- să acopere conceptele de bază ale temei;
- să reflecte o selecție informată a surselor bibliografice;
- să includă nume de autori recunoscuți în domeniu;
- să solicite o cantitate acceptabilă de timp şi efort pentru a fi parcursă;
- să fie eşalonată la intervale regulate pe tot parcursul lucrării (studiului);
- să stimuleze intelectual adresanții, prin solicitarea unor deprinderi cognitive complexe (problematizare, raționament deductiv, raționament inductiv);
- să fie în concordanță cu resursele existente în biblioteci.

Este drept că se consumă timp prețios pentru includerea în evaluarea lucrărilor ştiințifice a unor criterii de apreciere ce trimit la indicatori greu cuantificabili, dar obiectivitatea deplină ne obligă să le luăm totuşi în considerare. Este vorba, de exemplu, de: originalitate, viabilitatea studiilor realizate, exprimată prin rigoarea teoretică, logică şi metodologică, contribuția adusă în domeniul de responsabilitate, ponderea şi semnificația contribuției unui coautor la realizarea lucrării, abilitatea lui de a conceptualiza independent, de a crea şi disemina rezultatele cercetării, tendința spre excelență, abilitatea de a aborda munca într-o manieră critică, integrativă,

empirică şi / sau analitică, dacă există anumite idei centrale în jurul cărora se organizează întreaga muncă de cercetare etc.

Criterii de apreciere a calității lucrărilor de cercetare, avute în vedere de instituții de prestigiu de învățământ superior şi cercetare ştiințifică din țara noastră, sunt şi: elementele de noutate aduse de lucrare, măsura în care, într-o investigație empirică, designul şi tehnicile de măsurare şi analiză a datelor sunt adecvate subiectului investigat, dacă datele existente justifică rezultatele obținute, dacă interpretările, recomandările sau concluziile sunt concordante cu rezultatele prezentate, dacă articolul sau lucrarea a fost inclusă în antologii, supusă unei recenzii şi cu ce rezultat. Se au în atenție, totodată, calitatea revistei în care s-a publicat, reputația acesteia în domeniu, dar şi obiectivele ce şi le-a propus cercetătorul privind diseminarea rezultatelor sale.

O evaluare corectă trebuie să pretindă lecturarea tuturor materialelor publicate de la ultima promovare (evaluare) până la zi, a tuturor recenziilor sau lucrărilor critice asupra materialelor publicate, informații privind traduceri ale materialelor publicate, includerea în antologii, informații privind recunoaşterea prestigiului ştiințific al cercetătorului (membru în colectivele de redacție ale unor reviste din țară, străinătate; membru în organisme ştiințifice naționale, internaționale; profesor invitat la universități de prestigiu din străinătate; membru în consilii naționale (CNCSIS, CNEA etc.); evaluator CNCSIS; premii.), aprecieri ale evaluatorilor externi etc.

Pentru evaluare, se consideră importantă şi munca nepublicată: lista completă a materialelor nepublicate, incluzând propuneri de granturi, proiecte, materiale prezentate la conferințe, alte materiale similare, ca şi lista completă a proiectelor de cercetare sau a manuscriselor în lucru, nivelul actual de derulare al fiecăruia, ce arată orientările şi interesele ştiințifice ale cercetătorului, dar şi alte dovezi ce pot ilustra capacitatea de cercetare a acestuia.

De luat în seamă sunt şi *serviciile profesionale*: competențele de predare la catedră ale cercetătorului, modalitățile de exploatare a cunoştințelor de specialitate în beneficiul instituției şi/sau al comunității, competențele rezultate din aprecierile beneficiarilor, ale sponsorilor, experților în domeniu etc. În această sferă înscriem: informarea publicului larg prin intermediul seminariilor, conferințelor, cursurilor, redactarea de rezumate de cercetare, analize, articole, apariții la televiziune şi la diferite evenimente mediatizate legate de domeniul de specialitate, consultanța în domeniu, editarea de buletine de informare ştiințifică. Mai pot fi reținute: colaborarea cu alte instituții militare şi civile, realizarea de expoziții de carte ştiințifică, contribuția în asociații şi societăți profesionale, în comisii evaluare sau acreditare pe plan național, în consilii de administrație etc.

Lista activităților ce se cer evaluate este atât de mare încât orice demers de operativitate în domeniu pare hazardat. Totuşi, dacă se doreşte, şi trebuie să se dorească, o evaluare completă a activităților instituționale sau individuale din cercetare, consumul suplimentar de timp pentru evaluare va fi întotdeauna justificat şi aplaudat.

RELAȚIA COORDONATOR ŞTIINȚIFIC - STUDENT ÎN ACTIVITATEA DE ELABORARE A LUCRĂRII DE DIPLOMĂ

Col.dr. Liviu SCRIECIU

An option in choosing a graduation project must be made not only after a real judgment, but also after a mature decision, we believe, because this first step represents a logical chain of activities which may lead to success if the entire process of elaboration is committed, or to failure if this option is wrong.

Alegerea unei teme pentru realizarea unei lucrări de diplomă considerăm că reprezintă nu numai o opțiune ce trebuie formulată cu real discernământ, dar şi cu multă maturitate, deoarece acest prim pas reprezintă o succesiune logică de activități din care vor rezulta mai târziu perspectivele care pot fi de succes, dacă întregul algoritm de realizare a lucrării este respectat, sau de eşec, în cazul unei alegeri inadecvate în primul rând a temei de realizat.

Tema lucrării de diplomă, de regulă, este stabilită de către conducătorul ştiințific dintr-o listă prestabilită sau chiar de către student.

În alegerea unei teme pentru elaborarea lucrării de diplomă, profesorul îndrumător poate urma două criterii diferite, care constau în a indica un subiect dintr-un domeniu pe care îl cunosc foarte bine sau a indica studentului un subiect despre care doreşte să ştie mai multe lucruri şi pe care normal nu l-a studiat anterior. Dacă în primul caz profesorul îl poate urmări mai bine pe student, în cel de-al doilea caz îşi propune să-l ajute mai mult pe autor, în timpul lucrului, deoarece acesta are o temă de noutate.

Suntem de acord cu opinia conform căreia atunci când profesorul coordonator alege această metodă, este din cauză că "are încredere în candidat"[19], în acest caz va trebui să îi comunice studentului că subiectul este de noutate şi pentru el tocmai pentru a-l motiva mai bine în munca sa.

Putem avea şi situația în care profesorul este angajat într-o muncă de cercetare de mare anvergură, caz în care şi-a organizat activitatea de cercetare ştiințifică pe o lungă perioadă de timp şi ia hotărârea să îi includă şi pe cei

[19] Umberto Eco, *Cum se face o teză de licență*, Editura Pontica, Craiova, 2000, p. 51.

care-şi elaborează lucrarea de diplomă sub îndrumarea sa la această activitate de documentare. Pentru student, această situaţie nu poate fi decât utilă, deoarece el va beneficia de sfaturi utile atât în plan didactic, cât şi în plan practic, beneficiind de o îndrumare eficientă din partea unui profesor deosebit de informat asupra problemei în cauză, drept pentru care va putea folosi lucrările anterioare elaborate în cadrul temei generale cu mult folos şi beneficii majore pentru munca sa de documentare şi elaborare a lucrării de diplomă. Astfel va fi sigur că "backgroundul" avut la dispoziţie este corect şi argumentat ştiinţific şi nu va mai pierde timp pentru a studia surse bibliografice din care să obţină prea puţine informaţii utile muncii sale.

În cazul al doilea, în care studentul este cel care propune tema lucrării de diplomă, el va trebui să respecte cele patru criterii de validare şi anume:

- relevanţa temei, atât din punct de vedere teoretic dar şi practic - tema să fie orientată către problemele fundamentale ale domeniului ales;
- actualitatea temei - orientarea temei către priorităţile din domeniul ales având în vedere prezentul şi viitorul acestuia;
- specificitatea temei - are în vedere delimitarea clară a temei în vederea tratării ei în mod adecvat;
- concordanţă între exigenţele cerute de tema aleasă şi posibilităţile autorului de a le trata într-o manieră clară, în conformitate cu pregătirea sa.

În sprijinul a ceea ce am spus în paragraful anterior, aducem şi alte opinii ale unor specialişti în domeniu, conform cărora există într-adevăr patru reguli evidente în alegerea temei unei lucrări de diplomă, dar ele trebuie să se completeze automat cu dorinţa şi motivaţia studentului şi mai precis trebuie să avem în vedere regula conform căreia "cine vrea să facă o teză, trebuie să facă o teză pe care este capabil să o facă"[20]. Conform acestui autor ar exista şi o a cincea regulă, conform căreia profesorul care acceptă la îndrumare un student pentru elaborarea lucrării de diplomă să fie cel potrivit, adică să fie în cunoştinţă de cauză şi să predea materia în cauză.

Suntem de părere că tema lucrării de diplomă trebuie aleasă de conducătorul ştiinţific împreună cu studentul ce o va elabora, deoarece legătura dintre cei doi trebuie să fie cât mai armonioasă şi eficientă.

Aşa cum spuneam anterior alegerea temei este o activitate extrem de importantă pentru bunul mers al activităţii pe mai departe deoarece de regulă, studentul este tentat "de a face o teză care să vorbească de cât mai multe lucruri" [21].

În acest sens, relaţia dintre student şi coordonatorul ştiinţific trebuie să se axeze pe o bună comunicare bazată pe respect reciproc, pe dialog deschis, pe înţelegere, colaborare, iar mândria şi prejudecăţile trebuie să lipsească.

Activitatea de îndrumare a coordonatorului ştiinţific în documentarea celui care elaborează lucrarea de diplomă suntem de părere că trebuie să aibă în vedere următoarele:

---

[20] Umberto Eco, *op.cit.*, p. 16.
[21] Ibidem, p. 17.

- stabilirea etapelor de documentare (după elaborarea planului lucrării);
- controlul periodic al modului de respectare a planului de lucru;
- verificarea pe baza surselor bibliografice indicate a capitolelor lucrării şi realizarea corecturilor necesare;
- avizarea formei finale a lucrării şi propunerea ei spre susținere.

Dacă cele prezentate mai sus reprezintă "obligațiile" coordonatorului ştiințific, am putea rezuma foarte uşor şi pe cele ale studentului sau absolventului, după cum urmează:

- să prezinte profesorului ales ca îndrumător ştiințific motivațiile în legătură cu tema respectivă;
- să stabilească împreună cu profesorul, modalitățile de investigare a surselor bibliografice;
- să prezinte la termenele stabilite capitolele conform planului;
- să țină cont de îndrumările profesorului coordonator;
- să predea coordonatorului un exemplar din lucrare, spre corectură, pe hârtie şi/sau pe suport magnetic.

În ambele cazuri pot apărea o serie de neadvertențe în relația profesor - coordonator şi student, ce pot avea drept cauze fie lipsa de comunicare între cei doi, fie lipsa onestității din partea profesorului coordonator care doreşte să folosească munca studenților ca şi când ar fi munca sa, fie profesorul este prea implicat în activitatea sa şi între cei doi nu apare schimbul de opinii prin care se poate realiza feedback-ul necesar amândurora. În cel mai rău caz, din partea studentului se poate manifesta lipsa de interes la sugestiile şi indicațiile profesorului coordonator şi atunci rezultatul activității de elaborare a lucrării de diplomă devine din ce în ce mai clar că este sortit eşecului.

Suntem conştienți de posibilitatea apariției acestor probleme şi de aceea considerăm că problemele inerente contactelor spirituale şi afective între doi oameni pot fi depăşite printr-o "muncă de documentare" a studentului, care poate alege ce fel de profesor să aibă la îndrumare prin prisma contactelor pe care le are cu colegi din anii anteriori, din acelaşi an sau de la alte instituții în care profesorul coordonator predă aceeaşi materie.

Dublând activitatea de informare cu cea de studiere a cărților şi materialelor publicate de profesorul coordonator în diferite publicații, va observa dacă acesta citează colaboratorii săi, dacă face referiri la munca în echipă şi, în acest mod, studentul îşi poate forma o părere cu privire la onestitatea îndrumătorului său şi la corectitudinea acestuia.

Pe de altă parte, suntem de acord cu opiniile exprimate conform cărora studentul nu trebuie "să cadă în atitudinea nevrotică de sens opus şi a considera plagiat ori de câte ori cineva va vorbi de subiecte afine celor ale propriei teze"[22]. Altfel spus, nu trebuie ca studentul să considere că este cel

[22] Umberto Eco, *op.cit.*, p. 52.

care a descoperit ceva nou sub soare în materia respectivă şi trebuie să accepte că şi alţii au acces la informaţiile sale sau şi mai mult că ar putea şi alţii să aibă formulări asemănătoare cu ale sale.

Mergând mai departe pe această linie, dacă studentul va descoperi mai devreme sau mai târziu că profesorul, asistentul său sau chiar un coleg vor relua tema sa de lucrare de diplomă, acest lucru nu va reprezenta un furt de muncă ştiinţifică, deoarece, îndeosebi după publicarea lucrării, toţi au dreptul de a o cita sau de a reproduce citate din aceasta.

Relaţia dintre coordonatorul ştiinţific şi student suntem de părere că trebuie să ducă la evitarea apariţiei disfuncţionalităţilor ce pot interveni în elaborarea lucrării.

În acest sens autorul trebuie să fie deschis la orice sugestie venită de la coordonator, iar coordonatorul trebuie să îl ajute pe student să se cunoască, să se autoevalueze singur, să fie conştient de calităţile şi defectele sale, de modalitatea prin care poate să-şi umple "golurile" de cum îşi poate exploata la maximum cunoştinţele avute, putând astfel să-şi reducă slăbiciunile.

Astfel, studentul, cunoscându-se pe sine, va ajunge să îi cunoască şi pe cei din jurul său, va ştii să construiască un dialog, cum să-şi susţină ideile, iar la momentul prezentării lucrării se va putea prezenta pe sine: *"Dubito ergo cogito. Cogito ergo sum" (Mă îndoiesc deci cuget. Cuget deci exist) - René Descartes.*

Suntem conştienţi de faptul că, nu vor exista întotdeauna puncte de vedere comune între coordonatorul ştiinţific şi autorul lucrării. De aceea considerăm că şi coordonatorul ştiinţific trebuie să fie deschis la orice propunere venită din partea studentului, cu condiţia ca adoptând aceste propuneri să nu se abată de la programul stabilit, de la obiectivele fixate, în acest sens trebuind să le urmărească în mod constant şi să verifice îndeplinirea lor.

Coordonatorul îi poate atrage atenţia studentului în momentul în care acesta începe să se abată de la obiectivele stabilite asupra respectării lor.

Pe linia laturii afective care se stabileşte între coordonatorul ştiinţific şi autorul lucrării, suntem de părere că profesorul trebuie să îl încurajeze permanent pe acesta pe toată durata demersului său ştiinţific şi să îi împărtăşească din experienţele sale anterioare cu ceilalţi studenţi. Se ajunge astfel, la o relaţie specială în care, aşa cum spunea marele scriitor şi educator Napoleon Hill, în cartea sa din 1937, *"Gândiţi şi să vă îmbogăţiţi"*, munca în echipă între spirite apropiate reprezintă cel mai puternic motor al împlinirii umane.

Aşa cum am precizat, lucrarea de diplomă reprezintă o sinteză a tuturor cunoştinţelor acumulate de student, fiind o lucrare de o deosebită complexitate care dovedeşte într-un mod convingător întreaga sa capacitate intelectuală şi profesională. Perioada de elaborare a lucrării de diplomă se caracterizează printr-un maximum de randament intelectual din partea studentului, în ajutorul căruia trebuie să stea tot timpul conducătorul său

ştiinţific. Acestuia îi revine responsabilitatea suplimentară de a-l ajuta pe student, din punct de vedere psihologic cât şi profesional, să învingă toate dificultăţile cu care este confruntat. În acelaşi timp aşa cum un student poate avea momentele sale bune, chiar şi cel mai bun student poate avea clipele sale de dezorientare, de pierdere a încrederii şi de teamă că nu va reuşi, confruntat cu ambiţiile sale şi dorinţa de a rezolva cât mai bine tema aleasă.

În aceste condiţii, suntem de acord cu părerea formulată de unii autori conform căreia profesorul coordonator, va trebui "să nu se ocupe doar de problemele ştiinţifice ale lucrării, ci şi de problemele umane ale studentului în perioada în care este angajat în elaborarea lucrării" [23].

Tot conducătorul ştiinţific îl poate ajuta pe student în elaborarea lucrării de diplomă, discutând cu acesta diferitele probleme ce pot apărea pe parcurs, făcându-i recomandări pentru cele mai adecvate metode de cercetare a subiectului ales.

Profesorul coordonator îl poate ajuta pe student să distingă ceea ce a rămas cu adevărat valabil din lucrările publicate în anii anteriori, care ar fi genul de idei care pot fi astăzi considerate ca fiind greşite din abordările anterioare, stimulând astfel interpretarea creatică a bibliografiei, fiind cunoscut faptul că, fără un astfel de ajutor, studentul s-ar simţi dezorientat şi chiar în cazul în care ar vedea altfel lucrurile, acestuia îi poate fi teamă să aducă anumite critici unor lucrări anterioare, printre ai căror autori ar putea fi regăsit chiar profesorul care îndeplineşte calitatea de îndrumător ştiinţific.

Suntem de părere şi respectăm opiniile celor mai buni profesori, conform cărora îndrumătorul nu trebuie să elaboreze lucrarea studentului, aşa că acesta nu trebuie să-şi facă nici un fel de iluzii în domeniu, trebuind astfel să-şi mobilizeze forţele pentru realizarea lucrării de diplomă. Astfel, studentul rămâne independent şi responsabil pentru munca sa, iar profesorul nu va trebui să devină cel care pune la dispoziţia absolventului materiale de-a gata, orice realizare a celui care este îndrumat trebuind să se realizeze prin muncă proprie, prin concentrare, meditaţii asupra problemelor abordate, redactare şi revizuire permanentă asupra textului elaborat.

În acest fel, considerăm că se vor putea pune în valoare toate cunoştinţele dobândite de student, ambiţiile şi pasiunile sale, iar lungile momente de căutări şi îndoieli vor putea fi exprimate prin suma sacrificiilor realizate de absolvent în acest sens.

Stabilind o astfel de colaborare, profesorul şi studentul contribuie la transformarea lucrării de diplomă într-o oglindă a personalităţii studentului, care va trebui să fie simultan curajos şi prevăzător, în sensul că va trebui să evite concluziile pripite şi nefundamentate din punct de vedere ştiinţific.

---

[23] Andronic Benone, Mocanu Bixi-Pompiliu, *Stadiile finale ale muncii de cercetare ştiinţifică şi relaţiile dintre conducătorul ştiinţific şi autorul lucrării*, în Referate de Cercetare Ştiinţifică, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, Bucureşti, 2002, p.95.

Odată lucrarea elaborată şi acceptată de coordonatorul ştiinţific, studentul va trebui să se pregătească foarte serios pentru susţinerea acesteia, moment în care din nou profesorul are un rol deosebit în sensul că acesta îi va putea face recomandări cu privire la cel mai potrivit mod de abordare, deşi este bine de amintit că toată concepţia de susţinere a lucrării trebuie să fie a studentului, care va singurul în măsură să dovedească paternitatea acesteia, maturitatea gândirii sale şi a libertăţii de organizare şi susţinere a materialului prezentat.

Concluzia la care trebuie să ajungem cu toţii este că relaţia dintre profesorul îndrumător şi studentul care aspiră la realizarea unei lucrări de diplomă trebuie să devină una specială, una particulară, în care fiecare să aibă un cuvânt de spus în completarea celuilalt.

Considerăm că o lucrare ştiinţifică de genul lucrării de diplomă, bine realizată, susţinută într-un mod la fel de reuşit, ar putea să fie un nou început pentru student, o etapă în procesul de devenire a personalităţii acestuia.

PARTICULARITĂȚI ALE RELAȚIEI VERBALE DIN PERSPECTIVA MANAGEMENTULUI ÎN SITUAȚII DE URGENȚĂ

Lect.univ. Luiza KRAFT

This paper examines the sources of stress likely to been countered by emergency managers when responding to a disaster. Stressors relating to environmental (e.g. time pressure, level of risk, heat), organizational (e.g. bureaucracy, appropriateness of information, decision support and management systems) and operational (e.g. incident command, decision making, interagency liaison, team and media management) demands are considered. The mediating role of personality and transient states of physical (e.g. fitness and fatigue) and psychological (e.g. high levels of occupational stress) states are reviewed in terms of their influence on stress, judgment and decision making. Strategies for identifying which of these potential stress factors can be controlled or reduced and for training emergency managers to deal with the others are discussed.

Ce sunt situațiile limită? Definiții şi cadre conceptuale. Posibile interpretări

Situațiile limită sau *situațiile critice* fac parte din clasa mare a *situațiilor de criză* ale unui sistem. Dintre toate situațiile de criză, numai unele au caracter de situații limită, respectiv acelea care amenință identitatea unei colectivități (o societate, un grup special sau doar o instituție).

Oamenii pot conştientiza situațiile limită, inclusiv pe cele care îi afectează, în măsuri diferite şi în modalități diferite. De exemplu, un individ poate conştientiza prea târziu că starea sa de sănătate nu este bună: anumite simptome îl pot alarma, dar auto-diagnosticarea proceselor patologice poate fi eronată. Este totodată posibil ca sesizarea stării să fie făcută oportun, iar intervenția să fie pertinentă şi suficientă. În concluzie, modalitatea de depăşire a unei situații limită depinde deopotrivă de oportunitatea intervenției şi de calitatea acesteia.

În cazul unei organizații, starea acesteia poate fi evaluată corect sau incorect, iar evaluările pot declanşa următoarele tipuri de acțiuni:

- inadecvate;
- adecvate dar insuficiente pentru prevenirea sau ieşirea dintr-o situație limită;

• adecvate şi suficiente pentru ca organizaţia să depăşească situaţia limită şi să reintre ulterior în starea de funcţionalitate.

Devine evident faptul că raportarea de tip empiric sau cauzal la această problematică nu poate fi satisfăcătoare, datorită centrării pe unele aspecte disparate, insuficiente pentru a evalua starea organizaţiei şi a construi strategii de gestionare a acesteia în scopul evitării situaţiilor limită. Totodată, raportările empirice sunt de regulă efectuate de pe poziţii ideologice, ce decurg deci din interese de grup, care pot determina opţiuni în detrimentul altor grupuri.

În orizonturile empirice de interogare, problematica situaţiilor limită nu poate fi abordată decât vag, deoarece:

• în aprecierea empirică nu intervin rigori de tip teoretic;

• nu se cer a fi explicitate criterii şi reguli pentru a se putea aprecia dacă o situaţie care tensionează o organizaţie este sau nu o situaţie limită. Simplul fapt că situaţia respectivă dramatizează şi/sau periclitează puternic viaţa membrilor organizaţiei face ca ea să fie catalogată drept situaţie critică.

Semnalarea empirică este aşadar simplistă, de regulă tardivă şi insuficientă pentru a realiza pe baza ei generalizări relevante şi a concepe modalităţi de intervenţie oportune şi eficace. Acest tip de abordare nu este satisfăcător. Numai o interpretare produsă într-un orizont teoretic susţinut de interogări sistematice poate oferi repere care să amelioreze şansele oamenilor de a înţelege situaţiile limită şi de a adopta comportamente care să reducă consecinţele dramatice ale acestora.

Situaţia limită sau critică a fost definită de unii autori[24] ca fiind „împrejurarea de viaţă în care individul sau grupul uman sunt expuşi la o ameninţare/pericol şi/sau trebuie să se conformeze unor cerinţe care depăşesc limita posibilităţilor de control al consecinţelor acţiunilor lor sau sunt neconforme cu interesul lor imediat”.

Adoptând ca interpretare-cadru modelul procesual-organic al procesualităţii sociale[25], o **situaţie socială limită** este cea care exercită presiuni pentru a se produce anumite discontinuităţi şi care se poate rezolva prin acele discontinuităţi: *„… în situaţii sociale limită se închid anumiţi posibili sociali şi se deschid alţi posibili sociali”*[26].

Expresia „*situaţii limită*” delimitează, deci, stările de normalitate de cele care pot produce discontinuităţi. Acestea din urmă pot periclita anumite organizări, dar pot totodată decurge din procese ce conţin germenii unor noi organizări, mai favorabile oamenilor şi pot declanşa noi evoluţii care deschid "noi posibili" acelui domeniu.

---

[24] Ion Radu-Tomşa, *Eul, imaginea de sine şi comportamentul în luptă. O perspectivă procesual-organică*, Bucureşti, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, 1999, p. 92.

[25] Lucian Culda, *Procesualitatea socială,* Bucureşti, Editura Licorna, 1994.

[26] Lucian Culda, *Naţiunile în situaţii limită; necesitatea şi posibilitatea depăşirii abordărilor ideologice,* în "România în situaţii limită", Bucureşti, Editura Licorna, 1995, p. 16.

În cazul unei organizații, apreciem o *situație* ca fiind *limită* când ea produce discontinuități care îi modifică posibilii; evoluțiile ulterioare depind de noii posibili, iar consecințele lor pentru organizații sunt radicale. Când se închid anumiți posibili, în orice organizație se deschid noi posibili, diferiți de cei anteriori[27].

Se poate concluziona că atât pentru oameni, cât şi pentru organizații, **situațiile limită** sunt cele care pun în cauză posibilii şi condiționează în mod hotărâtor evoluțiile ulterioare. Modificarea posibililor poate genera situații mai favorabile sau mai nefavorabile, de aceea situațiile limită nu sunt acele situații care periclitează ființarea oamenilor, ci *„cele care se depăşesc prin discontinuități”*[28]. Periclitarea situației oamenilor decurge din modul de producere a discontinuităților, care este condiționat de modalitatea de interpretare a acestora, de atitudinile adoptate de către oameni, de modul în care aceştia acționează în astfel de situații. Evoluția acestor situații depinde de posibilitățile oamenilor de a le sesiza la timp şi a le interpreta corect, pentru implicarea satisfăcătoare în transcenderea lor.

Particularități ale relației verbale în situații limită

Factorii de stres legați de nevoile mediului (de ex. presiunea exercitată de timp sau criza de timp, gradul de risc, temperatura excesivă sau foarte scăzută etc.), ale organizației (birocrația, acuratețea informației, suportul decizional şi sistemul de conducere), dar şi cele operaționale (controlul asupra situației limită, procesul de luare a deciziei, legătura cu alte organizații, conducerea echipelor de intervenție şi legătura cu mass-media) reprezintă elemente importante în cadrul analizei relației verbale în situații limită. Rolul jucat de personalitate şi de stările trecătoare de stres fizic (oboseală) sau psihologic (nivel crescut al stresului ocupațional) devine major atunci când acesta intervine în evaluarea situației şi luarea deciziei adecvate. O mare valoare capătă, în acelaşi sens, strategiile de identificare a acelor potențiali factori de stres sau "stresori" care să poată fi controlați sau reduşi.

Rolul factorilor personali în situații limită

În situații limită, oamenii reacționează diferit, datorită diferențelor de personalitate, rezistență la oboseală sau grad de pregătire psihologică. Indivizii mai slab pregătiți, uneori datorită unei stări fizice minore (de gripă sau răceală) ori stării de oboseală sau surmenaj, sunt mai vulnerabili la stres decât cei sănătoşi sau odihniți.

Studii recente au arătat efectele oboselii asupra procesului de luare a deciziilor, în condiții deosebite (stare de necesitate, situație de luptă sau război), datorită unui dezastru natural cu manifestare de durată sau cu consecințe îndelungate (de ex. o erupție vulcanică, inundații, cutremur, valuri

[27] Ibidem.
[28] Ibidem.

seismice), sau al unui conflict armat prelungit[29]. Gradul de pregătire psihologică constituie un factor favorizant. Astfel, un comandant sau manager care suferă de stres ocupațional sau de o grijă personală poate fi mai vulnerabil atunci când se confruntă cu o situație critică. Deşi astfel de factori afectează gradul de pregătire pentru o anumită misiune, nu întotdeauna li se acordă importanța cuvenită, pentru a li se recunoaşte capacitatea de a afecta performanțele de conducere şi a se recurge la cooperarea cu alți membri ai echipei şi la folosirea altor resurse, atunci când este necesar.

Se pune adesea problema diferențelor dintre indivizi în cazul capacității de comandă sau rezistenței la stres. Pe lângă unele trăsături care contravin calităților manageriale, cum ar fi nervozitatea, timiditatea, instabilitatea psihică, nu există un profil standard al comandantului[30]. Astfel, cercetările psihologice au evidențiat faptul că unii piloți militari nu au conştientizat în suficientă măsură efectele pe care expunerea la factori de stres sau la factori favorizanți, cum ar fi oboseala, le-ar putea avea asupra performanțelor lor. Pentru a contracara asemenea atitudini de „invincibilitate", în Statele Unite a fost inițiată o formă de pregătire specială a factorului uman, numită *Crew Resource Management* sau CRM (managementul resurselor echipei), care îi învață în special pe piloți să recunoască şi să identifice factorii limitatori inerenți în situații de stres şi limită şi să folosească resursele întregii echipe[31].

Dificultățile de identificare pot apărea şi din alte motive. În cazul conflictelor prelungite şi complexe, un amestec de aşteptări de rol poate intra în interacțiune cu unele nevoi fizice, psihologice şi emoționale, creând o situație în care comandantul, dacă nu percepe rolul jucat de către acestea, nu poate gestiona corect consecințele dezorganizante şi perverse ce apar inevitabil, prin instalarea oboselii şi uzurii excesive, scăderea capacităților cognitive şi diminuarea semnificativă a capacității de operare şi a stării de bine a individului.

Probleme de comandă, control şi coordonare în situații limită

Comanda şi controlul în situații limită impun cerințe deosebite asupra resurselor personale şi competenței celor care exercită roluri de conducere, deoarece ei sunt cei care trebuie să ia decizii în timp real, adesea pe baza unor informații incomplete şi date de cercetare ambigue despre evenimentele aflate în desfăşurare[32]. Mai ales în condițiile lipsei de experiență sau ale neconfruntării anterioare cu situații limită, poate creşte dramatic riscul de

---

[29] Flin, R., Salas, E., Strub, M. and Martin, L. (Eds.). *The Effects of Sleep Loss on Commanders' Decision Making: A Literature Review*, Report to Defense Evaluation Research Agency, Center for Human Sciences. Farnborough (Project CHS7341), 1996.

[30] Ibidem.

[31] Gregorich, S., Helmreich, R. and Wilhelm, J., *The Structure of Cockpit Management Attitudes*, în "Journal of Applied Psychology", Vol. 75, 1990, pp. 682-690.

[32] Johnston, D., Paton, D. and Houghton, B., *Volcanic Hazard Management: Promoting Integration and Communication*, în Ingleton, J. (Ed.), "Natural Disaster Management", United Nations (IDNDR), Coventry (in press), 1999.

stres acut. Acesta poate fi, însă, diminuat prin planificarea şi punerea la punct a unor sisteme operaţionale care să vină în sprijinul gestionării componentelor cu risc crescut de stres în cazul unei situaţii limită. Avem în vedere coordonarea, relaţia informaţională dintre oameni ajunsă în starea de comunicare şi procesul de luare a deciziilor, precum şi pregătirea pentru situaţii limită sau de dezastru natural.

Astfel, într-o situaţie critică, orice comandant va adopta lucrul în echipă pentru a preîntâmpina efectele hazardului. Folosirea unei echipe bine pregătite, cu experienţă, va reduce în mare măsură impactul factorilor de stres asupra comandantului, deoarece misiunile pot fi împărţite, se pot împărtăşi opinii, iar tactica ce trebuie adoptată poate fi discutată şi acceptată de comun acord. Buna conlucrare depinde foarte mult de analiza pertinentă a rolurilor atribuite şi asumate în cadrul echipei, de pregătirea competenţelor de grup şi de cultivarea unui climat de muncă sănătos, bazat pe o stare de comunicare satisfăcătoare.

Un proiect de o importanţă majoră, referitor la psihologia militară din SUA, studiază procesul de luare a deciziilor la nivel tactic în condiţii de stres, numit TADMUS[33], destinat identificării acelor capacităţi cruciale necesare echipelor pentru a acţiona corespunzător în condiţii de stres şi proiectării unui sistem de sprijin al deciziilor pentru comandanţii acestora[34]. Concluziile acestor proiecte militare au evidenţiat aplicabilitatea lor la gestionarea oricărei situaţii limită, prin aceea că nevoia de delegare a autorităţii, împărţirea sarcinilor şi rezolvarea în comun a tuturor problemelor devin mai acute în situaţii de stres.

Pe lângă responsabilitatea pe care o au pentru coordonarea rolurilor şi misiunilor echipei pe care o conduc, comandanţii se pot de asemenea considera responsabili de coordonarea activităţilor anumitor agenţii şi organizaţii. Diversitatea nevoilor create de o situaţie critică impune cu necesitate un răspuns coordonat din partea mai multor agenţii şi organizaţii, dintre care unele au slabe contacte cu celelalte chiar şi în condiţii normale.

În cadrul concepţiei SUA privind *Managementul Integrat pentru Situaţii Limită şi de Urgenţă* (IEM)[35], o importanţă deosebită se acordă *lucrului în echipă* ca element esenţial de reducere a stresului, precum şi *managementului în diversitate* ca factor operaţional cheie. Problema capătă o importanţă cu atât mai mare cu cât organizaţiile conlucrează numai în situaţii limită sau de dezastru natural, când conflictele care emerg din diversitatea sporită de deprinderi, cunoştinţe profesionale, mentalităţi şi personalitate pot avea un impact negativ asupra implementării eficiente a modelelor structurale de răspuns şi spori astfel aşteptările din partea comandanţilor. Această

[33] În limba engleză, acronim pentru Tactical Decision Making Under Stress (n.a.).
[34] Brannick, M., Salas, E. and Prince, C. (Eds.), *Team Performance, Assessment and Measurement.* Mahwah, NJ, Lawrence Erlbaum, 1997.
[35] În limba engleză, abreviere pentru Integrated Emergency Management (n.a.).

diversitate reprezintă cheia de boltă a filosofiei IEM, dar folosirea constructivă a acestei concepții necesită negociere, gestionarea diversității echipei, o pregătire care să îi cuprindă pe toți posibilii colaboratori şi, nu în ultimul rând, o relație informațională ajunsă în starea de comunicare. În acest context, gestionarea stresului este facilitată dacă aceste activități sunt armonizate încă din faza de concepție şi planificare şi încorporate în proiectarea simulărilor sau întâlnirilor structurale, cum ar fi cele în vederea adoptării unei terminologii comune sau asumării şi atribuirii rolurilor, înainte de semnalarea situației limită.

Pe lângă problemele legate de formarea echipelor, comandanții trebuie să se preocupe de aspectele ce privesc conducerea acestora. Cercetarea psihologică desfăşurată pe echipe multidisciplinare a reuşit să dezvolte modele capabile să dea modelul-cadru pe care trebuie să îl adopte o organizație aflată în faza de tranziție spre a face față nevoilor diverse şi multi-jurisdicționale ce caracterizează contextul într-o situație limită[36].

Relația informațională dintre oameni care se află în starea de comunicare şi schimbul de informații

O bună comunicare este esențială pentru asigurarea circulației informației pertinente în timp real. Aceasta, la rândul său, influențează calitatea luării şi implementării deciziei într-un context al relațiilor informaționale caracterizat de implicarea mai multor agenții (organizații), de existența unui personal numeros şi a unor nevoi diverse, dinamice şi aflate în conflict. Problemele de comunicare pot constitui un factor major de stres pentru comandanți. „În timp ce unele probleme constituie efectul hazardului (de exemplu cenuşa vulcanică ce afectează infrastructura de comunicare), altele reflectă inadvertențele din cadrul sistemelor de comunicare în situații de criză şi/sau nepriceperea de a le folosi în mod adecvat”[37].

Incapacitatea de procesare sau nevoia de a procesa şi alte informații vor genera întârzieri nedorite de răspuns, constituind o nouă sursă de stres pentru cei care şi-au asumat roluri de conducere.

Deoarece nevoile de informații diferă în acest caz de cele ale oamenilor care lucrează în medii dominate de operații de rutină, este necesară o pregătire specială pentru a dezvolta capacitatea de a sesiza nevoia de informații, de a le interpreta corect la primire şi, dacă este necesar, de a le adapta în timp diferitelor scopuri şi beneficiari, cum ar fi riposta la tipul de situație limită, legătura cu alte agenții sau organizații, presiunile mediatice.

Este necesar să se acorde importanța cuvenită sistemelor computerizate de asistare a deciziei. Totuşi, în scopul asigurării bunei

[36] Paton, D., Johnston, D. and Houghton, B., Organizational *Responses to a Volcanic Eruption*, în "Disaster Prevention and Management", Vol. 7, 1998, pp. 5-13.
[37] Johnston, D., Paton, D. and Houghton, B., *op. cit.*

funcționări a personalului cheie în absența acestora, adică în cazul când aceste sisteme sunt scoase din uz datorită evoluției situației sau unui dezastru natural, comandanții trebuie să nu devină hiper-dependenți de ele. În acest sens, un rol important de pregătire îl au simulările desfăşurate fără acces la sistemele computerizate de luare a deciziei.

Ca o consecință a pericolelor inerente unei zone de dezastru, comandanții trebuie să evalueze riscurile la care se expun membrii echipelor lor, precum şi civilii. Drept urmare, evaluarea riscului şi analiza vulnerabilității vor juca un rol de frunte în procesul de luare a deciziei. Spre ilustrare, analizele referitoare la risc şi vulnerabilitate pot să contribuie la reducerea stresului prin asistarea procesului de stabilire a unor zone de acțiune şi intervenție şi pentru luarea deciziilor privind desfăşurarea şi alocarea resurselor limitate.

Folosirea eficientă a informațiilor subliniază importanța procesului de luare a deciziilor şi nevoia ca cei aflați în roluri de conducere să fie capabili să-şi adapteze stilul decizional şi să folosească procedee diferite de luare a hotărârilor. De exemplu, contextul de exercitare a rolului de comandă în urma unei erupții vulcanice sau tsunami se caracterizează prin consecințe multiple, schimbătoare, imprevizibile şi dispersate din punct de vedere geografic. Aceasta, împreună cu faptul că gestionarea acestor consecințe transcende competența şi jurisdicția unei singure organizații sau agenții, scoate în evidență nevoia de a se folosi unele procedee de distribuție a luării deciziilor[38]. În plus, devine pertinentă investigarea stilului decizional şi a implicațiilor sale asupra luării deciziilor într-un context de stres ridicat.

Stresul şi implicațiile sale în procesului de luare a deciziilor

La nivel individual, consecințele imediate şi pe termen lung ale stresului acut pot fi pozitive sau negative. Dintre acestea, cele care îmbunătățesc performanța se referă la starea de alertă, reacții mai rapide, energie mai mare şi o capacitate sporită de gândire. Ele fac posibilă îmbunătățirea capacității individuale de a reacționa în situația critică respectivă şi de a lua decizii sub o anumită presiune. Dacă nivelul cerințelor creşte sau dacă omul începe să manifeste o reacție negativă, consecințele se aseamănă cu simptomele fiziologice şi psihologice de anxietate şi teamă, ceea ce conduce la un impact negativ asupra performanței şi procesului de luare a deciziilor. Într-un asemenea context, problemele tipice care pot apărea sunt: „vederea în tunel”, „înghețarea” şi diminuarea până la pierdere a puterii de concentrare[39].

---

[38] Flin, R. Sitting in the Hot Seat: Leaders and Management for Critical Incident Management, Chichester, Wiley, 1996.

[39] Klein, G., *The Effect of Acute Stressors on Decision Making*, în Driskell, J. and Salas, E. (Eds.), "Stress and Human Performance", Hillsdale, NJ, Lawrence Erlbaum, 1996.

Impactul stresului asupra luării deciziilor poate depinde de tipul de proces folosit în acest scop. Pentru luarea unei decizii, se poate folosi o gamă variată de capacități de gândire. În primul rând, în cazul indivizilor cu experiență de luare a deciziilor în situații limită şi de criză, primează intuiția sau recunoaşterea[40]. În acest stadiu, individul recunoaşte tipul de situație cu care se confruntă şi, datorită experienței sale anterioare, va şti ce acțiune este adecvată. Studiile arată că stilul decizional rapid şi intuitiv este mai puțin afectat de stres decât demersul analitic, care solicită mai mult intelectul; comandanții cu o pregătire adecvată şi cu o mai mare experiență pun în evidență reacții de adaptare la factorii de stres:

„Ele (reacțiile) *includ alegerea unor strategii decizionale mai simple şi mai robuste, atenție mai focalizată şi mai concentrată, folosirea tehnicilor euristice, un grad sporit de conservare şi alegerea mai rapidă a unei căi de acțiune”*[41].

În al doilea rând, există situații în care individul trebuie să piardă mai mult timp pentru a-şi aminti regula sau procedeul corespunzător. Un al treilea stil presupune folosirea intensă a capacității intelectuale bazate pe procedee analitice de luare a deciziilor, în cadrul cărora individul trebuie să ia în considerare mai multe căi de acțiune şi apoi să facă opțiunea cea mai bună. Acest stil este de obicei folosit în fazele de planificare operațională. Într-o situație limită, cele trei stiluri amintite pot fi folosite într-o măsură variabilă, în funcție de datele concrete. Cei care operează la nivel strategic trebuie să folosească stilul analitic şi o gândire sistemică pentru a avea acea perspectivă mai largă şi asupra consecințelor posibile a deciziilor lor, care este absolut necesară în astfel de situații.

Uneori, factorii de decizie sunt nevoiți să-şi schimbe stilul decizional. De exemplu, în cazul unui dezastru natural, între diferitele episoade ale inundațiilor, variantele planurilor de răspuns pot fi evaluate şi comparate cu atenție. În acest caz, stilul decizional analitic pare a facilita alegerea variantei optime. Totuşi, dacă situația critică evoluează într-o criză, este necesar să se ia decizii în timp real, ceea ce face procedeul analitic aproape imposibil de folosit; se impune, astfel, adoptarea unui stil mai intuitiv. Eforturile teoretice trebuie concentrate asupra modelării şi simulării în vederea dezvoltării la comandanți a capacității de a face față situațiilor neprevăzute.

Dezvoltarea capacității de răspuns în situații limită

Pregătirea joacă un rol crucial în controlarea reacțiilor la stres. Au fost testate o serie de tehnici de protecție a indivizilor față de stres, care se bazează în principal pe expunerea controlată şi analiza situației de stres într-un mediu de stres artificial.

---

[40] Klein, G., *Recognition-primed decision making*, în Zsambok, C. and Klein, G. (Eds.), "Naturalistic Decision Making", Lawrence Erlbaum, Hillsdale, NJ, 1997.
[41] Klein, G., *op. cit*., p. 83.

Programele de pregătire trebuie să se bazeze pe luarea în considerare a tuturor elementelor de hazard şi să fie astfel concepute încât să faciliteze atât starea de pregătire tehnică şi psihologică, cât şi dezvoltarea unei capacităţi de răspuns flexibil şi adaptabil[42]. Pe lângă dezvoltarea cunoştinţelor şi a unor deprinderi corespunzătoare, în ceea ce priveşte capacitatea de procesare a informaţiilor, luarea deciziilor, gestionarea incertitudinii sau analiza riscurilor şi vulnerabilităţilor, pregătirea trebuie să aibă în vedere şi modul în care contextul situaţiei limită poate influenţa folosirea priceperii profesionale, precum şi activităţile de iniţiere şi control al răspunsului, sau modul în care procedeele operaţionale de rutină sau aşteptările pot deveni inadecvate sau incompatibile cu nevoile răspunsului la situaţia limită respectivă.

Caracteristicile mediului operaţional obişnuit (de exemplu expectaţii de rol / misiune bine definite, raportare şi structură de comandă pe linie ierarhică) sunt incorporate în cadrul schemelor psihologice care orientează luarea deciziilor şi alegerea căilor de răspuns şi care devin implicite sau luate ca atare, ca faţete ale operaţiilor de rutină. Totuşi, importanţa determinantă a stării de funcţionalitate şi a eficienţei performanţei la nivelul organizaţiei şi al individului poate trece neobservată până când sunt confruntate cu nevoi operaţionale atipice, ca gradul de distrugere sau de pierderi materiale şi umane, mediul în care operează mai multe agenţii, schimbarea rapidă a rolurilor atribuite, care pune la încercare aceste presupuneri. Toate acestea evidenţiază nevoia de a dezvolta procedee şi metode care să reflecte cu acurateţe contextul operaţional în care vor fi aplicate.

Dezvoltarea acestei capacităţi necesită ca analiza nevoilor de pregătire să ia în considerare circumstanţele atipice şi să adapteze implicaţiile operaţiilor multi-organizaţionale, pentru a identifica toate caracteristicile şi competenţele nevoilor ce pot apărea în cazul răspunsului la situaţii limită şi care constituie obiectul modelărilor prin simulări. Având în vedere că este dificil să se capete experienţă de acţiune în astfel de situaţii, datorită rarităţii de producere a acestora, se folosesc tot mai mult simulări pentru a se oferi comandanţilor şi managerilor de criză oportunitatea de a se antrena în situaţii de mare tensiune, dar într-un mediu sigur şi cu un grad mare de sprijin. Astfel, se pot dezvolta şi exersa deprinderi tehnice şi de conducere care sunt folosite în situaţii reale, prin care se primeşte feed-back, creşte gradul de conştientizare a reacţiilor la stres şi se facilitează repetarea strategiilor menite să minimalizeze reacţiile negative.

Una dintre întrebările legate de pregătirea prin simulări este dacă ele pot expune participanţii la niveluri de stres echivalente cu cele din realitate. Crego şi Spinks[43] au comparat ritmul cardiac al comandanţilor de poliţie

---

[42] Paton, D., *Dealing With Traumatic Incidents in the Workplace*, 3rd edition. Gull Publishing, Queensland, 1997.

[43] Crego, J. and Spinks, T., *Critical Incident Management Simulation*, în Flin, R., Salas, E., Strub, M. and Martin, L. (Eds.), "Decision Making Under Stress", Ashgate, Aldershot, 1997.

înregistrat de programul de simulare *Minerva* pentru Carnavalul de la Notting Hill (Londra)[44] cu cel măsurat pe timpul participării aceloraşi subiecţi la eveniment şi au constatat că ele sunt, în linii mari, identice. Este, deci, esenţial ca evaluarea obiectivă, critică şi cuprinzătoare a procesului, conţinutului şi performanţei să fie efectuată obligatoriu după exerciţiile de simulare şi după răspunsul din realitate la orice situaţie critică sau de criză.

O problemă care trebuie luată în considerare în efectuarea evaluărilor se referă la nevoia de a vedea în ce măsură strategiile de reducere a riscurilor şi experienţa în gestionarea unui incident influenţează perceperea riscului şi capacitatea viitoare de acţiune. Activităţile de reducere a riscurilor, cum ar fi pregătirea, deşi proiectate să reducă vulnerabilitatea la reacţiile cauzate de stres, pot spori comportamentul nesigur (ex. homeostaza de risc) şi duce la supraestimarea capacităţilor de acţiune.

Percepţiile asupra riscului şi capacităţii sunt de asemenea influenţate de modul de interpretare şi valorificare a experienţei. În timp ce planificarea pentru situaţii limită încurajează modul de gândire prin scenarii care să reprezinte un test serios al capacităţilor, este mult mai probabil ca managerii pentru situaţii limită să se confrunte cu un eveniment care să nu constituie un test major al pregătirii, experienţei sau sistemului lor de gândire. În acelaşi timp, simulările pot doar aproxima natura şi complexitatea unei situaţii limită reale. În urma lor sau a unui antrenament de profil, unele mecanisme psihologice, cum ar fi înclinaţia spre optimism, care orientează interpretarea performanţei, pot încuraja supraestimarea viitoarei capacităţi de răspuns, producând astfel creşterea stării de risc a organizaţiei şi oamenilor implicaţi.

În consecinţă, procesul de evaluare trebuie să ţină cont de influenţa pe care astfel de activităţi o pot avea asupra rolului factorilor de hazard, vulnerabilităţii percepute şi capacităţii de răspuns într-un mod care să contravină intenţiilor simulării sau pregătirii şi, prin aceasta, să contribuie la creşterea vulnerabilităţii faţă de consecinţele induse de stres, prin generarea unor aşteptări incorecte şi nerealiste referitoare la capacitatea sau puterea de refacere a celor implicaţi.

[44] Cel mai mare carnaval de stradă, după cel de la Rio de Janeiro.

UTILIZAREA CALCULATORULUI ÎN CADRUL ORELOR DE LIMBI STRĂINE

Lect.univ.dr. Maria-Magdalena POPESCU

Using computers in teaching a foreign language is a frequently used method nowadays due to its profuse yield. Among the reasons why a teacher should consider using computers in a foreign language class can stand the communicative approach, a student-centered class, individualized tasks according to the students' needs and many others.

The paper is pleading for using computers within the foreign language classes in order to gradually dismantle the traditional old-fashioned approach.

Utilizarea calculatorului în învățarea unei limbi străine a devenit o metodă din ce în ce mai folosită deoarece prezintă numeroase avantaje.

În primul rând reuşita metodei comunicative, pe care se pune accent tot mai mult în ultimii ani în cadrul orelor de limbi străine, depinde de dorința studenților de a participa, de a se implica în desfăşurarea orei. Reuşita comunicării în procesul de învățare depinde de dorința studentului de a participa. Majoritatea profesorilor au avut studenți ce nu excelau la deprinderea de a vorbi în limba străină studiată şi care, de câte ori erau solicitați să o facă, erau adesea reținuți, timizi. Probabil că această lipsă de participare e adesea cauzată de natura artificială a mediului de lucru, în clasă.

Lucrul interactiv cu calculatorul permite studenților să îşi testeze cunoştințele fără să existe acel moment psihologic tensionat în momentul în care apar greşeli de pronunție, vocabular sau gramatică; de asemenea, responsabilitatea este plasată pe utilizator, e motivant şi de asemenea plăcut, creându-se o relație intimă între student şi calculator.

În plus, profesorul nu mai are sarcina de a verifica greşelile, întrucât , dacă există un baraj de comunicare, calculatorul va simți acest lucru şi îl va corecta şi trebuie admis faptul că a fi implicat în simulări pe calculator e motivant şi în acelaşi timp plăcut pentru student, dar este şi un proces orientat pe instruire, în acelaşi timp.

În ceea ce îl priveşte pe profesor, el nu mai este în centrul atenției, vechiul concept de „profesor" căpătând de fapt valențe de „dirijor,

orchestrator" al procesului de comunicare, căci el doar fixează obiectivele ce trebuie atinse şi deprinderile pe care se pune accent în activitatea respectivă.

Pe de altă parte, calculatoarele sunt ideale pentru instruirea individuală daca luăm în considerare faptul că performanța şi competența lingvistică a studenților variază mult de la un individ la altul, interesele şi scopurile studierii limbii sunt total diferite de la unul la altul, iar ritmul de lucru variază de asemenea.

Computerele ar trebui utilizate ca instrument de învățare a limbii străine, ca orice alt instrument (casetofon, video, tablă). Este important însă să nu devină mijloc exclusiv al lecției. Planificarea unei lecții în jurul unei asemenea activități trebuie să aibă în vedere în primul rând obiectivul ce trebuie atins. Abia apoi se poate stabili în ce etapă a lecției se poate introduce activitatea bazată pe utilizarea calculatorului. Ca tipuri de activități se pot menționa: rezumarea unui text, compunere pe baza unui vocabular dat, traducere, retroversiune, obținerea frazelor corecte prin combinarea a două sau mai multe propoziții folosind conectori, completarea textelor cu fragmente lipsă, exerciții de gramatică.

La anumite exerciții, computerul oferă avantaje deosebite față de abordarea tradițională. Utilizarea unui computer în activitățile de ascultare oferă nu numai sunet ci şi componentă video, oferind studenților mai multe soluții contextuale. Prin interacțiunea cu un computer se folosesc de asemenea deprinderi motorii ce pot avea un efect puternic asupra procesului de învățare prin îmbinarea acțiunilor fizice (click, procesare de text) cu rezultatul dorit. De asemenea, procesul de învățare este controlat mult mai bine de către subiectul în cauză (student), având oportunitatea de a-şi crea , uneori, propriul ritm cât timp să aloce întrebărilor, exercițiilor, în funcție de progresul şi competența proprie. Astfel, puterea de decizie asupra ritmului învățării e mai degrabă centrată pe cursant şi nu pe profesor, în favoarea primului menționat. Şi acest lucru se vede clar în exercițiile de pronunție, unde calculatorul permite studentului să se înregistreze, pentru a-şi compara pronunția cu cea standard. Acest lucru poate fi repetat de câte ori e nevoie, de la caz la caz.

De asemenea, fiind răspunzători pentru ceea ce fac, studenții performează cu mai multă implicare şi mai multă seriozitate. Acest lucru funcționează foarte bine la studenții ce au tendința să nu fie activi, să nu fie foarte implicați în procesul de învățare. De aceea se individualizează studiul limbii străine şi li se acordă mai multă responsabilitate față de ceea ce au de învățat, pentru a obține rezultate mai eficiente.

Concentrându-ne pe utilizarea calculatorului în cadrul orelor de limbă engleză, ne referim de fapt la individualizarea obiectivelor, o formă superioară de individualizare, deoarece obiectivele pe care studenții le au influențează fiecare etapă a procesului de învățare, inclusiv metodele folosite şi ritmul de studiu. În loc să se îndrepte cu toții spre acelaşi țel, în acelaşi ritm

şi cu aceeaşi metodă, finalul va fi identic, în timp ce căile ce duc la el vor fi personalizate. Cei ce au reacţii mai rapide în gândire sau în procesul de însuşire a informaţiei, pot trece, fără probleme, la un nivel superior, prin abordarea unei teme mai complicate, fără a-l defavoriza pe cel ce, din contră, simte că are nevoie de mai mult timp pentru a aprofunda o anumită problematică.

Cel mai greu lucru însă de individualizat este acela al obiectivelor, deoarece aceasta implică toate celelalte elemente-metodă, conţinut, nivel, ritm. Acest lucru se poate face pentru învăţământul ca abordare simultană pe diferite nivele de dificultate în cadrul aceleiaşi clase (grupe) doar dacă există aşa-numitul „peer-teaching" (cel puţin doi profesori simultan).

Într-un asemenea cadru obiectivele instruirii individualizate nu sunt determinate doar de nevoile studenţilor, interesele sau aşteptările lor. Ele sunt stabilite împreună cu profesorul, căci aici este vorba de efortul conjugat, atât al studentului cât şi al profesorului, pentru acelaşi scop nobil. De exemplu, studenţii începători, dornici de însuşirea rapidă a cât mai multă informaţie, trebuie coordonaţi pentru a găsi metoda cea mai bună, materialele necesare, cantitatea de informaţie însuşită într-o singură etapă. Când studenţii au obiective individualizate, ei învaţă de asemenea cum să înveţe o limbă străină. Ei trebuie să îşi stabilească o anumită ţintă şi să decidă, împreună cu profesorul, ce trebuie să studieze ca să atingă aceste scopuri. Astfel, fiecare student trebuie să participe activ în atingerea ţelului propus; ei trebuie să descopere stilul propriu de învăţare şi să îşi asume răspunderea pentru ceea ce fac.

Când obiectivele sunt individualizate, procesul de învăţare este centrat pe student şi profesorul doar ajută la îndeplinirea corectă a sarcinilor. De asemenea, în acest caz se iau în considerare aspectele afective: studenţii au nevoie de siguranţă şi satisfacţie în procesul de învăţare, fără acestea rezultatele nefiind la fel de satisfăcătoare.

Iată deci că individualizarea nu este o metodă sau o tehnică, ci o adevărată filozofie e educaţiei. Mai mult decât transmiterea informaţiei, acest proces acordă libertatea de a decide ce e mai potrivit pentru fiecare şi nu trebuie să uităm că noi, dascălii, avem datoria morală de a coordona, administra şi transmite informaţii folosind cea mai bună metodă pentru fiecare student în parte, având ca scop cât mai multe performanţe, neuitând însă că fiecare individ e o insulă complexă într-un ocean adânc.

Un alt motiv important pentru care utilizarea calculatorului la orele de limbi străine este utilă este acela al feed-back-ului. Este greu sau aproape imposibil pentru profesor sa răspundă fiecărui student mereu, să fie atent la progresul fiecăruia, la probleme, puncte slabe, procesul de învăţământ individualizat desfăşurându-se cu dificultate în condiţiile unei lecţii tradiţionale.

Computerele însă pot răspunde studentului, îi pot da informaţii şi îl pot învăţa, îi pot oferi exerciţii şi feed-back imediat la răspunsurile date. Feed-back-ul oferit în timp scurt este un aspect important al instruirii asistate de

calculator, deoarece permite studentului să îşi evalueze răspunsurile într-un timp în care întrebările sau neclaritățile sunt încă proaspete în minte. Astfel se ajunge, treptat, la evitarea repetării aceleiaşi greşeli la infinit.

De asemenea, programele pentru limbi străine au devenit tot mai flexibile şi rafinate. Computerul poate fi un instrument pentru studiu, cercetare şi comunicare, coordonând timpul de lucru, stabilind rezultate şi ierarhii şi oferind material de lucru pentru toate tipurile de învățare - bazată pe deprinderi auditive, vizuale, tactile (pentru toate tipurile psihologice de abordare a informației).

Şi totuşi, ne putem întreba, care este rolul şi beneficiul acestor ore de limbă străină, limbă engleză - în speță, asistate de calculator? Răspunsurile sunt variate, multiple, dar toate converg către introducerea şi chiar utilizarea în mod frecvent a kit-urilor multimedia în cadrul orelor de limbi străine.

Există diferite modalități de utilizare a computerului. Unii joacă jocuri, alții le folosesc pentru a procesa texte, alții - pentru a sintetiza şi coordona date, informații, alții – pentru a accesa dicționare, enciclopedii sau alte lucrări de referință computerizate.

Cu toate acestea, multă lume nu este familiarizată cu beneficiile obținute dintr-o astfel de activitate. Această categorie consideră că a învăța o limbă străină cu ajutorul computerului nu este de fapt „a învăța”. Aceştia sunt de fapt adepții metodei tradiționale, care consideră învățatul ca fiind rodnic doar utilizând cărți şi caiete. Tot ei cred că metoda abordării unei limbi străine cu ajutorul programelor pe calculator nu dă roade şi pentru faptul că acesta are şi opțiunile de corectare a ortografiei şi gramaticii, oferind variante.

Mulți profesori au dezvoltat programe specializate pentru învățarea limbilor străine cu ajutorul computerului. Ele sunt proiectate pentru studiul individual, dar nu pentru exerciții cu model, pe tiparul tradițional. Se pune mult accent pe joc, simulare, pe activități productive, creatoare, de aşa-zis „output”, pentru deprinderea „vorbit” şi „scris”. Se utilizează exerciții cu variante de răspuns. Există multe programe pentru conversație, inclusiv programe ce implică ascultarea, vorbitul, înregistrarea, compararea vocilor pentru corectarea pronunției.

Computerele pot prezenta materialele în moduri diferite. Ele pot folosi culori şi caractere diferite, sau pot prezenta un text cuvânt cu cuvânt, frază cu frază, pagină cu pagină; computerele pot repeta un cuvânt sau corecta o greşeală la infinit, fără a obosi. În cadrul orelor de curs ele pot da feed-back simultan fiecărui student în parte. Computerele cronometrează ritmul de lucru al fiecărui student şi îl disciplinează în acest sens.

Utilizarea calculatorului în cadrul orelor de limbi străine motivează studenții deja plictisiți de orele tradiționale. Atunci când folosesc un computer, studenții simt că pot controla limba pe care o învață. Ei pot studia engleza, de

exemplu, folosind propriul stil de lucru, rezultatele neîntârziind să apară. Prin prezentarea pe computer, materialele de studiu par noi, de actualitate.

Unul dintre avantajele majore ale utilizării computerului în învățarea unei limbi străine este că studenții pot folosi metoda învățării progresive de tip „bulgăre de zăpadă”; ei pot construi în permanență pe baza a ceea ce şi-au însuşit anterior. De exemplu, pot utiliza un program pentru a edita o compunere, profesorul o poate corecta, apoi pot face modificările pe baza aceluiaşi text, economisind timpul rămas, putând astfel să-l aloce altor activități noi. Se pot concepe astfel proiecte, studenții îşi pot exprima opinii şi pot interveni asupra materialului de studiu.

Este foarte adevărat că în tot ce înseamnă utilizarea tehnologiei în procesul de învățământ există şi dezavantaje sau neajunsuri de diferite tipuri. Cu toate acestea avantajele însuşirii cunoştințelor unei limbi străine sunt atât de vizibile, numeroase şi fructuoase, încât reprezintă un argument forte în drumul fiecărui profesor şi în activitatea sa de a împărtăşi din cunoştințele sale, fie că sunt în franceză, arabă, spaniolă sau engleză.

O POSIBILĂ PROIECȚIE A MANAGEMENTULUI COMUNICĂRII ÎN ARMATA ROMÂNIEI

Col.(r) George DAVID

Like in any other organization, there are various relationship systems, among which the informational relations system. If allowed to develop spontaneously, informational relations may hardly reach the stage of being able to produce communication, an essential state for the organizational cohesion. Instead, a performant management of these relations can foster a state of mutually beneficial communication among the military organization members, a state which eventually becomes a so-called "force multiplier" for that organization. For this purpose, an idea is required on how to appropriately manage the context in which informational relations occur, the situations produced by them, as well as the interactions between contexts and situations.

De la bun început, trebuie făcută precizarea că soluția care urmează să fie prezentată este doar una dintre posibilele rezolvări ale situației comunicării din Armata României. Pe de o parte, sunt posibile soluții şi în alte orizonturi teoretice, însă fiecare dintre aceste soluții este inevitabil incompletă, adecvată doar parțial la realitatea pe care încearcă să o modeleze. Pe de altă parte, teoria procesual-organică – aleasă ca suport ştiințific pentru acest studiu – permite ea însăşi formularea unei palete de soluții pentru aceeaşi problemă complexă, dată fiind multitudinea factorilor care interacționează în procesele sociale şi care produc consecințe conjugate, ce se potențează reciproc.

Prin urmare, un demers de proiectare a unei soluții viabile de management al relațiilor informaționale din Armata României, astfel încât aceste relații să evolueze către atingerea unei stări de comunicare, ar trebui să caute răspunsuri cel puțin la întrebări de tipul:

ÎNTREBĂRI	RĂSPUNSURI POSIBILE
Concepția teoretică generală după care este gestionată organizația militară în ansamblul său ține cont de faptul că organizația este o procesualitate? Există o concepție teoretică unitară în conformitate cu care este gestionată organizația militară?	Nu există o concepție teoretică unitară de management al proceselor din organizația militară. La vârful piramidei ierarhice există manifestări consistente al unor concepții de tip interacționist sau chiar sistemic, dar din care sunt asimilate mai puțin aspectele de esență şi mai mult cele de formă. Pe măsură ce se coboară treptele ierarhiei organizaționale, concepțiile manageriale sunt puternic tributare orizontului de gândire cauzal. Între aceste orizonturi teoretice existente pe diferite niveluri se manifestă discrepanțe uneori dramatice, care îngreunează sau chiar fac imposibilă cooperarea.
Concepția generală de management al organizației militare ia în considerare faptul că ea se manifestă în cadrul unor socio-organizări integratoare, concomitent cu alte organizații? Care este locul organizației militare în cadrul acestor socio-organizări?	În multe cazuri, chiar şi atunci când este vorba de abordări sistemice, organizația militară este privită ca o entitate suficientă sieşi, ca un sistem închis. Interacțiunile cu alte organizații sunt insuficient luate în calcul, iar încercările de management coerent al lor sunt infime. Chiar în interiorul sistemului național de apărare sunt eforturi încă timide de conlucrare pe o bază teoretică adecvată, deşi, formal, există relativ numeroase comisii sau comitete interministeriale care ar trebui să asigure o aprofundare a integrării.
Cum este condiționată organizația militară de statul (ca socio-organizare gestionară publică) în cadrul căruia se manifestă? Care sunt consecințele cadrelor juridic, administrativ, fiscal etc. pentru organizație? Situația statului afectează organizația într-un fel sau altul?	Situația de tranziție a statului afectează negativ organizația militară: controlul politic civil este încă lipsit de coerență, schimbările frecvente ale cadrului legislativ la nivel statal provoacă disfuncții în toate organizațiile, cadrul economic fragil şi fluctuant nu permite formularea unor decizii majore pe termen lung. Integrarea în NATO şi perspectiva integrării în UE produc consecințe favorabile asupra stabilității sociale, atât la nivel statal, cât şi la nivelul instituției militare.

ÎNTREBĂRI	RĂSPUNSURI POSIBILE
Care sunt justificările sociale ale existenței organizației? Ce necesități trebuie ea să satisfacă? Cum este abordată satisfacerea acestor necesități?	Importanța socială a armatei este caracterizată de aspecte contradictorii: pe de o parte, apartenența la o alianță de securitate îndepărtează pericolul unei amenințări militare la adresa statului; pe de altă parte, această apartenență presupune îndeplinirea unor obiective mai ample concomitent cu reducerea resursei umane şi cu eliminarea serviciului militar obligatoriu. Managementul acestor procese de corelare a obiectivelor şi resurselor se realizează încă după scheme de gândire cu un puternic caracter determinist.
Care este situația de moment a organizației? În ce mod sunt gestionate procesele şi resursele organizației?	Organizația militară este într-o situație cu un grad sporit de previzibilitate: a fost depăşit „vârful de sarcină” în ceea ce priveşte transformarea şi reforma sistemului militar, există o tendință constantă de profesionalizare, resursele financiare pe termen mediu sunt previzibile.
Care este situația membrilor organizației? Cum este gestionată resursa umană a organizației? Cum sunt concepute şi realizate procesele socializante care vizează membrii organizației?	Activitatea membrilor organizației militare este afectată de percepții contradictorii: pe de o parte, siguranța dată de apartenența la o structură de securitate puternică; pe de altă parte, incertitudinile produse de dispariția statutului de militar „pe viață”. Eforturile de management coerent al resursei umane, prin modelarea posibilelor trasee în carieră, sunt încă insuficiente şi de suprafață, dar tendința lor de evoluție este pozitivă. Socializarea profesională este încă afectată de existența unor cadre de gândire neadecvate situației actuale a armatei.

ÎNTREBĂRI	RĂSPUNSURI POSIBILE
În armată predomină interpretările de tip simbolic sau cele conceptuale (de tip analitic)?	La nivelurile de bază ale organizației, interpretările simbolice au ponderea cea mai mare, în timp ce la vârf se manifestă o tendință tot mai accentuată de abordare analitică a activităților manageriale. Totuşi, aceste abordări analitice sunt inevitabil tributare interpretărilor de tip simbolic. Această contradicție este însă greu de evitat, având în vedere că toate armatele sunt organizații care funcționează după proceduri cu pronunțat caracter simbolic.

Măsuri posibile pentru managementul contextului relațiilor informaționale

Interacțiunile care au drept consecințe apariția şi dezvoltarea unor relații cu caracter preponderent informațional se produc într-un mediu social complex, caracterizat prin manifestarea simultană, independentă sau conjugată, a unei multitudini de variabile care pot influența într-un fel sau altul evoluția relațiilor informaționale şi a raporturilor pe care acestea le generează. Prin urmare, un demers performant de management al relațiilor informaționale trebuie să pornească de la premisa necesității de a gestiona corespunzător, pe o bază ştiințifică, contextul în care se produc aceste relații.

În ceea ce priveşte armata română, optimizarea conexiunilor dintre mediul social şi modalitățile în care se produc relațiile informaționale specifice acesteia poate fi obținută prin adoptarea coordonată a unor măsuri precum:

- contribuții la efortul de optimizare la nivel național a cadrului legislativ al comunicării. În stadiul actual, normarea juridică a acestui domeniu este într-o fază incipientă, în care se manifestă în mod inevitabil discrepanțe şi erori. Acest cadru constă în principal în următoarele prevederi:
  - Constituția României, art. 28 – 31;
  - Legea nr. 544/2001 privind liberul acces la informațiile de interes public;
  - Normele metodologice de aplicare a Legii nr. 544/2001;
  - Legea nr. 52/2003 privind transparența decizională în administrația publică;
  - Legea nr. 182/2002 privind protecția informațiilor clasificate;
  - Legea audiovizualului nr. 504/2002;

– Legea nr. 148/2000 privind publicitatea;
– reglementări specifice fiecărei instituţii;
– decizii şi recomandări ale Consiliului Naţional al Audiovizualului.

Acest cadru normativ nu defineşte cu claritate elemente ca:
– rolurile decidenţilor în fluidizarea relaţiilor informaţionale;
– statusul şi rolurile responsabililor cu managementul relaţiilor informaţionale care se produc în organizaţii;
– cadrul de conlucrare inter-instituţională pentru ameliorarea relaţiilor informaţionale;
– modalităţile de fluidizare intra-instituţională a relaţiilor de comunicare;
– modalităţile de contracarare instituţionalizată a agresiunilor informaţionale;

• optimizarea la nivel naţional a cadrului instituţional în care sunt gestionate şi coordonate relaţiile informaţionale. În prezent, modalităţile în care sunt procesate fluxurile informaţionale la nivel naţional sunt gestionate de instituţii insuficient specializate şi ale căror atribuţii sunt insuficient definite; în plus, conlucrarea dintre ele este sporadică şi empirică. Este necesară proiectarea şi normarea unui cadru în care să fie asigurată obligativitatea cooperării eficiente a unor instituţii precum:
– departamentele de relaţii publice (comunicare, informare publică) ale ministerelor şi ale celorlalte organizaţii guvernamentale;
– Consiliul Naţional al Audiovizualului;
– Oficiul Registrului Naţional al Informaţiilor Secrete de Stat;
– alte departamente şi organisme cu atribuţii în fluidizarea circulaţiei informaţiilor la nivel intra- şi inter-organizaţional;

• coordonarea comunicării dintre organizaţiile care fac parte din sistemul naţional de apărare. Necesitatea acestei coordonări este evidentă şi se fac încercări în această direcţie. Din păcate, încercările nu sunt pe măsura presiunilor care impun conlucrarea, mai ales în managementul crizelor posibile la nivelul socio-organizărilor integratoare;

• socializarea corespunzătoare a cetăţenilor. Socializarea profesională performantă a celor care devin membri ai organizaţiei militare poate fi realizată numai în condiţiile preexistenţei unei socializări private şi cetăţeneşti corespunzătoare;

• socializarea corectă, în concordanţă cu statusurile ce le revin, a celor care îndeplinesc anumite roluri în organizaţia militară:
– decidenţi;
– agenţi socializanţi (educatori; comunicatori de profesie; şefi, comandanţi, superiori; colegi mai vechi ş.a.m.d.);

• decelarea corectă a valorilor, normelor şi obiectivelor instituţiei militare, precum şi a conexiunilor acestora cu valorile, normele şi obiectivele altor organizaţii şi cu cele ale socio-organizărilor integratoare;

• proiectarea corespunzătoare a cadrului de asigurare a resurselor (umane, materiale, financiare şi de timp) necesare desfăşurării optime a proceselor informaţionale care produc comunicare;

• proiectarea şi formalizarea unor soluţii eficiente de evaluare a calităţii relaţiilor informaţionale la nivel intra- şi inter-organizaţional;

• rezolvarea sau, cel puţin, reducerea dezechilibrelor care se manifestă în interiorul organizaţiei militare în diferite domenii şi la diferite niveluri:

– trecerea de la organizarea relaţiilor intra-organizaţionale pe principiul piramidal (specific organizaţiilor puternic birocratizate) la preluarea cel puţin a elementelor fundamentale ale organizărilor de tip reţea;
– dezechilibrele dintre nivelurile diferite de socializare a oamenilor aflaţi în anumite sectoare ale ierarhiei organizaţionale;
– discrepanţele dintre drepturile şi obligaţiile membrilor organizaţiei;
– neconcordanţele dintre cadrele teoretice de gândire (atunci când acestea există) ale oamenilor aflaţi pe diferite niveluri ale ierarhiei organizaţionale.

Măsuri posibile pentru managementul situaţiilor generate de relaţiile informaţionale

Nu numai contextul exterior în care se desfăşoară relaţiile informaţionale poate produce influenţe asupra acestui tip de relaţii, ci chiar şi elementele interioare raporturilor de comunicare, cum sunt situaţiile generate de aceasta, pot afecta în bine sau în rău rezultatele şi consecinţele acestor raporturi. De aceea este important ca şi situaţiile produse de comunicare să fie gestionate coerent, în acelaşi orizont teoretic ca şi în cazul contextului acestui proces. Managementul situaţiilor presupune, printre altele:

• managementul adecvat al interacţiunilor care produc relaţiile informaţionale din organizaţia militară. Aceasta reprezintă poate cea mai importantă contribuţie a teoriei procesual-organice din perspectiva situaţiilor generate de aceste relaţii: acest demers permite contracararea agresiunilor informaţionale şi a acţiunilor duplicitare posibile în derularea unor raporturi de comunicare (dezinformare, manipulare, eschivare), deoarece toate agresiunile informaţionale asupra unor socio-organizări se centrează pe afectarea negativă a raporturilor şi a relaţiilor (nu pe interacţiunile care le produc), pentru a afecta interacţiunile. Prin urmare, managementul performant al interacţiunilor din organizaţia militară va spori dificultatea agresării relaţiilor. Acest efort este cu atât mai important în stadiul actual de dezvoltare al acţiunilor de tip militar, când orice acţiune de forţă este caracterizată şi de o componentă informaţională din ce în ce mai puternică;

• fluidizarea fluxurilor de informații, atât a celor interne, cât şi a celor exterioare organizației militare:

– înființarea şi gestionarea adecvată, la nivelul armatei, a unei rețele eficiente de raporturi de comunicare internă. O dată atinsă starea de comunicare pe plan intern, aceasta va exercita influențe pozitive asupra personalului organizației, precum:
  - consolidarea sentimentului de apartenență la organizație;
  - sporirea eficienței activităților realizate de membri în cadrul organizației;
  - transformarea membrilor în multiplicatori de imagine pozitivă ai organizației;

– comunicare externă performantă:
  - cu alte organizații;
  - cu opinia publică (prin intermediul mass-media);

– preîntâmpinarea sau, dacă este necesar, managementul eficient al crizelor organizaționale (în acest caz, a crizelor de comunicare), prin măsuri ca:
  - impunerea şi respectarea unor norme şi reguli viabile de comunicare internă;
  - optimizarea canalelor de comunicare astfel încât să se evite întreruperea sau distorsionarea raporturilor de comunicare;
  - preîntâmpinarea, eliminarea sau, cel puțin, reducerea riscului apariției unor bariere în raporturile de comunicare (bariere interpretative, lingvistice, de mediu, bariere datorate diferenței de status social etc.);
  - formarea şi cultivarea calităților de buni comunicatori ale decidenților şi ale liderilor militari;
  - stimularea comunicării informale pe lângă cea formalizată;
  - formularea şi realizarea unor strategii coerente de comunicare internă şi externă;
  - contracararea eficientă, din timp, a tendințelor de agresare informațională a armatei prin diminuarea credibilității sale, atât pe plan extern, cât şi în interior;

• socializarea compatibilă a interlocutorilor angajați în raporturi de comunicare, fie că este vorba doar de interlocutori din interiorul organizației, fie că unii dintre aceştia sunt din exteriorul organizației;

• realizarea, pe cât posibil, a unei concordanțe cât mai mari între obiectivele comunicării şi finalitățile acesteia;

• asimilarea tehnologiilor performante din domeniul comunicării, concomitent cu modelarea şi proiectarea adecvată a impactului fenomenelor culturale produse de tehnologiile informaționale.

Măsuri posibile pentru managementul conexiunilor dintre contextul relațiilor informaționale şi situațiile produse de acestea

Contextul comunicării şi situația în care se comunică constituie două niveluri de reglare a relațiilor informaționale dintr-o organizație astfel încât acestea să favorizeze apariția şi menținerea stării de comunicare, stare care constituie un multiplicator al forței organizației, în special în cazul organizației militare.

Dacă cele două paliere pe care se desfăşoară relațiile informaționale din organizația militară se interconexează şi se potențează reciproc, se poate afirma că managementul lor performant poate fi realizat prin conjugarea măsurilor deja enumerate. De asemenea, sunt posibile şi alte demersuri care să contribuie la managementul corect al raporturilor de comunicare:

- asimilarea unui cadru teoretic adecvat, care să permită managementul conjugat al interacțiunilor din cadrul organizației, a contextului în care acestea se desfăşoară, a relațiilor şi raporturilor pe care le produc, a situațiilor produse de relații;
- potențarea performanțelor sistemului de relații publice, deja existent, prin:
  - socializarea profesională din ce în ce mai performantă a membrilor acestui sistem;
  - reproiectarea rețelei de statusuri şi roluri din sistemul de relații publice, astfel încât obligațiile şi prerogativele membrilor să permită managementul performant al raporturilor de comunicare ce caracterizează organizația;
- managementul performant al organizației în ansamblul său (cadru normativ, resurse umane, conducere, sistem de relații), nu doar în ceea ce priveşte derularea relațiilor informaționale;
- optimizarea relațiilor dintre structurile de comunicare şi celelalte structuri ale organizației militare.

UTILIZAREA CERCETĂRILOR OPERAȚIONALE PENTRU ALEGEREA VARIANTEI OPTIME DE APĂRARE AERIANĂ A UNOR OBIECTIVE DIN ZONA DE RESPONSABILITATE A COMANDANTULUI COMPONENTEI AERIENE A UNEI FORȚE ÎNTRUNITE, ÎNTR-O OPERAȚIE MULTINAȚIONALĂ DE IMPUNERE A PĂCII

- Metoda Neumann – Morgenstern -

Lt.col. Ion PURICEL

The operational models build and the insight in the operations of army and air force form also a sound basis for building decision support systems and setting up training programs for headquarters personnel. The military operations other than war could also constitute a good area of applying them.

Metoda ***Neumann – Morgenstern*** face parte din instrumentele matematice cu caracter general, utilizate în principal în luarea unei decizii optime în condiții cu mai multe maximin-uri conflictuale, având aplicații într-o arie largă de activități, fiind adaptată şi folosită cu succes încă de la apariția sa, în domeniul militar.

Inițiatorii acestei metode au introdus pentru rezolvarea acestor stări matematice conflictuale o mărime adimensională, numită *utilitate*.

Pentru folsirea acestei metode este necesară cunoaşterea noțiunilor:

- *criteriu* – un punct de vedere după care se analizează rezultatele unui proces – ex. timp, viteză, distanță etc.;
- *consecință* – valoarea numerică prin care se exprimă un criteriu – ex. 1,5 h, 60 km/h, 200 km;
- *coeficient de importanță* (pondere) – un şir de numere descrescătoare către „0”, ce ne oferă o imagine asupra importanței criteriilor.

Metoda urmăreşte ca, pentru elaborarea procesului decizional, estimarea utilităților să se efectueze luând în considerare simultan consecințele tuturor criteriilor de eficacitate considerate.

Astfel, utilitatea fiecărui criteriu este exprimată printr-un număr real, adimensional, fapt care face posibilă însumarea utilităților.

În continuare voi prezenta algoritmul metodei, prin rezolvarea unei probleme decizionale într-o operaţie multinaţională:

Aplicaţie

1. *Formularea problemei*.

Într-o operaţie de impunere a păcii, JFACC cere şefului GBAD ca, ţinând cont de Planul de Acţiune, să organizeze apărarea antiaeriană a forţelor şi obiectivelor din subordine.

2. *Stabilirea variantelor de acţiune*.

Analiştii de stat major sugerează şefului GBAD că poate adopta trei variante de apărare antiaeriană, astfel:

- apărare antiaeriană zonală pentru obiectivele A,B,C şi punctuală pentru obiectivele D şi E;
- apărare antiaeriană zonală pentru obiectivele C, D, E şi punctuală pentru obiectivele A şi B;
- apărare antiaeriană liniară pentru obiectivele A,B,C,D şi punctuală pentru obiectivul E;
- apărare antiaeriană liniară pentru obiectivele A şi B şi zonală pentru obiectivele C,D şi E.

3. *Stabilirea criteriilor de apreciere şi a condiţiilor de optim pentru fiecare*.

Această etapă are o importanţă deosebită şi reclamă o atentă identificare a acelora care prezintă importanţă pentru procesul considerat, în condiţiile cunoaşterii foarte bune a Planului de Acţiune al JFACC şi a „End State”-lui operaţiei.

Un criteriu trebuie să aibă:

- caracter de independenţă;
- influenţă directă asupra acţiunilor;
- precizată condiţia de optim MAX sau MIN;
- să poată fi transformat în consecinţă.

Pentru apărarea aeriană cu baza la sol (GBAD), au fost luate în considerare următoarele ***criterii***:

C_1 - *Probabilitatea obiectivului de a fi atacat* - Max. Probabilitatea ca un obiectiv sau zonă să fie ţinta unui atac aerian, balistic sau cu rachete de croazieră trebuie apreciată în ideea asigurării unei repartiţii economice a resurselor de apărare aeriană. Aprecierea estimărilor compartimentului Informaţii cu privire la: obiectivele inamicului (tactice, operaţionale şi strategice), cursurile de acţiune, posibilităţile, metodele de atac folosite în trecut şi doctrina inamicului sunt toate folositoare în stabilirea obiectivelor sau zonelor care necesită o apărare aeriană activă. Apărarea aeriană a centrelor urbane sau platformelor industriale ce pot constitui ţinte cu conotaţie politică pentru rachetele balistice tactice sau de croazieră, trebuie de asemenea luată în considerare;

C_2 - *Gradul de importanță al obiectivului sau zonei* - Max. Gradul de importanță al unui obiectiv sau zone trebuie să fie bine înțeles. El poate fi dat de acele obiective care pot constitui Centre de Greutate de importanță națională, dar în mod normal el este dat de nivelul în care obiectivul sau zona sunt esențiale pentru îndeplinirea misiunii. Obiectivele sunt ierarhizate în prioritate, după cum distrugerile la acestea:

- sunt capabile să împiedice executarea Planului de Acțiune;
- vor cauza interferențe serioase şi imediate cu executarea Planului de Acțiune;
- pot să cauzeze în final interferențe serioase în executarea Planului de Acțiune;
- pot cauza interferențe limitate cu execuția Planului de Acțiune.

C_3 - *Vulnerabilitatea la atac* - Min. Vulnerabilitatea unui obiectiv sau zone trebuie de asemenea determinată. V*ulnerabilitatea este gradul cu care eficacitatea unui obiectiv sau a unei zone este redusă de atacul aerian*. Considerațiile trebuie să conducă la identificarea:

a). părților slabe ale obiectivelor;

b). locului obiectivului în ansamblul operației;

c). gradului de dispersare şi manevrabilitate al obiectivului;

d). posibilității obiectivului de a-şi asigura propria apărare aeriană;

e). gradului de protecție oferit de măsurile pasive de apărare aeriană.

C_4 - *Gradul de refacere a obiectivului sau zonei* – Min (exprimat în **timp)**. Gradul de refacere a zonei trebuie luat în considerație. Refacerea este gradul în care obiectivul sau zona poate anula efectele stricăciunilor produse pentru a continua misiunea sa, în termenii de timp, echipament şi personal disponibil impus de continuarea îndeplinirii misiunii.

4. *Stabilirea consecințelor pentru fiecare variantă a criteriilor alese*.

Consecințele pot fi exprimate fie prin mărimi adimensionale, fie prin mărimi dimensionale. La baza evaluării consecințelor stau măsurătorile practice, determinările matematice, cunoaşterea relațiilor cauză-efect, a tehnicilor de prognoză etc.

Pentru cazul nostru:

C_1 – adimensional, cuprins între (0,1);

C_2 – calitativ, exprimat prin note între 1 şi 10;

C_3 – calitativ, exprimat procentual (%).

C_4 – dimensional, timpul necesar refacerii la valoarea necesară îndeplinirii misiunii (ore).

După parcurgerea acestei etape, datele se înscriu într-un tabel numit matricea consecințelor, astfel:

C_j / V_i	C_1	C_2	C_3 (%)	C_4 (h)
V_1	0,8	10	20	10
V_2	0,6	8	30	6
V_3	0,7	6	40	14
V_4	0,6	7	50	20
C.Optim	Max	Max	Min	Min

5. *Calculul utilităţilor variantelor în funcţie de criterii*.

Aceste utilităţi se mai numesc şi utilităţi neponderate şi se calculează astfel:

$$u(C_{ij}) = \left\{ \begin{matrix} \dfrac{C_{ij}}{\max\limits_i C_{ij}} \ldots \\ \dfrac{\min\limits_i C_{ij}}{C_{ij}} \ldots \end{matrix} \right\}$$ dacă optimul este exprimat de maxim, respectiv de minim, în care:

u (C_{ij}) – utilitatea consecinţei variantei V_i după criteriul C_j;

C_{ij} – consecinţa variantei „i”, după criteriul „j”;

Astfel vom avea, pentru C_1 – probabilitatea de atac a obiectivului (Max):

$$u(C_{11}) = \frac{C_{11}}{\max C_{i1}} = \frac{0,8}{0,8} = 1$$

$$u(C_{21}) = \frac{C_{21}}{\max C_{i1}} = \frac{0,6}{0,8} = 0,75$$

$$u(C_{31}) = \frac{C_{31}}{\max C_{i1}} = \frac{0,7}{0,8} = 0,875$$

$$u(C_{41}) = \frac{C_{41}}{\max C_{i1}} = \frac{0,6}{0,8} = 0,75$$

Pentru C_2 – gradul de importanţă a obiectivului (Max):

$$u(C_{12}) = \frac{C_{12}}{\max C_{i2}} = \frac{10}{10} = 1$$

$$u(C_{22}) = \frac{C_{22}}{\max C_{i2}} = \frac{8}{10} = 0,8$$

$$u(C_{32}) = \frac{C_{32}}{\max C_{i2}} = \frac{6}{10} = 0,6$$

$$u(C_{42}) = \frac{C_{42}}{\max C_{i2}} = \frac{7}{10} = 0,7$$

Pentru C3 – gradul de vulnerabilitate a obiectivului (Min):

$$u(C_{13}) = \frac{\min C_{i3}}{C_{13}} = \frac{20}{20} = 1$$

$$u(C_{23}) = \frac{\min C_{i3}}{C_{23}} = \frac{20}{30} = 0{,}66$$

$$u(C_{33}) = \frac{\min C_{i3}}{C_{33}} = \frac{20}{40} = 0{,}5$$

$$u(C_{43}) = \frac{\min C_{i3}}{C_{43}} = \frac{20}{50} = 0{,}4$$

Pentru C4 – gradul de refacere a obiectivului (Min):

$$u(C_{14}) = \frac{\min C_{i4}}{C_{14}} = \frac{6}{10} = 0{,}6$$

$$u(C_{24}) = \frac{\min C_{i4}}{C_{24}} = \frac{6}{6} = 1$$

$$u(C_{34}) = \frac{\min C_{i4}}{C_{34}} = \frac{6}{14} = 0{,}42$$

$$u(C_{44}) = \frac{\min C_{i4}}{C_{44}} = \frac{6}{20} = 0{,}3$$

În urma calculelor de mai sus, rezultă *matricea utilităţilor* M_u:

C_j / V_i	C_1	C_2	C_3	C_4
V_1	1	1	1	0,6
V_2	0,75	0,8	0,66	1
V_3	0,875	0,6	0,5	0,42
V_4	0,75	0,7	0,4	0,3

6. *Ierarhizarea criteriilor şi calculul coeficienţilor de importanţă (pondere).*

Se poate face prin mai multe metode, dintre care cea mai folosită este compararea criteriilor (între ele) şi cu ajutorul relaţiei:

$$K_j = \frac{1}{LocC_j}$$

Prin comparare se întocmeşte matricea criteriilor astfel:

C_j	C_1	C_2	C_3	C_4	Nr.puncte	Loc	Coef.de pondere
C_1	-	0,25	0,5	0,3	1,05	IV	1:4 = 0,25
C_2	0,75	-	0,75	0,75	2,25	I	1:1 = 1
C_3	0,5	0,25	-	0,65	1,4	II	1: 2 = 0,5
C_4	0,7	0,25	0,35	-	1,3	III	1: 3 = 0,33

7. Calculul utilităților ponderate ale variantelor V_i, după criteriul C_j.

Se realizează cu relația:

$U_p (C_{ij}) = K_j * U(C_{ij})$, rezultând matricea utilităților ponderate, la care se adaugă două coloane noi, reprezentând utilitățile globale pe variante şi ierarhia finală a variantelor:

Cj / Vi	C_1 (0,25)	C_2 (1)	C_3 (0,5)	C_4 (0,33)	$\sum_{j=1}^{n} U_p C_{ij}$	LOC (final)
V_1	0,25	1	0,5	0,198	1,948	I
V_2	0,187	0,8	0,33	0,33	1,647	II
V_3	0,218	0,6	0,25	0,138	1,206	III
V_4	0,187	0,7	0,2	0,099	1,186	IV

Biroul operații va propune şefului GBAD, varianta **V_1** de apărare aeriană a obiectivelor încredințate de JFACC şi anume - ***apărare antiaeriană zonală pentru obiectivele A,B,C şi punctuală pentru obiectivele D şi E***.

CARACTERISTICI DEFINITORII ALE SALARIZĂRII MILITARILOR DIN UNELE STATE MEMBRE NATO ŞI POSIBILITĂȚI DE RACORDARE TREPTATĂ LA ACEST SISTEM PENTRU MILITARII ROMÂNI

Col. prof.univ.dr. Dumitru NICA
Lt.col. Gabriel FOTACHE
Ec. Cornelia FOTACHE

Some correlations between the human resources management and rewards:

- *present approaches of the human resources management*
- *the strategies for personnel repay*
- *the political content of the personnel repay*

The main wages politics in some NATO member countries:

- *Great Britain army remuneration*
- *USA army remuneration*

Some possibility for growth of the remuneration in Romanian Army

1. UNELE CORELĂRI DINTRE MANAGEMENTUL RESURSELOR UMANE ŞI CEL AL RECOMPENSELOR

Conceptul de management resurse umane poate fi definit ca o abordare strategică şi coerentă a modului în care sunt gestionate cele mai prețuite active ale unei organizații (oamenii, care muncesc, contribuie individual şi colectiv la realizarea obiectivelor acesteia). Principalele caracteristici ale abordării managementului resurselor umane, în concepția lui Armstrong[45] sunt:

a) satisface nevoia de a avea o abordare strategică a managementului resurselor umane, care să asigure concordanța dintre strategia atingerii scopurilor propuse şi strategia/politica de personal;

b) se adoptă o concepție cuprinzătoare şi coerentă în privința aplicării unor politici şi practici constructive de aplicare a raporturilor de muncă, prin elaborarea unor politici şi practici de resurse umane integrate;

c) se accentuează importanța ideii de a obține angajamentul asumat față de misiunea şi valorile organizației, idee ce reprezintă o abordare „orientată spre angajamentul asumat”;

[45] M. Armstrong, *Managementul resurselor umane*, Codecs, Bucureşti, 2003.

d) angajații sunt văzuți ca active ale organizației sau capital uman, în care se investeşte prin asigurarea posibilităților de învățare şi dezvoltarea *unei organizații care învață;*

e) resursele umane sunt văzute ca sursă de avantaj competitiv, în conformitate cu conceptul strategiei bazate pe resurse;

f) abordarea relațiilor cu angajații este unitaristă, nu pluralistă: se consideră că angajații au aceleaşi interese cu angajatorii, în loc de a presupune că aceste interese nu trebuie neapărat să coincidă;

g) realizarea şi aplicarea managementului resurselor umane constituie responsabilitatea managerilor de execuție.

Scopul politicilor de personal este să garanteze că organizația se va bucura de succes prin intermediul oamenilor. Managementul resurselor umane are drept scop să garanteze că organizația obține şi păstrează forța de muncă de care are nevoie, corespunzător calificată, loială şi bine motivată.

Aceasta înseamnă luarea măsurilor necesare pentru evaluarea şi satisfacerea cerințelor viitoare de resurse umane şi pentru a extinde şi dezvolta capacitățile oamenilor (contribuțiile, potențialul şi angajabilitatea) prin asigurarea unor posibilități de învățare şi dezvoltare neîntrerupte.

Managementul resurselor umane poate să includă şi crearea unor sisteme de muncă foarte performante care să accentueze flexibilitatea şi să cuprindă, după cum preciza Becker: „proceduri riguroase de recrutare şi selecție, sisteme de remunerare stimulativă în funcție de performanță şi activități de dezvoltare şi instruire managerială corelate cu nevoile organizației”.

Acest tip de management are drept scop întărirea motivației şi a angajamentului asumat prin introducerea unor politici şi procese care să garanteze că oamenii sunt prețuiți şi recompensați pentru ceea ce fac şi realizează, ca şi pentru nivelul de calificare şi competență la care reuşesc să ajungă.

Una dintre primele definiții explicite ale conceptului de management al resurselor umane aparține Şcolii Michigan (Fombrun). Există un ciclu al resurselor umane care constă în patru procese sau funcții generice executate în toate organizațiile, aşa cum se pot vedea în schema prezentată în continuare.

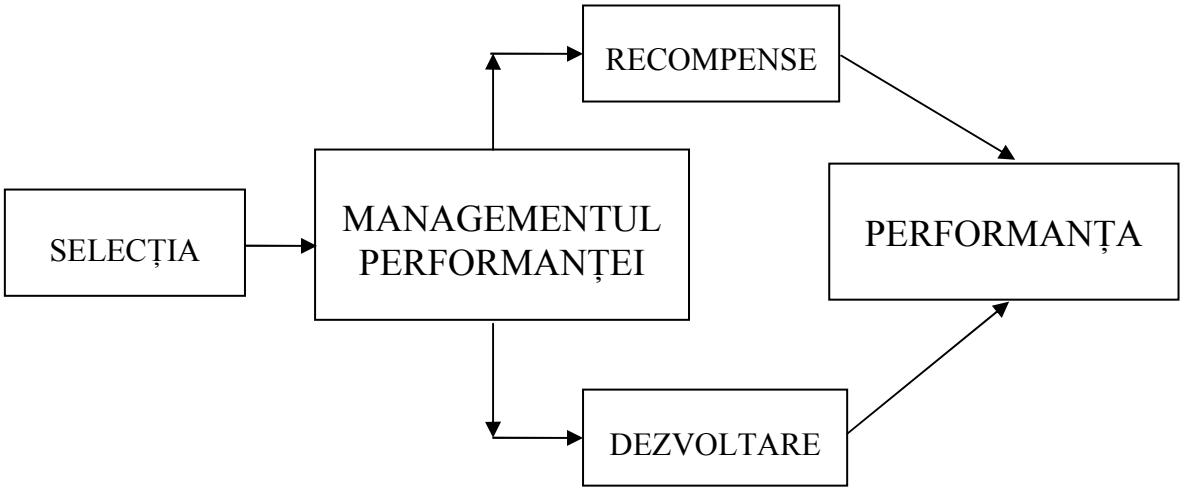

Se poate remarca, între alte momente, şi rolul recompensei în acest ciclu de douăzeci de ani în urmă. Un alt reprezentant de marcă al managementului resurselor umane este Beer (1984), care face parte din şcoala Harvard. În viziunea acestui specialist activităţile de bază ale managementului resurselor umane sunt următoarele: 1) organizarea (proiectarea organizaţională, definirea posturilor şi locurilor de muncă, dezvoltarea organizaţiei); 2) managementul cunoştinţelor profesionale; 3) procurarea resurselor umane; 4) managementul performanţei; 5) dezvoltarea resurselor umane (învăţarea, dezvoltarea managerială, managementul carierei); 6) *managementul recompenselor,* care cuprinde şi *sistemele de remunerare* (conceperea unor sisteme şi structuri echitabile oneste şi transparente).

Managementul recompenselor se referă la modul în care sunt recompensaţi oamenii în funcţie de valoarea pe care o aduc organizaţiei şi cuprinde atât recompensele financiare cât şi pe cele nefinanciare. Managementul recompenselor are în sfera sa de preocupări filosofia, strategiile, politicile, planurile şi procesele utilizate de organizaţie pentru a-şi menţine şi a-şi dezvolta sistemele de recompense. Un sistem de recompensare a salariaţilor cuprinde politicile, practicile şi procesele prin care organizaţia îşi recompensează angajaţii în conformitate cu contribuţiile, aptitudinile şi competenţele, precum şi cu valoarea lor de piaţă.

Revenind la viziunea lui Beer *remunerarea contingentă* cuprinde corelarea recompenselor financiare cu rezultatele, competenţa, contribuţia, aptitudinile demonstrate şi efortul depus, în vreme ce recompensele nefinanciare cuprind recunoaşterea, responsabilitatea sporită şi posibilitatea angajaţilor de a avea realizări şi a evolua.

Strategia de recompensare (care cuprinde şi *politica de salarizare),* defineşte intenţiile organizaţiei cu privire la modul în care doreşte să-şi formuleze politicile şi procesele din acest domeniu, în vederea îndeplinirii obiectivelor propuse. Întrucât costurile salariale reprezintă 75% sau chiar mai mult din totalul costurilor organizaţiei, se defineşte cu claritate consecinţa de a se adopta o strategie de recompensare care să asigure adăugare de valoare din orice investiţie salarială.

Iată care sunt trăsăturile pe care trebuie să le aibă o strategie bună de recompensare: 1) se bazează pe valorile şi convingerile organizaţiei; 2) decurge din strategia economică a organizaţiei; 3) armonizează competenţele organizaţionale cu cele individuale; 4) este integrată în ansamblul celorlalte strategii de personal şi de dezvoltare; 5) este compatibilă cu mediul intern şi cu cel extern al organizaţiei, având un conţinut determinat de aceste medii; 6) asigură recompensarea actelor rezultate care corespund obiectivelor organizaţionale esenţiale, stimulând şi consolidând comportamentele dorite; 7) este practică şi uşor de aplicat; 8) *este elaborată în urma consultărilor cu principalele grupuri interesate,* ţinând cont pe deplin de ceea ce consideră acestea că este

bine pentru membrii lor (dacă nu se ține cont de interesele acelor grupuri, este de aşteptat ca o inițiativă de recompensare să fie sortită eşecului).

Strategia de recompensare trebuie dezvoltată ca o parte integrantă a strategiei de personal a organizației.

Printre recompensele care pot fi considerate strategice şi esențiale se numără: a) salarizarea competitivă; b) elaborarea unui sistem de salarizare mai echitabil şi mai clar definit; c) restructurarea sistemelor de salarizare, pentru a se ține seama de schimbările organizaționale şi pentru a le susține; d) utilizarea salariilor ca o pârghie pentru îmbunătățirea performanței şi pentru schimbările culturale; e) delegarea deciziilor cu privire la remunerare către managerii direcți; f) consultarea cu angajații în problemele legate de sistemul de recompensare; g) susținerea policalificării.

Politica de recompensare oferă liniile directoare pentru adoptarea deciziilor şi măsurilor concrete. Aceasta include principiile de bază şi obiectivele comune şi se referă la următoarele probleme: 1) competitivitatea salarizării; 2) echitatea internă; 3) remunerare contingentă; 4) remunerare variabilă (măsura în care organizația consideră că remunerarea contingentă trebuie să fie neconsolidată, adică lăsată la riscul angajatului); 5) beneficiile angajaților; 6) pachetul salarial total (salarii de bază, remunerări variabile, beneficii indirecte, recompense nefinanciare etc.); 7) structura salarială (opțiunea organizației pentru o structură salarială ierarhică şi relativ formală sau pentru una flexibilă); 8) prioritățile de recompensare; 9) diferențierile salariale (nivelurile de recompense de la vârful ierarhiei, comparate cu nivelurile medii şi cele minime); 10) flexibilitatea salarizării; 11) controlul salarizării (nivelul controlului exercitat de la centru cu privire la implementarea politicilor de resurse umane); 12) neutralitatea salarizării în raport cu sexul angajaților; 13) transparența salarizării (măsura în care se fac publice politicile şi practicile de recompensare).

2. PRINCIPALELE CARACTERISTICI ALE POLITICILOR DE SALARIZARE ÎN UNELE ARMATE DIN ȚĂRI MEMBRE NATO

Vom prezenta în cele ce urmează unele informații inedite despre sistemul de salarizare din două dintre cele mai moderne armate din lume: a) ale Marii Britanii; b) ale Statelor Unite ale Americii.

În Marea Britanie o comisie analizează anual situația salarizării armatei britanice, întocmeşte un raport care se prezintă primului ministru şi face propuneri privind salarizarea în anul următor[46].

Baza de date pe care Comisia îşi fundamentează deciziile o constituie diferite studii şi analize furnizate de serviciile Ministerului Apărării, diverşi consultanți, precum şi vizitele pe care le fac membrii comisiei în baze militare.

[46] *Armed Forces Pay Review Body, 2004.*

Printre problemele sesizate de Comisia de revizuire se numără *recrutarea.* Per total, serviciile militare britanice au realizat o îmbunătățire semnificativă în ceea ce priveşte numărul de recrutări în 2002-2003. Marina Regală a atins 98,8% din obiectivul său cu privire la numărul de recruți, iar forțele terestre au avut un număr excedentar de recruți pentru celelalte grade pentru prima oară în ultimii trei ani. Dimpotrivă, RAF (Forțele Aeriene Regale) a recrutat efective în proporție doar de 89,4% din obiectivul propus. Atât numărul de ofițeri cât şi celelalte grade (subofițeri) a crescut pentru toate cele trei servicii/categorii de forțe. În vreme ce Forțele Terestre şi RAF au previzionat că numărul de solicitanți pe anul respectiv va fi la acelaşi nivel cu cel din anul precedent, Marina Regală a semnalat o descreştere a interesului pentru înrolare.

Ministerul britanic al apărării recunoaşte că recrutarea este în continuare o provocare, mai ales într-un mediu în care 80% din cei cu vârsta potrivită nu urmăresc o carieră militară şi este în creştere numărul celor care doresc să acceadă la studii superioare. O piață limitată restrânsă a locurilor de muncă se adaugă la aceasta.

O altă problemă cu care se confruntă armata britanică este *menținerea în sistem a militarilor.* Ieşirea din sistem a personalului care face parte din trupele regulate s-a diminuat de la 17918 de persoane în 2001-2002 la 16841 în 2002-2003. Reducerea acestui număr s-a datorat în mare măsură descreşterii numărului de persoane care au părăsit sistemul prin PVR – eliberarea voluntară din funcție înainte de termen (pentru alte grade decât ofițerii) sau prin trecerea voluntară în rezervă înainte de termen (pentru ofițeri). Nivelul părăsirilor sistemului de către ofițeri/alte cadre a cunoscut un trend ascendent de-a lungul anilor'90, atingând 3,6% în 2001-2002. În anul 2002 până la 1 aprilie 2003, rata aceasta a scăzut la 2,8%.

Posibilitatea unor *creşteri salariale* pentru militarii britanici este permanent avută în vedere de Comisie. Astfel comisia a recomandat ca gradele de salarizare, stabilite conform *Salarizării 2000,* să fie sporite cu 2,8% de la 1 aprilie 2004. Comisia de revizuire a veniturilor militarilor a mai recomandat următoarele: a) gradul 1 de salarizare (cel inferior) – pentru soldați/caporali, să fie crescut cu 3,2%; b) primul nivel de salarizare pentru primul grad de salarizare să fie crescut până la 13461 lire sterline.

Nivelurile salariale care au rezultat din recomandările Comisiei respective se situează între 10687 lire sterline (nivelul 1 cadeți) şi 81563 lire sterline (nivelul 5 general de brigadă).

Pe lângă salariu, comisia a recomandat să se mai acorde alocații compensatorii pentru următoarele: a) muncă desfăşurată în condiții vitrege (de la 5,22 lire sterline până la 15,40 lire sterline/zi); b) pentru munca în condiții neplăcute; c) suplimente pentru cei care lucrează în Irlanda de Nord (5,44 lire sterline/zi); d) bonusuri pentru cei care au îndeplinit serviciu pe mare mai

mult de 18 luni şi mai puţin de 5 ani / între 5-10 ani / peste 10 ani (de la 4,18 lire sterline până la 10,65 lire sterline/zi).

Faţă de sistemul american, militarilor britanici şi familiilor lor li se asigură locuinţe de serviciu, atât celor repartizaţi în Marea Britanie cât şi celor aflaţi la bazele din afara ţării. Important de menţionat este că aceştia plătesc întreţinerea spaţiului ocupat, de asemenea, închirierea mobilei şi eventual, o taxă pentru garaj.

Pentru militarii din SUA venitul este constituit din *solda lunară* mai multe *alocaţii şi alte beneficii.* Ca alte beneficii menţionăm *scutirea de anumite taxe şi impozite.* Soldele lunare sunt primite de către toţi şi constituie *componenta principală a salariului unui individ.* Celelalte plăţi, la care se face referire cel mai adesea ca *plăţi speciale,* se acordă pentru anumite calificări speciale sau participări la evenimente. De exemplu, există plăţi speciale pentru aviatori şi paraşutişti, plăţi speciale se acordă şi pentru responsabilităţi periculoase şi dificile.

Alocaţiile sunt al doilea element, ca importanţă, al salarizării militarilor. Alocaţiile sunt bani plătiţi pentru anumite nevoi caracteristice, cum ar fi *hrana* şi *cazarea.* Alocaţiile băneşti sunt acordate atunci când guvernul nu asigură necesarul pentru acea nevoie. Cei care trăiesc în locuinţe asigurate de către stat nu primesc alocaţii complete pentru cazare. Cei care nu trăiesc în locuinţe asigurate de către guvern primesc alocaţii pentru a-i sprijini în obţinerea unei cazări în regim comercial, de pe piaţă.

Cea mai uzuală alocaţie este *Alocaţia de bază pentru subzistenţă (BAS)* şi *Alocaţia de bază pentru Cazare (BAH).* Majoritatea forţelor primesc ambele alocaţii şi, în cele mai multe cazuri, aceste alocaţii reprezintă o parte importantă din plata totală a unui membru al forţelor.

Cele mai multe alocaţii nu sunt impozabile, ceea ce reprezintă un beneficiu stabilit adiţional al remunerării militare.

Alocaţia de bază pentru subzistenţă (BAS) este destinată să compenseze costurile hranei membrilor tuturor categoriilor de forţe. Această alocaţie are la origine tradiţia militară conform căreia militarului trebuie să i se asigure hrană şi cazare, ca parte a plăţii sale. Această alocaţie nu este menită să compenseze costurile cu hrana ale membrilor de familie.

Începând cu 1 ianuarie 2002, toţi membrii înrolaţi la cerere primesc BAS complet, dar plătesc pentru mesele lor (incluzându-le pe cele asigurate de guvern). Acesta este punctul culminant al perioadei de tranziţie determinate de reforma sistemului alocaţiilor de bază pentru subzistenţă.

Pentru că se intenţionează ca BAS să asigure mese pentru membrii aflaţi în serviciu, nivelul său este legat de preţul hranei. De aceea, în fiecare an are loc corelarea BAS în funcţie de creşterea preţului alimentelor. Creşterea este măsurată prin indexul costului hranei USDA (echivalent al monedei americane utilizat în armată pentru achiziţii şi plăţi). De aceea,

creşterea BAS nu se va face în mod neapărat cu acelaşi procent ca pentru salariile de bază, după cum plăţile salariale anuale sunt legate de creşterea salariilor din sectorul privat.

Pentru că membrii armatei americane sunt însărcinaţi cu diferite misiuni, care presupun variate situaţii, unele dintre ele fiind de natură a împiedica servitul mesei într-o bază militară, există două tipuri de BAS (în 2004).

Nivelul BAS în 2004 pentru *ofiţeri* este de 175.23 USD/lună.

Alocaţia de bază pentru Cazare (BAH) este menită să compenseze costurile cu cazarea în situaţiile în care aceasta nu se poate asigura de către stat.

BAH-ul pentru fiecare militar depinde de locaţia acestuia, gradul în funcţie de care este plătit şi dacă are persoane în întreţinere. Nivelul BAH este stabilit prin studierea costurilor proprietăţilor de închiriat în fiecare zonă geografică. Nivelul este stabilit astfel încât, militarii cu acelaşi grad după care se face plata, indiferent de locaţie, să suporte cam aceleaşi costuri din propriul buzunar. De aceea, nivelul BAH în zonele foarte scumpe va fi mult mai mare decât al acelora din zonele ieftine. Nivelul BAH este publicat pe pagina oficială de web a Comitetului PER DIEM (www.dtic.mil/perdiem/bah.html).

Costurile efective reflectă diferenţa dintre nivelul BAH şi costul naţional mediu al cazării cu chirie. În timp ce costurile cu cazarea şi nivelul BAH variază de la locaţie la locaţie în SUA, costurile efective medii sunt aceleaşi pentru un membru tipic al fiecărui grad în fiecare locaţie din SUA. De exemplu, un ofiţer E-6 (colonel) în mod curent plăteşte efectiv, din propriul buzunar, 41 USD pe lună, indiferent de locaţie, ceea ce reprezintă 3,5% din 1168 USD (costul mediu al cazării la nivelul naţional pentru acest grad).

Secretarul de Stat pentru Apărare a anunţat o iniţiativă bugetară foarte importantă FY2001, pentru a elimina costurile efective pe care militarii trebuie să le suporte din propriul buzunar, pentru cazarea în afara bazelor, în SUA. Această acţiune a redus costurile efective ale cazării de la o medie de 18,8% din costul lunar în 2000, la 15% în 2001, care au continuat să scadă de la an la an, urmând a fi eliminate în întregime până 2005. În 2004, aceste costuri efective au fost de 3,5% şi vor fi reduse până la 0% în 2005.

Costurile medii ale închirierii în anumite locaţii sunt fluctuante, cresc şi scad. Până în 2005, când trecerea de la vechea Alocaţie de Bază pentru Baze şi Alocaţia variabilă pentru cazare la BAH va fi completă, nivelul BAH nu va scădea în nici o locaţie. După aceea nivelul BAH va urma atât creşterile cât şi scăderile costurilor medii de închiriere.

Prezentăm în continuare un exemplu sugestiv (pentru acestea s-a luat în considerare nivelul salariilor, alocaţiilor şi impozitelor pentru anul 2002).

Dacă considerăm un militar E-6 care este căsătorit şi are un copil, venitul său anual este de:

Salariul de bază	29.008.80 USD
BAH	11.196.00USD(în medie)
BAS	2.899.20USD
Total	**43.104.00USD**

Impozitul federal pentru această persoană este estimat la 1.223.82 USD, având în vedere familia de trei persoane, luând în considerare deducerea pentru contribuabilii căsătoriți care au un venit cumulat.

Net-ul pe care acesta îl duce acasă, după aceste taxe este de:

Plăți totale	43.104,00 USD
Taxe federale	1.223,82 USD
Venit net	*41.880.18 USD*

Această persoană se încadrează în grila de impozitare cu 15% astfel că dacă s-ar impozita şi alocațiile ar trebui să plătească alți 2.114,28 USD.

3. UNELE PROPUNERI PRIVIND ÎMBUNĂTĂȚIREA POLITICII DE SALARIZARE A MILITARILOR ARMATEI ROMÂNE, ÎN VEDEREA REALIZĂRII COMPATIBILITĂȚII CU POLITICI SIMILARE DIN ARMATELE ȚĂRILOR MEMBRE NATO

Elementul de substanță al remunerării militarilor din țările membre NATO, aşa cum rezultă şi din considerațiile specialiştilor în domeniu din statele occidentale, îl reprezintă motivarea combatanților respectivi.

Pentru serviciile prestate de combatanți, de la care se pretinde profesionalism la standarde internaționale, cu prețul chiar al sacrificiului suprem, este de dorit ca instituțiile abilitate să acorde şi recompense pe măsură.

Statutul de militar al unei armate membre NATO presupune acordarea întregii game de recompense – atât financiare (salarii, sporuri, prime, indemnizații, alocații), cât şi non-financiare (recunoaşterea personală, gratificații pentru activitatea desfăşurată în slujba țării şi a propăşirii valorilor democrației şi civilizației). Noul sistem de recompensare trebuie adoptat şi în armata României astfel încât să corespundă tuturor nevoilor, trebuințelor militarilor. Aceasta presupune în primul rând alocarea fondurilor băneşti necesare şi nu numai. Profesia de militar de carieră înseamnă şi respect, siguranță şi statut social. Atâta timp cât militarii din armatele vecine, de exemplu armata maghiară, asigură unui militar cu contract o soldă de bază mai mare decât valoarea salariului mediu brut pe economie (350 euro lunar), apreciem că şi în armata noastră se poate aplica această politică, printr-o

creştere progresivă, într-un interval de timp de circa 3 ani (în România salariul mediu brut pe economie este în prezent de circa 150 euro/lună).

Nimeni nu poate solicita o remunerare ce ar depăşi posibilităţile economiei româneşti. Dar, considerăm că o majorare a cuantumului soldei lunare se poate realiza pe măsură ce macroeconomia va înregistra creşteri reale.

Ca fundamente ale unei creşteri salariale substanţiale în Armata României avem în vedere:

1.prognoza semestrială a Comisiei Europene[47] potrivit căreia perspectivele imediate ale României (2004-2005) sunt de creştere economică susţinută, încetinirea inflaţiei, iar rata anuală a PIB va fi de 4,9% pe 2004 şi 5,1% pe 2005;

2.diminuarea efectivelor armatei române prognozate potrivit Forţei Obiectiv – 2007 revizuite;

3.voinţa şi hotărârea executivului de a reconsidera prestaţia militarilor români şi de a acorda o compensare financiară motivantă.

Apreciem că solda/salariul de bază al celor mai tineri combatanţi – corpul gradaţilor, soldaţilor profesionişti, ar putea creşte cel puţin la nivelul actual al salariului mediu brut pe economie adică echivalentul salariului de bază al unui funcţionar public cu studii de scurtă durată – referent de specialitate, categoria B, clasa I, gradul 2 (6.375.000 lei).

Această creştere se poate realiza în intervalul 2005-2007 (3 ani) cu un spor mediu anual de aproximativ 25-30%, cu precizarea ca procentul de 30% să se aplice tinerilor cu o vechime sub 6 ani.

Avem în vedere renunţarea la noţiunea de soldă de funcţie şi anume să rămână doar solda de grad. Pe plan valoric această modificare înseamnă o cumulare a cuantumurilor celor două tipuri de solde prevăzute în art.3, alineatul 1 din actualul text al Legii nr.138/1999. Susţinem această modificare pentru a simplifica sistemul de salarizare, dar şi în vederea armonizării acestuia cu sistemele din celelalte state membre NATO.

Desigur, se poate opta pentru varianta de modificare a legii actuale – 138, pe intervalul 2004-2007, iar după momentul integrării în Uniunea Europeană, să se adopte o lege nouă, de inspiraţie britanică de exemplu. Susţinem politica de salarizare britanică, din considerente de transparenţă, competitivitate, echitate internă şi flexibilitate.

Menţionăm că modificarea actualei legi presupune şi acceptarea eliminării disfuncţiilor existente şi cunoscute specialiştilor Direcţiei Financiar-Contabile. Amintim decât o parte dintre acestea: a) salarizarea cadrelor universitare militare, care este rămasă în urmă faţă de cea a ofiţerilor de justiţie militară; b) diferenţele valorice dintre soldele lunare aferente corpului gradaţilor şi soldaţilor profesionişti comparativ cu ale corpului

[47] *Adevărul economic* nr.44 (5602) din 5-11 noiembrie 2003.

subofițerilor sunt foarte mici; c) militarii din forțele terestre nu beneficiază de sporuri semnificative şi sunt clar dezavantajați față de cei aparținând forțelor aeriene şi navale.

Susținem, de asemenea, elaborarea unei legi noi de salarizare în domeniu, care să țină seama de cel puțin următoarele aspecte:

1) o nouă lege presupune armonizarea sau modificarea altor legi: Legea nr.80/1995 privind statutul cadrelor militare; Legea nr.164/2001 privind pensiile militare de stat; Legea nr.44/1994 privind veteranii de război, precum şi unele drepturi ale invalizilor şi văduvelor de război, republicată;

2) o nouă lege de salarizare pentru militarii români, compatibilă cu legislația în domeniu (occidentală – britanică) presupune o analiză temeinică, o muncă laborioasă desfăşurată de o echipă de specialişti (de regulă, economişti din Direcția Financiar-Contabilă, Direcția Management Resurse Umane împreună cu jurişti militari şi alți profesionişti cu experiență în domeniu);

3) acceptarea unei variante asemănătoare cu cea britanică, presupune dispariția sistemului de gradații, acordate pentru ani de vechime etc. şi adoptarea sistemului pe grade (vertical) şi nivele (orizontal – în funcție de numărul anilor de serviciu);

4) acordarea de alocații compensatorii pentru munca desfăşurată în condiții vitrege sau/şi neplăcute;

5) luarea în calcul şi a vechimii în grad, nu numai în serviciu;

6) stabilirea unei alocații pentru fidelitate acordată procentual, funcție de vechimea în serviciu, astfel: a) de la 3 la 5 ani – 20%; b) de la 5 la 7 ani – 25%; c) de la 7 la 10 ani – 30%; d) de la 10 la 15 ani – 35%; e) de la 15 la 20 ani – 40%; f) peste 20 ani – 45%;

7) acordarea unei indemnizații de confidențialitate diferențiată pe structuri, astfel: a) pentru structurile de execuție – 20%; pentru structurile centrale – 25%;

8) reducerea treptată a fiscalității asupra salariilor/drepturilor băneşti ale militarilor;

9) alocația de hrană să crească în funcție de prețuri şi de rata inflației până la cel puțin 150 euro, nivelul minim pentru anul 2005, şi aplicarea unor diferențieri în funcție de misiunea de executat (cu sau fără familie) şi de numărul membrilor de familie aflați în întreținere;

10) acordarea de alocații de habitat pentru executarea serviciului în garnizoanele mici în cuantum de până la 40% din solda lunară;

11) indemnizații speciale pentru participarea la aplicații şi exerciții;

12) asistența medicală şi medicamentele gratuite să se acorde în realitate şi nu doar la nivel de principiu (în acest domeniu considerăm că ar fi necesar să se țină o evidență automatizată pentru fiecare militar, atât pentru contribuții, cât şi pentru serviciile şi medicamentele acordate);

13) acordarea de facilităţi pentru transportul interurban cât şi în localităţi mari;

14) suportarea de către stat a taxelor şcolare pentru copiii personalului ce execută misiuni în afara graniţelor;

15) acordarea de credite cu dobândă subvenţionată parţial/total pentru construirea de locuinţe;

16) asigurarea de locuinţe de serviciu/sau cazarea în cămine cu chirie modică sau gratuit;

17) acordarea unui spor pentru cunoaşterea limbilor străine, aşa cum există în sistemul de salarizare maghiar şi britanic, calculat în procente asupra soldei lunare;

18) corelarea periodică (anual, semestrial, trimestrial) şi aprobarea drepturilor de salarizare, în raport cu creşterea costului vieţii;

19) acordarea de indemnizaţii comune tuturor militarilor, cum ar fi cele pentru misiunile militare, funcţie de grad, situaţia familială şi condiţiile de locuit;

20) primele pentru calificare ce se acordă ofiţerilor, subofiţerilor cu calificare superioară, să reprezinte cca. 10-15% din solda de bază.

Referitor la cuantumul soldelor din sistemul românesc, trebuie specificat că, din punct de vedere al mecanismelor de stabilire a nivelului de recompensare, salarizarea personalului bugetar (din care face parte şi cel militar) a rămas în urma celei din sectorul privat. Salarizarea din sfera publică este încă proprie unui sistem conservator şi egalitarist, fiind totodată strict monitorizată de instituţii internaţionale – Banca Mondială şi Fondul Monetar Internaţional, în scopul îndeplinirii de către România a criteriilor de integrare în Uniunea Europeană.

Desigur, în viziunea instituţiilor specializate, creşterile salariale nu se pot realiza decât în anumite condiţii şi anume: 1) realizarea unui suport economic puternic (dezvoltarea economică reală şi durabilă); 2) diminuarea în continuare a personalului militar; 3) scăderea ratei inflaţiei; 4) întărirea monedei naţionale (trecerea la leul greu) şi crearea condiţiilor pentru adoptarea monedei unice, după 2007; 5) relaxarea presiunii fiscale prin micşorarea cotelor de impozitare.

Odată cu creşterea nivelului salarizării în armata română va trebui să sporească şi exigenţa în selecţia celor mai valoroşi absolvenţi de învăţământ mediu şi superior. Aceasta ar crea premisele formării unei armate de profesionişti capabili intelectual, pregătiţi la cel mai înalt nivel pentru a răspunde cerinţelor complexe care se pun în faţa militarilor unei ţări membre NATO.

INFORMAȚIA ŞI LUAREA DECIZIEI

Mr. Cristi CORUȚ

Informational revolution makes less credible the idea according to which the intelligence official communities would detain some monopole over any of the factors of quality of an intelligence product. Consequently, they must understand the fact that they are into a very competitive environment, with a complex group of processors, collectors, analysts and consumers. Despite the fact that this thing is accepted within the intelligence community, anyone interested in being informed will understand that there is a possibility of choosing, which is bigger than ever.

Even a highly simplified version of the global informational environment will take out millions of individuals who produce goods, some of these being considered as intelligence.

At present, there are much more producers and sources, a real proliferation of suppliers. The problem consists of processing and analyzing all the available information in order to identify and employ the useful one.

1. Exploatarea informației din surse deschise. Abundența, valoarea şi credibilitatea comunității de intelligence

Vom începe cu două ecuații ale comunității de intelligence. Mai întâi, *calitatea unui produs de intelligence* este egală cu *colectarea* **x** *exploatarea / procesarea* **x** *analiza*. Apoi, *politica de intelligence* este egală cu *calitatea produsului de intelligence* **x** *atitudinea vigilentă a factorului de decizie* **x** *disciplina utilizatorului / consumatorul politicii de intelligence*. Ceea ce înseamnă că putem avea un produs de intelligence extraordinar, nesiguranță zero, sincronizare perfectă şi, cu toate acestea, putem obține un dezastru. Dacă se înțelege ideea de „valoare la limită”, aceasta nu înseamnă că dacă mărim valoarea primului termen al oricăreia dintre cele două ecuații (respectiv, colectarea şi calitatea produsului) vom obține o îmbunătățire vizibilă.

Revoluția informațională face mai puțin credibilă ideea conform căreia comunitățile oficiale de intelligence ar deține vreun monopol asupra oricăruia dintre elementele calității unui produs de intelligence. În consecință, ele trebuie să înțeleagă faptul că se află într-un mediu deosebit de competitiv, cu un grup complex de procesori, colectori, analişti şi consumatori. Indiferent

dacă acest lucru este acceptat în comunitatea de intelligence, oricine este interesat să fie informat va înțelege că există pentru ei o posibilitate de alegere mai mare decât a existat vreodată.

Chiar şi o versiune simplificată la maxim a mediului informațional global va scoate la iveală milioane de indivizi care produc *bunuri*, unele dintre acestea fiind considerate a fi *informații*. În prezent există mult mai mulți producători şi surse, o adevărată proliferare de furnizori. Problema constă în procesarea şi analiza tuturor informațiilor disponibile pentru a le identifica şi utiliza pe cele utile.

În epoca de după Războiul Rece, a existat o explozie a cererii de produse de intelligence datorită faptului că sunt şi mai multe probleme, mai mulți consumatori guvernamentali, mai mulți clienți ai sectoarelor public, privat şi nonprofit, mai multe coaliții şi mai mulți actori outsideri, toți stimulați de noțiunea că, în noul mediu de securitate, obținerea informațiilor este răsplătită.

În acelaşi timp, comunitatea de intelligence se confruntă cu problema resurselor. Există mult mai multe cereri, dar şi mult mai multe surse potențiale; această situație s-ar putea descrie prin sintagma „mai mult fân pentru un ac”. Dar în acelaşi timp, există mai puțină mână de lucru calificată disponibilă. Din cauza politicilor de personal, numărul specialiştilor în domeniu este în scădere, în detrimentul generaliştilor, care tratează problemele superficial şi în funcție de priorități. În contextul supraîncărcării cu informație, există tendința de a aplica maxima lui Sandy Berger: „Mă preocupă astăzi problemele de astăzi, iar mâine – problemele de mâine.” Aceasta înseamnă că produsele de intelligence, oricât de bune, ar avea o utilitate redusă dacă ar fi folosite cu întârziere.

Se poate afirma că mai mult de 95 % din ceea ce trebuie să ştim ar putea fi obținut în condiții optime prin studiul foarte atent şi competent al surselor legitime de informații, deschise şi disponibile în arhive şi biblioteci.

Din cauza necunoaşterii conținutului lor, produsele de intelligence secrete sunt, de obicei, supraestimate, cu precădere cele obținute prin mijloace şi agenți secreți. Pe timp de pace, produsele de intelligence pot fi obținute prin canalele deschise (misiuni diplomatice şi consulare, ataşați militari, mass-media, oameni de afaceri sau rezidenți).

De curând, revista de intelligence a CIA a estimat contribuția surselor deschise ca fiind de 35%, ceea ce reprezintă mult mai mult decât contribuția HUMINT sau SIGINT. Biroul care se ocupă cu sursele deschise a descoperit că peste 80% din deficitul informațional identificat de managerii de producție ar fi putut fi acoperit prin surse deschise. Astfel estimarea corectă se poate situa undeva între 35% şi 80%. Sursele deschise au şi avantajul „regulii celei de-a treia părți”, adică se pot disemina informații spre persoane neautorizate. Dacă credem în lumea multicentrică, nevoia de diseminare este crucială pentru ca informația să-şi atingă pe deplin valoarea potențială.

Cu toate acestea, activitatea de culegere a informațiilor din surse deschise se confruntă cu problema insuficienței alocării de resurse.

Cauzele disproporționalității dintre presupusa valoare a surselor deschise şi fondurile alocate constau în:

- deconspirarea surselor şi metodelor folosite timp îndelungat de către analiştii neacoperiți. În acest caz, trebuie să ne amintim regula lui Edward Teller, conform căreia, chiar dacă totul este deschis, este greu ca ceilalți să găsească acul în carul nostru cu fân;
- absența unei discipline a analizei informațiilor din surse deschise. Există tendința de a culege ultima „informație fierbinte", care nu este supusă unei analize colective şi competitive;
- utilizarea facilă a dezinformării în cadrul unor surse deschise. Acest lucru nu ar trebui să constituie o problemă dacă suntem conştienți de acest aspect şi adoptăm măsurile adecvate ce se impun;
- naivitatea analiştilor din afara comunității de intelligence.

Comunitatea de intelligence se confruntă cu provocări şi oportunități care constau nu numai în probleme bugetare, dar şi într-o rezistență cronică în fața surselor deschise şi a analiştilor „la vedere". Este absolut necesar a se trece peste aceste obstacole, pentru a face experimentele care să identifice cine produce mai eficient un tip sau altul de produse de intelligence.

2. Evitarea crizei şi temperarea: Modelul Genova

Una dintre problemele cu care se confruntă domeniul informațiilor pe timpul revoluției informaționale constă în asigurarea la timp a produselor. În contradicția dintre factorul timp şi profunzimea analizei, cea din urmă are de suferit deoarece produsele sunt necesare într-un timp mult mai scurt decât înainte pentru a putea face față solicitărilor actuale.

Revoluția informațională face într-o anumită măsură mai dificil managementul situațiilor. Soluția ar consta în adoptarea unei strategii de temperare pentru a evita intervenția, în acest mod forța militară să devină o alternativă şi nu o necesitate. De cele mai multe ori există probleme în a atrage atenția decidenților privind acest aspect existând nesincronizări între aceştia şi analişti.

Modelul Genova – un amestec de tehnologie informațională şi software colaborațional – încearcă să integreze toate părțile într-un întreg, astfel încât să se mărească atât profunzimea cât şi viteza analizei. Există trei concepte cheie ce aparțin interpretării de la Genova: transparența, persistența informației şi un mediu unitar. Prin transparență, ceea ce produc analiştii poate fi văzut de către decidenți, care, la rândul lor, pot să ia produsul şi să recreeze sau să revadă procesul care a dus la crearea lui. Persistența este asigurată de baza de date, în măsură nu numai să depoziteze informațiile, ci şi

să asigure accesul ulterior la acestea. Mediul unitar integrează toate instrumentele pentru asigurarea transparenței şi persistenței. Abordarea de la Genova foloseşte un mediu puternic, bazat pe Internet, care permite şi asigură evitarea modului standard de a gândi în scopul de a extinde posibilitățile gândirii imaginative, de a lua în considerare mai multe argumente diferite, şi de a ajunge la opțiuni mai clare şi mai concise, sprijinite de tehnologie.

Un pas esențial în acest proces este implicarea decidenților. Un decident, de exemplu, poate găsi ceva interesant într-un articol din ziar. Prin acest sistem, analistul dezvoltă diverse scenarii, iar decidentul politic poate lua în calcul un număr de opțiuni. Însă decidentul trebuie să se implice pentru ca procesul să fie eficient.

Logica modelelor de abordare este argumentarea structurată. Modelul Genova oferă un set de modele ce pot fi folosite fie de sus în jos (se ia modelul şi se colectează intelligence pentru a-l verifica), fie de jos în sus, fie poate fi creat pe baza datelor obținute (atunci când informațiile există, dar trebuie determinată aplicabilitatea lor). Un analist poate construi o discuție transparentă asupra a ceea ce poate fi considerat a fi o amenințare, folosind un set de întrebări care pot reflecta cerințele unui caz particular. Sistemul face astfel o legătură transparentă şi directă între evidența şi raționalitatea discuției, permițându-le analiştilor şi decidenților să dezbată nu concluziile, ci detalii referitoare la informațiile primite.

Următorul pas constă în colaborarea între analişti. Modelul în discuție a creat ceea ce se cheamă „grupuri de discuții tematice” (TAG), locuri pentru colaborare virtuală. Este nevoie de puțin timp pentru a crea un TAG, şi orice membru al unui TAG poate participa la discuții cu ajutorul instrumentelor de software. Scopul este acela de a realiza o colaborare virtuală în detrimentul celei prin telefon.

3. Analiza de intelligence şi supraîncărcarea de informații. Definirea problemei de intelligence

Cerințele sau nevoile clientului, în special dacă sunt complexe şi condiționate de timp, necesită o interpretare sau o analiză pe care serviciul de informații trebuie să o facă înainte ca ele să apară ca cerințe specifice de intelligence. Acest dialog între producătorul de intelligence şi client poate începe printr-un simplu set de întrebări (cine, ce, când, unde, de ce şi cum) şi, dacă e cazul, poate evolua ulterior spre o analiză mai sofisticată a problemei de intelligence. Taxonomia tipurilor de probleme arătată în tabelul nr. 1 ilustrează factorii pe care clienții şi producătorii trebuie să-i ia în calcul în scopul de a articula natura problemei de intelligence şi de a alege o strategie pentru a o rezolva.

Caracteristici	Tipuri de probleme				
	Simplist	**Determinist**	**Moderat întâmplător**	**Foarte întâmplător**	**Nedeterminat**
Care este întrebarea?	Obținerea informațiilor	Cât?/ Câte?	Identificarea şi clasificarea tuturor rezultatelor	Identificarea rezultatelor în situații nelimitate	Prezicerea evenimentelor/ situațiilor viitoare
Rolul faptelor	Foarte mare	Mare	Moderat	Mic	Foarte mic
Rolul raționamentului	Foarte mic	Mic	Moderat	Mare	Foarte mare
Misiunea analitică	Găsirea informațiilor	Găsirea/ crearea formulei	Generarea tuturor rezultatelor	Definirea rezultatelor potențiale	Definirea viitorilor factori
Metoda analitică	Căutarea surselor	Potrivirea datelor în formulă	Teoria deciziei; analiza utilității	Jocuri	Analiza modelelor şi scenariilor
Instrumentul analitic	Potrivire	Formulă matematică	Diagramă de influență, utilitate, probabilitate	Evaluarea subiectivă a rezultatelor	Folosirea experților
Rezultatul analitic	Fapt	Valoare sau număr	Rezultate alternative	Rezultate plauzibile	Estimări privind viitorul
Probabilitate de eroare	Cea mai mică	Foarte mică	Depinde de calitatea datelor	De la mare la foarte mare	Cea mai mare
Misiunea ulterioară	Nici una	Nici una	Monitorizarea schimbărilor	Repetarea testărilor	Învățare exhaustivă

Tabel nr. 1. *Taxonomia tipurilor de probleme*

Acest model le permite decidenților şi analiştilor să-şi evalueze nevoile şi capabilitățile în raport cu un anumit scenariu de intelligence. Această abilitate de a trasa o linie directoare şi de a demara o strategie de colectare şi producție este vitală. Producătorii şi clienții sunt astfel ajutați să evite irosirea timpului şi efortului - îndeosebi într-o situație de supraîncărcare informațională - şi să facă primii paşi spre formularea cerințelor de intelligence, definind atât problema de intelligence, cât şi elementele necesare rezolvării ei.

Evaluarea şi selectarea materialului

Pentru a pregăti informațiile colectate pentru utilizarea lor, trebuie să evaluăm relevanța lor şi valoarea pe care o au pentru rezolvarea problemei. Când sursele şi volumul informației sunt mari, analiştii de intelligence se confruntă cu provocări imense în determinarea sursei şi aplicabilității informațiilor colectate la problema de intelligence. Câteva aspecte de luat în considerare în evaluarea relevanței surselor informațiilor sunt siguranța, proximitatea, adecvarea, plauzibilitatea şi susținerea.

Siguranța unei surse se determină prin evaluarea performanței ei trecute; dacă sursa s-a dovedit a fi corectă, atunci putem estima că va fi de încredere şi în alte cazuri. Totuşi, dacă sursa este complet netestată, atunci evaluarea informațiilor trebuie făcută independent de originea lor. *Proximitatea*

se referă la apropierea sursei de informație. Observatorul direct sau participantul la un eveniment poate să dea informații „la prima mână”, dar în absența unei astfel de surse, analistul trebuie să se bazeze pe alte surse care au grade diferite de proximitate față de situație. *Adecvarea* sursei se remarcă atunci când sursa vorbeşte de pe o poziție de autoritate în domeniul respectiv. *Plauzibilitatea* este gradul în care analistul se poate aştepta ca informația să fie adevărată. *Susținerea* este gradul de confirmare a informației din alte surse sau informații.

Toți aceşti factori contribuie la o evaluare inițială a unei anumite informații în procesul de producere a intelligence-ului. Acele informații care sunt considerate sigure şi folositoare pot fi supuse unei analize ulterioare din perspectiva nevoilor clientului, în timp ce cele de o valoare îndoielnică pot fi respinse sau păstrate pentru procesare şi comparare cu alte informații.

În căutarea informațiilor, este importantă realizarea distincției dintre semnale şi zvonuri. Modelul Genova oferă posibilitatea de a căuta concentrat informații, folosind navigarea tematică şi regiunile semantice. Orice analist sau decident politic poate beneficia de informații noi în realizarea unei argumentări solide.

Pasul final este rezumarea şi publicarea informațiilor, care se pot realiza prin publicații tipărite sau prin vizualizare pe computer.

În concluzie, abordarea de la Genova oferă transparență analizei şi persistență informațiilor într-un mediu unitar, ceea ce ajută decidenților şi analiştilor să facă față vitezei şi volumului informațiilor în noul mediu informațional global.

ECHILIBRUL MOBILITATE - CONTRAMOBILITATE ÎN ACȚIUNEA MILITARĂ

Lt.col. Ion CONSTANTIN

Forces mobility development and their manouver capability as well as fire power increase and the protection capacity resulted in tactics, operational art and strategy changes as well as in the organizational structure of modern armies.

In order to establish the mobility – countermobility balance on the modern battlefield it is necessary to resort, in turn, to both main branches mobility – joint weapons and tanks – that form a task force at operational level as well as the main countermobility elements used by modern armies.

Mobility is defined by the actions totality which contribute to achieving manouver freedom, movement on the battlefield, without delaying due to the field obstacles (natural, artificial, engineer barrages built by the friendly forces or by the enemy).

In this respect, within the actual Engineer Doctrine, at NATO level, antitank and antipersonnel mine barrages issue has an important role, thus being established in a special section within defensive operations, named countermobility.

It can be mentioned the fact that mobility – countermobility balance on the modern battlefield stands for a successful factor and the two elements – mobility and countermobility – can not be separated.

Sporirea mobilității forțelor şi implicit a capacității de manevră a acestora, precum şi creşterea puterii de foc şi a gradului de protecție au atras după sine modificări în tactică, artă operativă şi strategie, precum şi în structura organizatorică a armatelor moderne.

Pentru a determina echilibrul mobilitate – contramobilitate în câmpul de luptă modern este necesar să abordăm, pe rând, atât mobilitatea principalelor genuri de armă - armele întrunite şi tancurile - care compun o grupare de forțe de nivel operativ, cât şi principalele elemente de contramobilitate pe care le întrebuințează armatele moderne.

Specialiştii militari apreciază că pentru a se putea spori posibilitățile manevriere, marile unități şi unitățile de arme întrunite trebuie să-şi sporească mobilitatea, ceea ce impune o organizare şi dotare corespunzătoare. Pentru a

putea duce cu succes acţiunile de luptă, acestea trebuie complet motorizate şi mecanizate, adică înzestrate cu maşini de luptă, transportoare amfibii blindate, tancuri, artilerie autopropulsată, automobile cu mare capacitate de trecere şi cu subunităţi de aviaţie în organică. În acelaşi timp, caracterul manevrier al luptei măreşte considerabil rolul şi importanţa blindatelor, în mod deosebit a unităţilor şi marilor unităţi de tancuri, cu atât mai mult cu cât blindajul protejează suficient de bine echipajele împotriva tuturor factorilor distructivi ce acţionează pe câmpul de luptă. În plus, motoarele puternice şi echipamentul de rulare şenilat permit tancurilor să execute manevre rapide în afara drumurilor, să se concentreze şi să se disperseze rapid, iar armamentul puternic, stabilizat, sistemele moderne de ochire oferă posibilitatea executării unui foc foarte precis la mare distanţă, din staţionare şi din mers. Structurile de tancuri, forţa principală de izbire a forţelor terestre dau şi vor mai da mult timp operaţiilor un pronunţat caracter manevrier. În prezent, ca şi în viitor, tancul – un veritabil sistem de arme – este considerat de neînlocuit cu toate că multitudinea mijloacelor antitanc ce operează pe câmpul de luptă – de la aruncătorul de grenade antitanc portativ, la rachete şi elicopter – îl fac mai vulnerabil ca în trecut. Importanţa lui crucială va impune probabil o dezvoltare şi mai susţinută a tancului. Perfecţionarea lui continuă – sporirea mobilităţii, a puterii armamentului, a proiecţiei prin blindaj împotriva mijloacelor de foc şi a radiaţiilor radioactive etc. – va determina desigur mutaţii şi în domeniul procedeelor de folosire a acestuia în luptă şi chiar asupra structurii organizatorice a unităţilor şi marilor unităţi de tancuri .

Plecând de la stricta interdependenţă în luptă dintre tancuri şi infanteria motorizată, se apreciază că aceste două arme – organizatoric independente – evoluează spre contopirea lor într-o singură armă – arma blindatelor, deoarece aceasta ar răspunde mai bine cerinţelor războiului, inclusiv sub aspectul mobilităţii. O asemenea soluţie nu numai că este posibilă, afirmă specialiştii, dar este şi necesară şi oportună, întrucât sunt mai eficient folosite elementele pozitive ce le caracterizează. În această „nouă” armă, un rol hotărâtor îl vor avea tancurile şi maşinile de luptă ale infanteriei, a căror dezvoltare va continua în mod susţinut şi în viitor.

Îndeplinirea unor misiuni de luptă reclamă din ce în ce mai des transportul trupelor – unităţilor şi marilor unităţi – pe calea aerului, pentru a se putea efectua manevre rapide şi hotărâtoare, precum şi pentru a „ocoli” zonele cu distrugeri mari. Utilizarea în acest mod a trupelor în luptă tinde să se generalizeze în viitor, ceea ce explică preocupările specialiştilor militari în direcţia reducerii continue a greutăţii şi gabaritelor armamentului şi tehnicii de luptă. Se scontează că, păstrând puterea actuală de foc, forţele dotate cu astfel de armament şi tehnică de luptă vor fi foarte mobile şi vor putea desfăşura un timp mai îndelungat misiuni de luptă independente.

După cum este cunoscut, artileria a fost dintotdeauna şi va fi şi în continuare unul din principalele mijloace de sprijin cu foc pe câmpul de luptă. În fața unui adversar superior numericeşte, mai ales în domeniul blindatelor, apărătorul va trebui să posede capacitatea de a-l lovi puternic în adâncimea dispozitivului, slăbindu-i astfel forța de izbire. În acest scop, după cum rezultă din literatura de specialitate, se propune înzestrarea cu sisteme de arme cu distanță mare de tragere, capabile de a lovi spatele liniilor adversarului, dar, în acelaşi timp, foarte mobile pentru a se putea concentra rapid în orice punct din sectorul lor de tragere. Noile sisteme moderne de artilerie ar trebui să se caracterizeze prin : înaltă precizie; bătaie lungă; cadență mare de tragere; mobilitate sporită; capacitate de a reacționa rapid – timp foarte scurt pentru intrarea şi ieşirea din poziție, lucru deosebit de important pentru a se putea sustrage efectului tragerilor de contrabaterie.

Menținerea mobilității trupelor nu poate fi concepută fără o aprovizionare promptă, rapidă a forțelor de către toate eşaloanele logistice. Ridicarea gradului de acțiune nu incumbă doar motorizare, mecanizare, ci şi reorganizarea structurilor logistice, astfel încât ele să fie capabile să asigure forțele în ritmul în care se desfăşoară acțiunile de luptă. Se consideră că printr-un înalt grad de mobilitate se vor deosebi în primul rând unitățile şi marile unități care nu vor mai depinde de existența unor mari depozite şi vor avea structurile logistice mobile şi capabile să execute manevre rapide. Logistica va deveni mobilă atunci când va transporta rezerve minime de muniții, carburanți şi lubrifianți, alimente şi alte mijloace. Or, acest lucru se va realiza numai dacă în luptă se vor putea obține efecte maxime cu cantități cât mai reduse de muniție (deci un armament de mare precizie şi proiectile cu un efect însemnat la țintă), dacă tehnica de luptă şi de transport va fi capabilă să parcurgă distanțe mari cu viteze maxime, fără realimentări sau cu un minim de realimentări, dacă fiecare militar va avea o rezervă de alimente pentru câteva zile, lucru care face posibil ca forțele să nu mai fie însoțite pretutindeni de logistica care asigură rezervele de carburant, de echipament, materiale şi alimente. În această idee se are în vedere şi folosirea judicioasă a resurselor din zona acțiunilor de luptă. Pentru a mări mobilitatea logisticii se prevede, de asemenea, extinderea transportului rezervelor pe calea aerului.

Vorbind despre folosirea aviației, nu trebuie să uităm faptul că aerodromurile sunt foarte costisitoare şi vulnerabile, ele constituind un adevărat „călcâi al lui Ahile” pentru această armă. Se pare, însă, că acest aspect, cu influență majoră asupra mobilității, a fost rezolvat în parte prin folosirea avioanelor cu decolare verticală şi a elicopterelor. Elicopterele moderne, pot să transporte un număr important de militari, autovehicule sau altă tehnică de luptă; ele vor avea în viitor un rol din ce în ce mai important.

Pentru a evidenția rolul contramobilității în cadrul corelației „mobilitate – contramobilitate” este necesar să abordăm câteva aspecte privind

locul, rolul şi importanța sistemului de baraje genistice, în concepția armatelor moderne, precum şi influența acestora asupra personalului şi tehnicii militare.

Problematica barajelor genistice (de mine) este vastă şi de mare actualitate, armatele moderne, în special cele din cadrul NATO, acordă o mare importanță acestora, începând de la proiectare şi până la realizarea şi studiul efectelor minelor şi tuturor categoriilor de explozivi asupra personalului şi tehnicii militare.

De regulă, de planificarea şi executarea barajelor genistice, în special a celor de mine, se ocupă structurile de geniu, acestea fiind constituite în subunități şi unități specializate din compunerea marilor unități tactice şi operative.

În acest sens, în cadrul *Doctrinei trupelor de geniu* existentă la nivel NATO, problematica barajelor de mine antitanc şi antipersonal ocupă un loc aparte, fiind constituite într-o secțiune specială în cadrul operațiilor defensive numită şi cunoscută sub termenul generic de **contramobilitate**.

În viziunea specialiştilor militari străini, barajele de mine constituie principalul element al contramobilității, iar în cadrul acesteia pot fi incluse conceptual parte din obstacolele naturale (artificiale) existente în fâşia de apărare (raionul sau zona de responsabilitate).

Pentru o bună coordonare şi un control riguros al întregului sistem de baraje dorit a se executa, specialiştii în domeniu (ofițeri de geniu profesionalizați şi consultanți tehnici) redactează „Planul de baraje” în care câmpurile de mine antitanc ocupă primul loc.

În principalele armate moderne din cadrul NATO, au fost proiectate şi realizate sisteme moderne de baraje, care prin mijloacele rapide de dispersare (artilerie, rachete, aviație, elicoptere), cât şi prin realizarea unor mine şi mijloace explozive inteligente din generațiile doi, trei sau chiar patru au mărit considerabil efectul acestora asupra blindatelor şi tehnicii de luptă ale adversarului.

În proiectarea şi realizarea unui sistem modern de baraje de mine, în concepția specialiştilor militari străini, se au în vedere trei elemente importante şi anume:

a) câmpurile de mine, în special cele antiblindate trebuie să producă pierderi mari (victime şi tehnică militară) în rândul adversarului, contribuind decisiv la stoparea (oprirea) atacului acestuia;

b) forțele proprii (în special cele de geniu) să fie în măsură prin organizare şi dotare tehnică să amplaseze în teren o mare varietate de mine într-un timp foarte scurt;

c) timpul de autodistrugere a minelor să poată fi selectat în funcție de necesitățile tactice.

Din concepția şi doctrina de întrebuințare a barajelor de mine reținem faptul că acestea trebuie angajate în luptă fiind considerate ca parte activă (dinamică) în apărarea cu blindatele agresorului.

Din punct de vedere al angajării în luptă, barajele pot fi utilizate în trei moduri:

- baraje orientate în funcție de teren;
- baraje orientate în funcție de situație;
- baraje orientate spre țintă.

Barajele orientate în funcție de teren[1] țin cont de o analiză minuțioasă a acestuia, fiind materializate în planuri de realizare. Acestea pot fi planificate pe termen lung, elementele principale ale barajelor fiind specificate în concepția de operații a comandamentului respectiv.

Barajele de mine în această situație pot fi pregătite din timp de pace, pot fi permanente sau improvizate.

Acestea, de regulă, cuprind câmpuri de mine şi obstacole realizate prin demolări sau construcții, fiind o combinație eficientă a barajelor active cu cele pasive, constituind fundamentul sistemului de baraje.

Atunci când există o prognoză clară a viitoarelor acțiuni militare se poate realiza planificarea operațională şi logistică a executării barajelor de mine pe timp de pace.

În contextul operațiilor interarme, aceste baraje opresc avansarea inamicului prin: producerea de victime şi pierderi de tehnică; forțarea (obligarea) desfăşurării inamicului în formații tactice; întârzierea şi influențarea manevrelor inamicului, astfel încât acesta să devină o țintă vulnerabilă; blocarea căilor de acces şi canalizarea acțiunilor inamicului; diminuarea flexibilității inamicului etc.

Barajele orientate în funcție de situație au rolul de [2] :

- întărire a pozițiilor de apărare existente ca răspuns la situația tactică (operativă) creată ;
- mărire a efectului distructiv şi reducere a continuității (ritmului) atacului inamicului ;
- restrângere a capacității inamicului de a redisloca trupe ;
- blocare a zonelor în care nu sunt constituite obstacole pentru a permite trupelor proprii executarea de manevre;
- protecție a flancurilor trupelor proprii;
- contracarare rapidă a acțiunilor acestuia .

În funcție de estimarea cursurilor acțiunilor de luptă ale inamicului în punctele de concentrare a efortului, pe axele (drumurile) de deplasare a mijloacelor blindate se pot amplasa baraje suplimentare în scopul întăririi sistemului de apărare (baraje) existent, ca răspuns la aprecierea exactă a situației.

---

[1] Cf. Grecu Petre, *Amenajarea genistică în acțiunile militare*, Editura Ars Docendi, Bucureşti, 2002, p. 114.
[2] Ibidem, p. 115.

De regulă, amplasarea acestor baraje se realizează la momentul oportun folosind la maximum capacitatea mijloacelor de dispersare rapidă la dispoziție.

Barajele orientate spre țintă[3] reprezintă o categorie importantă a sistemului de baraje, având componente moderne, de ultimă generație (în special în cadrul principalelor armate din cadrul NATO), care presupun realizarea rapidă şi au ca obiectiv atacul țintelor importante (tancuri, transportoare amfibii blindate, comandamente şi unități de artilerie) prin dispersare cu ajutorul avioanelor, elicopterelor, rachetelor sau artileriei. Acest lucru implică executarea unei cercetări de detaliu, cu informații exacte obținute prin mijloace moderne (se foloseşte termenul de „recunoaştere executată din timp"), timp de reacție rapidă, resurse la dispoziție.

Privind eficiența (eficacitatea) barajelor, aceasta depinde de locul (raionul, zona) de amplasare (dispunere), mărimea (front, adâncime) şi cantitatea de material (mine, exploziv) folosită (densitatea de baraje) pentru construirea (realizarea) acestora.

O importanță aparte (deosebită) acordă comandamentele marilor unități tactice şi operative din cadrul NATO concepției de amplasare a barajelor genistice.

În acest sens, în cadrul concepției de amplasare a barajelor de mine trebuie respectate câteva principii şi reguli dintre care cele mai importante sunt:

- barajele de mine trebuie să fie astfel amplasate şi pregătite încât inamicul să nu poată să le ocolească sau varientarea (ocolirea) să se facă numai pe direcțiile planificate;
- barajele de mine trebuie combinate cu cele naturale (artificiale) în scopul creşterii eficienței acestora;
- caracteristicile barajelor şi în special frontul şi adâncimea trebuie să fie astfel concepute încât să nu permită trecerea acestora de către inamic într-o singură etapă, iar pierderile în personal şi tehnică să fie cât mai mari .

Din punct de vedere al amplasării, barajele pot fi realizate [4] :

a) în zona principală de apărare;

b) pe flancuri şi în adâncime.

Barajele de mine construite în zona principală de apărare au scopul de a opri continuitatea atacului inamicului prin blocarea rutelor (comunicațiilor), cauzând pierderi însemnate şi concentrarea blindatelor într-o anumită zonă, devenind ținte uşoare pentru armamentul şi tehnica antitanc. În acest context o mare prioritate se asigură amplasării barajelor pe poziții înaintate .

Barajele de mine de pe flancuri, intervale şi din adâncime sunt necesare pentru a preveni penetrarea pozițiilor de apărare de către inamic. Planificarea şi realizarea acestora trebuie concepute în deplină corelație cu forțele de pe flancuri şi unitățile şi marile unități care contraatacă.

---

[3] Ibidem, p. 117.

[4] Ibidem, p. 118.

În armatele moderne, o mare atenție în planificarea şi organizarea barajelor o constituie menținerea permanentă a echilibrului între mobilitatea trupelor şi contramobilitate (barajele de mine), ambele fiind considerate elemente importante ale operațiilor moderne şi o preocupare permanentă a statelor majore[5] . Documentul de conducere (luptă) oficial (juridic) în care sunt date detaliile necesare privind planificarea şi organizarea sistemului de baraje genistice, inclusiv a suportului logistic îl constituie *Planul genistic*, elaborat de comandamentele (statele majore) unităților şi marilor unități tactice care pregătesc şi desfăşoară acțiuni militare de apărare.

În redactarea planurilor şi proiectarea barajelor de mine se ține cont de următoarele reguli:

- stabilirea priorităților efortului genistic şi ale altor categorii de arme în executarea misiunilor de contramobilitate ;
- fixarea clară a zonelor şi raioanelor necesare pentru adunarea şi dislocarea eşaloanelor doi şi rezervelor;
- zonele stabilite pentru cel puțin o perioadă de timp necesare executării acțiunilor de contraatac.

De asemenea, prin planuri se stabilesc zonele interzise (libere) pentru executarea barajelor în scopul menținerii libertății de mişcare (manevră) a unităților, responsabilitățile fiind stabilite de la comandanții de brigadă în sus, în locurile în care manevra trupelor proprii nu trebuie să fie împiedicată de existența barajelor.

Barajele de mine, alte obstacole naturale şi zonele interzise pentru executarea barajelor sunt materializate în planul de baraje care trebuie coordonat la toate nivelurile, acordându-se o atenție deosebită, în special în zonele liniilor de demarcație între unitățile tactice care acționează în fâşia marii unități.

O importanță deosebită acordă comandamentele (statele majore) unităților şi marilor unități tactice executării efective a elementelor sistemului de baraje. Barajele de mine antiblindate se execută, de regulă, de către subunitățile şi unitățile de geniu (pionieri), în special pe timpul pregătirii acțiunilor de apărare. Pe timpul ducerii luptei, în funcție de situația tactică creată, timpul, mijloacele la dispoziție, pentru distrugerea (neutralizarea) subunităților şi unităților de blindate aflate în staționare, marş sau în curs de regrupare se întrebuințează mijloacele de dispersare rapidă cu folosirea minelor inteligente (de generații superioare) .

Specialiştii militari occidentali acordă o importanță mare şi problematicii predării barajelor de mine.

În concepția acestora, de regulă, barajele se pot preda la:

- unitățile de luptă sau completare, pentru a permite subunităților de geniu care au participat la realizarea barajelor de mine la executarea altor misiuni;

[5] Cf. *Barajele genistice în concepția armatelor moderne*, documentar AISM, Bucureşti, 1998, p. 37.

- unităţile de geniu din structura altor formaţiuni datorită schimbărilor produse în zona de responsabilitate.

În concluzie la cele prezentate, apreciem că este de reţinut faptul că barajele genistice (de mine) în concepţia armatelor străine constituie principalul element al contramobilităţii, concepţia de realizare a acestora este diferită de la o armată la alta, indiferent de tipul minelor şi explozivilor folosiţi, caracteristicile mijloacelor de dispersare la dispoziţie, cu respectarea obligatorie a elementelor de interoperabilitate stabilite de NATO prin standarde sau alte elemente necesare.

Pentru a facilita înţelegerea influenţei sprijinului genistic asupra mobilităţii forţelor, considerăm necesară prezentarea pe scurt a rolului şi misiunilor sale în concepţia unor armate străine moderne şi în armata noastră. În *Doctrina geniului pentru operaţiuni întrunite* a armatei SUA, se precizează ca " sprijinul genistic de lupta permite comandanţilor forţelor întrunite să execute în voie manevra forţelor (mobilitatea), slăbirea capacităţii de manevră a inamicului (contramobilitate) şi sprijină protecţia forţelor (supravieţuire). Capabilităţile genistice conferă comandantului forţelor interarme o mai mare capacitate de *mobilitate, manevră* şi de îndeplinire a obiectivelor (misiunilor) şi o mai eficientă utilizare a resurselor. Puterea /capacitatea de manevră strategică sau tactică este esenţiala pentru a reuşi. Partea care dintr-un motiv sau altul, pierde capacitatea de manevră va fi dezavantajată în luptele decisive. Dacă pierderea capacităţii de manevră este evidentă atunci înfrângerea finală este inevitabilă." [6]

După cum se observă, în această accepţiune sprijinul genistic de luptă oferă întregul spectru de capabilităţi pentru transportul, manevra şi protecţia forţelor, facilitând mobilitatea, contramobilitatea şi supravieţuirea .

Mobilitatea se realizează şi se potenţează în această viziune prin: combinarea eforturilor de contracarare a obstacolelor (inclusiv deminare); trecerea prin culoare şi breşe; trecerea peste obstacole naturale; amenajarea genistică a poziţiilor înaintate pentru aviaţia de luptă; construirea, întreţinerea şi repararea drumurilor de luptă; cercetarea de geniu.

În *Doctrina trupelor de geniu din NATO* ATP-52 se menţionează: "toate genurile de arme trebuie să treacă peste obstacolele care apar şi să menţină mobilitatea prin eforturi proprii. Oricum există obstacole care nu pot fi trecute de către toate genurile de arme. În acest caz este responsabilitatea forţelor de geniu să sprijine structurile de alte arme în traversarea (învăţarea traversării) acestor obstacole."[7]

Factorii de care depinde menţinerea mobilităţii în această situaţie sunt: aprecierea din timp a posibilelor obstacole; desfăşurarea forţelor într-o manieră corespunzătoare pentru a trece rapid obstacolele; detectarea din timp

---

[6] *Doctrina geniului pentru operaţiuni întrunite* – J.P. 34 ediţia a 5 – a iulie 2000 a armatei S.U.A., p. 89.
[7] *Doctrina trupelor de geniu din NATO ATP-52*, p. 33.

şi executarea unei recunoaşteri a obstacolelor; adoptarea celor mai eficace proceduri de trecere.

În viziunea *Doctrinei trupelor de geniu din NATO* principalele misiuni pentru sprijinul genistic al mobilității tuturor armelor, sunt: traversarea obstacolelor (traversarea peste cursurile de apă şi alte obstacole din teren, atât a personalului cât şi a tehnicii); operații de deminare-detectare, cercetare, marcare, traversare sau realizare de culoare, operații de înlăturare a minelor din zonă; realizarea şi îmbunătățirea căilor de comunicații pentru deplasarea tactică, incluzând contraatacul şi retragerea şi pentru susținerea tuturor unităților în pozițiile de luptă; sprijinul pentru aviația înaintată (misiuni ce pot include construcția, repararea şi întreținerea locurilor de aterizare înaintate şi a zonelor de aterizare pentru elicoptere şi avioane).

Doctrina NATO stabileşte ca misiuni ale sprijinului genistic pentru asigurarea mobilității în operațiile de apărare : cercetarea, îmbunătățirea şi construcția drumurilor ce vor fi folosite pe timpul ducerii luptei; executarea culoarelor; executarea variantelor ocolitoare ce pot avea ca rezultat necesitatea folosirii podurilor mobile şi a echipamentului greu; realizarea intervalelor între câmpurile de mine necesare manevrei forțelor; executarea culoarelor (breşelor) prin obstacolele mari pentru a permite trecerea forțelor de contraatac.[8]

Misiunile sprijinului genistic al mobilității în operațiile ofensive conform aceleiaşi doctrine sunt: traversarea obstacolelor; executarea recunoaşterilor şi a culoarelor prin câmpurile de mine (determinarea limitelor câmpurilor de mine este responsabilitatea tuturor genurilor de arme, iar recunoaşterea propriu-zisă a câmpului de mine şi executarea culoarelor sunt în responsabilitatea forțelor de geniu); marcarea şi întreținerea culoarelor; construcția şi întreținerea drumurilor necesare manevrelor tactice; pregătirea, întreținerea şi repararea zonelor de aterizare şi paraşutare.[9]

În Armata României *mobilitatea* este definită de totalitatea acțiunilor care contribuie la realizarea libertății de manevră, deplasarea în câmpul tactic, fără a întârzia datorită obstacolelor din teren (naturale, artificiale, baraje genistice construite de forțele proprii sau de inamic). Structurile de geniu contribuie la asigurarea mobilității prin executarea următoarelor misiuni :

a) cercetarea de geniu a inamicului şi terenului – prin obținerea informațiilor necesare comandanților despre teren (existența şi dispunerea raioanelor favorabile executării manevrei forțelor şi mijloacelor, regrupărilor desantului aerian etc.); existența, starea şi capacitatea de trecere a căilor de comunicații şi a lucrărilor de artă; existența, dispunerea, tipul şi caracteristicile obstacolelor şi barajelor (explozive, neexplozive sau mixte)

---

[8] Cf. *Doctrina trupelor de geniu din NATO ATP-52*, p. 44.
[9] Ibidem, p. 45.

executate de către inamic; caracteristicile cursurilor de apă existente în zona de responsabilitate (viteza cursului de apă, adâncimea, natura malurilor, existența şi dispunerea vadurilor);

b) asigurarea viabilității drumurilor de luptă – prin construirea, repararea şi întreținerea drumurilor, menținând capacitatea de trecere (capacitatea portantă) cât mai ridicată a acestora ;

c) amenajarea şi deservirea trecerilor peste obstacole, ocolirea sau reducerea acestora – cu ajutorul podurilor plutitoare, portițelor, podurilor joase, de însoțire sau de asalt ;

d) executarea culoarelor prin barajele explozive – (executate de către inamic sau prin folosirea culoarelor lăsate în barajele realizate de trupele proprii);

e) verificarea la minare, deminarea terenului şi obiectivelor – pentru asigurarea libertății de mişcare în zona (raionul) de responsabilitate ;

f) executarea distrugerilor pentru realizarea mobilității - la punctele obligatorii de trecere şi pe căile de comunicații ;

g) participarea la înlăturarea efectelor întrebuințării de către inamic a armelor de distrugere în masă şi sistemelor incendiare – acolo unde este cazul şi în cooperare cu structuri de alte arme şi specialități ;

h) sprijinul elicopterelor avansate – construirea, repararea şi întreținerea pistelor înaintate şi pregătirea zonelor de aterizare.

Pornind de la compunerea de luptă a unei grupări de forțe cu rol operativ (mari unități şi unități de infanterie, tancuri, vânători de munte, paraşutişti, artilerie, geniu, N.B.C., artilerie a.a.), trebuie subliniat faptul că în cadrul acțiunilor militare această structură pentru a-şi îndeplini cu succes misiunile încredințate, are nevoie de o mare mobilitate care îi este conferită de către înzestrarea tehnică şi logistică, precum şi de posibilitățile şi capabilitățile tehnice necesare pentru a crea elemente de contramobilitate pentru inamic .

În concluzie, se poate afirma că echilibrul mobilitate – contramobilitate în câmpul de luptă modern reprezintă un factor de succes, iar cele două elemente – mobilitatea şi contramobilitatea – sunt inseparabile.

CONSIDERAȚII PRIVIND COMANDA ŞI CONTROLUL ÎN OPERAȚIILE MULTINAȚIONALE DE STABILITATE

Cpt.cdor. Ion CHIORCEA
Cpt.cdor. Viorel ZAMFIR

No military function is more critical to operational success than effective command and control (C2). Now, the multinational armed forces are involving into a broader spectrum of missions and across a wider geographical area of operations, posing far greater C2 challenges than the single-mission, fixed territory defense of the past. Threats to national interests have increased, demanding military structures and capabilities that can be employed on shorter notice and further outside national territory. At the same time, more sophisticated information-based battle systems and technologies are driving the need for increasingly interoperable forces. A key factor for success in this new environment will be a more agile, flexible, and responsive C2 architecture.

În condițiile dezvoltării fără precedent a tehnologiei în domeniul militar, a creşterii exponențiale a complexității armamentului şi tehnicii, noi provocări se ridică în fața comandanților. Provocări care pleacă de la necesitatea scurtării procesului decizional până la necesitatea evitării unor eşaloane în lanțul de comandă. Conflictele ultimelor decenii au demonstrat că un sistem de comandă şi control modern, funcțional şi adaptat noilor cerințe nu este numai o componentă a puterii de luptă ci este şi un multiplicator de forță, iar, uneori, factorul decisiv în câştigarea inițiativei şi, în final, a victoriei. Planificarea acțiunilor, Organizarea, Comanda şi Controlul, probleme ce necesită multă atenție în cadru național, devin mult mai complexe în context multinațional. Aceasta din mai multe motive, printre care:

- proceduri de planificare, comandă şi control nestandardizate la nivelul tuturor actorilor militari din teatru;
- existența actorilor nemilitari în teatru şi conexiunile sistemului militar cu aceştia;
- infrastructura informațională diferită;
- majoritatea conflictelor au apărut şi s-au desfăşurat în afara ariei de responsabilitate NATO, ceea ce a necesitat crearea unei noi infrastructuri necesare procesului de planificare, comandă şi control.

De asemenea, odată cu intrarea pe rol a unor arme/sisteme de armament tot mai sofisticate, s-a căutat scurtarea ciclului informare-decizie-acțiune concomitent cu realizarea unor mijloace care să fie în măsură să

proceseze o cantitate tot mai mare de informaţie. În acest context, în armatele străine, se poate remarca existenţa unor direcţii clare de acţiune şi anume:

- intensificarea eforturilor pentru adaptarea sistemelor C4I cu condiţiile câmpului de luptă modern;
- realizarea unui grad mai mare al interoperativităţii prin utilizarea unor sisteme de automatizare care să permită executarea operaţiilor întrunite şi combinate;
- digitizarea câmpului de luptă;
- optimizarea mijloacelor pentru prelucrarea informaţiilor şi implementarea măsurilor de securitate a acestora la toate nivelele

În plus, modul de exercitare a comenzii şi controlului, este inevitabil legat de mediul de desfăşurare a operaţiei. Şi când ne referim la mediu nu luăm în considerare numai factorii geografici ci şi mediul electronic, constrângerile de ordin politico-militar sau juridice, mass-media, elemente de care comandantul trebuie să ţină seama în cele mai mici detalii ale concepţiei.

Modificările la nivel mondial s-au reflectat şi asupra doctrinei Alianţei. Astăzi, NATO este o instituţie foarte diferită faţă de cea creată în 1949. Atât ea, cât şi lumea întreagă s-au dezvoltat în direcţii pe care fondatorii Alianţei cu greu şi le-ar fi putut imagina. NATO este o instituţie diferită de cea care a apărat Europa Occidentală timp de patru decenii în timpul războiului rece sau chiar faţă de cea care a urmărit Europa în tranziţie după anii ‘90. În câţiva ani de acum încolo, nu este nici o îndoială că va continua transformarea, pe măsură ce îşi dezvoltă modalităţi de reacţie coordonate la provocările la adresa stabilităţii pe care le întâmpină statele la începutul secolului XXI.

Pentru definirea *Conducerii militare* se foloseşte tot mai des sintagma „*Comandă şi Control*”, apreciată ca fiind abilitatea de a folosi forţele şi mijloacele în scopul îndeplinirii misiunii.

„*Comanda*” trebuie să aibă o bază legală (să fie cuprinsă în ordine, regulamente, instrucţiuni) şi este învestită în comandant de către o autoritate superioară care îi dă acestuia directiva de acţiune (ordinul de acţiune) şi îi repartizează forţele pentru executarea misiunii. Astfel, se poate defini *Comanda* ca fiind ***autoritatea învestită*** *unei persoane de a lua decizii, de a motiva şi de a-şi impune voinţa asupra modului de acţiune al subordonaţilor pentru executarea misiunilor.* Implică necesitatea din partea persoanei învestite de a înţelege, de a acţiona, abilitatea de a aprecia situaţia, forţele la dispoziţie şi riscurile, precum şi abilitatea de a reevalua continuu situaţia. Pe de altă parte, este şi un ***proces*** *prin care comandantul transmite subordonaţilor deciziile sale.* De aceea comanda presupune atât autoritatea comandantului, cât şi responsabilitatea acestuia de a ordine/dispoziţiuni.

„Autoritatea” presupune dreptul şi libertatea de a folosi pârghiile de comandă şi este pe de o parte instituţionalizată (în sensul că ea este asigurată prin învestire) şi, pe de altă parte, o problemă ce ţine de modul prin care comandantul se impune datorită prestigiului câştigat. Aceasta înseamnă că un

comandant este un caz fericit atunci când el este un lider formal îmbrăcat în mod corespunzător de calitățile unui lider informal.

Autoritatea este completată de *responsabilitate.* Aceasta reprezintă atât capacitatea cât şi obligația unui comandant de a răspunde în fața eşaloanelor superioare de deciziile pe care le ia. Dacă autoritatea pentru executarea unei misiuni/secvență a misiunii poate fi delegată, responsabilitatea este în totalitate a comandantului.

„Controlul” reprezintă procesul prin care un comandant, asistat de statul său major, reorganizează, dirijează şi coordonează forțele pe care le are la dispoziție în vederea îndeplinirii misiunii. Pentru aceasta el utilizează informațiile/structura de informații, comunicațiile şi un sistem de rapoarte. Prin această funcție, comandantul este ținut la curent cu informațiile din teren şi, pe baza modificărilor, poate executa revederea planului de acțiune şi aduce corecturi pentru utilizarea eficientă a forțelor şi mijloacelor pe care le are la dispoziție.

Comanda şi controlul, pentru a fi eficiente, trebuie să îndeplinească unele cerințe de bază şi anume:

- elaborarea deciziei să se facă în timp util şi pe cât posibil înainte ca adversarul să-şi elaboreze propria decizie;
- decizia să fie susținută de alocarea resurselor necesare;
- înțelegerea intenției comandantului de către subordonați (ce trebuie să facă);
- asumarea responsabilității subordonaților pentru ducerea la îndeplinire a deciziei comandantului;
- folosirea eficientă dar limitată a măsurilor de control pentru a nu ştirbi în mod inutil comanda subordonaților. Aceasta însemnă că centralizarea conducerii trebuie să se îmbine armonios cu descentralizarea acțiunii pe baza flexibilității în gândire şi încrederii în subordonați a comandanților.

În cadrul operațiilor multinaționale de stabilitate se regăsesc mai multe paliere de comandă. Astfel:

„Comanda totală” (FULL COMAND) reprezintă autoritatea militară şi responsabilitatea unui ofițer de a emite ordine pentru subordonați. Acoperă toate aspectele operațiilor şi administrației militare şi se regăseşte numai în cadrul contingentelor naționale. De aceea, comandantul nici unei alianțe sau coaliții nu are comandă totală asupra forțelor care îi sunt atribuite. Națiunile vor determina criteriile, metodele şi dimensiunea delegării unui comandant care aparține altei națiuni. Când se stabileşte acest lucru se vor analiza următorii factorii: obiectivele politice, misiunea militară, dimensiunea forței propuse, posibilitățile relative ale forței, avantajele, riscurile şi costurile implicate, durata aproximativă şi regulile de angajare.

„Comanda operațională” (OPCOM) dă comandantului autoritatea să atribuie misiuni, să desfăşoare sau să retransfere forțe sau misiuni, comandanților subordonați, să păstreze sau să delege controlul tactic şi/sau

operațional după cum este cazul. OPCOM nu include responsabilitatea pentru administrație sau logistică, aceste responsabilități trebuie specificate clar în cadrul operației multinaționale. Comandantul căruia se atribuie OPCOM în operațiile multinaționale de stabilitate, nu poate, fără aprobare, să delege sau să încredințeze autoritatea altcuiva. OPCOM permite comandantului să folosească separat componente din forțele care i-au fost încredințate, dar nu poate folosi OPCOM pentru a scinda organizarea de bază a forței astfel încât să nu i se poată încredința o nouă misiune sau să nu poată fi redesfăşurată. Dacă comandanților li se încredințează forțe pentru continuarea unei misiuni în care au nevoie de libertate nelimitată sau cu foarte puține limite, atunci trebuie să i se dea OPCOM.

„Control operațional” (OPCON) se subordonează OPCOM. Este autoritatea delegată unui comandant de a orienta operațiile curente ale forțelor pentru realizarea misiunilor încredințate (aceste misiuni sunt subordonate scopului general şi sunt influențate de factorii timp şi localizare). Comandantul poate redesfăşura unitățile implicate şi păstrează sau atribuie comanda tactică (TACOM) şi/sau controlul tactic (TACON) al acelor unități. OPCON nu presupune autoritatea de a folosi separat componentele unităților implicate sau de a folosi o unitate sau o parte din ea, pentru alte misiuni decât misiunea atribuită sau de a scinda organizarea ei de bază astfel încât acesteia să nu i se poată da o nouă misiune sau să nu poată fi redesfăşurată. OPCON nu se referă la responsabilitatea pentru administrație sau logistică; această responsabilitate trebuie să fie specificată clar în cazul operației multinaționale. Unitățile sunt puse sub OPCON-ul unui comandant astfel încât acesta să folosească imediat aceste unități fără a apela la o autoritate superioară. Comandantului căruia i s-a dat controlul operațional (OPCON) al unei unități nu trebuie să depăşească limitele de folosire a ei, conform instrucțiunii fără a ține cont de autoritatea superioară. Dacă i s-a dat o misiune comandantului sau o însărcinare limitată sau dacă forțele încredințate trebuie să desfăşoare activități limitate, comandantului trebuie să i se dea OPCON.

„Comanda tactică” (TACOM) este autoritatea delegată unui comandant de a da misiuni forțelor aflate sub comanda sa pentru realizarea misiunii atribuite de o autoritate superioară. Acest termen este folosit în special în operațiile maritime. Are scop mai îngust decât comanda operațională, dar include autoritatea de a delega sau păstra controlul tactic. Ofițerul superior căruia i se încredințează comanda Grupării Operative se numeşte Ofițerul cu Comanda Tactică (OTC).

Un comandant care are forțe alocate sub TACOM poate stabili *sarcini* acestora, dar numai în cadrul caracteristicilor prezentei misiuni dată de comandantul eşalonului superior (care a dat forța sub TACOM). TACOM este folosit atunci când comandantul ierarhic superior este conştient de necesitatea întăririi suplimentare pentru îndeplinirea unei sarcini, dar necesită în acelaşi timp păstrarea intactă a forței alocate , pentru un rol viitor. Un exemplu este Grupul de nave purtătoare de artilerie dat sub TACOM, comandantului batalionului de

infanterie marină pentru neutralizarea unui punct de sprijin de pluton pe un grind; imediat cum sarcina este rezolvată relația de comandă încetează.

„Controlul tactic” (TACON) se referă la orientarea detaliată şi de obicei locală şi controlul mişcărilor sau manevrelor necesare pentru îndeplinirea misiunilor sau a sarcinilor atribuite. Controlul tactic este de obicei atribuit de OPCOM, OPCON sau TACOM unui comandant subordonat pentru o perioadă de timp limitată în scopul conducerii unei misiuni sau a unei sarcini specifice. Comandantul care are controlul tactic al unității are răspunderea pentru aplicarea metodei optime de executare a misiunii (cum se execută).

„Controlul național” semnifică dreptul României de control propriu asupra forțelor pe care le-a destinat îndeplinirii misiunii.

În tabelul care urmează sunt prezentate sintetic principalele responsabilități şi drepturi pe care comandanții, aflați pe anumite paliere, le au.

ACȚIUNEA	OPCOM	OPCON	TACOM	TACON
Atribuie misiuni /însărcinări	Da	Da	Da	Da
Dă instrucțiuni forțelor atribuite anexate	Da	Da	Da	Da
Delegarea -OPCOM -OPCON -TACOM -TACON	 Nu Da Da Da	 Nu Da Da Da	 Nu Nu Nu Da	 Nu Nu Nu Nu
Reatribuie/ anexează forțe	Da	Nu	Nu	Nu
Administrație / logistică	Nu	Nu	Nu	Nu
Desfăşurare unități	Da	Da	Da	Nu

Autoritatea națională militară (şeful SMG) păstrează Comanda Totală (Full Command).

Un comandant îşi poate îndeplini atribuțiunile de comandă şi control doar dacă se poate baza pe capacități solide de planificare şi implementare a deciziei precum şi pe un sistem de Comandă şi Control corespunzător. Acesta din urmă reprezintă o arhitectură de sisteme, tehnică, mijloace, reguli şi proceduri puse la dispoziția comandantului/comandamentului pentru a asigura îndeplinirea funcțiilor şi are la bază informațiile.

Executarea comenzii şi controlului în operațiile multinaționale de stabilitate îmbracă aspecte particulare când este vorba de operațiile maritime multinaționale de stabilitate.

Specificul acțiunilor forțelor navale în operații multinaționale de stabilitate impune necesitatea abordării în mod diferit a cerințelor comenzii şi controlului. Grupările navale şi deseori nave de luptă mari şi submarinele acționează în mod independent la mare distanță de bazele şi comandamentele proprii sau a comandamentelor multinaționale, ceea ce determină crearea unor libertăți şi responsabilități sporite ale comandanților acestora în îndeplinirea intențiilor comandantului superior de realizare a obiectivelor operației.

Comanda forţelor navale constă într-un ansamblu de activităţi şi mijloace prin care este declanşată acţiunea de îndeplinire a deciziei comandantului/organului de conducere superior şi se realizează prin directive, ordine de acţiune, dispoziţii prin care comandantul comunică subordonaţilor intenţiile sale pentru îndeplinirea misiunii primite şi misiunile fiecărei componente a forţei. Aceasta impune acordarea unei libertăţi de decizie la nivel tactic mult mai lărgită faţă de cea a unei operaţii terestre.

Comanda se exercită în toate fazele pregătirii şi execuţiei operaţiei navale, de către comandanţi sau şefi pe baza principiului unităţii de comandă şi asigură funcţionarea structurii pentru îndeplinirea misiunilor şi sarcinilor ce-i revin. Aceasta presupune existenţa autorităţilor instituţionale la fiecare nivel în persoana comandantului comandamentului forţei navale multinaţionale, comandanţilor de grupări navale şi de nave. Aceştia pot fi la mari distanţe unii de alţii, iar armonizarea activităţii pentru planificarea şi executarea operaţiei se poate face la un nivel mai general, uneori fiind suficientă activitatea de informare pe verticală şi pe orizontală.

Controlul este funcţia conducerii care asigură cunoaşterea graduală a stadiului îndeplinirii misiunilor şi a rezultatelor acesteia, determină gradul de realism al previziunilor din etapa planificării, verifică justeţea deciziilor şi permite corectarea planurilor de acţiune. *Controlul* în operaţiile navale multinaţionale de stabilitate este exercitat în primul rând prin instituirea unui sistem de informare de la subordonaţi la eşalonul superior şi invers, precum şi între naţiunile participante, prin instituţionalizarea regulilor de angajare, precum şi în anumite etape, când este posibil, prin contact direct al reprezentanţilor Comandantului Forţei cu Comandanţii Componentelor Naţionale.

Elementele principale care sunt supuse controlului exercitat de către Comandantul Forţei în operaţiile multinaţionale maritime de stabilitate sunt:

- viabilitatea şi fezabilitatea planurilor de operaţie şi impactul politic al acestora asupra mandatului misiunii;
- suficienţa capabilităţilor susţinerii logistice şi identificarea nevoilor de suplimentare;
- stadiul îndeplinirii misiunilor prin compararea rezultatelor cu scopurile, obiectivele şi starea finală stabilite în planurile operaţiei;
- modul de integrare a sistemelor naţionale de conducere potrivit organizării forţelor pentru operaţie;
- gradul de interoperativitate atins şi identificarea nevoilor;
- identificarea lecţiilor învăţate şi difuzarea acestora.

Comanda şi controlul sunt atribute ale conducerii care funcţionează ca o unică entitate, asigurând comandantului instrumentele de transpunere în practică a deciziilor şi de monitorizare a efectelor acestora. Reprezintă mecanismul prin care este asigurată transformarea, pe întreaga scară a diferitelor eşaloane, a obiectivelor strategice politico-militare a forţei în misiuni de nivel tactic şi îndeplinirea acestora.

RELAȚIA NATO – UE ŞI EVOLUȚIA CONCEPTULUI DE IDENTITATE EUROPEANĂ DE SECURITATE ŞI APĂRARE

Lt.col.conf.univ.dr. Dănuț MANTA
Lt.cdor.conf.univ.dr. Ioan CRĂCIUN

NATO and EU share common strategic interests. In a spirit of complementarity, both organisations consult and work together to prevent and resolve crises and armed conflicts. The decision to cooperate on security issues goes back to 24 January 2001 when the NATO Secretary General and the EU Presidency exchanged letters defining scope of the cooperation and the modalities of consultation between the two organizations. However NATO-EU cooperation has its history presented, in short, by this article.

Conceptul de Identitate Europeană de Securitate şi Apărare (*European Security and Defence Identity*) a apărut şi s-a dezvoltat în cadrul NATO, în a doua jumătate a anilor ’80, pe fondul reactivării, după o lungă „hibernare”, în urma Declarației summitului UEO de la Roma, a Uniunii Europei Occidentale. Declarația de la Roma confirma dorința celor şapte membri ai UEO de a coopera în interiorul organizației prin armonizarea punctelor de vedere asupra problemelor specifice legate de securitatea europeană. Având în vedere prerogativele NATO, statele membre au decis să orienteze organizația într-o direcție mai mult politică decât militară, care să conducă la armonizarea punctelor lor de vedere în domenii precum apărarea comună, controlul armamentelor şi dezarmarea, efectele dezvoltării relațiilor Est-Vest asupra securității europene, contribuția Europei la întărirea Alianței Nord-Atlantice şi implicațiile europene ale crizelor din alte regiuni ale lumii. Noile direcții de acțiune au modelat activitatea organizației şi structura organismelor subsidiare ale UEO.

Ideea unui pilon european în cadrul NATO a fost nu numai acceptată, ci şi chiar încurajată de către Alianța Nord-Atlantică. Dacă la 11 decembrie 1987, Consiliul Atlanticului de Nord consemna doar, prudent, faptul că miniştrii UEO „au afirmat existența unei identități în domeniul securității europene, în sânul Alianței Atlantice”, summitul NATO de la Bruxelles (29-30 mai 1989), sublinia deja că „evoluția Europei spre o mai mare unitate politică poate conduce la întărirea componentei europene a efortului nostru

pentru securitate comună şi a eficacităţii sale”. Consiliul Atlanticului de Nord de la Bruxelles (17-18 decembrie 1990) ţinea să sublinieze ideea beneficiilor biunivoce, pentru statele europene şi consolidarea legăturii transatlantice, pe care edificarea unui pilon european în cadrul NATO era de natură să le genereze: „O identitate europeană în domeniul securităţii şi un rol european în materie de apărare, reflectate în construcţia unui pilon european în sânul Alianţei, vor servi intereselor statelor europene şi vor permite, totodată, întărirea solidarităţii atlantice”. Comunicatul Consiliului Atlanticului de Nord de la Copenhaga (7 iunie 1991) exprima preocuparea faţă de necesitatea elaborării unor „modalităţi practice ce vor permite asigurarea transparenţei şi complementarităţii necesare între Alianţă şi identitatea europeană de securitate şi apărare”. Iar primul concept strategic post-război rece, adoptat de către Alianţa Nord-Atlantică la reuniunea la vârf a Consiliului Atlanticului de Nord de la Roma (7-8 noiembrie 1991), reitera cu claritate ideea conform căreia identitatea europeană de securitate şi apărare nu reprezintă o contrapondere la eforturile euroatlantice în sfera securităţii şi apărării, ci, dimpotrivă, „Afirmarea unei identităţi europene de securitate şi apărare şi a unui rol european în materie de apărare, care se reflectă în consolidarea pilonului european al Alianţei, va servi nu numai interesele statelor europene, ci va întări integritatea şi eficacitatea Alianţei în întregul său”.

Începând cu Consiliul Nord-Atlantic de la Bruxelles, din ianuarie 1994, Alianţa Nord-Atlantică şi-a manifestat voinţa sprijinirii consolidării identităţii europene în sânul său. La summitul NATO de la Bruxelles, Alianţa şi-a declarat disponibilitatea de a pune la dispoziţia UEO bunurile şi capacităţile sale colective pentru operaţii conduse de aliaţii europeni în cadrul PESC şi a creat un instrument menit consolidării relaţiilor dintre UEO şi NATO: forţele multinaţionale interarme (*Combined Joint Task Forces,* CJTF), destinate operaţiunilor în sprijinul păcii, prin care Alianţa şi-a demonstrat deschiderea faţă de sarcinile de tip Petersberg.

Pentru planificarea activităţilor forţelor multinaţionale interarme şi sprijinirea consolidării Identităţii Europene de Securitate şi Apărare, în sânul NATO a fost creată o unitate specială de planificare (*Combined Joint Planning Staff,* CJPS*)*. Compusă din 70 de ofiţeri provenind din 17 ţări NATO, ea sprijinit atât activitatea de planificare a SHAPE, cât şi pe cea a Comandamentului Atlantic al NATO. Permiţând accesul UEO la resursele şi capacităţile Alianţei în operaţiuni desfăşurate în afara ariei de responsabilitate NATO (*out of area*), conceptul CJTF a facilitat şi mai mult afirmarea europenilor în cadrul său şi a întărit parteneriatul dintre cele două organizaţii[52]. Urmarea sa firească a fost crearea aşa-numitelor forţe destinate a răspunde solicitărilor UEO (*Forces Answerable to the WEU*, FAWEU), ce

[52] Vezi Comunicatul summitului NATO de la Bruxelles (1994), M-I (94).3, la http://www.nato.int/docu/comm/c940111a.htm

includ EUROCORP-ul, EUROFOR-ul şi EUROMARFOR-ul, forţe aflate azi la dispoziţia UE şi NATO. Totodată, a fost lansată ideea aşa-numitelor *capacităţi separabile, dar nu separate*, care trebuiau să răspundă cerinţelor europenilor dar, în egală măsură, să contribuie şi la securitatea Alianţei. În paralel, pentru consolidarea legăturii transatlantice, în decembrie 1995 au fost puse bazele Forumului Transatlantic al UEO.

Ulterior, la Consiliul Nord-Atlantic de la Berlin, din iunie 1996, NATO s-a angajat să cadă de acord cu UEO asupra unor aranjamente practice menite a face disponibile bunurile şi capacităţile sale pentru operaţiuni desfăşurate sub controlul politic şi conducerea strategică a UEO (aranjamentele sau măsurile „Berlin").

Spre sfârşitul anilor '90, factorii de decizie ai NATO au devenit tot mai preocupaţi de consecinţele unei posibile dezvoltări autonome a demersurilor concertate ale aliaţilor europeni în sfera securităţii şi apărării. Treptat, în anumite cercuri NATO, s-a dezvoltat percepţia potrivit căreia PESA ar reprezenta o ameninţare la adresa unităţii Alianţei, un element de subminare a legăturii transatlantice ce a facilitat, pentru mai bine de jumătate de secol, reconcilierea pe continentul european şi dezvoltarea UE. Aşa se explică de ce iniţial NATO nu a fost de acord să pună la dispoziţia UE, pentru operaţiunile sale autonome, în mod automat bunurile şi capacităţile Alianţei, insistând ca aceasta să se facă doar în baza unei decizii luate de la caz la caz. Şi tot aşa se explică obstinaţia cu care oficialii NATO au subliniat în documentele programatice ale Alianţei că Identitatea Europeană de Securitate şi Apărare s-a dezvoltat şi va trebui să continue să se dezvolte în cadrul NATO, materializarea sa presupunând, în primul rând, cooperarea NATO-UEO şi doar, în ultimă instanţă, cea dintre NATO şi UE. Din acest punct de vedere trebuie înţelese precizările celui de al doilea Concept strategic post-război rece al NATO, adoptat cu prilejul summit-ului aniversar al de la Washington (aprilie 1999), conform cărora: „Identitatea Europeană de Securitate şi Apărare *va continua să fie dezvoltată în cadrul NATO*. Acest proces va necesita o cooperare strânsă între NATO, UEO şi, *dacă este cazul, Uniunea Europeană.* El va da Aliaţilor europeni posibilitatea să-şi aducă o contribuţie mai coerentă şi mai eficace la misiunile şi activităţile Alianţei ca o expresie a responsabilităţilor comune; va întări parteneriatul transatlantic şi îi va sprijini pe Aliaţii europeni să acţioneze după necesităţi prin pregătirea Alianţei, *de la caz la caz şi prin consens*, pentru a pune la dispoziţie activele şi capacităţile sale pentru operaţiuni în care Alianţa nu este angajată militar, sub controlul politic şi conducerea strategică a UEO sau după cum s-a convenit, ţinând cont de participarea deplină a tuturor Aliaţilor europeni, în caz că ei ar dori aceasta"[53]. Pe de altă parte însă, comunicatul summit-ului

[53] Vezi *Reuniunea de la vârf* de la Washington 23-25 aprilie 1999. Ghidul cititorului, Oficiul de Informare şi Presă al NATO, ediţie în limba română, Fundaţia EURISC, Bucureşti, 1999, p. 58.

NATO de la Washington preciza că, în baza deciziilor de la Berlin, Alianța se declară pregătită să definească şi să adopte „măsurile necesare pentru un acces imediat al Uniunii Europene la bunurile şi capacitățile colective ale Alianței, pentru operațiuni în care Alianța ca întreg nu este angajată militar ca Alianță”.

În paralel, ca urmare a deciziei summit-ului Uniunii Europene de la Maastricht, de inițiere a unui proces de apropiere accentuată a UEO de UE, în cursul anului 1993, s-a dispus mutarea sediului Consiliului şi Secretariatului UEO de la Londra, la Bruxelles. Transferul real de competențe între UEO şi UE a fost operat însă de Tratatul de la Amsterdam (1997), care a transferat responsabilitatea derulării misiunilor de tip Petersberg, aflate până atunci sub autoritatea UEO, Uniunii Europene. Tratatul prevedea şi eventualitatea „unei posibile integrări a UEO în Uniune, dacă Consiliul European ia o decizie în acest sens”, crea funcția de Înalt Reprezentant pentru PESC şi posibilitatea utilizării mecanismului de „abținere constructivă” în cadrul său. Transpunând în practică protocolul asupra articolului 17 din Tratat, ce stipula faptul că Uniunea Europeană trebuie, împreună cu UEO, să realizeze o serie de acorduri pentru o cooperare mai bună a lor, pe parcursul unui an de la intrarea în vigoare a Tratatului de la Amsterdam, la 10 mai 1997, Consiliul Uniunii Europene adopta o Decizie privitoare la aranjamentele practice pentru o cooperare consolidată între UE şi UEO, iar, la 22 iulie 1997, reuniunea de la Bruxelles a Consiliului de Miniştri al UEO adopta Declarația privitoare la „Rolul Uniunii Europei Occidentale şi relațiile sale cu Uniunea Europeană şi Alianța Atlantică”. Aranjamentele dintre UE şi UEO includeau un *modus operandi* comprehensiv şi detailat pentru implementarea protocolului asupra articolului 17 din Tratatul privind Uniunea Europeană, ce viza îmbunătățirea proceselor de consultare şi luare a deciziilor, mai ales în situații de criză, continuarea practicii derulării reuniunilor grupului ad-hoc UE/UEO, coordonarea strânsă a activității personalului Secretariatelor Generale ale UEO şi UE, cooperarea în domeniul armamentelor în cadrul Grupului Vest-European de Armamente, în vederea instituirii în viitor a unei Agenții Europene a Armamentelor şi regulile de securitate ce urmau să guverneze managementul informațiilor clasificate[54].

Către finele ultimului deceniu al secolului trecut, procesul de absorbție al UEO de către UE s-a accelerat. Adunarea Parlamentară a UEO a propus, la 21 martie 2000, în cadrul sesiunii speciale a Adunării Parlamentare şi Comitetului Permanent ale UEO de la Lisabona, transformarea Adunării Parlamentare a UEO în Adunare Europeană de Securitate şi Apărare (recomandarea 664 – „Securitatea şi apărarea europeană: dimensiunea

[54] Pentru detalii vezi *Council Decisions of 10 May 1999 concerning the arrangements for enhanced cooperation between the European Union and the Western European Union* (1999/404/CFSP), în European Union Foreign, Security and Defence Policy. Basic Documents, pp. 60-78.

parlamentară”). Consiliul European de la Feira, din iunie 2000 a luat decizia instituirii a patru grupuri ad-hoc de lucru NATO-UE , unul dintre ele vizând în mod expres aranjamentele ce urmau să îngăduie accesul UE la bunurile şi capacitățile NATO, în conformitate cu decizia summit-ului NATO de la Washington.

Între timp, reuniunea Consiliului Ministerial al UEO de la Marsilia a decis, la 13 noiembrie 2000, ca Uniunea Europei Occidentale să-şi înceteze activitatea ca actor al gestionării crizelor, continuând să fie doar depozitara garanției articolului V din Tratatul de la Bruxelles modificat. În conformitate cu deciziile summit-ului UEO de la Marsilia, începând cu 1 iulie 2001, Uniunea Europeană a preluat funcțiile active ale UEO la acea dată: funcționarea Centrului Satelitar de la Torrejon (Spania) şi a Institutului pentru Studii de Securitate de la Paris, activitatea de formare şi consiliere în materie de poliție în Albania, activitățile de dialog politic cu Rusia şi Ucraina, Forumul transatlantic etc. UEO a rămas însă, în continuare, un forum de dezbatere asupra securității şi apărării, menținând funcționale în acest scop o serie de structuri precum Adunarea Parlamentară a UEO şi Grupul Vest-European de Armamente – cel din urmă menit adâncirii cooperării în sfera industriei de apărare şi conturării unei incipiente piețe integrate a apărării[55].

Consiliul European de la Nisa, din 7-8 decembrie 2000, a decis adoptarea măsurilor necesare pentru ca statele europene membre NATO dar nemembre UE şi alte state candidate la UE să poată contribui la gestionarea militară a crizelor de către UE. La rândul său, Consiliul European de la Göteborg, din 15-16 iunie 2001, a instituit aranjamente permanente de consultare şi cooperare între UE şi NATO în domeniul prevenirii conflictelor şi gestionării crizelor. Ulterior, Consiliul European de la Copenhaga, din 12-13 decembrie 2002, a trasat un cadru comprehensiv cooperării NATO-UE, ce includea:

- accesul UE la bunurile şi capacitățile colective ale NATO;
- participarea statelor europene ale NATO nemembre UE la PESA;
- o înțelegere cu Turcia, care solicitase o garanție din partea UE că Forța de Reacție Rapidă a UE nu va fi folosită împotriva intereselor sale naționale, mai ales în ceea ce priveşte Ciprul.

În această din urmă privință s-a decis ca participarea la operațiuni conduse de UE, în care se face apel la bunuri colective NATO, să fie rezervată doar acelor state membre ale UE extinse care sunt şi state membre NATO sau participă la Parteneriatul pentru Pace, fiind excluse astfel Ciprul şi Malta. În prelungirea summit-ului UE de la Copenhaga, Consiliul Nord-Atlantic de la Bruxelles, din 13 decembrie 2002, a luat decizia ca NATO să sprijine operațiunile conduse de UE, asigurând accesul imediat al acesteia la capacitățile de planificare ale NATO – aranjamente sau măsuri ce au primit

[55] Adrian Pop, *Strategii de integrare europeană*, Editura Sylvi, Bucureşti, 2003, pp. 101-102.

denumirea convențională de „Berlin +”. Decizia NATO a fost sprijinită şi întărită, după trei zile (16 decembrie 2002), de Declarația UE-NATO asupra PESA, redactată în spiritul măsurilor „Berlin +” convenite.

Nu în ultimul rând, în iunie 2003, la Atena, s-a trecut la o etapă superioară în cooperarea dintre cele două organizații, UE şi NATO semnând o înțelegere privitoare la securitatea informațiilor, ce o înlocuia pe cea interimară, încheiată la 26 iulie 2000.

Analizând relațiile NATO-UE consider că este util să ne reamintim două dintre aprecierile făcute la adresa acesteia de către Jolyon Howorth şi John T.S. Keeler care arătau că:

1. relația NATO-UE “reprezintă un pilon de reechilibrare sau întărire a NATO prin dezvoltarea unui pilon european”;

2. relația NATO-UE “reprezintă un număr de inovații instituționale ce arată efortul crescând pentru autonomia europeană”[56].

În plus, îmbunătățirea capabilităților UE fiind interpretată ca o creştere de ansamblu a eficacității NATO, şi sprijinul UE de către NATO este interpretat ca o alternativă pentru acțiunile Alianței.

Un alt raționament al sprijinului NATO pentru UE a fost acela că UE va solicita mijloacele NATO (pentru punctele de comandă dislocabile, mijloace de transport strategic, acces la informațiile satelit etc.) pentru operații militare de intensitate mai mare.

În sfârşit, un asemenea sprijin a fost văzut ca benefic pentru întărirea parteneriatului transatlantic.

Experiența în cadrul ONU, NATO şi în cadrul operațiilor conduse de NATO în Balcani a demonstrat dependența europeană față de SUA şi a declanşat ambițiile Europei pentru adoptarea unei politici proprii de securitate şi apărare (European Security Defence Policy – ESDP), având mijloace proprii pentru prevenirea conflictelor şi managementul crizelor.

NATO a fost de acord cu sprijinul operațiilor conduse de UE, atunci când Alianța nu este implicată în alte operații, având la bază mecanismele de cooperare dintre NATO şi Uniunea Europei de West (West European Union – WEU).

Summitul de la Praga a dat un nou imbold relațiilor NATO-UE în domeniul prevenirii conflictelor şi managementului crizelor. S-a convenit că: “Evenimentele de la 11 septembrie 2001 şi cele ulterioare au subliniat importanța unei mai bune cooperări şi asigurarea unei transparențe sporite între organizațiile noastre în realizarea scopului comun referitor la securitate, apărare şi managementul crizelor, pentru ca acestea să poată fi abordate din perspectiva celui mai potrivit răspuns militar şi al unui management eficient asigurat”[57].

---

[56] Jolyon Howorth and John T.S. Keeler (eds), *Defending Europe: The EU, NATO and the Quest for European Autonomy*, Palgrave Macmillan, 2003, pag. 4.

[57] Prague Summit Declaration Issued by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Prague on 21 November 2002, para. 11.

La începutul anului 2001, NATO şi UE cu participarea OSCE s-au angajat într-un efort comun pentru încheierea conflictului din sudul Serbiei şi de prevenire a războiului civil în fosta republică iugoslavă a Macedoniei.

Deşi la acel moment procedurile de consultare NATO-UE nu erau convenite şi nici sprijinul UE de către NATO nu fusese stabilit, NATO şi UE au lucrat împreună pentru stabilirea efectivă a condiţiilor de restabilire a păcii şi stabilităţii în două situaţii în care conflictul nu ar fi putut fi evitat fără aceste eforturi[58].

În cazul sudului Serbiei, aceste eforturi au constat în declaraţii comune, vizite ale Înaltului Reprezentant pentru CFSP Affairs, Javier Solana, şi ale Secretarului General NATO, Lord Robertson, sau ale altor oficiali UE şi NATO, care au angajat negocieri diplomatice complexe finalizate la Belgrad cu măsuri de creştere a încrederii reciproce şi garanţii pentru populaţia albaneză din sudul Serbiei. Toate acestea s-au materializat într-un acord de demilitarizare şi amnistiere pentru etnicii militanţi albanezi şi reducerea zonei de siguranţă terestră.

În cazul violenţelor din FYROM, misiunea NATO din Scopje şi a reprezentantului Secretarului General, Mark Laity, au jucat un rol cheie în orchestrarea contribuţiei NATO la încetarea luptelor şi crearea condiţiilor pentru dezangajarea armatei FYROM şi securitatea forţelor aşa numitei Armate de Eliberare Naţională (National Liberation Army – NLA).

Urmare a adoptării unei înţelegeri cadru parafată de UE şi SUA, în august 2001, NATO a iniţiat operaţia "Essential Harvest" pentru colectarea armelor NLA. Garanţiile de reuşită ale acestor eforturi au fost tergiversate, dar sprijinite de cooperarea NATO-UE.

Aceste două exemple de cooperare pragmatică subliniază importanţa implicării organizaţiilor internaţionale în prevenirea conflictelor şi managementul crizelor şi pot servi ca modele de urmat pentru viitoarele cooperări.

Într-un test concret, UE a preluat misiunea forţei NATO T.F.FOX în Macedonia la 31 martie 2003, redenumită Operaţia Concordia. Acesta a fost privită ca fiind primul test adevărat pentru ESDP.

Autorităţile NATO au considerat că obiectivele NATO T.F. FOX au fost îndeplinite şi nu mai era necesară prezenţa militară în Macedonia, dar imperativele politice au prelevat. De aceea, trebuie menţionat faptul că Operaţia Concordia a avut un grad de risc relativ scăzut, s-a desfăşurat cu o structură de forţe deja existentă, cu consiliere NATO prin intermediul unui Oficiu de Legătură Militară în Scopje şi cu mijloacele NATO în imediata apropiere, disponibile pentru asistenţă în caz de nevoie. Cu alte cuvinte, Operaţia Concordia a fost un proiect demonstrativ aproape perfect ESDP.

---

[58] Pentru descrierea succintă a rolului NATO în sudul Serbiei şi FYROM vezi, Mihai Carp, *Back from the Brink*, NATO Review, Summer 2002, disponibil on-line la adresa http//www.nato.int/docu/review/2002/issue4/art2/_pr.html.

Astfel stând lucrurile, se poate spune că Operaţia Concordia a demonstrat eficacitatea relaţiei de cooperare NATO-UE şi capacitatea ESDP în această operaţie limitată.

Totuşi oficialii UE au acuzat un nivel de implicare NATO prea ridicat, care a diluat controlul UE al operaţiei (AFSOUTH a exercitat rolul comenzii operaţionale, acţionând ca un comandament UE înfiinţat la SHAPE). Cu toate acestea Operaţia Concordia poate fi considerată un succes.

Un test mult mai substanţial pentru relaţiile NATO-UE şi ESDP este aşteptat a fi preluarea de către UE a sarcinilor SFOR în Bosnia-Herzegovina.

În februarie 2003, Marea Britanie şi Franţa au propus ca UE să preia misiunea NATO din Bosnia la începutul anului 2004. Totuşi, la întâlnirea ministerială din iunie 2003 de la Madrid, aşa cum precizează declaraţia de presă, SUA nu a arătat prea mult entuziasm pentru această propunere, spunând că este prea devreme chiar şi pentru demararea discuţiilor.

Un înalt oficial american a motivat acest lucru spunând că: "mai sunt încă multe de făcut de către Alianţă în Bosnia: capturarea tuturor suspecţilor de crime de război, lichidarea ameninţărilor terorismului, asigurarea coeziunii unei societăţi divizate etc."[59].

Pe data de 4 septembrie 2003, ministrul german al apărării, Peter Struck, şi cel francez, Alliot Marie, au pus din nou problema ca UE să preia misiunea NATO din Bosnia, astfel că la întâlnirea din 7 octombrie 2003 au afirmat dorinţa ministerelor apărării ale ţărilor membre UE de a prelua această misiune în a doua jumătate a anului 2004.

La întâlnirea informală NATO din 9 Octombrie 2003 de la Colorado Springs, miniştrii apărării din ţările membre NATO au exprimat la rândul lor sprijinul pentru această iniţiativă. Probabil că această schimbare de opinie a SUA se datorează evoluţiei situaţiei din Iraq şi Afganistan.

Cu toate că situaţia din Bosnia-Herzegovina s-a îmbunătăţit şi ca urmare, NATO a decis reducerea forţelor SFOR de la 13.000 combatanţi în 2003 la 6-8.000 în 2004, preluarea acestei misiuni va fi un test important pentru UE. Devenită realitate la începutul lunii decembrie 2004, operaţia UE în Bosnia-Herzegovina, cu numele de cod "ALTHEA", care înlocuieşte SFOR, este o operaţie mai mare şi mai complexă decât Operaţia Concordia şi reprezintă, până în momentul de faţă, cu adevărat cel mai important test pentru Politica Europeană de Securitate şi Apărare.

[59] Reuters, 3 Iunie, 2003;

SPRIJINUL DE FOC ÎNTR-UN CONFLICT NECONVENȚIONAL. ARTILERIA S.U.A. ÎN RĂZBOIUL DIN VIETNAM

Mr. Valerică CRUCERU

In 1965 U.S. field artillery doctrine changed from a conventional emphasis to maximize the role of fire support in a limited war, as America became more committed to the war in Vietnam. By 1967 "firebases", temporary or permanent fortified locations that contained artillery batteries and the supporting infantry, dotted the Vietnamese landscape.

In conjunction with the firebases, other tactical innovations like the artillery raid, the defense of the permanent bases, the artillery mounted on floating assets, brought a great contribution to a new approach in respect with the fire support in an unconventional environment.

În Vietnamul de Sud, tactica aplicată de gherilele Viet Cong şi forțele regulate nord-vietnameze nu a avut mai nimic în comun cu cea întrebuințată de beligeranți în cel de-al doilea război mondial şi în războiul din Coreea, unde s-a bazat pe mobilitate şi putere de foc superioare, date de întrebuințarea în masă a aviației, blindatelor şi artileriei.

Evitarea contactului deschis, dislocarea în tunele şi baze secrete amenajate în teren greu accesibil, folosirea întunericului şi recurgerea la procedeele specifice, în locul şi la momentul ales, au constituit elemente definitorii ale insurgenței vietnameze. În Vietnamul de Sud nu au existat aliniamente de contact şi nu s-a putut vorbi niciodată de front sau spatele frontului. Spațiul nu a fost împărțit pe fâşii sau zone de responsabilitate permanente, nici pentru inamic nici pentru trupele proprii, având încă de la început o influență radicală asupra tuturor aspectelor tactice. Acțiunile au avut un caracter insular, pe obiective şi s-au desfăşurat de regulă la distanțe mari de bazele de dislocare, ridicând mari probleme pe linia asigurării acțiunilor şi protecției trupelor.

Operațiile de contrainsurgență au dus practic la angajarea obiectivelor din întreg Vietnamul de Sud, de multe ori repetat, pe acelaşi spațiu, fără a fi limitate la adâncimea tactică a unui aliniament de contact. Acțiunile în focar

şi caracterul omnidirecţional al ameninţării au influenţat decisiv dislocarea forţelor şi sprijinul de foc în teatrul de operaţii, modificând total doctrina operaţională a artileriei.

În martie 1962 Grupul de Asistenţă şi Consiliere Militară Vietnam a început publicarea unei serii de rapoarte despre învăţămintele reieşite din acţiunile de contrainsurgenţă desfăşurate de sud-vietnamezi începând cu 1959. Raportul nr 31 publicat în septembrie 1963 se referea la organizarea şi întrebuinţarea artileriei. Observaţiile făcute în acest raport au ajutat ulterior la definirea tacticii artileriei americane, după implicarea directă în conflict. Raportul sublinia că "*artileria trebuie organizată şi întrebuinţată în operaţii de contrainsurgenţă într-un mod care să răspundă noilor cerinţe, într-un mediu în care nu există zone de angajare bine definite. În Vietnamul de Sud zona de operaţii este constituită din întregul teritoriu al Republicii*."[60]

În operaţiile convenţionale artileria americană acţiona de regulă pe divizioane, în sprijinul direct sau general al unei unităţi sau mari unităţi. Un divizion dat în sprijinul direct al unei brigăzi spre exemplu, sprijinea întreaga brigadă, fără a repartiza câte o baterie pentru fiecare batalion de infanterie. Divizionul stabilea un centru de conducere care concentra focul bateriilor asupra unui sector din fâşia de responsabilitate a brigăzii.

În Vietnam suprafaţa extinsă a zonei de responsabilitate a brigăzii făcea imposibilă asigurarea sprijinului cu foc de către divizion în toate situaţiile. Pentru a se putea acoperi cu foc întreaga suprafaţă, sprijinindu-se astfel toate manevrele infanteriei, divizionul a fost împărţit pe baterii, fiecare în sprijinul direct al unui batalion. Comandantul batalionului de infanterie şi comandantul bateriei de artilerie erau amândoi responsabili pentru poziţionarea corespunzătoare a bateriei astfel încât să sprijine manevrele batalionului. Descentralizarea a mers uneori mai departe, bateria acţionând pe plutoane care executau misiuni de foc în mod independent. Bateriile de artilerie nu aveau aceeaşi libertate de mişcare ca pe câmpul de luptă convenţional, ci se deplasau în permanenţă cu batalioanele de infanterie pe care le sprijineau.

În acest conflict cooperarea dintre artilerie şi infanterie a fost în fapt o legătură foarte strânsă. Total diferit faţă de locul ocupat într-un dispozitiv tactic convenţional, bateria de artilerie se vedea izolată într-un raion îndepărtat, împreună cu batalionul de infanterie. Fiecare din aceste două structuri devenea astfel dependentă de cealaltă pentru a supravieţui în noul tip de angajare; artileria avea nevoie de protecţie, iar infanteria trebuia sprijinită cu foc. Această relaţie a fost strânsă prin menţinerea aceloraşi subunităţi şi unităţi de artilerie în sprijinul aceloraşi unităţi (mari unităţi) de infanterie.

---

[60] Ewing Ott David, *Field Artillery (1954-1973), Vietnamese Studies*, Department of U.S. Army, Washington D.C., 1975, p. 3.

La nivelul marilor unităţi tactice exista, firesc, artileria organică. Fiecare brigadă avea în responsabilitate continuă o anumită zonă, fiind sprijinită direct de câte unul din cele trei divizioane de obuziere (calibrul 105 mm) ale diviziei. La rândul ei brigada dădea artileria din organică (cel puţin un divizion de 105 mm) în sprijinul direct al unităţilor de manevră.

La dispoziţia şefului artileriei diviziei mai rămânea doar divizionul greu (compus din 3 baterii calibrul 155 mm şi o baterie calibrul 203 mm), întrebuinţat în sprijin general, pentru suplimentarea focului în anumite raioane, în funcţie de intensitatea angajării.[61] Chiar dacă responsabilitatea de conducere a focului de către şeful artileriei diviziei s-a diminuat, în schimb au crescut responsabilităţile pe linia aprovizionării şi mentenanţei (cereri pentru elicoptere de transport, transportoare şenilate, camioane etc) precum şi pentru planificarea, solicitarea şi coordonarea sprijinului cu foc a structurilor diviziei.

În afara artileriei diviziilor au existat unităţile subordonate statului major al artileriei din structurile operative de nivel corp de armată. Comandat de un general de brigadă, acest stat major al artileriei conducea toate unităţile de sprijin general şi direct. Aceste unităţi erau independente sau se subordonau unei structuri denumite grup de artilerie, compus din 3-6 divizioane de calibre diferite. Toate grupările operative au avut cel puţin câte 2 grupuri de artilerie şi mai multe divizioane de artilerie independente. Poziţiile de tragere pentru fiecare unitate de grupare operativă se stabileau cu atenţie, în relaţie cu celelalte unităţi de la divizii şi brigăzi.

Din cauza spaţiului extins, sprijinul general de artilerie s-a transformat într-un mijloc de acoperire cu foc a unor raioane de teren cât mai mari, de multe ori fără a suplini focul unităţilor de divizie. În fapt acestea executau misiuni de foc oriunde li se cerea, în limita bătăii materialului. Uneori, când diviziile acţionau în teren foarte greu accesibil şi divizionul organic autopropulsat de 155 mm nu putea urma elementele de manevră, atunci comandantul grupării operative dădea un divizion de 155 mm aerotransportabil, din unităţile de artilerie de grupare operativă în OPCON la divizie, pentru perioada desfăşurării operaţiei. Artileria diviziei executa misiuni de foc în sprijinul brigăzilor (regimentelor), pentru a suplimenta focul divizioanelor organice sau a acoperi raioane nelovite de focul acestora. Bateriile care sprijineau batalioanele de infanterie intrau sub OPCON la divizionul brigăzii care conducea operaţia. În Vietnam au existat cazuri când un divizion conducea focul a 6 baterii (3 organice, 3 OPCON).

Coordonarea sprijinului cu foc se realiza prin centrul de coordonare condus de o echipă de ofiţeri (un ofiţer) de artilerie, având în componenţă

[61] Brigăzile independente (I., Aerp, etc) aveau în organică un divizion obuziere 105 mm. R.11 Cav. Bl. nu avea în organică divizion de artilerie dar fiecare din cele trei batalioane avea în organică o baterie de obuziere de 155 mm. D.1 Cav. Aermb. avea şi un divizion de artilerie reactivă aeromobilă pe 39 elicoptere.

reprezentanţi ai categoriilor de mijloace de sprijin. Acest centru se înfiinţa la toate eşaloanele mai mari decât compania şi coordona focul aruncătoarele organice, artileriei terestre, artileriei antiaeriene, elicopterelor de atac, artileriei aeromobile, artileriei de pe mijloace navale şi fluviale, loviturile aviaţiei tactice de sprijin apropiat şi bombardierelor strategice. La eşalonul companie, comandantul acesteia era şi coordonatorul sprijinului cu foc, ajutat de observatorul de artilerie. În Vietnam coordonarea focului de sprijin a unităţilor tactice nu a fost deloc uşoară, deoarece au devenit disponibile o multitudine de categorii de mijloace. O noutate cu care s-a confruntat ofiţerul de artilerie cu coordonarea sprijinului cu foc a fost coordonarea acţiunilor în spaţiul aerian de deasupra raionului operaţiei. Au luat fiinţă centre de avertizare şi control, de regulă la eşaloanele batalion şi brigadă, pentru a informa aparatele aeriene care zburau în zonă, despre misiunile de foc ce se executau cu alte mijloace. Mai mult, fiecare categorie de mijloace trebuia să notifice centrul de control înainte să execute focul de sprijin.

O problemă mare a fost aceea a menţinerii servanţilor în alertă 24 din 24 de ore, deoarece acţiunile cercetării şi infanteriei se desfăşurau permanent, în toate zonele de responsabilitate. Uneori, de la o simplă angajare a unei patrule destinate să realizeze contactul cu inamicul, se ajungea gradual la operaţii ample cu forţe de nivel divizie, în care artileria executa manevra aeromobilă de multe ori în cursul aceleiaşi operaţii, câteodată cu bateriile separate, chiar pe plutoane şi cu multiple centre de conducere a focului. Statul de organizare a bateriilor nu permitea executarea serviciului la material în ture, servanţii fiind deosebit de solicitaţi. În urma rapoartelor înaintate de comandanţii unităţilor, s-a permis comandanţilor de mari unităţi să facă modificări la statele de organizare, astfel încât să se rezolve problema suprasolicitării servanţilor.[62]

Din punct de vedere al inovaţiilor tactice, menţionăm întrebuinţarea bazelor de foc, executarea raidurilor de artilerie, acţiunile specifice apărării raioanelor de dislocare permanente şi artileria de pe mijloace plutitoare.

Baza de foc a constituit principala modalitate prin care se putea asigura un sprijin oportun, indiferent de zona în care se desfăşurau acţiunile de luptă. În Vietnam comandanţii unităţilor de infanterie au apreciat la maxim valoarea artileriei de sprijin direct şi, din acest motiv, la conceperea planurilor de operaţii aceştia au lucrat împreună cu comandanţii unităţilor (subunităţilor) de artilerie, pentru a avea siguranţa ca manevrele preconizate pot fi sprijinite pe toată durata execuţiei. Dacă planurile prevedeau dispersarea puternică a batalioanelor de manevră şi sprijinul nu se putea executa dintr-un singur raion al poziţiilor de tragere, atunci bateriile erau fracţionate pe plutoane şi

[62] Amintim că specificul acţiunilor de luptă din Vietnam solicitau reacţia rapidă, de forţe şi de foc. Dacă forţa de reacţie sosea în 20-30 minute în raionul angajării, artileria trebuia să răspundă solicitării de sprijin cu foc în 2 minute. Artileria nu avea voie să fie prinsă pe picior greşit.

ocupau mai multe poziții, chiar dacă volumul focului de sprijin se reducea. Pe timpul acțiunilor, unitățile de infanterie au manevrat fără sprijinul artileriei doar în situații deosebite, pe timpul cât artileria executa manevra aeromobilă pentru schimbarea raioanelor pozițiilor de tragere, în acest timp sprijinul fiind acordat de artileria reactivă aeromobilă şi elicopterele de atac şi sprijin nemijlocit.

Existența capacităților aeromobile a permis ca unitățile (subunitățile) de artilerie să urmeze unitățile de infanterie pe care le sprijineau direct, practic peste tot. Odată ce artileria era amplasată în noul raion al pozițiilor de tragere, devenea dintr-o dată vulnerabilă în fața atacurilor inamicului, care se putea concentra rapid în ascuns şi ataca în forță din orice direcție. Bateriile de tragere nu aveau nici personalul necesar, nici mijloacele şi nici instruirea care să le permită respingerea atacurilor, concomitent cu executarea misiunilor de foc. Din acest motiv, infanteria a asigurat încă de la început subunități de protecție pentru artilerie.

Aceste raioane de tragere şi apărare, puternic amenajate genistic şi ocupate de unitatea de artilerie şi infanteria de protecție au devenit cunoscute sub numele de baze de foc. Baza de foc era comandată de ofițerul cel mai mare în grad, indiferent că era artilerist sau infanterist. Din baza de foc unitatea (subunitatea) de artilerie putea executa misiuni de sprijin sau interdicție în toate direcțiile, până la limita bătăii materialului, răspunzând tuturor cererilor unităților de manevră sau elementelor de cercetare, aflate în raza de acțiune. Poziția pentru baza de foc era selectată în comun de cei doi comandanți, astfel încât artileria să poată executa focul de sprijin în toata zona dată în responsabilitate. De asemenea, baza trebuia să fie în raza de lovire a altei unități de artilerie, care să poată executa misiuni de foc în sprijinul apărătorilor bazei. Alte considerații se refereau la tipul solului (dacă suporta foarte bine greutatea obuzierelor), posibilitatea de a fi apărată împotriva atacurilor omnidirecționale ale inamicului, pentru perioade lungi de timp, posibilitatea de a fi aprovizionată (întărită, evacuată) pe calea aerului. Responsabilitatea principală a comandantului unității (subunității) de infanterie era apărarea bazei, aceasta fiind întrebuințată de multe ori ca punct de comandă sau raion de constituire a eşaloanelor de materiale, pentru gruparea de forțe care executa operații contra insurgenței din zonă.

Bazele de foc aveau caracter *permanent* (pentru lovirea elementelor insurgente, imediat după descoperirea acestora de către elementele de cercetare sau patrulele cu rază lungă de acțiune) sau *temporar* (amenajate pentru susținerea manevrelor executate în cadrul unei anumite operații conduse de divizie sau gruparea operativă). Statul major al artileriei diviziei sau grupării operative alegea întotdeauna pentru unitățile subordonate cele mai bune poziții, nu pentru a acorda sprijinul direct, ci sprijinul general. Din acest motiv, în unele situații aceste unități erau dislocate în interiorul unor baze de foc deja existente, astfel încât se găseau mai multe unități de artilerie în interior.

Organizarea unei baze de foc reflecta flexibilitatea şi ingeniozitatea soldatului american, fiind imposibil să stabilim elemente standard. Totuşi, unele probleme pot fi citate ca având caracter de generalitate. Spre exemplu, bateriile calibrul 105 sau 155 mm cu câte 6 piese se amplasau în formă de stea, cu a şasea piesă în centrul stelei, această configurație avantajând executarea misiunilor la 360 grade. Pe timpul executării misiunilor în condiții de întuneric, piesa din centru trăgea proiectile de iluminare, în timp ce celelalte cinci executau misiunile de foc cerute de infanteria de la contact. Subunitățile de tragere cu 3 sau 4 piese se dispuneau în triunghi sau pătrat, iar bateriile de 175 şi 203 mm preferau dispozitivul rectangular, cu piesele dispuse cât mai departe de centrul poziției (unde se aflau centrul de comandă şi subunitatea administrativ-logistică).

Infanteria amenaja un perimetru defensiv, de preferință circular, centrat pe raionul pozițiilor de tragere. Perimetrul era delimitat de un aliniament de buncăre pentru doi militari sau amplasamente pentru mitraliere şi aruncătoare de grenade. În fața acestor buncăre se amplasau câmpuri de mine antipersonal (în unele raioane din regiunile de nord ale Vietnamului de Sud chiar antiblindate) şi obstacole neexplozive, împânzite de mijloace de avertizare declanşate la apăsare şi/sau tracțiune. Infanteriştii apărau baza cu armamentul din dotare, în cadrul căruia existau subunitățile de aruncătoare calibrul 81 sau 107mm. Aruncătoarele puteau sprijini infanteria care apăra baza pe timpul cât aceasta era atacată, dând posibilitatea artileriei să continue executarea misiunilor de foc în sprijinul operației contrainsurgență aflată în desfăşurare, în altă parte a zonei de responsabilitate.

Responsabilitățile infanteriei nu se limitau la apărarea pasivă a bazei, ci includeau executarea unei patrulări agresive şi continue pe porțiuni întinse de teren din afara acesteia, în scopul de a interzice apropierea în ascuns a elementelor de cercetare şi a forțelor principale ale inamicului. Pentru o bază de foc temporară de nivel baterie de artilerie se asigura o companie de infanterie, rămânând 3 companii pentru executarea manevrelor batalionului[63].

Atunci când nu executa misiuni de foc în sprijinul unei operații, artileria contribuia la apărarea bazei, executând foc de contrabaterie (pe aruncătoarele şi obuzierele inamicului) şi trageri prin ochire directă împotriva infanteriei şi blindatelor inamicului (începând cu 1972). Împotriva infanteriei se folosea proiectilul "*beehive*" cu bile sau minisăgeți metalice, din acest motiv buncărele infanteriei proprii fiind amenajate astfel încât militarii să nu sufere de pe urma muniției trase asupra valurilor de asalt inamice, la distanțe scurte (50-150m)[64]. Exclusiv pentru apărarea bazei, bateriile de artilerie

[63] În Vietnam batalionul de infanterie acționa tactic cu 4 companii, prin redistribuirea personalului din subunitățile de armament.

[64] Din sursele cercetate reiese că proiectilul *"beehive"* a fost întrebuințat pentru prima oară în toamna anului 1966.

executau focul la distanțe cuprinse între 200 şi 1000 m, cu focosul programat să explodeze la înălțimi variabile (până la 10 metri) față de sol. Programarea pentru înălțimea maximă ajuta la nimicirea lunetiştilor şi observatorilor inamici, dispuşi în copacii din jungla care înconjura de cele mai multe ori baza.

Focul de contrabaterie se planifica din timp, stabilindu-se pe hartă locurile probabile de unde inamicul ar putea deschide focul, pe baza informațiilor provenite de la cercetarea aeriană, patrulele proprii şi elementele de cercetare ale eşalonului superior, cunoscându-se distanța preferată de la care inamicul deschide focul.

Artileria mai executa şi misiuni de foc în cadrul sprijinului mutual interbaze, când una sau mai multe dintre acestea erau atacate prin surprindere de forțe inamice numeroase şi asediate pentru o perioadă lungă de timp. De fiecare dată când se amenaja o nouă bază se lua legătura cu bazele din raza de acțiune, pentru a se planifica modul de sprijin mutual cu foc. În multe situații focul de sprijin mutual s-a dovedit a fi un factor principal în cadrul eforturilor de respingere a atacurilor în masă ale inamicului, în special când condițiile meteo erau nefavorabile manevrei aeromobile sau mecanizate.

În cadrul bateriei, poziția de tragere a piesei era amenajată astfel încât să asigure protecția servanților şi gurii de foc împotriva focului executat de inamic prin ochire directă, cu armamentul uşor şi greu de infanterie. S-au folosit pe o scară largă sacii de nisip, grinzile de lemn, cutiile de muniție şi lăzile de materiale umplute cu pământ. La o distanță de 6-8 metri de poziția de tragere a piesei se întindeau plase de sârmă, în scopul protecției împotriva proiectilelor şi grenadelor reactive. Pentru întărirea locului unde era amplasată piesa se foloseau buşteni dispuşi orizontal, butoaie umplute cu pământ sau şenilele vehiculelor distruse, dispuse vertical, elicoidal. Platforma de tragere devenea astfel mult mai stabilă.

Pentru operațiile de amploare desfăşurate cu forțe aparținând mai multor divizii, datorită lipsei raioanelor favorabile de teren şi a limitării forțelor destinate să asigure protecția nemijlocită a artileriei se amenajau baze de foc temporare, de regulă în zonele de aterizare a elicopterelor, în care se dispuneau mai multe unități de artilerie, de la eşaloane diferite. În funcție de derularea acțiunilor şi nevoile de sprijin direct şi general, bateriile de 155 mm ale unităților eşalonului superior erau manevrate între bazele de foc permanente sau temporare ale unităților subordonate. În operațiile conduse de gruparea operativă, artileria era coordonată de şeful artileriei structurii, prin statul major al artileriei, dispus în interiorul punctului de comandă de bază.

Un alt element de noutate a fost reprezentat de întrebuințarea senzorilor, pentru executarea misiunilor de hărțuire a insurgenței şi interdicție a căilor de apropiere spre obiectivele importante. Seismici, acustici şi magnetici, plantați independent sau în serie, în anumite puncte, raioane şi pe

segmente de comunicație, în raza de acțiune a artileriei din bazele de foc, senzorii au fost întrebuințați în masă începând cu vara anului 1968.[65]

Logistica artileriei din bazele de foc se executa combinat, în funcție de distanțele la care se aflau acestea în interior. Logisticienii americani preferau inițial să aprovizioneze unitățile de artilerie cu ajutorul convoaielor terestre, dar menținerea deschisă a unor segmente lungi de drum în inima junglei s-a dovedit a fi extrem de dificilă.

Ulterior se foloseau elicopterele, avioanele C-130 şi uneori navele fluviale. O unitate de foc pentru bateria de obuziere calibrul 105 mm, spre exemplu, putea fi transportată rapid de 5 elicoptere CH-47 *Chinook*. Acest elicopter de capacitate medie (33 militari sau cargo extern de 3,5 tone) a fost întrebuințat cu predilecție pentru aprovizionarea bazelor de foc. Elicopterul greu de transport CH-54 *Tarhe*, poreclit "*macaraua zburătoare*" a sosit în Vietnam după CH-47 Chinook. Avea o capacitate de ridicare de până la 8 tone cargo extern, o escadrilă fiind în măsură să aprovizioneze la un singur transport mai multe baze. Important pentru artilerişti era şi faptul că aparatul putea să transporte obuzierul de 155 mm.

Avioanele C-130 *Hercules* executau transporturi pe distanțe lungi, între aerodromurile de pe coastă şi cele din adâncimea teritoriului, amenajate în cadrul bazelor de foc (aterizau în bazele de foc prevăzute cu piste de aterizare-decolare sau paraşutau containerele de aprovizionare acolo unde nu existau piste).

Navele fluviale aprovizionau atât infanteria, cât şi artileria, în zonele unde rețeaua de râuri, lacuri şi canale favoriza acest mod de deplasare.

Raidul de artilerie a constituit un procedeu tactic ofensiv întrunit, în cadrul căruia efortul infanteriei şi elicopterelor sprijinea manevra şi executarea misiunii de foc a artileriei. Acest procedeu se executa când se descopereau obiective importante în zonele îndepărtate (situate mult în afara bătăii materialului din bazele de foc), pentru distrugerea (nimicirea) cărora era nevoie de foc masat şi nu existau timpul sau condițiile necesare executării asaltului aeromobil (lipsa de forțe datorată angajării în alte operații în curs de desfăşurare, condiții meteo nefavorabile, apărarea antiaeriană inamică din acel raion era foarte puternică etc).

Procedeul implica transportul cu elicopterele a unității de artilerie într-un raion temporar al pozițiilor de tragere, executarea misiunii de foc asupra obiectivului stabilit şi înapoierea în raionul inițial. Cercetarea şi securizarea

---

[65] Bariera electronică a secretarului apărării Mc Namara, începută pe paralela de 17 grade la mijlocul anului 1967, dar neterminată, necesita resurse uriaşe şi nu garanta stoparea infiltrărilor. Când s-a renunțat la barieră, la mijlocul lui 1968, senzorii au devenit disponibili pentru monitorizarea raioanelor îndepărtate şi a culoarelor de infiltrare ale inamicului (cf. *Enciclopedia războiului din Vietnam. Istoria politică, socială şi militară*, vol. I, Ed. ABC-CLIO, Santa Barbara-California, 1998, p. 416).

raionului temporar se executau de către elementele de cercetare şi subunităţile de infanterie, înainte de sosirea unităţii de artilerie şi până la redislocarea acesteia, după executarea misiunii de foc. Decizia de executare a unui raid de artilerie revenea comenzii diviziei, iar comanda şi controlul acţiunii, unui stat major de brigadă. Valoarea forţelor care executau acţiunea varia în funcţie de situaţie, dar de regulă gruparea de raid era compusă din: o baterie de obuziere calibrul 105 mm; o secţie de obuziere calibrul 155 mm (3 piese); o companie de infanterie; o celulă de observare aeriană de la statul major al artileriei diviziei; o escadrilă de elicoptere de transport[66].

Apărarea raioanelor bazelor permanente cuprindea misiunile de foc executate de artileria din bazele permanente de dislocare a eşaloanelor mai mari decât batalionul (divizionul). Aceste raioane erau ocupate de statele majore, unităţile de manevră de rezervă (reacţie rapidă) şi elementele esenţiale de sprijin ale brigăzilor, diviziilor, grupărilor operative şi altor comandamente, precum şi de bazele aeriene şi centrele logistice.

Pentru asigurarea securităţii bazei se destinau prin rotaţie unităţi de infanterie care executau apărarea pe perimetru, patrulau în afara bazei până dincolo de bătaia maximă a proiectilelor reactive şi aruncătoarelor inamicului şi constituiau subunităţi de intervenţie rapidă, pe mijloace mecanizate şi elicoptere. În cadrul fiecărei baze exista şi câte o unitate de artilerie care participa la efortul de apărare, mărimea acesteia variind în funcţie de mărimea eşalonului şi extinderea bazei. Pentru întărirea apărării se întrebuinţau radare de supraveghere terestră şi contrabaterie, aflate în dotarea artileriei de la divizie, împreună cu radarele de detectare a personalului aflate în dotarea unităţilor de infanterie şi proiectoarele de mare putere. În multe baze existau centre de coordonare a apărării, unde se centralizau datele şi de unde se direcţionau acţiunile de cercetare şi patrulare în vederea iniţierii contactului, paza, respingerea atacurilor, urmărirea inamicului care se retrăgea, asigurarea sprijinului cu foc sau interdicţia unor culoare de apropiere.

Artileria de pe mijloace plutitoare a fost constituită datorită necesităţii de a contracara insurgenţa în zona de sud a Republicii Vietnam. Aici, terenul din Delta Mekongului a constituit un impediment major pentru operaţiile desfăşurate. Drumurile erau foarte puţine, aveau lungimi reduse, iar pământul uscat şi stabil era acoperit în totalitate de aşezări umane. Dacă artileria şi-ar fi amenajat raionul poziţiilor de tragere în satele şi cătunele din deltă, atunci populaţia civilă din zonă nu ar mai fi putut să ducă o viaţă normală, apărând atitudinea ostilă faţă de trupele sud-vietnameze şi americane. Din acest considerent s-a încercat iniţial defrişarea unor porţiuni de teren relativ uscate, care ar fi putut constitui raioane pentru poziţiile de

[66] Hay John H. Jr., lt. general, *Tactical and Technical Innovations. Vietnamese Studies*, Department of the Army, U.S. Government Printing Office, Washington D.C., 1974, p. 66.

tragere ale artileriei. După scurt timp însă, în marea majoritate a cazurilor se constata că piesele se afundă şi sunt greu de manevrat.

Pentru a rezolva temporar problema amplasării pieselor de artilerie s-au confecţionat platforme metalice cu suprafeţe variabile, care erau transportate cu elicopterele CH-47 *Chinook* . Platforma asigura spaţiu pentru obuzier, echipa de servanţi şi câteva proiectile, permiţând şi îndreptarea piesei în orice direcţie. Principalul dezavantaj era reprezentat de faptul că servanţii erau expuşi cu totul focului executat de inamic. Un alt elicopter Chinook transporta piesa de 105 mm şi unitatea de foc. Un elicopter greu CH-54 *Tarhe* putea transporta în acelaşi timp platforma, obuzierul şi unitatea de foc.

După problemele apărute în cursul primelor acţiuni, a devenit evident că o grupare tactică operând în deltă nu se putea baza pe vehiculele terestre pentru reaprovizionare, întărire şi evacuare. A apărut astfel nevoia întrebuinţării elicopterelor şi a navelor fluviale pentru manevra şi sprijinul infanteriei.

Din punct de vedere al inovaţiilor tehnico-tactice cu privire la întrebuinţarea artileriei, subliniem constituirea în Delta Mekongului a Forţei fluviale întrunite, din Bg. 2/ D.9I şi Flotila fluvială de asalt 1(din subordinea marinei). Pentru a îmbunătăţi calitatea sprijinului de foc a elementelor de manevră, Dn. 1 Obuziere care asigura sprijinul direct al brigăzii a fost îmbarcat în decembrie 1966 pe mijloace de debarcare, ce puteau fi deplasate şi ancorate la mal. Spaţiul redus împiedica îndreptarea rapidă a obuzierului în toate direcţiile şi, drept urmare, timpul de răspuns la cererea de sprijin cu foc era uneori destul de mare. Ulterior s-au experimentat şi alte mijloace plutitoare, reprezentate de barje construite din diverse tipuri de pontoane. În final s-a optat pentru barja prevăzută cu plăci de protecţie blindate, care permitea amplasarea a două obuziere calibrul 105 mm. În centrul barjei era amenajat locul de cartiruire a personalului. Trei barje şi cinci mijloace de debarcare constituiau o baterie plutitoare.[67]

Artileria de pe mijloacele plutitoare a asigurat un sprijin deosebit pentru elementele de manevră care au operat în deltă, toate operaţiile executate de forţele americane fiind încununate de succes. Muniţia cel mai des întrebuinţată a fost proiectilul antipersonal "*beehive*", ideal pentru nimicirea inamicului dispus în dispozitiv de ambuscadă în vegetaţia din deltă.

[67] Fulton William B., major general, *Operations in the Mekong Delta (1966-1969). Vietnamese Studies*, Department of the Army, U.S. Government Printing Office, Washington D.C., 1975, p.11.

ÎNTREBUINȚAREA MINELOR ŞI DISPOZITIVELOR IMPROVIZATE – ELEMENT DE IMPORTANȚĂ MAJORĂ PENTRU TACTICA GHERILELOR VIETNAMEZE ÎNTRE 1959 – 1975

Mr. Valerică CRUCERU

The employment of mines, improvised explosive devices and obstacles represented an important part of the Viet Cong tactics. During the Vietnamese conflict, guerilla units did not plant mine fields and obstacle belts as we know them in accordance with the classical terms; more than that, the main purpose of the mines was not to fulfill the counter mobility and protection functions but to inflict casualties and influence the morale of the enemy.

In Vietnam the mines and improvised explosive devices were the preferred assets for destruction of enemy's personnel and materiel, employed on an extensive scale, independently or as a substitute of artillery, effectively integrated within guerilla tactics, techniques and procedures.

In addition to a developed underground system, the mines, the improvised explosive devices and the rudimentary but efficient traps, represented a multiplier of the fighting potential of the communist insurgency.

Întrebuințarea generală a minelor şi obstacolelor reprezintă ceva obişnuit în acțiunile militare şi nu suscită un interes aparte. Atenția noastră a fost atrasă însă de calitatea de multiplicator de potențial pe care acestea au avut-o în războiul din Vietnam, începând cu declanşarea în forță a acțiunilor insurgenței comuniste în 1959. În acest conflict gherilele nu au plantat câmpuri de mine şi obstacole neexplozive în înțelesul clasic al cuvântului, iar acțiunile de minare nu au urmărit neapărat îndeplinirea funcțiilor de contramobilitate şi protecție. În schimb acestea s-au dovedit un mijloc de distrugere şi nimicire preferat, întrebuințat independent sau ca înlocuitor al artileriei.

Pe parcursul războiului s-au utilizat extensiv atât minele cu funcționare la contact (prin tracțiune sau apăsare), cât şi cele comandate de la distanță. Folosite în formații mixte, minele au constituit un element de distrugere şi nimicire principal, prin activare întâmplătoare sau în cadrul miilor de

ambuscade organizate în raioane şi pe comunicații. Dispozitivele capcană neexplozive au cunoscut la rândul lor o dezvoltare fără precedent, fiind amplasate de formațiunile Viet Cong în mod independent sau împreună cu minele antipersonal, pe marginea comunicațiilor, pe potecile din junglă şi deltă, pe marginea râurilor, în luminişuri şi zonele de aterizare a elicopterelor, la intrările false ale tunelelor şi pe căile de acces către satele controlate.

Minele antipersonal şi dispozitivele capcană neexplozive au reprezentat un mijloc eficient de luptă împotriva unui inamic superior în forțe şi mijloace, fiind bine integrate cu unele procedee de luptă specifice războiului de gherilă.

Grenada de mână defensivă a fost una dintre cele mai des utilizate mine antipersonal cu acționare la tracțiune, o prezență constantă pe perimetrele defensive ale bazelor insurgenței. Uneori nu se folosea sârma de tracțiune ci se scotea inelul de siguranță, iar grenada era introdusă într-un recipient ai cărui pereți împiedicau funcționarea (cutii de coca-cola, ambalaje de muniție, tulpini sau fructe scobite etc). Când aceste recipiente dispuse pe poteci sau în vegetația de pe margine erau deplasate ca urmare a contactului, grenada "scăpa" în exterior şi exploda.

Pe lângă grenada de mână s-au întrebuințat extensiv minele improvizate, semiîngropate, mascate sau camuflate în alte recipiente. Acestea conțineau o încărcătură de exploziv care varia de la 0,3 la 2,5 kilograme şi aveau ca înveliş exterior cutii metalice, recipiente de plastic sau de carton, săculeți de pânză, fructe sau tulpini vegetale scobite etc. Cele mai neobişnuite dispozitive explozive au fost mina din nuca de cocos, scobită şi umplută cu exploziv şi bucăți de metal (cu acționare la tracțiune) şi mina din bambus compusă din tulpini scobite şi umplute cu exploziv, schije mici, cuie tocate sau bucăți de sticlă (cu acționare tot la tracțiune).

În privința minelor cu funcționare la apăsare amintim mina din cartuşe de infanterie şi mina "cutie". Pentru primul tip, cartuşul legat de o tulpină vegetală era fixat cu capsa pe vârful unui cui bătut oblic într-o bucată de scândură. Al doilea tip necesita un detonator la apăsare, prins de un material rigid, dispus deasupra unei cutii metalice sau din lemn umplută cu exploziv.

Statistica arată că minele antipersonal utilizate erau de multe ori improvizate, confecționate din bucăți de tablă, cuie, beton, bombe de aruncător şi proiectile de artilerie calibru mic. Viet Congul a folosit într-o oarecare măsura şi minele cu efect dirijat tip "claymore" capturate în special de la armata sud-vietnameză. Acestea erau dispozitive de producție americană comandate prin fir şi direcționau prin explozie sute de bile metalice într-un con de 60 de grade, până la înălțimea de doi metri, fiind eficace până la distanța de 50 metri, cu un procentaj de lovire de 95%.

Dispozitivele capcană neexplozive au jucat la rândul lor un rol important în ecuația generală a acțiunilor de gherilă, prin îndeplinirea parțiala a funcției de contramobilitate, producerea de pierderi şi influențarea puternică a moralului inamicului. Dispozitivele erau realizate din material lemnos şi fibre vegetale care se găseau din abundență în junglă şi deltă.

Pe timpul războiului, gherilele au confecționat o mare varietate de dispozitive rudimentare, cele mai des întâlnite fiind următoarele: arcul cu săgeți, declanşat la apăsare sau tracțiune; gropile cilindrice sau paralelipipedice cu țăruşi de bambus ascuțiți; grapa cu țăruşi infectați bacteriologic, acționată la tracțiune; "ariciul" din țepuşe de bambus (avea mărimea unui dovleac, acoperit cu noroi şi vegetație, legat de ramurile copacilor, acționând la tracțiune prin pendulare); buşteanul suspendat; grapa cu cuie, simplu sau dublu basculantă, acționată la apăsare; groapa cu țepuşe dispuse către interior (rănirea se producea la scoaterea piciorului).

Pierderile americane ca urmare a minelor antipersonal şi dispozitivelor capcană au fost semnificative, statisticile infanteriei marine spre exemplu, creditându-le cu 23% din răniții înregistrați în perioada iulie 1965 - decembrie 1966.[68]

O analiza pertinentă asupra acestui subiect scoate la iveală că efectul psihologic al acestor mine a fost mult mai mare decât cel letal. Echipamentul de protecție antischijă al inamicului restrângea suprafața de lovire în special la picioare, producând de obicei rănirea şi nu moartea. Răniții afectau însă starea morală a camarazilor şi imobilizau temporar formațiunea inamică expunând-o uneori la focul executat cu armamentul automat din poziții de ambuscadă mascate. Rănirea a 2-3 militari americani era întotdeauna un bun prilej pentru Viet Cong de a doborî câteva elicoptere sosite în zonă, pentru sprijin şi evacuare.

Minele antivehicul erau reprezentate de încărcături concentrate de exploziv, proiectile de artilerie calibru mare şi bombe de aviație neexplodate. Mai rar au fost folosite şi minele antitanc de proveniență chineză şi sovietică. Acțiunile prevedeau plantarea minelor în şiruri neregulate, pentru a acoperi un segment de comunicație sau intrarea într-un raion. Uneori se minau şi fâşiile de pe marginile comunicațiilor, în locurile unde starea acestora impunea varientarea, locurile de trecere prin vad, digurile şi trecerile peste canale.

O tehnică preferată era plantarea minelor antitanc exact pe urmele lăsate de şenile cu scurt timp în urmă. În acest scop porțiunea de sol cu urme de şenile era decopertată cu atenție, se săpa şi planta mina după care solul decopertat era aşezat la loc. În unele situații se distrugea intenționat o parte din lățimea comunicației, silind blindatele să intre puțin în vegetația de pe margine, unde erau amplasate mine acoperite cu pământ decopertat cu tot cu materialul vegetal.

---

[68] *Studiu asupra acțiunilor de minare ale Viet Congului*, Centrul de pregătire şi experimentare al Infanteriei Marine, Baza militară Quantico, Virginia, 1966, p. 5.

Infrastructura de comunicații săracă, terenul acoperit cu junglă şi rețelele de canale au limitat posibilitățile de deplasare a autovehiculelor şi de manevră ale subunităților blindate inamice, permițând desfăşurarea cu succes a acțiunilor de minare. În opinia cercetătorilor americani, eficacitatea acestor acțiuni este evidentă, 70% din pierderile în blindate fiind atribuite minelor[69].Pentru a arăta tradiția rezistenței vietnameze în folosirea extensivă a minelor, amintim că în războiul din Indochina (1946-1954) o mare parte din pierderile în blindate ale forțelor franceze s-au datorat acestora.

Un concept nou întâlnit în Vietnam a fost acela al câmpurilor de mine mobile, pus în practică de formațiunile Viet Cong. În urma informațiilor cu privire la iminența declanşării de către americani a acțiunilor contrainsurgență într-o anumită zonă, toate minele disponibile se transportau şi plantau acolo la adăpostul întunericului şi a vegetației abundente. Dacă operația inamică nu se mai executa, minele erau deplantate şi adunate cu atenție, depozitate în tunele sau ascunzători semiîngropate, sau erau transportate în alt raion.

Un element de noutate este reprezentat de întrebuințarea acestora împotriva elicopterelor. În interiorul zonelor de aterizare folosite frecvent de forțele americane şi sud-vietnameze se plantau mine diverse în scopul distrugerii sau avarierii aparatelor de zbor: încărcături concentrate de exploziv sau bombe de aviație cu detonare la tracțiune; mine conice "*săritoare*" cu funcționare la tracțiune;[*] mine tip DH 10 cu acțiunea direcționată vertical [**]şi mine "*de tufiş*" declanşate de curenții de aer ai rotorului[***]. Tehnica minării zonelor de aterizare şi atragerea elicopterelor încărcate cu trupe a avut succes mare doar în primele operații, ulterior americanii contracarând-o prin bombardarea zonei înainte de debarcarea desantului.

Din analiza surselor disponibile reiese că acțiunile de minare nu s-au limitat numai la raioane, obiective şi comunicații terestre, ci s-au desfăşurat şi asupra căilor de navigație fluviale şi a obiectivelor de pe acestea. Viet Congul şi unitățile nord-vietnameze au întrebuințat mii de mine plutitoare şi ancorate împotriva vaselor americane şi aliate, la o scară mult mai largă decât în războiul din Indochina.

Între 1959-1964, minele Viet Congului, deseori improvizate, au reuşit să scufunde sau să avarieze multe ambarcațiuni militare şi civile care navigau pe râurile şi canalele din Vietnamul de Sud. Intensitatea acțiunilor de minare a

---

[69] *Enciclopedia războiului din Vietnam. Istoria politică, socială şi militară*, volumul I, Ed. ARC-CLIO, Santa Barbara, California, p. 442.

[*] O încărcătură suplimentară propulsa mina în aer la un metru de sol după care se producea explozia.

[**] Acest tip de mine era o copie a minelor comandate de tip "Claymore" de fabricație americană. Pentru a acționa împotriva elicopterelor, minele erau dispuse cu partea din față îndreptată în plan vertical.

[***] "Minele de tufiş" erau dispozitive explozive de greutate redusă ancorate de tulpinile arbuştilor din zonă şi mascate cu material vegetal. La aterizarea elicopterelor, curenții de aer puternici provocau destinderea ca un arc a tulpinilor, lansând în aer minele, concomitent cu extragerea cuiului de siguranță.

dus uneori la oprirea temporară a traficului comercial pe calea apei. Viet Congul a deţinut controlul asupra unor porţiuni ale fluviului Mekong şi a râului Long Tao până la sosirea în zonă, la 20 mai 1966, a Divizionului 11 Deminare al marinei americane, urmat de alte unităţi de patrulare fluvială şi asalt. După sosirea acestor forţe, Viet Congul şi-a schimbat tactica, trecând la executarea ambuscadelor fluviale, din complexe de buncăre amenajate pe malul apei şi mascate corespunzător. Minele se amplasau sau lansau astfel încât să imobilizeze temporar ambarcaţiunile civile şi militare inamice în vederea lovirii cu proiectile reactive calibrul 122 mm, proiectile ale tunurilor fără recul calibrul 57 mm, grenade antiblindate şi cu focul mitralierelor de toate calibrele.

Confecţionarea şi întrebuinţarea extensivă a tipurilor de mine prezentate mai sus au fost posibile datorită eforturilor deosebite ale insurgenţei locale din Vietnamul de Sud. Pentru o perioada relativ extinsă a conflictului (în special între 1959-1965) sprijinul Nordului a fost limitat, obligând gherilele să se descurce cu resursele din zonă. În aceste condiţii, capturarea depozitelor unităţilor izolate ale armatei sud-vietnameze şi adunarea muniţiei americane neexplodate au reprezentat principalele metode de procurare a minelor tip şi a proiectilelor necesare pentru confecţionarea minelor improvizate.

După 1965 redislocarea unităţilor sud-vietnameze şi desfiinţarea posturilor izolate a redus posibilităţile de capturare a depozitelor, lăsând adunarea muniţiei neexplodate unica sursă de aprovizionare complementară. Această activitate a avut un caracter permanent, desfăşurându-se în cadrul unui sistem bine organizat, compus din gherilele locale şi populaţia proinsurgenţă din zonele rurale. La începerea bombardamentului de aviaţie sau artilerie, observatorii dispuşi în locaşe înguste tip „oala” sau în poziţiile de luptă de lângă intrările tunelelor însemnau pe schema raionului locurile unde existau bombe sau proiectile neexplodate. La terminarea bombardamentului alţi luptători se alăturau observatorilor şi se trecea la “pieptănarea” cu atenţie a raioanelor, pentru a confirma datele însemnate şi a descoperi alte muniţii. Pe baza acestor scheme, echipele de transport treceau la adunarea muniţiei în locurile special destinate unde alte elemente treceau la dezasamblare. Cu o minuţiozitate proverbială, vietnamezii tăiau cu fierăstrăul proiectilele şi bombele (turnând apă pe lama zimţată pentru a nu se încălzi), deşurubau focoasele şi recuperau pulberea. Materialele rezultate erau folosite de alte echipe la confecţionarea minelor improvizate.

Deşi uneori aceste muniţii detonau în procesul recuperării sau dezasamblării omorând zeci de persoane, activitatea nu se oprea. După unele estimări un procent de 5-6 % din bombele de aviaţie nu au explodat. O mare parte din acestea au fost recuperate de Viet Cong şi refolosite sub diferite forme.[70] Dacă ne amintim că în Vietnamul de Sud s-au lansat sau tras

[70] Russe Stolfi, *Operaţii de minare şi deminare în istoria recentă*, Raport nr. 1582, Laboratorul de cercetări balistice al Forţelor Terestre, Aberdeen- Maryland, 1972.

milioane de tone de bombe şi proiectile, constatăm că procentul muniției neexplodate înseamnă de fapt sute de mii de tone.

Inventivitatea vietnamezilor nu s-a oprit la adunarea muniției neexplodate; schijele bombelor şi proiectilelor erau adunate în cadrul unor acțiuni organizate şi se foloseau la fabricarea grenadelor de mână sau a minelor antipersonal prezentate mai sus. Aşa cum am amintit, se fabricau şi mine antiblindate din exploziv concentrat, dispus în lăzi de muniție goale, proiectile de artilerie de calibrul 155 mm şi bombe de aviație de toate tipurile. În general conțineau 2,5 - 5 kg de exploziv şi funcționau atât la apăsare, împotriva vehiculelor uşor blindate, pe roți sau şenilate, cât şi la tracțiune sau comandate prin fir.

Minele şi dispozitivele capcană au fost folosite pe o scară atât de largă de gherilele vietnameze pentru că erau ieftine, uşor de realizat, eficiente din punct de vedere al impactului fizic şi psihologic. Acestea au fost responsabile în final pentru 11% dintre morții şi 17% dintre răniții americani, cu mențiunea că rata mortalității a fost menținută la acest nivel de buna funcționare a sistemului de evacuare medicală aeriană[71].

[71] Departamentul Forțelor Terestre, *Mine, dispozitive capcană şi tehnici de minare ale Viet Congului*, mai 1971, p. 68, arhiva Institutului de Istorie Militară al US Army, Carlisle Barracks-PA.

MISIUNI SPECIFICE BLIDATELOR UŞOARE PE ŞENILE

Col. Vasile RADU

The latest IFV model bearing the best design features. Its missions are: to provide armour and NBC protection to infantry troops; to enhance their fire power and mobility in the battlefield; to engage enemy manpower (in the open or sheltered), pill-boxes and ground materiel including tanks and armoured vehicles as well as slow/low flying helicopters. The fire can be conducted from the vehicle stationed, moving or afloat.

Vehiculele blindate uşoare s-au impus după cel de-al II-lea război mondial ca o necesitate impusă de mecanizarea trupelor. Dezvoltarea armamentului antitanc portativ a determinat creşterea rolului trupelor de infanterie în însoţirea trupelor de tancuri pe timpul ofensivei. Transportul soldaţilor pe tancuri (practică curentă pentru armata sovietică) s-a dovedit imposibilă odată cu creşterea gabaritului turelelor şi a dotării acestora cu instalaţii de stabilizare.

Fig. 1. Soluţie tipică de transportor pe şenile

S-a impus apariţia unor **transportoare blindate** (fig. 1), capabile să însoţească unităţile de tancuri pe timpul ofensivei şi să aducă "la locul potrivit şi la momentul potrivit" trupele de infanterie. În aceste condiţii

transportoarele trebuie să posede un grad redus de protecție, de regulă la nivelul gloanțelor ca. 7,62.

Armamentul propriu este redus la o mitralieră cal. 12,7 sau 14,5 destinată sprijinirii cu foc a debarcării grupei de infanterie şi pe timpul cât aceasta ocupă poziții de luptă protejate.

Blindajul redus, precum şi echiparea cu sisteme de armă modeste au condus la mase reduse (cca 10-12t). Rezultă că, prin utilizarea unor motoare cu puteri modeste, s-au putut obține puteri specifice mai mari decât ale tancurilor, ceea ce a determinat realizarea unei mobilități superioare. La creşterea mobilității o contribuție esențială o are şi valoarea redusă a presiunii medii pe sol (0,6 bar la transportoarele blindate față de 0,85-0,95 bar la tancuri).

Soluția tipică de transportor blindat este reprezentată de familia de vehicule americane M113.

Conform glossarului de termeni NATO, transportoarele blindate constituie o categorie aparte de autovehicule blindate uşoare, desemnate cu acronimul APC (Armored Personel Carrier).

Funcțiunea de transport constituie una dintre misiunile de bază ale autovehiculelor blindate uşoare. Necesitatea de a proteja desantul pe timpul debarcării a determinat amplasarea trapei (uşilor) de acces la partea posterioară. Rezultă ca firească amplasarea motorului la partea anterioară a autovehiculului, soluție facilitată şi de dimensiunile reduse ale motoarelor utilizate, în condițiile în care lățimea cutiei blindate se apropie de cea a tancurilor. Prin amplasarea la partea anterioară a agregatului energetic s-a îmbunătățit şi protecția personalului (cu excepția mecanicului conductor).

Prețul de cost scăzut, precum şi mobilitatea mare pe câmpul de luptă au determinat creşterea pretențiilor în ceea ce priveşte atributele ofensive ale blindatelor uşoare, această tendință materializându-se prin dotarea blindatelor uşoare cu armament puternic.

BMP1-A1 ***BMP3-3RM2***

Fig. 2. *Soluții recente de maşină de luptă a infanteriei*

Figura 3. *Maşină de luptă a infanteriei BIONIX*

Au apărut astfel **maşinile de luptă ale infanteriei** (conform terminologiei NATO, IFV – Infantry Fighting Vehicle). Reprezentante tipice ale acestei categorii o constituie familia vehiculelor BMP (BMP-1,2,3), Marder în Germania şi M2 Bradley în SUA.

Pentru a-şi îndeplini cu succes misiunile de luptă, maşinile de luptă ale infanteriei (MLI) au fost dotate cu tunuri ce au atins şi 105 mm calibru, aparatură de ochire, stabilizatoare şi 1-2 posturi în turelă.

Din punct de vedere al puterii de foc, maşinile de luptă ale infanteriei sunt superioare tancurilor din al doilea război mondial.

Pentru a putea face faţă ameninţărilor armamentului advers, protecţia prin blindaj a fost majorată, fără a se depăşi siguranţa în faţa calibrelor 14,5 mm.

În condiţiile în care nu s-a renunţat la misiunea de transport a grupei de infanterie, MLI reprezintă un vehicul cu dublă misiune: transport şi luptă nemijlocită împotriva ţintelor uşoare şi medii.

Capacitatea de desantare în timpul rulajului conferită de amplasarea la partea anterioară a trapei de acces este de natură să sporească mobilitatea în câmpul tactic concomitent cu mascarea efectivă şi sprijinul cu foc a trupelor desantate.

Au existat şi MLI care au fost dotate cu armament antitanc eficient, de regulă rachete cu încărcătură cumulativă sau tunuri fără recul.

Misiunile de luptă s-au diversificat, astfel încât au apărut vehicule derivate din maşinile de luptă ale infanteriei destinate combaterii ţintelor

aeriene (în special a elicopterelor), precum şi pentru combaterea ţintelor terestre prin efectuarea tragerilor indirecte (mortiere, tunuri autopropulsate de calibru mare etc.).

Tot din maşinile de luptă ale infanteriei au derivat şi vehicule specializate ca punct de comandă şi control şi ca vehicule de evacuare şi reparaţii.

La această diversitate de misiuni s-a adăugat în ultimul deceniu încă o misiune, deosebit de complexă şi încă incomplet definită.

Figura 4. *Maşină de luptă a infanteriei M2/M3 Bradley*

Sfârşitul războiului rece s-a manifestat şi prin creşterea cooperării internaţionale în cadrul promovării şi executării unor misiuni de menţinere a păcii, cele din spaţiul ex-iugoslav având o importanţă deosebită.

Maşinile de luptă uşoare pe şenile s-au dovedit cele mai adecvate îndeplinirii misiunilor de menţinere a păcii datorită caracteristicilor sale:

- pot fi uşor transportate pe calea aerului sau cu ajutorul remorcilor;
- pot transporta personal de intervenţie într-un număr semnificativ;
- au spaţiu interior mare, acesta putând fi uşor amenajat pentru îndeplinirea unor misiuni specifice;
- armamentul montat pe MLI permite descurajarea şi riposta graduală, evitându-se o ripostă disproporţionată prin utilizarea armamentului greu împotriva ţintelor uşoare;

- au manevrabilitate mare, în special în condiţii urbane;
- au fiabilitate ridicată, ceea ce permite reducerea formaţiunilor logistice;
- au costuri reduse de operare.

Astfel, maşinile de luptă ale infanteriei s-au dovedit apte să îndeplinească misiuni de menţinere a păcii constând în:

- acţiuni de patrulare, supraveghere, comandă şi control;
- transport protejat persoane;
- însoţire convoaie cu ajutoare umanitare;
- asigurare şi protecţie a căilor de comunicaţie terestre etc.

Se remarcă faptul că studiile concept aflate în curs de derulare iau în consideraţie funcţiunile specifice maşinilor de luptă ale infanteriei în cadrul misiunilor de menţinere a păcii prin diversificarea aparaturii de supraveghere pe timp de noapte, precum şi prin dotarea cu mijloace de transmisiuni adaptate îndeplinirii misiunilor în condiţii de izolare.

Problematica complexă a dotării cu arme neletale nu a căpătat încă o rezolvare aplicabilă la scară industrială.

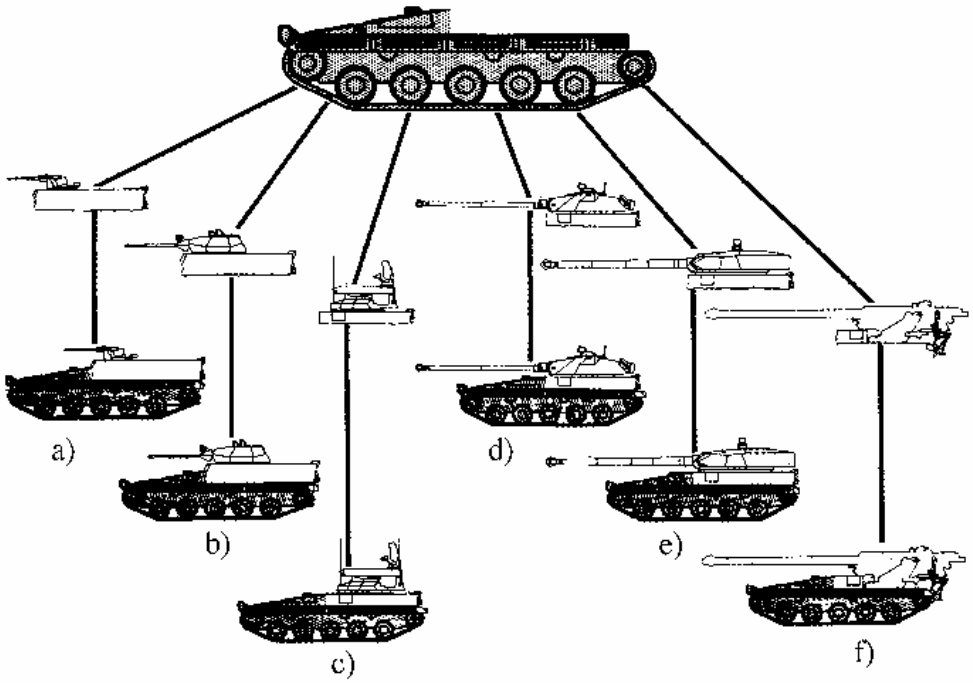

Fig. 5. *Familia MARS 15*

În figurile 5 şi 6 se prezintă câteva tipuri reprezentative de autovehicule specializate, derivate din aceeaşi maşină de luptă a infanteriei.

Rezultă că blindatele uşoare, dintre care se disting maşinile de luptă ale infanteriei, prezintă un grad extrem de ridicat de versatilitate şi adaptabilitate, permiţând modificarea cu eforturi relativ reduse a armamentului, protecţiei şi echipamentelor de observare şi de comunicaţii.

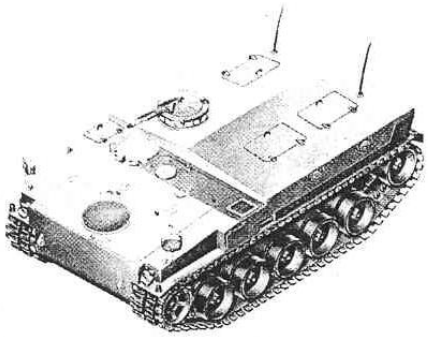

a) *Punct de comandă; transportor*

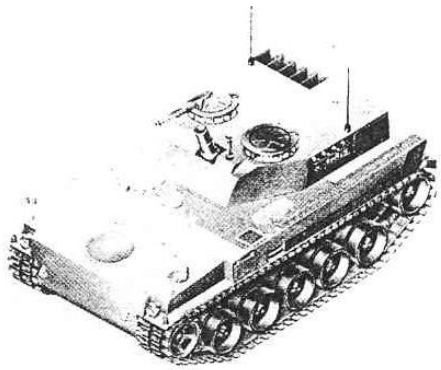

b) *Vehicul mortier*

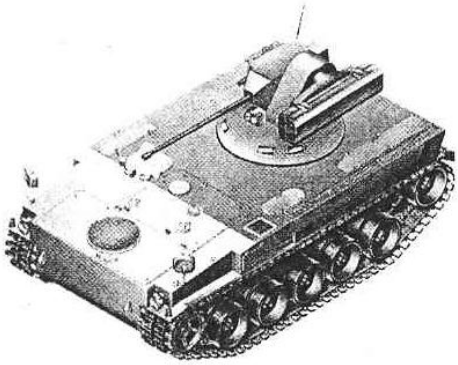

c) *Maşină de luptă multiscop*

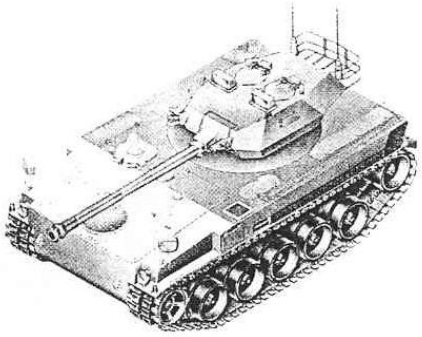

d) *Tanc uşor (cu tun cal.90 mm)*

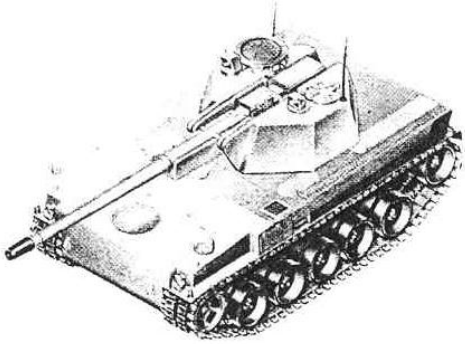

e) *Tanc uşor (cu tun cal.105 mm)*

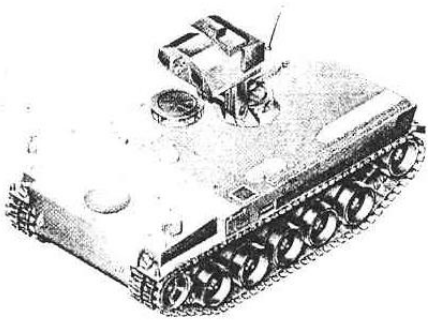

f) *Vehicul purtător rachete antitanc*

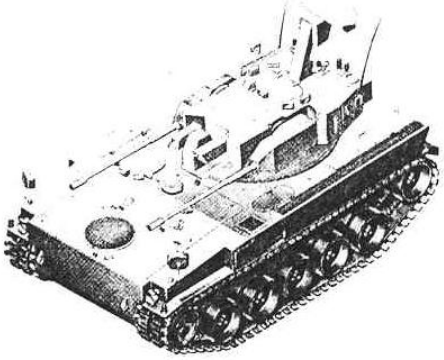

g) *Vehicul luptă antiaeriană*

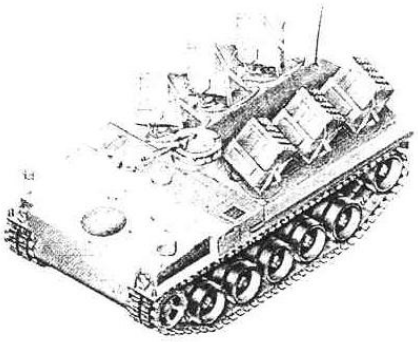

i) *Vehicul lansator de mine*

Fig. 6. *Derivate din maşina de luptă a infanteriei*

Un alt exemplu este cel al familiei de autovehicule blindate MARS 15. La expoziția de tehnică militară SATORY 90, firma Creusot-Loire Industrie a prezentat primele exemplare ale familiei de autovehicule blindate

de luptă MARS 15, care urmează să înlocuiască tancurile AMX 13, intrate în înzestrarea T.U. ale Franței în anul 1953. (La rândul său, tancul AMX 13 a fost baza de plecare pentru o întreagă familie.)

Diferența dintre cele două familii constă în structura modulară a tipului MARS 15. Diversele modele ale seriei AMX 13 nu aveau în comun decât partea mecanică, adăpostită în cinci şasiuri blindate diferite, în timp ce variantele MARS 15 formează "un ansamblu coerent" al părții mecanice, şasiului, propulsiei, cutiei blindate, motorului şi postului de conducere.

La acestea diferă doar partea posterioară: cutie blindată înaltă pentru transportorul blindat, maşina de luptă a infanteriei, tancul punct de comandă, etc. şi cutie blindată joasă pentru tancurile de luptă cu tun cal. 90 sau 105 mm. A fost prevăzut şi un al treilea modul pentru tunul autopropulsat de artilerie.

Arhitectura şasiului MARS 15 este clasică deoarece trebuie să răspundă imperativului de a fi modular.

S-au depus eforturi deosebite pentru a se realiza o protecție sporită, utilizându-se un blindaj foarte dur, produs de firma Mécanique Creusot-Loire, pereți despărțitori care să limiteze incendiile, dispozitive ultrarapide de detectare şi stingere a incendiilor, o siluetă compactă, amprentă sonoră şi în I.R. redusă la minimum.

Toate variantele au o uşă în spate concepută astfel încât să permită evacuarea rapidă a echipajului, inclusiv a mecanicului conductor. Uşa este simplă la autovehiculele de luptă (cutie blindată joasă) şi dublă la transportoarele blindate şi maşinile de luptă ale infanteriei (cutie blindată înaltă).

TENDINȚE PRIVIND EVOLUȚIA M.L.I. PE ŞENILE

Mr. Constantin POPESCU
Lt.col.conf.univ.dr.ing. Toma PLEŞANU

In this work are presented the new trends in the evolution of the IFV on tracks.

În trecut, costul şi puterea de luptă superioară a tancurilor justificau diferența mare (ca număr si putere de foc) între tancuri şi maşinile de luptă ale infanteriei. Oricum, maşinile de luptă moderne, când sunt complet echipate şi utilate, pot dispune de o forță combativă egală sau superioară la un preț mai mic - spre exemplu, armamentul principal de calibru mai mare, lansatorul de rachete teleghidate antitanc (antitank guided missile (ATGM) launchers) launchers, şi sistemele îmbunătățite de control al focului (fire control systems, FCS), în special pe timp de noapte. Îmbunătățirea cea mai simplă dar uneori şi cea mai costisitoare este muniția superioară .

Sistemele de foc secundare îmbunătățite pentru țintele aeriene permit armamentului principal să fie direcționat mai mult pe țintele mobile. Unele vehicule de infanterie au turelele cu unghi înalt de foc (de exemplu, BTR-80) şi posibilități de vizualizare mai bună a țintelor aeriene (BMP-3). Racheta antitanc teleghidată prin laser (AT10-STABBER) lansată de pe BMP-3 are o distanță eficientă până la 4000 m şi se estimează că penetrează blindaje de până la 500 mm (conf. „JANES - INDEX 90) .

În general, la aceste maşini de luptă s-a căutat un echilibru între nevoia creşterii protecției prin blindaje adiționale şi nevoia de a rămâne amfibii. O soluție este să se accepte lipsa flotabilității pentru vehiculele puternic blindate, corelată cu o distribuire de vehicule (mai puțin protejate) amfibii în cadrul aceleiaşi forțe .

Vehiculele de infanterie oferă cel mai economic şasiu blindat pentru sprijin în luptă, incluzând vehiculele de apărare antiaeriană, artilerie etc.

În decursul anilor a crescut calibrul armamentului, în cazul M.L.I. intervenind, în acelaşi timp, obligația de a se transfera accentul, pus inițial pe armamentul anti-infanterie, pe armamentul împotriva blindajului (ceea ce, în cazul M.L.I., înseamnă capacitatea de a distruge autovehiculele inamice cu blindaj uşor, inclusiv M.L.I.). Astfel, T.U. ale Suediei au adoptat deja tunul

cal. 40 mm pentru M.L.I. CV-90, iar germanii şi americanii intenţionează să aplice un tun cal. 35 mm, lăsând posibilitatea înlocuirii sale, la nevoie, cu un tun cal. 50 mm.

Probabilitatea de supraviețuire a crescut şi prin folosirea lansatoarelor de grenade fumigene, urmată de o retragere rapidă de la locul considerat periculos.

Pe parcursul evoluției, maşina de luptă a infanteriei a progresat de la un simplu transportor al infanteriştilor la un adevărat autovehicul blindat, pregătit să lupte împotriva unui autovehicul inamic similar, dacă se iveşte necesitatea. Nu este clar încă dacă maşina de luptă a infanteriei trebuie să fie, în principal, un transportor blindat sau un autovehicul blindat de luptă distrugător de tancuri, deoarece fiecare din aceste roluri impune alte cerințe tactice.

Vehiculul de luptă al viitorului

Cerințele moderne în realizarea maşinii-prototip de luptă a infanteriei sunt: creşterea numerică a grupei transportate de la 7 la 9 oameni, scăderea dimensiunii echipajului propriu cu 33 % prin automatizare, posibilitatea echipajului de a activa stațiile pentru transmiterea imaginii câmpului de luptă, operabilitatea armamentului şi a vehiculului. Capacitatea de supraviețuire să fie sporită cu 33-50 % prin folosirea unui blindaj îmbunătățit şi evitarea lovirii în timp real. Exercițiile de antrenament la bordul maşinii vor spori 100 % prin eliminarea manualelor de instructaj, dar exersând în simulatoare încapsulate.

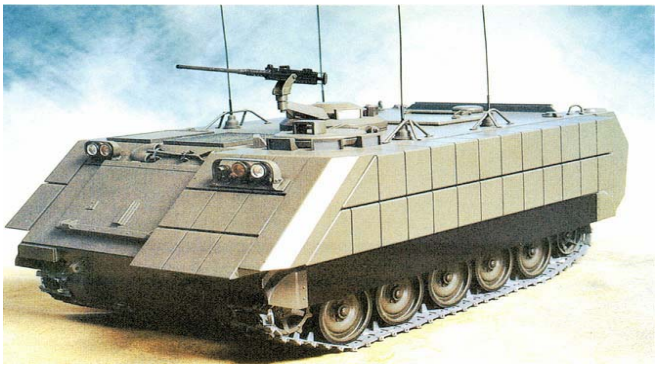

Figura 1. *Blindaj reactiv montat pe vehiculul blindat „Brenus" – produs al concernului francez "GIAT"*

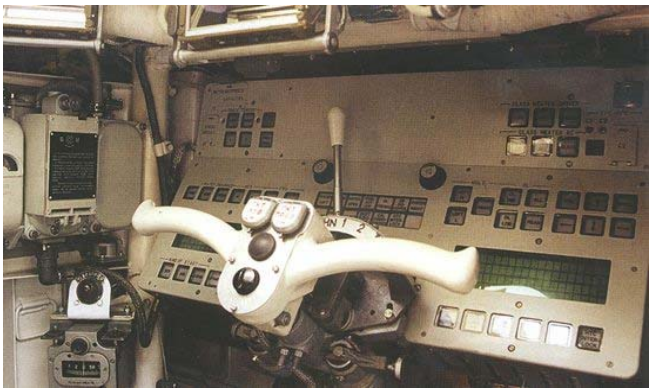

Figura 2. *BMP-3 – vedere din interior*

Mobilitatea va fi îmbunătățită cu 50 % odată cu sistemul de conducere a focului (FCS).Puterea de distrugere va spori prin integrarea unui armament avansat de calibru mediu şi prin sistemul de lansare (din mişcare) a rachetei antitanc dirijată prin cablu „Follow on to TOW (FOTT) (P3I)”.Câteva companii au adoptat blindajul reactiv exploziv (ERA), ce-i drept, mai uşor. Oricum, aceasta este o îmbunătățire mai puțin acceptabilă, pentru că explozia fragmentelor de blindaj poate afecta soldații deja coborâți .

De asemenea, va fi prima dată când arme neletale vor fi integrate şi testate pe un astfel de vehicul. Aceste tehnologii reprezintă o adevărată artă în domeniile supraviețuirii, mobilității, posibilităților de antrenament, capacității de transport, comunicare, dar şi de distrugere. Vehiculului actual este incapabil să îndeplinească aceste cerințe.

Figura 3. *AIFV WITH SHARPSHOOTER TURRET*

Tehnologiile specifice de studiat includ: controlul digital, sistemele semisferice de supraviețuire, materiale compozite şi blindaje uşoare şi eficiente, conducere dirijată electronic, şenile uşoare dar rezistente, suspensii semiactive şi sistemul de lansare (din mişcare) a rachetei antitanc dirijate prin cablu „Follow on to TOW (FOTT) (P3I)”.

Deoarece nivelul atacului a crescut, nivelul de protecție prin blindaj a M.L.I. nu mai este suficient, fiind necesar să se apropie de cel al tancurilor. Adoptând în continuare configurația tradițională, cu turelă, tancurile nu şi-au redus dimensiunile, greutatea lor crescând continuu. Maşina de luptă a infanteriei va avea aceeaşi soartă în cazul în care va păstra aceeaşi configurație.

În ultima vreme, maşinile de luptă ale infanteriei au primit o nouă misiune, şi anume aceea de a înfrunta elicoptere de atac şi unități de arme întrunite, misiune în care vor colabora şi cu tancurile, ce urmează să fie modernizate pentru a trage lovituri antielicopter cu bătaie mai lungă.

În continuare se prezintă un exemplu al maşinilor de luptă ale infanteriei moderne creat conform standardelor NATO. Este vorba de „AIFV WITH SHARPSHOOTER TURRET”, deci un M.L.I. cu forma ascuțită a turelei la partea din față.

Vehiculul este blindat, toteren, amfibiu. Turela este dirijată şi controlată electric. El dispune de termoviziune atât ziua, cât şi noaptea. Armamentul principal este tunul stabilizat „Bushmaster” de calibru 25 mm cu o mitralieră jumelată de 7,62 mm, ce pot executa lovituri precise din mişcare.

Caracteristicile generale sunt:

- fiabilitate ridicată ;
- transportabil în aer (cel mai bine cu C-130);
- operabilitate deplină în toate condițiile vremii;
- mobilitate constanta pe toate tipurile de teren;
- capacitate pentru o grupă completă inclusiv armamentul;
- conducere simplă, întreținere si reparații uşoare;
- potențial ridicat pentru secolul 21;
- raport calitate – preț excelent ;
- standard NATO.

Caracteristici tehnico – tactice:

Armament

Armamentul principal.....	tunul M242 25 mm;
Armament secundar.....	mitralieră jumelată 7.62 mm;
Echipament de mascare.....	6 lansatoare de grenade fumigene;

Turela

Echipaj	1 (ochitor)
Control	electric/manual
- Rotire.....	360
- Ridicare/Coborâre	- 8° to +48°

Performanțe

Viteza maximă:	
- înainte.....	75 km/h
- înapoi.....	11 km/h
Viteza pe apă	6.3 km/h
Autonomie	490 km
Panta maximă	60 %
Panta maximă laterală	30 %
Escarpa.....	0.74 m
Lungimea şanțului peste care trece	1.83 m
Puterea specifică.....	21.42 cp / tona
Accelerația max.	21 seconds (0-48 km/h)
Consum.....	84.89 liters/100 km

Alte caracteristici

Echipaj	11
(incl. ochitor, mec. conductor şi comandant)	
Greutatea de luptă.....	14.008 kg
Lungimea	5.26 m

Înălțimea
- carcasei..... 2.01 m
- totală..... 2.88 m

Carcasa..... Aluminiu
Presiunea pe sol ..... 0.69 kg/cm^2
Capacitatea rezervoarelor ... 416 liters
Sistem NBC ..... standard
Aer condiționat ..... opțional

Capacitatea de supraviețuire a blindatelor

Încă de finele primului război mondial, blindatele s-au dovedit mijlocul tehnic capabil să asigure ofensiva trupelor terestre prin nimicirea adversarului şi prin ocuparea de teritorii în dispozitivul de lupte al acestuia.

Ca o reacție la caracteristicile ofensive ale blindatelor, a apărut o paletă extrem de diversă de arme antitanc purtate de vehicule de luptă, infanterişti, elicoptere şi avioane.

Poziționarea spațială a armamentului antiblindaj permite următoarea grupare:

- pe direcție orizontală acționează:
  - artileria cu tragere directă;
  - armamentul montat pe vehicule de luptă (tunuri, rachete);
- pe direcție verticală superioară:
  - tunurile şi rachetele de pe elicoptere şi avioane;
  - rachetele inteligente cu traiectorie verticală de atac;
- pe direcție verticală inferioară:
  - minele.

Acestei game diversificate de arme antiblindaj, vehiculele blindate le opun două categorii de protecție:

- **protecția indirectă**, având ca scop împiedicarea lovirii vehiculului de către proiectilul advers;
- **protecția directă**, având ca scop împiedicarea lovirii vehiculului în interiorul vehiculului.

La aceste tipuri principale de protecție se adaugă sistemele de limitare a efectelor pătrunderii proiectilului în interiorul vehiculului.

Capacitatea de supraviețuire cuprinde totalitatea capabilităților asigurate de sistemele de protecție ale unui vehicul pentru a preveni scoaterea din luptă a echipajului şi pentru a păstra capacitatea de luptă a autovehiculului.

Capacitatea de supraviețuire reprezintă unul dintre atributele de bază ale autovehiculelor militare de luptă, alături de:

- mobilitate;
- putere de foc;
- recunoaştere, comunicații, informații.

Între aceste patru atribute principale există o strânsă interdependenţă materializată printr-o intercondiţionare reciprocă. În cele ce urmează vor fi analizate pe scurt numai acele interdependenţe care cuprind şi capacitatea de supravieţuire.

Mobilitatea vehiculelor de luptă pe şenile depinde direct de masa vehiculului prin doi parametri sintetici (puterea specifică şi presiunea medie pe sol). Cu cât este mai mare puterea specifică şi cu cât este mai redusă presiunea medie pe sol, cu atât vehiculul se poate deplasa mai uşor în câmpul tactic. Pentru blindatele uşoare, cca 46% din greutatea totală a acestora este reprezentată de protecţie prin blindaj, astfel încât creşterea masei blindajelor (deci a protecţiei directe) determină scăderea mobilităţii tactice.

Diminuarea vitezei de deplasare oferă condiţii mai bune adversarului pentru observare, telemetrare şi ochire, crescând probabilitatea ca proiectilul să-şi atingă ţinta. Astfel, o mobilitate scăzută determină scăderea protecţiei indirecte şi deci a capacităţii de supravieţuire.

Rezultă că o capacitate de supravieţuire maximă se atinge în cazul realizării unui compromis raţional între nivelul protecţiei directe (al masei de blindaj) şi al mobilităţii.

Capacitatea de a executa rapid şi eficient foc asupra ţintelor inamice determină distrugerea potenţialelor surse de ameninţare mărind astfel capacitatea de supravieţuire. Totuşi, dotarea cu sisteme de armă de mare calibru conduce la creşterea masei autovehiculului şi deci la diminuarea capacităţii de supravieţuire. De asemenea, montarea unui tun de mare calibru şi a unei aparaturi de observare şi ochire de mare dimensiuni conduce la creşterea ariei transversale a vehiculului oferind o ţintă mai uşor de observat, ochit şi de lovit, ceea ce conduce la scăderea capacităţii de supravieţuire.

Sistemele eficiente C4I2 conduc la un schimb rapid de informaţii privind poziţionarea ţintelor şi prioritatea distrugerii lor, permiţând o mai rapidă cooperare între vehicule în timpul luptei, ceea ce măreşte şansa de supravieţuire pe câmpul de luptă.

RĂZBOIUL BAZAT PE REȚEA – UN NOU CONCEPT AL ACȚIUNILOR MILITARE MODERNE

Lt.col.prof.univ.dr. Ion ROCEANU

Network Centric Warfare it is a new concept developed by the USA and adopted by other countries in the same way or under other name, like as: Network Enabled Capabilities, Network Based Operations, Network Enabled Operations and others. The common sense of those concepts is represents by the using information and communications technology in the digital battlefield in order to increase the performance of weapons and fulfill the missions with small damages. One of most important aspects of NCW is command and control systems and OODA loop (Observation, Orientation, Decision and Action) and, obviously, cognitive processes of command and control, as coordination, cooperation, synchronization, speed of command, sharing information and others. This article shows some of them and their aspects in the future war.

I. Scurt istoric

Conceptul RBR – Război Bazat pe Rețea (NCW – Network Centric Warfare) a apărut pentru prima dată în mod public în anul 1998, odată cu lucrarea *"Network Centric Warfare: Its Origin and Future"* scrisă de către vice-amiralul Arthur K. Cebrowski şi John J. Garstka, director pentru concepții şi operații în cadrul biroului pentru transformarea forței al secretarului pentru apărare al SUA. Autorii nu avansează nici o definiție a acestui concept, denumindu-l ca fiind de fapt o nouă eră în arta războiului, bazată pe tehnologie. Totuşi, sunt subliniate unele dintre caracteristicile de bază:

- trecerea de la platformă la rețea;
- trecerea de la individual la parte a unui sistem;
- trecerea de la informație la cunoaştere.

În plus față de acestea apar alte două aspecte deosebit de importante care se vor dovedi ulterior, în conținutul altor lucrări de specialitate, ca fiind de esență: Speed of Command (viteza de comandă) şi Self- Synchronization (auto–sincronizarea).

În anul următor, 1999, John J. Garstka este coautor alături de alte nume recunoscute, David Alberts şi Frederick P. Stein din cadrul Programului de Cercetări pentru Comandă şi Control al Departamentului Apărării din

SUA, la cartea *"Network-centric Warfare, Developing and Leveraging Information Superiority"* (Războiul Bazat pe Rețea, dezvoltarea şi beneficiile superiorității informaționale). Se poate spune că această lucrare reprezintă piesa de bază în tot eşafodajul teoretic care s-a construit ulterior.

Cu această ocazie apare şi prima definiție dată RBR: „modalitate de a genera putere de luptă prin integrare într-o rețea informațională a senzorilor, decidenților şi executanților în scopul cunoaşterii spațiului luptei, măririi vitezei conducerii, accelerării ritmurilor operațiilor, intensificării efectelor letale, accentuării protecției şi realizării unui anumit grad de autosincronizare".

Şi totuşi, ideea de a dezvolta un concept al acțiunii militare bazat pe tehnologia informației şi comunicațiilor nu datează din 1998 ci cu ceva ani în urmă, prin 1994, când s-au enunțat principiile sistemelor C4I (Comandă şi Control, Computere, Comunicații şi Informații), ulterior C4ISTAR (ISTAR – informații, supraveghere, achiziția țintelor şi recunoaştere). În anul 1997 a apărut lucrarea „C4ISR Architecture Framework", sub egida Departamentului Apărării al SUA, în care se regăsesc aproape toate elementele cuprinse în RBR, în principal ideea de a utiliza rețeaua sau rețelele interconectate pentru a obține şi exploata supremația informațională într-un spațiu de luptă.

Se poate afirma că între conceptele C4I şi NCW este o strânsă legătură, care poate fi esențializată prin ideea că în timp ce sistemele de tipul C4I permit obținerea superiorității informaționale, NCW aduce elementele doctrinare şi acționale din zona cognitivă în scopul valorificării acestei superiorități.

Din acest motiv avem toate atuurile pentru a afirma că RBR nu este altceva decât un concept prin care se încearcă fundamentarea utilizării eficiente a tehnologiei în domeniul militar în scopul de a modifica în sens pozitiv parametrii legilor luptei armate, care în principiu rămân neschimbați.

Abordarea teoretică diferită a modului de utilizare a tehnologiei în domeniul militar, în mod deosebit a rețelisticii, demonstrează că teoreticienii militari din multe țări au înțeles perfect rolul tehnologiei informației şi comunicațiilor în acțiunea militară a secolului XXI, dar au încercat să croiască strategii pe specificul național, în conformitate cu doctrina şi misiunile specifice ale țărilor lor. Astfel, se poate observa că nici o altă țară din lume nu abordează acest concept ca pe o strategie de securitate națională extinsă la nivel global, aşa cum se regăseşte în documentele SUA şi parțial în cele din cadrul NATO. Este aproape imposibil ca fiecare țară să-şi dezvolte propria rețea de asemenea anvergură încât să cuprindă tot globul şi să se poată concentra ulterior pe o anumită zonă, acolo unde se duc acțiuni de luptă. De un asemenea efort sunt capabile doar marile puteri tehnologice ale lumii, în special SUA şi poate întrucâtva NATO. Din acest motiv consider că pentru România este deja prea mult preluarea necritică şi neadaptată a conceptului american. În fond nu denumirea este cea care generează discuții, ci modalitatea prin care sunt dezvoltate teorii în cadrul conceptului care pot fi aplicabile în armata română.

II. Conținut şi noțiuni asociate

Conceptul RBR propune abordarea pe domenii a spațiului de luptă, fiecare cu conținut şi elemente proprii, interconectate între ele, care să conducă în final la o înțelegere unitară a situației, decizie în condiții de risc minim şi acțiune convergentă. Cele trei domenii sunt: fizic, informațional şi cognitiv.

Indiferent de cine a dezvoltat, particularizat sau interpretat conceptul, pot fi extrase câteva dintre elementele comune, care de fapt reprezintă esența demersului de a pune în centru rețeaua, care la rândul este său este constituită din trei grile, sau planuri ierarhice: grila senzorilor, grila informațională şi grila acțională. Această rețea este distribuită, sau mai bine spus are conexiuni, în cele trei domenii enunțate mai sus.

Esența acestui concept poate fi exprimată prin patru cuvinte: mobilitate, conectivitate, cunoaştere şi precizie. Iar acestea sunt materializate prin definirea unor noțiuni asociate, specifice sau mai degrabă generate de conceptul RBR:

- operații bazate pe efecte (effects-based operations);
- planificarea bazată pe efecte (effects-based planning);
- imaginea operațională comună (common operational picture);
- autosincronizarea (self –syncronisation);
- viteza de reacție (comandă) (speed of commnad);

Toate acestea reprezintă în sine elemente care vor caracteriza acțiunile militare ale secolului XXI, dar cele mai relevante şi cu un impact imediat sunt ultimele trei, de altfel ele fiind şi interdependente.

Imaginea operațională comună presupune existența unei baze de date organizate ca un centru de cunoştințe (knowledge centre) care prelucrează toate datele provenite de la rețeaua de senzori şi permite furnizarea de informații utile despre inamic, trupe proprii şi mediu în mod unitar, permițând astfel ca toți cei care au dreptul să consulte acest centru să aibă aceleaşi informații, în timp real şi în locurile unde se află. În acest fel se presupune că vor fi eliminate neînțelegerile sau interpretarea diferențiată şi eronată a unor date preliminare, conducând totodată la: economia de forțe, reducerea timpului de reacție şi creşterea preciziei. Dar cea mai importantă influență o va avea asupra coordonării şi sincronizării forțelor şi acțiunilor.

Autosincronizarea constituie modalitatea de interacțiune a două sau mai multe entități. Ea poate căpăta forme multiple în spațiul luptei, dar RBR îi scoate în evidență potențialul deosebit pentru rezolvarea unor situații din domeniul logisticii, în sprijinul cu foc, sprijinul aerian nemijlocit, în general în misiuni unde se cer soluții imediate. Sunt misiuni complexe, cu riscuri pentru trupele proprii, executate de regulă într-un mediu dinamic. Oportunitățile RBR pentru atingerea omniscienței forțelor oferă soluții noi pentru executarea unor asemenea misiuni, ajungându-se până la acțiuni autonome ori autoasumarea unor misiuni.

Viteza comenzii este o caracteristică proprie tuturor acțiunilor de comandă-control, organizații şi sisteme. Ea exprimă timpul necesar pentru a identifica şi recunoaşte o situație (ori schimbările unei situații), a identifica opțiunile şi capabilitățile, a selecta un curs al acțiunilor potrivit şi a-l exprima în ordine şi planuri. Atât timp cât cursul acțiunilor rămâne în cadrul proiectat planul rămâne valabil. Replanificarea este mare consumatoare de timp şi energie. Omnisciența pe care RBR o face posibilă poate modifica radical situația. Practic, viteza sporită a comenzii oferă posibilitatea câştigării şi menținerii inițiativei şi devansării inamicului.

Esența vitezei comenzii este reprezentată de tendința de a reduce ciclul OODA (Observare, Orientare, Decizie, Reacție).

În lucrarea, „Understanding Information Warfare", scrisă de David S. Alberts, John J.Garstka, Richard E. Hayes, David A. Signori şi apărută în anul 2001, sunt evidențiate pe larg toate componentele care concură la acest deziderat, din toate cele trei domenii ale RBR.

Se subliniază, dar fără a fi enunțat explicit, că RBR îşi propune să exploateze nivelul superior al procesării datelor şi anume cunoaşterea. Se vorbeşte pentru prima dată despre:

- difuzarea cunoştințelor (sharing of knowledge);
- conştientizarea (înțelegerea uniformă) a spațiului de luptă (Battlespace awareness).

III. Abordări în plan internațional

Pe lângă o lungă listă de elemente comune între diferitele abordări ale conceptului sunt şi deosebiri, unele chiar fundamentale.

Astfel, armata canadiană consideră că NCW nu abordează îndeajuns aspectele legate de operațiile militare altele decât războiul şi că în acest moment pune un prea mare accent pe tehnologii de tip COTS (Commercial of the self – tehnologii dezvoltate în domeniile civile) şi că vizează un spațiu mult prea mare (Global Information Grid – Grila informațională globală). Din aceste motive şi nu numai, teoreticienii militari canadieni au dezvoltat propriul concept *operații facilitate de rețea* (Network Enabled Operations), care în esență se referă la o modalitate de a conduce operațiile plecând de la o intenție comună, descentralizarea deciziei şi difuzarea informației utile, permise de o cultură, tehnologie şi practică comune.

Marea Britanie a dezvoltat conceptul *posibilități facilitate de rețea* (Network Enabled Capability). În lucrarea „Networked Enabled Capability An Introduction" realizată în cadrul Ministerului Apărării, sub coordonarea directorului pentru doctrine şi concepții, conceptul este definit ca fiind modalitatea prin care se realizează o integrare coerentă şi eficientă a senzorilor, armelor, decidenților şi logisticii pentru a permite efecte rapide şi precise.

În Suedia, conceptul a fost abordat sub denumirea de apărare bazată pe rețea (Network Based Defence) şi se pune accentul în mod deosebit pe posibilitățile de a fi interoperabili în cadrul unei viitoare coaliții, pentru participarea la operații militare defensive sau în cadrul operațiilor altele de cât războiul. Se consideră că principalul beneficiu la dezvoltării şi aplicării acestui concept în armata suedeză va fi restructurarea forțelor armate pentru a deveni mai mobile, mai informate, mai eficiente dar în mod deosebit este aplicabil pentru structuri de forțe mici, cel mult pentru niveluri de două sau trei stele.

IV. Conceptul de rețea în NATO

NATO a adoptat termenul de *Posibilități Facilitate de Rețea* (NATO Network Enabled Capability–NNEC) şi a inițiat un program de fundamentare şi dezvoltare a conceptului. Protocolul a fost semnat la 13 noiembrie 2003 de către 10 țări (Canada, Franța, Germania, Italia, Olanda, Norvegia, Turcia, Spania, Marea Britanie şi SUA). Studiul va fi coordonat de către Agenția pentru Comandă, Control şi Colaborare din cadrul NATO (NC3A) şi va costa 1350000 EURO pe o durată de aproximativ 2 ani.

În baza acestui protocol între 29-30 noiembrie 2003 a avut loc la Norfolk, la sediul Comandamentului Aliat pentru Transformare, prima conferință pe această temă, la care au participat diferite personalități din țările membre NATO semnatare ale protocolului dar şi din celelalte țări, printre care şi România. Cu această ocazie a fost lansat şi documentul NATO „Viziunea strategică – provocarea militară" (Strategic Vision: The Military Challenge), în care se vorbeşte clar despre punerea în practică a acestui concept. Sunt enunțate noile tendințe şi caracteristici privind operațiile militare viitoare: operații bazate pe efecte, superioritate decizională, efecte coerente, planificare bazată pe efecte etc. La final reprezentanții țărilor au avut de răspuns la şase întrebări:

- Care sunt preocupările şi intențiile naționale privind conceptul?
- În ce interval de timp se consideră că se va ajunge la clarificări şi la atingerea scopurilor propuse?
- Care va fi rolul NATO în susținerea efortului național?
- Care ar trebui să fie nivelul intențiilor în cadrul NATO privind acest concept?
- Ce competențe specifice naționale posedă fiecare țară în măsură să participe la efortul în acest sens din cadrul NATO?
- Sunt dispuse țările respective să împartă experiența câştigată şi cu ceilalți membri NATO?

Răspunsurile date sunt deosebit de interesante, dar vom puncta doar unele concluzii:

- în marea lor majoritate reprezentanții țărilor participante au răspuns că au preocupări pe această linie, dar cu puține excepții au afirmat că nu au în acest moment rezultate clare;

- se va continua studiul, dar este mult mai important dacă efortul acesta va fi coordonat de către NATO, atât pe plan teoretic, cât şi material dacă este nevoie, dar şi pe linia informării reciproce. Reprezentantul Franţei a propus organizarea anuală a unei astfel de conferinţe;

- toţi au punctat rolul NATO în coordonarea aspectelor tehnice prin emiterea de standarde de interoperabilitate;

- este necesar ca toate acţiunile privind transformarea alianţei şi pregătirea operaţiilor militare să aibă în vedere dezvoltarea acestui concept.

După cum se ştie, summitul de la Praga a reprezentat pentru România un moment crucial în istoria sa, dar de asemenea acest summit a reprezentat o cotitură radicală şi în existenţa NATO, incluzând aici cel puţin două aspecte majore:

- s-au pus bazele transformării Alianţei, care a vizat în primul rând structurile de comandă, tocmai în ideea de a crea eficienţă şi flexibilitate;

- s-a convenit crearea unei structuri de forţe cu o mobilitate şi o capacitate de luptă ridicate, NRF (NATO Response Force – Forţa de Răspuns NATO).

Aceste acţiuni concrete sunt interpretate şi argumentate de analiştii militari ca fiind rezultatul adoptării, deocamdată tacite, a conceptului NNEC.

În plus faţă de aceste două acţiuni mult mai cunoscute, au mai avut loc câteva evenimente interesante şi care confirmă teoria de mai sus:

- s-a lansat programul SATCOM V (Satellite Communications Phase V), care v-a acoperi mult mai bine cerinţele de comunicaţii ale Alianţei pe o suprafaţă a globului mult mai mare;

- a fost pusă în practică teoria privind modularizarea sistemelor de comunicaţii şi informatice, prin crearea Modulului de Comunicaţii Dislocabil (DCM – Deployble Communications Module), care permite asigurarea minimului de cerinţe de comunicaţii ale unui eşalon de nivel tactic, dar totodată este capabil de interconectare în cadrul unei reţele globale în timp foarte scurt. Mai mult acest tip de modul este constituit respectând toate normele de standardizare şi regulile de interoperabilitate impuse de NATO;

- au fost definitivate standardele de comunicaţii pentru legătura pe 16 Kbit/s, specifice canalelor radio. Acestea vor permite transferul datelor şi informaţiilor prin radio, în formate standardizate, beneficiind totodată de mobilitate ridicată şi posibilitatea ataşării diferitelor interfeţe pentru senzori;

- începând cu 2002 a fost declanşat procesul de transformare a sistemului de comunicaţii şi informatic NATO, NICS (NATO Integrated Communications System), pentru a putea deveni o reţea de servicii şi nu o reţea de echipamente. În plus, se doreşte integrarea sistemelor specifice marinei şi aviaţiei, tocmai în ideea de a putea permite realizarea dezideratului de *Imagine Operaţională Comună*.

V. Concluzii şi direcţii de acţiune

Din toate studiile apărute până în acest moment, la care am avut acces, reies câteva concluzii deosebit de interesante:

- RBR este în acest moment mai mult un deziderat, o operă a teoreticienilor, decât o realitate (autorii numesc acest lucru „state of mind”); totuşi, anumite acţiuni concrete care au avut loc în ultima perioada confirmă ideea unora că unele dintre principiile RBR sunt deja puse în practică;
- RBR este mai degrabă o exploatare a ceea ce se numeşte „conexiuni multiple” şi nu este vorba despre reţele tehnologice; (networking more than network);
- dacă sistemele de tip C4I au drept scop obţinerea superiorităţii informaţionale, RBR îşi propune să valorifice eficient această stare;
- RBR propune trecerea de la masarea forţelor la eficientizarea loviturilor; de la planificarea de răspuns la planificarea de anticipare; de la coordonare la autosincronizare.

Nu avem în acest moment date din care să reiasă că acest concept a început să fie studiat deja în instituţii militare de învăţământ, dar din informaţiile pe care le-am putut culege de pe paginile de Internet ale unora dintre astfel de instituţii am observat că sunt studiate noţiuni precum: operaţii bazate pe efecte, planificare bazată pe efecte, managementul cunoştinţelor în comandă şi control etc.

Considerăm că şi aici în cadrul Facultăţii de Comandă şi Stat Major ar trebui să acordăm mai multă atenţie planificării şi conducerii acţiunilor militare, cu accent pe interoperabilitatea procedurală descrisă de către documentele NATO. Totodată, credem că este momentul să studiem cu mai multă atenţie operaţiile de răspuns la criză şi să trecem puţin dincolo de liniile de despărţire şi aliniamente accentuând mai mult aspectele cognitive şi informaţionale ale progresului de planificare.

Stadiul în care se găseşte studiul şi dezvoltarea conceptului RBR ne obligă la o mai largă deschidere în ceea ce înseamnă operaţiile militare din secolul XXI.

COMPONENTA DE GENIU ÎN ACȚIUNILE MILITARE DESFĂŞURATE DE FORȚELE AERIENE ÎN RĂZBOIUL MODERN

Gl.bg.(r) dr. Petre GRECU
Mr. Viorel BARBU

In this dissertation, we decided to briefly approach the main aspects of the engineer aspects in military actions developed by the Air Forces with emphasis on air and surface-to-air units.

Probleme generale

Lupta modernă aduce în prim-plan ca factor important, decisiv pentru obținerea succesului, asigurarea multilaterală a acțiunilor militare şi protecția trupelor. Acestui factor i se circumscrie şi componenta genistică, căreia teoreticienii militari îi acordă un rol aparte în luptă şi operație. Deosebit de complexă prin multitudinea de misiuni şi caracterul preponderent tehnic al acestora, componenta genistică capătă aspecte particulare semnificative pentru acțiunile militare ale Forțelor Aeriene, din acest punct de vedere, ea reprezintă un subsistem distinct care trebuie să valorifice în avantajul acțiunilor forțelor luptătoare atât condițiile naturale ale spațiului geoclimatic, cât mai ales elementele de infrastructură ale acestuia: localități, rețele de comunicații, resursele tehnico-materiale şi în mod deosebit lucrările cu caracter special de pregătire a teritoriului pentru apărare.

În opinia noastră, în acțiunile militare desfăşurate de Forțele Aeriene, componenta genistică se subdivide în două elemente importante: protecția genistică şi sprijinul de geniu pentru luptă.

Protecția genistică vizează lucrările genistice simple care nu necesită un grad sporit de tehnicitate şi se execută de trupele de toate armele din cadrul Forțelor Aeriene.

Sprijinul de geniu pentru luptă presupune, în esență, planificarea şi realizarea unor lucrări genistice complexe, de mare volum şi care cer o specificitate deosebită, acesta fiind asigurat de structurile (subunitate, unitate) de geniu şi/sau geniu-aviație.

Scopul general al componentei genistice în acțiunile militare ale Forțelor Aeriene este acela de a crea condițiile favorabile menținerii

capacității de luptă a aviației şi apărării antiaeriene, a intrării în luptă la timp şi cu eficacitate maximă a elementelor luptătoare şi asigurării unei protecții corespunzătoare dispozitivelor acționale (operative, de luptă).

Din această perspectivă, misiunile componentei genistice în acțiunile Forțelor Aeriene sunt:

- cercetarea de geniu a terenului;
- executarea lucrărilor de fortificații în cadrul dispozitivului operativ şi la Centrele de Comandă (punctele de conducere);
- construcția, întreținerea şi refacerea aerodromurilor şi terenurilor de aterizare;
- amenajarea şi întreținerea drumurilor şi trecerilor;
- executarea măsurilor genistice pentru protecția personalului şi a tehnicii împotriva armelor de distrugere în masă, a mijloacelor incendiare şi lichidarea urmărilor întrebuințării acestora de către inamic;
- verificarea şi asanarea aerodromurilor şi terenurilor de muniții rămase neexplodate, pregătirea pentru distrugere a unor obiective din dispozitivul operativ;
- executarea lucrărilor genistice de mascare;
- executarea lucrărilor genistice pentru paza şi apărarea aerodromurilor, pozițiilor de tragere cu rachete antiaeriene, punctelor de comandă şi raioanelor de dispunere a subunităților de radiolocație şi logistice;
- amenajarea şi deservirea punctelor de aprovizionare cu apă;
- asigurarea materială şi tehnică de geniu.

La realizarea misiunilor genistice în acțiunile militare ale Forțelor Aeriene participă următoarele categorii de forțe şi mijloace:

- forțele şi mijloacele specializate din subordinea directă a Statului Major al Forțelor Aeriene (subunitățile şi unitate de geniu-aviație);
- forțele şi mijloacele specializate şi nespecializate din structura bazelor aeriene şi al brigăzii de rachete antiaeriene sol-aer;
- subunități de geniu-aviație, pionieri, construcții drumuri şi de mascare, primite în întărire sau sprijin de la eşalonul superior;
- forțe şi mijloace de geniu/construcții din Sistemul Național de Apărare – subunități de drumuri, mijloace mecanizate de săpat de mare randament din cadrul regiilor autonome sau societăților de construcții etc.).

Conducerea forțelor care participă la executarea misiunilor genistice în acțiunile militare desfăşurate de Forțele Aeriene reprezintă, în opinia noastră un modul/subansamblu important şi de bază al conducerii componentei genistice, subsistem al conducerii de ansamblu/generală a operației aeriene.

Această activitate cuprinde, în opinia noastră, cel puțin trei aspecte:

a) conducerea subunităților de geniu-aviație şi construcții pentru realizarea sprijinului genistic necesar acțiunii forțelor luptătoare – cu prioritate;

b) asigurarea de consultanță (îndrumare) unităților şi subunităților luptătoare – aviație, apărare antiaeriană, radiolocație – pentru executarea lucrărilor genistice specifice acțiunilor acestora;

c) coordonarea şi îndrumarea forțelor de pază, logistice, arme pentru executarea lucrărilor auxiliare de protecție şi apărare din cadrul bazelor şi aeriene şi raioanelor de acțiune a MU şi U de rachete AA.

În cadrul amenajării genistice a terenului o atenție deosebită trebuie acordată conducerii subunităților de geniu-aviație şi celor de construcții la dispoziția Forțelor Aeriene. Acestea, prin sprijin genistic, asigură lucrări de fortificații, baraje, drumuri, mascare şi de întreținere/construire a pistelor de decolare-aterizare.

În acest scop, o atenție deosebită se va acorda de către planificatorii militari şi experții pe linia armei geniu (geniu-aviație) următoarelor probleme:

- sprijinului genistic acordat de subunitățile de geniu-aviație la dispoziție marilor unități şi unităților de aviație, apărare antiaeriană, radiolocație, precum şi unităților şi subunităților de transmisiuni;
- mijloacelor de transmisiuni din cadrul bazei ce pot fi folosite de structurile de geniu pe timpul executării lucrărilor genistice în procesul de conducere;
- resurselor materiale şi de construcții la dispoziție şi modului de transport al acestora către beneficiari;
- colaborarea cu subunitățile şi formațiunile de construcții, în special pentru amenajarea şi întreținerea infrastructurii de aerodrom;
- participarea subunităților de geniu-aviație la asigurarea executării manevrei de forțe şi mijloace, în funcție de cerințele operației.

Privind etapizarea conducerii componentei genistice în acțiunile militare ale Forțelor Aeriene, evaluată prin prisma locului, rolului şi specificul acestor acțiuni, precum şi a perioadei de executare a lucrărilor genistice, putem distinge următoarele momente importante:

- conducerea amenajării genistice a terenului pe timp de pace şi în situații de criză;
- conducerea amenajării genistice a terenului pe timp de război, distingându-se două module care se condiționează şi completează reciproc, şi anume:

a) pe timpul pregătirii operației aeriene;

b) pe timpul ducerii operației aeriene.

Componenta genistică în acțiunile de luptă ale Bazei Aeriene

Componenta genistică în acțiunile militare desfăşurate de pe o Bază Aeriană constituie una din formele de asigurare specifice armelor şi cuprinde totalitatea măsurilor şi activităților pe linie genistică ce se iau în scopul:

• construirii şi menţinerii viabilităţii aerodromurilor, elidromurilor, terenurilor de aterizare, poziţiilor de tragere a artileriei şi rachetelor antiaeriene şi a poziţiilor staţiilor de radiolocaţie;

• sporirii protecţiei la sol a personalului, aeronavelor, tehnicii de artilerie şi rachete antiaeriene şi de radiolocaţie şi a materialelor existente în bază;

• protecţiei sistemului de conducere al bazei;

• creării condiţiilor favorabile pentru manevra la sol şi ducerea acţiunilor pentru apărarea aerodromurilor.

Misiunile componentei genistice în acţiunile militare desfăşurate de pe o bază aeriană, în toate formele de luptă, sunt:[72]

• organizarea şi executarea cercetării de geniu;

• construcţia, întreţinerea şi refacerea aerodromurilor, elidromurilor şi terenurilor de aterizare;

• executarea lucrărilor de fortificaţii pentru protecţia personalului, aeronavelor la sol, tehnicii de artilerie şi rachete antiaeriene şi radiolocaţie, precum şi a materialelor auxiliare;

• executarea barajelor de mine şi a barajelor neexplozive la aerodromuri, minarea şi distrugerea lor;

• amenajarea, refacerea şi întreţinerea drumurilor şi a căilor de acces;

• construcţia punctelor de comandă şi amenajarea genistică a locurilor pentru acestea;

• executarea lucrărilor genistice de mascare;

• executarea lucrărilor genistice pentru protecţia împotriva efectelor întrebuinţării armelor de distrugere în masă şi a mijloacelor incendiare, precum şi lichidarea efectelor întrebuinţării acestora;

• deminarea aerodromurilor şi a celorlalte obiective ale bazei, precum şi asanarea de bombe şi muniţii neexplodate;

• amenajarea şi deservirea punctelor de aprovizionare cu apă;

• aprovizionarea bazei cu materiale şi tehnică de geniu şi repararea acesteia.

Lucrările genistice necesare desfăşurării acţiunilor militare în cadrul unei Baze Aeriene pot fi clasificate astfel:

a) modular:

• specifice grupului/subunităţilor de luptă – aviaţia de vânătoare, vânătoare-bombardament, elicoptere, aviaţia de transport;

• destinate grupului/subunităţilor de asigurare de luptă – artileria şi rachetele antiaeriene, radiolocaţia, transmisiunile şi comunicaţiile, asigurare tehnică, geniu, protecţie N.B.C., pază etc.;

---

[72] Cf. Grecu P., Popescu S. *Protecţia genistică în operaţiile Forţelor Aeriene*, Editura Ars Docendi, Bucureşti, 2003, p. 93.

- necesare COBA – punctul de comandă, punctul meteorologic, punctul de dirijare a zborului etc.;
- destinate protecţiei sistemului logistic şi formaţiunilor de cazarmare.

b) pe subunităţi/arme:

- necesare pentru subunităţile de aviaţie;
- specifice subunităţilor de artilerie şi rachete antiaeriene;
- destinate subunităţilor de radiolocaţie;
- specifice subunităţilor de pază, protecţie şi din domeniul logistic;
- alte categorii de lucrări genistice.

Executarea lucrările genistice necesare pentru subunităţile de aviaţie – pot fi grupate cu prioritate astfel:

- specifice zonelor de dispersare a aeronavelor;
- necesare câmpului de zbor, în care infrastructura de aerodrom ocupă un loc primordial.

Într-o zonă de dispersare pentru o escadrilă se amenajează:

- pentru aeronave: 12÷18 adăposturi din valuri de pământ;
- pentru personal: 2÷9 adăposturi de tip îngropat/şanţuri-adăpost acoperite;
- pentru tehnica auxiliară: 6÷12 adăposturi;
- nişe şi adăposturi pentru muniţii, acroşaje etc.;
- locaşuri şi şanţuri de tragere pentru apărarea zonei.

Executarea lucrărilor genistice necesare subunităţilor de artilerie şi rachete antiaeriene – sunt condiţionate de calibrul şi tipul materialului cu care este înzestrată subunitatea – de regulă un divizion organizat pe baterii, având în structură acelaşi tip de tunuri, respectiv 37, 57, 100 mm sau mixte. De regulă, poziţiile acestora se amenajează complet cu lucrări permanente, din beton armat.

Lucrările permanente pentru aceste subunităţi cuprind: amplasamente pentru tehnica de foc, îngropate sau în umplutură, însă cu posibilităţi de executare a focului, inclusiv terestru şi circular; nişe din beton, îngropate şi asigurate cu muniţia piesei; adăpost de tip îngropat pentru servanţi; locaşuri pentru observare; locaşuri pentru comandantul plutonului de tragere; locaş pentru aparatul central; amplasamente pentru radiolocatorul de tragere, pentru radiolocatorul de cercetare şi pentru punctul de comandă al bateriei (în funcţie de complexul cu care este dotată bateria); lucrări pentru protecţia depozitului de muniţii al bateriei şi mijloacelor de transport; locaşuri şi şanţuri de tragere pentru siguranţa nemijlocită; drumuri de acces; lucrări de mascare; împrejmuiri.

În cazul când pe un aerodrom nu au fost dislocate astfel de subunităţi din timp de pace sau din perioada pregătirii acţiunilor de luptă şi nu au fost amenajate poziţii pentru acestea, amenajarea se va face de către efectivul subunităţii de artilerie şi rachete antiaeriene, realizându-se un minim de

lucrări: amplasamente pentru tehnica de foc cu nişe şi şanţuri-adăpost descoperite pentru servanţi şi lucrări de protecţie în săpătură, descoperite, pentru celelalte mijloace ale subunităţii.

Pe timpul ducerii acţiunilor de luptă, refacerea lucrărilor se va realiza cu efective şi mijloace proprii.

Executarea lucrărilor genistice necesare subunităţilor de radiolocaţie se planifică şi se execută în funcţie de cantitatea şi tipul mijloacelor de care dispune atât batalionul/compania de radiolocaţie aflată în perimetrul de dislocare a bazei aeriene, cât şi companiile de radiolocaţie aflate în subordinea acesteia.

În principiu, aceste lucrări constau în: adăposturi şi movile pentru fiecare staţie de radiolocaţie – „P-37”, „P-14”, „P-18”, „PRV-13” etc. (volumul total de săpătură fiind de aproximativ 10.000÷11.000 m^3); adăposturi pentru autospecialele din completele staţiilor şi pentru celelalte mijloace auto şi grupuri electrogene (în principiu 15 adăposturi cu un volum de săpătură de aproximativ 800÷1.000 m^3); 2÷3 adăposturi pentru conducerea acţiunilor în cadrul Centrului Comandă Raport al bazei aeriene (volumul lucrărilor de săpătură fiind de aproximativ 260÷390 m^3); 4÷8 şanţuri de tragere de grupă; 1÷5 km drumuri; împrejmuiri, baraje, obstacole.

Componenta genistică în acţiunile de luptă ale bazelor de luptă a rachetelor sol-aer

Protecţia genistică a acţiunilor de luptă ale marilor unităţi şi unităţilor de rachete antiaeriene sol-aer reprezintă o parte componentă a măsurilor de asigurare şi de protecţie a acestora şi cuprinde totalitatea măsurilor, misiunilor şi lucrărilor genistice, precum şi activităţile de conducere executate într-o concepţie unitară, în scopul menţinerii stabilităţii şi viabilităţii dispozitivului de luptă realizat din timp de pace, executării manevrei de forţe şi mijloace în vederea ocupării în timp scurt şi în ascuns a noi poziţii de tragere de bază şi rezervă, concomitent cu activarea celor false, precum şi pentru sporirea gradului de protecţie şi mascare a personalului şi tehnicii de luptă.

Având în vedere complexitatea deosebită a misiunilor şi volumul mare al lucrărilor genistice ce trebuie executate în dispozitivele de luptă ale M.U. (unităţilor) de rachete sol-aer, care impune planificarea şi executarea lor pe urgenţe, atât în timp de pace, cât şi în situaţii de criză şi război, apreciem că misiunile protecţiei genistice în acest caz pot fi grupate, în deplină concordanţă cu doctrina operaţională a Forţelor Aeriene, în:

a) misiuni la pace:

- executarea lucrărilor de fortificaţii pentru amenajarea poziţiilor de tragere de bază şi Centrelor de Comandă Raport (puncte de comandă);
- executarea lucrărilor de amenajare şi întreţinere a reţelei de drumuri;
- executarea lucrărilor genistice pentru apărarea nemijlocită;

- executarea parţială a lucrărilor de fortificaţii în raioanele şi poziţiile de tragere de rezervă;
- executarea permanentă a lucrărilor genistice de mascare;

b) misiuni în situaţii de criză şi război:

- cercetarea de geniu a terenului;
- verificarea la minare şi deminare a raioanelor de acţiune;
- executarea barajelor genistice pentru protecţia dispozitivelor proprii;
- realizarea şi completarea lucrărilor genistice de mascare;
- amenajarea şi deservirea punctelor de asigurare cu apă;
- prevenirea şi înlăturarea urmărilor întrebuinţării armelor de distrugere în masă şi a mijloacelor incendiare;
- executarea lucrărilor genistice pentru apărarea nemijlocită;
- executarea şi completarea lucrărilor de fortificaţii pentru amenajarea poziţiilor de tragere de rezervă, a raioanelor de dispunere şi a Centrelor de Comandă Raport (puncte de comandă);
- executarea şi completarea lucrărilor de amenajare şi întreţinere a drumurilor către şi dinspre poziţiile de manevră/rezervă.

Cercetarea de geniu a terenului se execută în cadrul sistemului de cercetare organizat la nivelul Forţelor Aeriene şi are drept scop procurarea de date şi informaţii despre: caracteristicile terenului (proprietăţile de protecţie şi de mascare a diferitelor raioane din teren) şi a condiţiilor pentru amenajarea cât mai avantajoasă a poziţiilor de tragere, punctelor de comandă şi a altor elemente ale dispozitivului de luptă; starea comunicaţiilor, lucrărilor de artă, punctelor obligatorii de trecere, posibilităţilor de amenajare a unor variante de ocolire, accesibilitatea terenului în afara drumurilor şi modul cum influenţează acestea executarea manevrei de forţe şi mijloace pentru ocuparea raionului acţiunilor de luptă; existenţa, starea şi posibilităţile de folosire a surselor de asigurare cu apă; efectele loviturilor executate de către inamic asupra lucrărilor genistice şi posibilităţile de refacere a acestora; sursele de tehnică şi materiale de construcţie existente în zonă şi posibilităţile utilizării acestora la executarea unor lucrări genistice.

Alte date mai pot fi obţinute de la organele locale din zona de dislocare a unităţii sau prin studiul materialelor monografice existente la nivelul structurilor luptătoare. Accentul deosebit va trebui pus pe date referitoare la: starea drumurilor pe care urmează a se executa deplasarea în vederea ocupării unor noi poziţii; posibilităţile de intrare/ieşire din aceste poziţii; proprietăţile naturale de protecţie şi mascare oferite de teren în raioanele de acţiune; posibilităţile de folosire a unor materiale din zonă pentru construcţia sau consolidarea unor treceri, punctelor de comandă şi amenajarea celorlalte elemente ale dispozitivului de luptă.

Cercetarea de geniu se planifică la nivelul statului major al MU/U şi se execută de subunităţi specializate (grupe de cercetare), precum şi de ofiţerul de geniu care participă în grupa de recunoaştere a comandantului MU/U de rachete.

Lucrările de fortificaţii constituie baza protecţiei genistice a acţiunilor unităţilor şi subunităţilor de rachete antiaeriene sol-aer, asigurând: întrebuinţarea cu maximă eficacitate a tehnicii de luptă; protecţia personalului, tehnicii de luptă, muniţiei şi materialelor împotriva efectelor tuturor categoriilor de armament folosite de inamic; conducerea în condiţii optime a acţiunilor de luptă.

Lucrările de fortificaţii din cadrul dispozitivului de luptă al MU/U de rachete antiaeriene sol-aer necesită un volum mare de lucrări, fapt pentru care acestea, în mare parte, se planifică şi execută din timp de pace pe baza unor planuri minuţios elaborate la nivel central.

Ordinea şi urgenţa executării acestor lucrări trebuie astfel stabilită încât structurile luptătoare de rachete sol-aer să fie permanent gata de luptă. Configuraţia lucrărilor de fortificaţii şi gradul de dezvoltare al acestora depind de: caracterul acţiunilor desfăşurate de către inamic; misiunea şi starea unităţii; timpul, forţele şi mijloacele la dispoziţie; condiţiile spaţiului geoclimatic (relief, anotimp, stare a vremii).

În principiu, lucrările de fortificaţii în cadrul dispozitivului de luptă al M.U./U. de rachete antiaeriene cuprind lucrări destinate divizioanelor de rachete antiaeriene şi subunităţilor de radiolocaţie la care se mai adaugă cele pentru Centrul Comandă Raport (punctul de comandă) al comandamentului brigăzii/regimentului de rachete antiaeriene sol-aer.

Din punct de vedere structural, în dispozitivul de luptă al divizioanelor de rachete sol-aer lucrările genistice se execută pentru: punctele de comandă; poziţiile de tragere ale bateriilor de rachete antiaeriene sol-aer; raioanele de dispunere a mijloacelor de cercetare şi radiolocaţie; mascarea elementelor de dispozitiv; apărarea nemijlocită; forţele de sprijin şi logistică.

Amenajarea şi întreţinerea drumurilor şi trecerilor peste obstacole constituie o necesitate de bază pentru organizarea şi dispunerea elementelor de dispozitiv. Acestea trebuie să ofere condiţii pentru: desfăşurarea şi intrarea rapidă şi în siguranţă a subunităţilor în raioanele de dispunere de bază; executarea manevrei de către divizioanele de rachete pentru ocuparea unor noi raioane de tragere; executarea neîntreruptă a aprovizionărilor şi evacuărilor.

Pentru asigurarea desfăşurării şi intrării în poziţiile de tragere ale divizioanelor de rachete antiaeriene sol-aer se pot folosi drumurile existente în raionul de acţiune al MU/U, completate la nevoie cu drumuri de coloană, variante de ocolire şi treceri.

O atenţie deosebită trebuie acordată deplasării în teren muntos-împădurit, la străbaterea porţiunilor de teren mlăştinos, în teren cu lucrări de hidroameliorații şi treceri peste cursurile de apă sau alte obstacole, prin

angajarea din timp a forțelor şi mijloacelor pentru refacerea trecerilor avariate sau distruse.

Mascarea forțelor şi mijloacelor în dispozitivul de luptă are conotații deosebite în condițiile folosirii de către majoritatea armatelor moderne a unei aparaturi şi tehnici tot mai performante de cercetare şi descoperire în câmpul tactic.

În aceste condiții, mascarea are un dublu scop, pe de o parte trebuie să permită ascunderea acțiunilor mijloacelor şi forțelor proprii, iar pe de altă parte să creeze condițiile necesare inducerii în eroare a inamicului.

Obiectivele cele mai importante care trebuie să fie mascate sunt: pozițiile rampelor de lansare; pozițiile punctelor de comandă; căile de acces; pozițiile subunităților radiotehnice.

Având în vedere volumul mare de lucrări şi forțele necesare amenajării lucrărilor de mascare, apreciem că acestea trebuie executate din timp de pace, astfel încât în situații de criză şi război acestea urmând a fi completate.

În concluzie, apreciem că protecția genistică/sprijinul genistic în acțiunile militare desfăşurate de Forțele Aeriene reprezintă componenta de bază în asigurarea protecției şi sprijinului nemijlocit marilor şi unităților luptătoare, în special când acestea se găsesc în dispozitivele acționale.

ELEMENTE FUNDAMENTALE ALE RĂZBOIULUI INFORMAȚIONAL

Mr.instr. şef Valentin DRAGOMIRESCU

The information warfare impacts the most on the conflicts of the new century and millenium. It represents the full spectrum of the operations aimed to exploit, degrade, neutralize or destroy enemy's information while protecting and securing one's own information.

Elementele fundamentale ale războiului informațional sunt următoarele:

- războiul de comandă şi control;
- războiul bazat pe informații (intelligence);
- războiul electronic;
- războiul psihologic;
- războiul hacker-ilor.

Războiul bazat pe informații (Intelligence) constă în proiectarea, protecția şi anihilarea sistemelor care conțin suficiente cunoştințe pentru a domina un spațiu de conflict. La baza războiului bazat pe informații stau operațiile informaționale.

Operațiile informaționale (O.I.) – exploatează creşterea gradului de sofisticare, interconectarea tot mai accentuată şi dependența tot mai crescută față de tehnologia informației. Pentru obținerea unei strategii coerente de desfăşurare a operațiilor informaționale este necesară integrarea unui număr mare de instrumente şi activități foarte diferite prin natura lor. Sprijinul asigurat de infrastructura de comunicații şi de activitatea informativă (intelligence) are o importanță critică în desfăşurarea operațiilor informaționale.

Operațiile informaționale reprezintă acțiunile desfăşurate pentru afectarea informațiilor, a proceselor bazate şi orientate pe informații şi a sistemelor informaționale ale adversarului, concomitent cu protejarea propriilor informații, a propriilor procese bazate şi orientate pe informații şi a propriilor sisteme informaționale.

Scopul final al operațiilor informaționale îl reprezintă cucerirea şi menținerea *superiorității informaționale* asupra adversarului. Superioritatea

informațională reprezintă capacitatea de a colecta, prelucra şi disemina informațiile pe fluxuri informaționale neîntrerupte, concomitent cu împiedicarea adversarului de a îndeplini aceste funcții.

Operațiile informaționale pot fi folosite într-o mare diversitate de situații şi circumstanțe, pe întreaga gamă a acțiunilor militare şi non-militare. Impactul lor cel mai puternic se înregistrează atunci când vizează influențarea factorilor de decizie, pe timp de pace şi în fazele inițiale ale perioadelor de criză. Scopul inițial al operațiilor informaționale îl reprezintă menținerea păcii, dezamorsarea crizei şi descurajarea opțiunilor pentru declanşarea unui conflict.

Categoriile de *ținte vizate prin operațiile informaționale* sunt determinate de obiectivele urmărite şi de concepția generală de desfăşurare a acțiunilor. Asemenea ținte pot fi:

- *bazele de date* şi structura acestora, pentru determinarea vulnerabilităților şi elementelor cu caracter critic ale informațiilor, proceselor bazate şi orientate pe informații şi sistemelor informaționale ale adversarilor şi aliaților;
- un singur *element cheie al unei singure ținte* de importanță critică pentru adversar, a cărui afectare ar putea aduce maximum de succes;
- amenințarea din perspectiva operațiilor informaționale, care trebuie definită în termenii intenției, capacității şi oportunității unui anumit adversar de a afecta într-o manieră ostilă acele elemente ale mediului informațional propriu care sunt esențiale pentru atingerea obiectivelor propuse;
- comanda şi controlul rămân o țintă substanțială pentru operațiile informaționale; interconectarea sistemelor de comandă şi control prin comunicații comerciale reprezintă o adevărată provocare pentru operațiile informaționale.

Operațiile informaționale pot fi *ofensive* şi *defensive*. Ele pot fi desfăşurate la toate nivelurile războiului (strategic, operativ şi tactic), pentru îndeplinirea unor obiective de importanță strategică, operativă şi tactică (nu neapărat în cadrul unui război) şi pot constitui acțiunea principală, acțiunea cu rol de sprijin sau o fază din cadrul unei campanii sau operații.

Operațiile informaționale ofensive

Ținta principală a operațiilor informaționale ofensive o reprezintă procesele decizionale ale adversarului. Obiectivele operațiilor informaționale ofensive trebuie stabilite cu claritate, trebuie să sprijine obiectivele generale, naționale şi militare şi să dispună de o serie de indicatori de apreciere a succesului. Selectarea şi utilizarea anumitor capacități ofensive trebuie să se facă în concordanță cu situația existentă şi cu obiectivele urmărite. Activitățile şi capacitățile de bază şi cu rol de sprijin care pot fi integrate în scopul desfăşurării operațiilor informaționale ofensive sunt aceleaşi cu cele care, în mod tradițional, reprezintă elementele războiului de comandă şi control (Command and Control Warfare – C2W) şi anume:

- operațiile psihologice (Psychological Operations – PSYOP);
- securitatea operațiilor (Operations Security – OPSEC);
- inducerea în eroare (Military Deception – MD);
- războiul electronic (Electronic Warfare – EW);
- distrugerea fizică (Physical Attack/Destruction);
- atacarea rețelelor de calculatoare (Computer Network Attack);

Operațiile informaționale ofensive integrează diverse capacități şi activități pentru atingerea unui scop comun. Aceste acțiuni ofensive fac apel la acțiuni care vizează *modul de formare a percepțiilor*. Asemenea acțiuni sunt: PSYOP, OPSEC şi inducerea în eroare. De asemenea, în scopuri ofensive se pot folosi şi elemente cum sunt războiul electronic şi distrugerea fizică în scopul producerii unor *efecte sinergice* împotriva elementelor unui sistem informațional al adversarului.

Securitatea Operațiilor (OPSEC) contribuie la îndeplinirea obiectivelor operațiilor informaționale prin încetinirea parcurgerii de către adversar a ciclului decizional. OPSEC se concentrează asupra înțelegerii corecte a capacității factorilor de decizie ai adversarului de a realiza culegerea unor informații sigure, corecte şi oportune. OPSEC realizează interzicerea accesului adversarului la informații de importanță critică cu privire la posibilități şi intenții.

Operațiile psihologice (PSYOP) sunt destinate a transmite anumite informații şi indicații către exterior în scopul influențării atitudinilor, motivațiilor, raționamentelor şi în final a comportamentului altor guverne, organizații, grupuri şi indivizi. PSYOP se pot folosi la nivel strategic, operativ şi tactic. La nivel strategic, PSYOP pot lua forma unor poziții exprimate la nivel politic sau diplomatic, a unor comunicate, anunțuri, etc. La nivel operativ, PSYOP pot lua forma difuzării unor broşuri, manifeste, a unor emisiuni de radio şi TV, în scopul încurajării acțiunilor de dezertare, sabotare, predare necondiționată, afectare a moralului trupelor şi populației. La nivel tactic, PSYOP pot lua forma folosirii unor mijloace de inducere a unei stări de teamă, a unei atmosfere de disensiune în rândurile adversarului.

Inducerea în eroare vizează factorii de decizie prin afectarea proceselor şi sistemelor de culegere, analiză şi difuzare a informațiilor, desfăşurate de către adversar. Acest lucru presupune cunoaşterea detaliată a adversarului şi a proceselor sale decizionale. În formularea concepției cu privire la desfăşurarea acțiunilor de inducere în eroare, elementul principal îl constituie stabilirea modului în care comandantul ar dori ca adversarul să acționeze în anumite momente decisive ale confruntării. Aceste acțiuni de dorit ale adversarului vor deveni obiective ale acțiunilor de inducere în eroare.

Obiectivul principal este acela de a determina formarea unor percepții inexacte la nivelul factorilor de decizie ai adversarului. Inducerea în eroare

reprezintă o parte integrantă a planificării operațiilor întrunite. Planificarea inducerii în eroare se desfăşoară la toate nivelurile comenzii militare, motiv pentru care toate aceste planuri trebuie coordonate. Acțiunile de inducere în eroare depind de modul de desfăşurare a activității informative (intelligence) pentru identificarea celor mai potrivite ținte, pentru elaborarea unui scenariu credibil şi pentru aprecierea eficacității planului de inducere în eroare. Acțiunile de inducere în eroare reprezintă un instrument puternic, dar a cărui folosire presupune anumite costuri.

Atacul/distrugerea fizică se referă la folosirea mijloacelor de distrugere ca element component al efortului integrat reprezentat de operațiile informaționale.

Atacul rețelelor de calculatoare urmăreşte scoaterea din funcțiune, degradarea parametrilor de lucru, obținerea neautorizată a accesului la resursele sistemelor informatice şi la informațiile stocate în diferite formate şi pe diferite medii fizice care pot fi accesate prin rețelele de calculatoare.

Alte activități care pot contribui la obținerea acelui efect sinergic prin desfăşurarea de operații informaționale ofensive sunt: PA (*public affairs*) si CA (*civil affairs*), dar nu se limitează doar la acestea.

PA (*public affairs*) vizează următoarele:

- difuzarea de informații corecte şi oportune către auditoriul intern (propria organizație/structură) şi extern (publicul larg);
- informarea despre scopurile urmărite din punct de vedere militar în cadrul unei campanii sau al unei operații;
- satisfacerea nevoilor de informare ale auditoriului intern şi extern cu privire la cursul campaniei sau operației;
- informarea auditoriului intern sau extern cu privire la evoluțiile semnificative care îi pot afecta;
- crearea pentru comandantul forței întrunite a posibilității de a-l putea informa pe adversar cu privire la posibilitățile şi intențiile sale.

CA (*civil affairs*) reprezintă totalitatea activităților prin care comandanții militari stabilesc şi dezvoltă relații între forțele pe care le comandă şi autoritățile civile ori populația, resursele şi instituțiile din zonele amice, neutre sau inamice în care sunt desfăşurate aceste forțe.

Operațiile informaționale defensive **-** asigură gradul necesar de protejare şi apărare a informațiilor, a proceselor bazate şi orientate pe informații şi a sistemelor informaționale de care depind forțele în conducerea operațiilor şi în atingerea obiectivelor.

Operațiile informaționale defensive au următoarele componente:

- protecția mediului informațional;
- descoperirea atacurilor;
- restaurarea funcțiilor vitale ale capacităților informaționale;

- reacția la atacuri.

Acțiunile cu caracter ofensiv constituie o parte integrantă a procesului defensiv în sensul că ele pot descuraja adversarul în intenția sa de a recurge la desfăşurarea operațiilor informaționale ofensive.

Integrarea componentelor ofensive şi defensive ale operațiilor informaționale este esențială. Operațiile informaționale defensive integrează şi coordonează politicile, procedurile, acțiunile, personalul şi tehnologia în scopul protejării şi apărării informațiilor şi sistemelor informaționale.

Operațiile informaționale defensive sunt desfăşurate prin integrarea următoarelor activități:

- siguranța informațională (Information Assurance - IA);
- securitatea informațională (Information Security - INFOSEC);
- măsurile de securitate fizică (Physical Security);
- securitatea operațiilor (Operations Security - OPSEC);
- contrainducerea în eroare (Counterdeception);
- contrapropaganda (Counterpropaganda);
- contrainformațiile (Counterinformation);
- războiul electronic (Electronic Warfare - EW)
- operațiile informaționale speciale (Special Information Operations - SIO).

Siguranța informațională (IA) protejează şi apără informațiile şi sistemele informaționale prin asigurarea: disponibilității, integrității, autenticității, confidențialității şi imposibilității de a nega existența informațiilor. Ea include şi măsurile necesare pentru restabilirea funcțiilor vitale ale sistemelor informaționale prin încorporarea unor soluții de protecție, detecție şi reacție la atacuri. Siguranța informațională utilizează tehnologii şi proceduri de securitate, de control al accesului, de securizare a serverelor din cadrul rețelelor, precum şi software pentru descoperirea acțiunilor cu caracter intruziv.

Securitatea informațională (INFOSEC) reprezintă protecția şi apărarea informațiilor şi sistemelor informaționale împotriva accesului neautorizat, a modificării conținutului informațiilor aflate în faza de stocare, prelucrare sau transport şi pentru asigurarea accesului utilizatorilor autorizați către aceste informații. INFOSEC cuprinde acele măsuri destinate pentru descoperirea, informarea şi contracararea acestor tipuri de acțiuni.

Componentele INFOSEC sunt:

- securitatea echipamentelor de calcul (Computer Security - COMPUSEC)
- securitatea comunicațiilor (Communications Security - COMSEC).

COMPUSEC cuprinde acele măsuri şi elemente de control care asigură confidențialitatea, integritatea şi disponibilitatea informațiilor prelucrate şi stocate cu ajutorul calculatoarelor. Aceste măsuri includ proceduri şi

instrumente hardware şi software necesare pentru protejarea sistemelor informatice şi a informaţiilor stocate în cadrul acestora.

COMSEC cuprinde acele măsuri destinate împiedicării accesului neautorizat la informaţiile care pot fi preluate din liniile de telecomunicaţie, precum şi asigurarea autenticităţii corespondenţilor pe aceste linii. Aceste măsuri includ criptosecuritatea, securitatea în etapa de transmitere, securitatea emisiilor şi securitatea fizică a echipamentelor de comunicaţie.

Securitatea operaţiilor (OPSEC) reprezintă:

- identificarea propriilor informaţii de importanţă critică;
- analizarea acelor activităţi proprii care pot fi observate de către adversar, analizarea indicilor care ar putea fi corelaţi şi interpretaţi pentru a deduce informaţii de importanţă critică şi care să-ţi mai păstreze utilitatea şi oportunitatea;
- alegerea şi executarea acelor măsuri care să elimine sau să reducă la un nivel acceptabil vulnerabilităţile în faţa acţiunilor adversarilor.

Cea mai importantă caracteristică a OPSEC este aceea că ea constituie un proces şi nu o sumă de reguli şi instrucţiuni care să se aplice nediferenţiat de la o operaţie la alta.

Contrainducerea în eroare sprijină operaţiile informaţionale defensive prin eliminarea, neutralizarea sau diminuarea efectelor generate de acţiunile de inducere în eroare ale adversarului, sau prin exploatarea efectelor generate de acestea.

Contrapropaganda are ca scop demascarea încercărilor adversarului de a desfăşura acţiuni de propagandă şi a scopurilor acestora, în scopul protejării trupelor şi populaţiei.

Contrainformaţiile contribuie la desfăşurarea cu succes a operaţiilor informaţionale defensive prin furnizarea de informaţii şi prin desfăşurarea de activităţi care să protejeze informaţiile şi sistemele informaţionale proprii împotriva activităţii informative (intelligence) desfăşurată de către adversar.

Operaţiile informaţionale speciale sunt acele operaţii informaţionale care, prin natura, efectele, cerinţele de securitate şi riscurile asupra securităţii naţionale pe care le presupun, necesită proceduri speciale de aprobare şi modalităţi speciale de desfăşurare.

Sprijinirea operaţiilor informaţionale de către activitatea informativă (intelligence) are o importanţă esenţială în planificarea, executarea şi evaluarea rezultatelor operaţiilor informaţionale. Informaţiile şi analizele furnizate de către activitatea informativă (intelligence) trebuie să fie oportune, exacte, utilizabile, complete, relevante, obiective şi suficient de detaliate pentru satisfacerea cerinţelor specifice operaţiilor informaţionale. Pregătirea informativă a spaţiului confruntării este vitală pentru succesul operaţiilor informaţionale. Ea reprezintă un proces continuu în cazul operaţiilor informaţionale ofensive, desfăşurat pentru cunoaşterea detaliată a modului de

exploatare a informațiilor de către adversar, precum şi a sistemelor informaționale ale acestuia. Această pregătire necesită următoarele:

- cunoaşterea cerințelor tehnice ale unor numeroase sisteme informaționale;
- cunoaşterea influențelor de ordin politic, economic, social şi cultural;
- capacitatea de a realiza modele care să reprezinte spațiul confruntării şi țintele vizate, precum şi capacitatea de a sintetiza metode pentru stabilirea cursului acțiunilor;
- înțelegerea procesului decizional al adversarului;
- cunoaşterea în detaliu a elementelor biografice ale conducătorilor importanți ai adversarului, ale factorilor de decizie, ale consilierilor acestora, pentru a putea cunoaşte astfel motivațiile şi stilul de conducere;
- cunoaşterea influențelor de ordin geografic, atmosferic care se manifestă în cadrul zonei de responsabilitate asupra modului de desfăşurare a acțiunilor proprii şi ale adversarului;

Sprijinirea operațiilor informaționale de către activitatea informativă presupune identificarea surselor potențiale de informații şi a modului de obținere a accesului către acestea cu cât mai mult timp înainte de desfăşurarea operațiilor informaționale.

Procesul de culegere a informațiilor în scopul pregătirii şi desfăşurării operațiilor informaționale trebuie să includă toate sursele posibile de informații acoperite, deschise, comerciale, Internet, *HumInt* (Human Intelligence), *SigInt* (Signals Intelligence), *ElInt* (Electronic Intelligence), *NucInt* (Nuclear Intelligence) etc. Analiza, prelucrarea, corelarea şi diseminarea rapidă a acestor informații vor identifica informațiile relevante pentru planificarea şi desfăşurarea operațiilor informaționale.

Războiul electronic (EW) reprezintă totalitatea acțiunilor care presupun folosirea energiei electromagnetice pentru controlarea spectrului electromagnetic sau pentru atacarea adversarului în această dimensiune. Războiul electronic (EW) utilizează tehnologie electronică şi tehnici criptografice pentru dominația spațiului electromagnetic.

Principalele componente ale războiului electronic sunt:

- atacul electronic (EA-Electronic Attack);
- protecția electronică (EP-Electronic Protection);
- sprijinul electronic (ES-Electronic Support).

Atacul electronic reprezintă acțiunile destinate a ataca adversarul în scopul distrugerii, neutralizării sau degradării sistemelor electronice ale adversarului sau în scopul reducerii capacității acestuia de a utiliza în mod eficient spectrul electromagnetic.

Protecția electronică reprezintă acele acțiuni care vizează minimizarea efectelor utilizării de către adversari sau aliați a mijloacelor electromagnetice.

Sprijinul electronic contribuie la realizarea cu succes a avertizării prin descoperirea, identificarea şi localizarea surselor de energie electromagnetică ce pot constitui amenințări.

Războiul psihologic din perspectiva războiului informațional utilizează informația pentru a modifica atitudinile şi opțiunile amicilor, neutrilor şi adversarilor. La baza războiului psihologic stau operațiile psihologice.

Operațiile psihologice reprezintă un ansamblu de activități care au scopul de a modifica atitudinile şi comportamentele în aşa fel încât să fie afectată îndeplinirea obiectivelor politice şi militare.

Operațiile psihologice prezintă diferite fațete, pentru că nu se limitează la slăbirea moralului populației inamice, ci încearcă să întărească moralul populației proprii şi să câştige adeziunea populației considerate în principiu neutră, "populație" însemnând totalitatea indivizilor, atât civili cât şi militari.

Există diferite grupuri de indivizi susceptibili să facă obiectul unor acțiuni psihologice, într-un "evantai" amplu (de la soldatul inamic la soldatul propriu). Este logic să se considere că răspunsul căutat în atitudinile şi comportamentele diferitelor auditorii-obiectiv necesită campanii şi activități diferite la niveluri diferite, fiecare dintre ele fiind destinată unui auditoriu-obiectiv concret, toate coordonate. Este necesar să se stabilească diferite responsabilități în ceea ce priveşte planificarea şi executarea acestora.

Operațiile psihologice strategice - sunt activități care trebuie planificate şi executate din timp de pace asupra unor obiective civile şi militare, din propria țară sau din țările recunoscute ca agresoare, potențial agresoare sau neutre. Acest tip de activități trebuie să fie planificate şi coordonate la nivel ministerial, fiind necesară aprobarea guvernului mai ales dacă sunt dirijate împotriva unui auditoriu-obiectiv din afara frontierelor naționale.

Operațiile psihologice de pe câmpul de luptă - sunt activități planificate de la eşalonul operativ la cel tactic, îndreptate spre un obiectiv reprezentat de militari inamici şi de civili aflați sub controlul acestora. Planificarea se poate face din timp de pace. Activitățile respective încep după declanşarea ostilităților şi sunt încă o componentă a operațiilor. Ele sprijină realizarea obiectivului militar desemnat şefului eşalonului respectiv. Este necesară coordonarea strânsă cu obiectivele psihologice ale eşaloanelor superioare şi cu obiectivele cu caracter strategic.

Operațiile de consolidare psihologică - sunt activități a căror responsabilitate în ceea ce priveşte planificarea şi executarea nu se poate delimita în mod atât de clar precum în cazurile anterioare, întrucât se exercită asupra populației civile din zone aflate sub control propriu (deci poate fi vorba de responsabilitate națională, de responsabilitatea națiunii-gazdă sau a

comandamentului operațional). Dintre toate acestea, s-ar părea că activitățile psihologice de pe câmpul de lupta trezesc cel mai mare interes cadrelor de comandă.

Activități psihologice de pe câmpul de luptă

Pentru Sun Tzu era mai important să înfrângi un batalion inamic intact decât să-l nimiceşti. Unica formă de a realiza acest lucru era recurgerea la acțiunea psihologica, cu avantajul ca se evitau astfel pierderile proprii. De-a lungul istoriei, activitățile psihologice de pe câmpul de luptă au fost utilizate de forțele armate în numeroase ocazii. În zilele noastre, există un factor foarte important pentru evaluarea viabilității unei operații militare. Acest factor, important şi pentru Sun Tzu, nu este altul decât numărul de pierderi proprii estimat a fi cauzat de inamic în timpul operației. Factorul respectiv poate fi redus la minimum când se realizează în mod sistematic operații psihologice ca parte integrantă a operației, aşa cum s-a procedat în războiul din Golful Persic. În general, când se planifică o acțiune militară la nivelul operativ şi tactic, trebuie să se planifice şi respectiva operație psihologică de pe câmpul de luptă, care contribuie la succesul acesteia prin realizarea unor obiective psihologice.

Aceste obiective sunt:

- a scădea moralul şi eficiența de luptă a trupelor inamicului;
- a reuşi ca populația civilă din zona de operații aflată sub controlul inamicului să realizeze acțiuni care să îngreuneze activitatea inamicului şi să faciliteze operația proprie;
- a obține numărul cel mai mare de dezertări şi de treceri în tabăra proprie;
- a determina numărul cel mai mare de predări individuale şi colective;
- a neutraliza propaganda inamicului.

Războiul hacker-ilor constă în atacuri pasive şi active, cu software “malign”, asupra sistemelor informatice.

Sistemele moderne de comunicații de date şi telecomunicații sunt, probabil, punctul cel mai slab al infrastructurii economice şi militare din țările industrializate, în special după răspândirea masivă a INTERNET-ului. Sabotorii şi spionii pot să acționeze pe modem de la o distanță convenabilă, fără a se teme că vor fi descoperiți. Sunt deci, necesare măsuri de protecție considerabile pentru a împiedica căderea acestor rețele în urma unui atac coordonat, în caz de război.

Rețele şi calculatoare insuficient protejate pot fi distruse, controlate sau infestate fără a se observa, cu "programe adormite", care, la un moment dat, pot fi activate. Pe lângă spionaj industrial şi manipulare de date în

favoarea infracțiunii organizate, se poate bănui şi existența unor motive ideologice sau politice.

Conceptul de sabotare cu viruşi a sistemelor de calculatoare inamice, existent deja din anul 1949, este reactualizat de câțiva ani prin conceptul de război informațional I.W. (Information Warfare). Atât americanii, cât şi ruşii plănuiesc pentru un război viitor să scoată din funcționare sau să manipuleze rețelele de comunicații de date şi de telecomunicații, precum şi sistemele de radiolocație şi de armament, utilizând un spectru larg de mijloace moderne, printre care se numără şi viruşii calculatoarelor şi atentatele prin Internet. Ultimele mijloace stau la dispoziție şi statelor sărace sau grupărilor nestatale.

Vulnerabilitatea statelor industriale (denumite deja în prezent "societatea informațională") într-un război informațional creşte o dată cu creşterea gradului digitizării şi extinderii rețelelor de calculatoare.

O infrastructura civilă nelegată în rețea nu este de conceput. Băncile de emisie transferă zilnic pe cale electronică sume în valoare de sute de mii de milioane. Bursele la nivel mondial sunt digitizate în acelaşi mod ca şi centrele pentru transmisiuni de radio şi televiziune şi rețelele de telefon.

Şi în cadrul armatei tendința de dependență față de calculatoare se face tot mai simțită. Forțele armate ale SUA lucrează cu sute de mii de calculatoare, dintre care 90% cu acces direct sau indirect la Internet, sunt accesate în acelaşi fel şi dispun, în proporție de 95%, de linii telefonice neprotejate. Conectarea la rețea a unității de luptă se face tot mai frecvent.

"Infosfera globală, fără granițe" planificată de Pentagon trebuie să realizeze coordonarea maximă a forțelor prin schimbul de date dintre unități, realizat până la nivelul grupelor de infanterie, chiar fără contact video sau prin telefon.

Aceasta va aduce, în mod cert, o îmbunătățire a capacității de luptă, dar ascunde şi pericole, în cazul în care inamicul obține, cu toate măsurile de protecție, accesul la sistem, cum ar fi banca de date a unui sistem de zbor sau de deservire la sol. Coordonatele țintei ar putea fi modificate sau componentele de luptă dezactivate în timpul luptei aeriene. Sesizoarele de bord ar putea fi astfel manipulate, încât să confunde propriile maşini cu cele inamice. Rețelele militare considerate de importanță critică au linii de conexiune sau lățimi de bandă proprii, multiplu protejate. Până acum nu se cunoaşte oficial dacă aceste sisteme au fost accesate din exterior.

Datele care nu sunt considerate secrete şi care reprezintă 95% din datele de transfer sunt, printre altele, cele referitoare la personal şi la logistică, care pot da informații valoroase inamicului, manipularea sau blocarea lor ducând la o diminuare importantă a forței de luptă.

Institutele de cercetare şi dezvoltare, militare şi civile sunt utilizatori deosebit de activi ai Internet-ului.

Experţii de la NASA în probleme de securitate au arătat că date de dezvoltare şi testare sunt transmise de multe ori, având coduri uşor de descifrat sau chiar fără cod. NASA a înregistrat deja în 1994 aproximativ două milioane de dolari pierderi prin atacuri asupra băncilor de date secrete.

Hackerii au putut să descifreze chiar date codificate ale NASA. Conectarea hacker-ilor este posibilă chiar şi fără folosirea cablului, deoarece centralele telefonice moderne sunt conectate prin satelit (la fel ca sistemele de comunicaţie de pe câmpul de luptă şi sistemele de date).

Experţii de la NASA în probleme de securitate vorbesc oficial despre faptul că sateliţii pot fi accesaţi de hackeri, dacă aceştia dispun de un PC bun şi de un echipament radio.

Hackerii profesionişti denumiţi şi "info-asasini" folosesc în general mijloace moderne. Prin introducerea neobservată de "software de adulmecare" în orice calculator străin se pot înregistra primele 120 bătăi pe taste la fiecare sesiune Internet, se pot spiona cuvintele-parolă, identitatea utilizatorilor şi numerele de conturi. Folosind aceste date hackerii îşi asigură ulterior intrarea nu numai în sistemul "atacat" iniţial, dar şi în toate calculatoarele cu care sistemul vizat are contacte regulate. Chiar şi programele de diagnoză, întrebuinţate de utilizatorii legitimi pentru căutarea punctelor slabe ale sistemului pot fi exploatate de hackeri în favoarea lor.

Internet-ul, care a fost dezvoltat acum câţiva ani ca un sistem de comunicaţii "sigur" în cazul unui război nuclear, reprezintă acum, printr-o ironie a sorţii, sursa principală de pericol pentru reţelele de comunicaţie. Numărul abonaţilor se dublează la fiecare 18 luni. Nimeni nu ştie câte atentate reuşite au fost efectiv făcute de hackeri, dar se crede că cifra lor este foarte mare.

Cercetările Congresului American au relevat că inamicul poate să compromită orice sistem de date la nivel guvernamental, legat de INTERNET. Jim Settle, fostul şef al Direcţiei Speciale a FBI pentru infracţiuni privind calculatoarele afirmă că ar putea, cu 10 hackeri selectaţi, să îngenuncheze America în 90 zile.

Directorul CIA, John Deutch, a confirmat în iunie 1996, în faţa unei comisii a Congresului, că infrastructura naţională de informaţii, de care aparţin atât reţelele guvernamentale, cât şi unele sistemele particulare de importanţă naţională, nu este suficient de bine protejată.

În decembrie 1996 s-a trecut la elaborarea unui studiu cu privire la această temă, la care au colaborat CIA, FBI, Ministerul Justiţiei, precum şi forţele armate. Se pregăteşte înfiinţarea Centrului pentru Tehnologia Războiului Informaţional (Information Warfare Technology Center), având 1.000 angajaţi, care va dezvolta mijloace şi măsuri pentru protecţia infrastructurii informaţionale.

Preşedintele Bill Clinton a format o comisie din reprezentanţi ai guvernului şi ai economiei, care vor elabora strategia naţională de securitate.

Între timp se va înfiinţa Grupul pentru Asigurarea Securităţii Cibernetice (Security Assurance Group), sub comanda FBI, pentru a riposta la atacuri îndreptate împotriva infrastructurii informaţionale şi pentru a avea acces la toate investigaţiile ulterioare.

Încă din 1990 există un grup, denumit "Lathe Gambit", format din experţi NATO, care se întrunesc la şase/nouă luni pentru a discuta şi a coordona problemele privind securitatea datelor. Cooperarea internaţională a oficialităţilor este necesară din cauza activităţii desfăşurate de hackeri indiferent de graniţe şi continente. Evitarea automatizării nu este o soluţie. S-ar putea utiliza tehnologia modernă pentru a asigura ea însăşi securitatea tehnologiei.

Mai multe proiecte de cercetare ale Pentagonului şi ale NASA au ca obiect căutarea de tehnologii pentru posibilitatea de control eficient, descoperirea şi limitarea chiar şi a unor încercări infracţionale masive sau rafinate, precum şi realizarea unei codificări şi a unor programe anti-virus mai bune. Conform părerilor experţilor, omul rămâne totuşi factorul principal de risc în probleme de securitate. Utilizarea jocurilor pe calculatoarele de serviciu, încălcând regulamentul, iniţiativa deficitară privind raportarea lipsurilor în probleme de securitate şi ignorarea directivelor referitoare la securitate confirmă situaţia constatată într-un raport de cercetare efectuat de Senat, care constată lipsa unei "culturi a securităţii".

Intelligence Economic (I.E.) reprezintă ansamblul activităţilor coordonate de căutare, prelucrare şi difuzare a informaţiei despre mediul specific desfăşurării activităţilor de tip economic, asociind statul şi întreprinderile. Informaţia respectivă acoperă domeniile: economic, ştiinţific, tehnologic, juridic, geopolitic etc.

Caracteristici intelligence economic:

- termenul a apărut doar de câţiva ani;
- nu implică spionajul;
- la fel cum concepţia militară şi ştiinţifică se bazează pe informaţii, în materie economică, unde totul este public, factorii de răspundere se bazează pe cunoştinţe, experienţă şi informaţii din mediul lor specific;
- se adresează actorilor economici;
- implică acţiunile în sfera economică care sunt învăţate pe baza experienţei cumulate;
- actorul economic trebuie să aibă informaţii în vederea luării deciziei şi să ştie care este comportamentul celor care pot aprecia rezultatul iniţiativei sau atitudinii sale într-o situaţie economică concretă (lansarea unui nou produs, lansarea unui program de investiţii, luarea deciziilor sectoriale sau macroeconomice);

- termenul de intelligence a fost preferat pentru că înglobează într-un ansamblu coerent două noțiuni, cel de informație propriu-zisă şi cel de înțelegere (pricepere) a acestei informații;

Funcțiile intelligence economic:

- stăpânirea patrimoniului ştiințific, tehnic şi de cunoştințe al întreprinderii;
- determinarea amenințărilor interne şi externe care planează asupra întreprinderii, respectiv anticiparea pe această bază a riscurilor;
- coordonarea strategiilor prin realizarea abordării colective;
- punerea în aplicare a practicilor de influență şi valorizarea informațiilor.

Actorii specifici intelligence economic:

- întreprinderea - presupune gestiunea colectivă a informației;
- teritoriul - presupune unirea regională a eforturilor colectivității în scopul dezvoltării teritoriale;
- statul - îndeplineşte două obiective: controlul centrelor de decizie locale (activități strategice), dezvoltarea capacității de influențare (structurarea mediului înconjurător).

Motivația apariției intelligence economic:

- globalizarea afacerilor datorată progresului tehnologic (telecomunicații, transporturi aeriene şi terestre etc.);
- dorința marilor puteri de a împărți piețele între ele;
- pe piață nu există concurență loială (criza financiară asiatică, criza economică din țările foste comuniste);
- mutații recente apărute cum sunt: prăbuşirea lumii comuniste care a generat apariția de noi clienți pe piața mondială, industrializarea intensă a pieței din Asia;
- clienți tot mai numeroşi, nevoi de consum tot mai diferite, intenții greu de perceput, reguli incoerente, culturi diferite;
- nevoia imperativă de cunoaştere.
- epoca noastră, a informației, este caracterizată atât de bogăție, cât şi de sărăcie într-o abundență totală;
- la îndemâna omului au fost puse unelte de mare valoare pentru a stăpâni complexitatea realității în care ne aflăm (realizările tehnologice în domeniul microelectronicii, telecomunicațiilor etc.);
- au fost create baze de date ştiințifice şi universitare pentru care se pune problema exploatării depline utilizând motoare de căutare şi tehnici de navigație;
- intelligence economic vine în sprijinul factorului de decizie economic confruntat cu complexitatea realității în care acționează.

VIZIUNEA EUROPEANĂ ASUPRA SECURITĂȚII ŞI APĂRĂRII

Lt.col. Marius POTÎRNICHE
Mr. Anton STAN

The CFSP is a pillar of the European Union and encompasses every area of foreign policy, including security. The provisions governing the CFSP do not in any way affect the "specific characteristics of the defence and security policy of certain Member States". EU and NATO agreed a framework for permanent relations allowing the EU access to NATO assets for crisis management. The EU-NATO Declaration on the European Security and Defense Policy provides a formal basis for co-operation between the two organizations in the areas of crisis management and conflict prevention.

POLITICA COMUNĂ EXTERNĂ ŞI DE SECURITATE

Obiectivele Politicii Comune Externe şi de Securitate (CFSP) sunt, printre altele, *"întărirea securității Uniunii în toate sferele"* şi *"menținerea păcii şi întărirea securității internaționale, conform principiilor Cartei ONU"*. Prin această politică Uniunea Europeană îşi exprimă poziția pe scena politicii internaționale şi acționează în interesul statelor membre ale Uniunii. Consiliul Europei joacă un rol principal în implementarea acestei politici. Pe lângă reprezentarea generală în cadrul UE, prin rotație la preşedinție a statelor membre, CFSP este de asemenea reprezentată permanent de către Secretarul General al Consiliului Uniunii Europene.

IDENTITATEA EUROPEANĂ DE SECURITATE ŞI APĂRARE

La începutul anilor 1990, pentru Europa şi America de Nord sosise timpul unei regândiri a relațiilor dintre cele două părți. Țările din Europa trebuiau să-şi asume o mai mare responsabilitate pentru propria securitate şi apărare, astfel că au început un proces de constituire a unor forțe şi mijloace militare, separate de structurile de comandă ale NATO, fără a-şi neglija contribuția la activitățile şi misiunile Alianței. Un asemenea concept răspundea atât dorinței europene de a dezvolta o Politică Externă de Securitate Comună, precum şi nevoilor de a balansa parteneriatul dintre țările europene şi America de Nord, membre ale Alianței.

Dezvoltarea conceptului Identității Europene de Securitate şi Apărare în cadrul NATO, constituie o latură importantă a adaptării structurilor politice

şi militare ale Alianţei la noile realităţi. În acelaşi timp, el reprezenta un element important a dezvoltării ulterioare a Uniunii Europene. Ambele procese au prins contur în urma Tratatelor de la Maastricht, din 1991, şi Amsterdam, din 1997, urmate de întâlnirile la nivel ministerial ale Alianţei de la Brussels, din 1994, Madrid – 1997, Washington – 1999 şi Praga – 2002.

În urma Tratatului Uniunii Europene de la Maastricht, semnat în februarie 1992 şi care a intrat în vigoare pe 1 noiembrie 1993, liderii Comunităţii Europene au decis implementarea conceptului de Politică Comună Externă şi de Securitate, care *"cuprinde o definire a politicii comune de apărare, ce mai târziu să conducă la o apărare comună"*.

În ianuarie 1994, şefii de state şi guverne ai ţărilor membre NATO au salutat punerea în aplicare a Tratatului de la Maastricht şi implicarea Uniunii Europene în creşterea securităţii aliaţilor. Ei au trasat ca sarcină Consiliului Atlanticului de Nord să analizeze modul în care structurile politice şi militare pot fi dezvoltate şi adaptate pentru a îndeplini, în mod eficient, misiunile Alianţei, inclusiv în cazul operaţiunilor de menţinere a păcii (ce nu fac obiectul Tratatului Nord-Atlantic).

În urma întâlnirilor de la Berlin şi Bruxelles, din iunie 1996, miniştrii apărării şi afacerilor externe din ţările membre NATO au decis ca Identitatea Europeană de Securitate şi Apărare să fie construită în cadrul NATO, ca parte integrantă a adaptării Alianţei la noul context european. Acest lucru a permis tuturor aliaţilor europeni să-şi aducă o contribuţie mai eficientă şi coerentă la îndeplinirea misiunilor Alianţei, le-a permis acestora să acţioneze, oarecum independent, pe baza deciziilor şi voinţei politice naţionale. Europa şi în special Franţa şi Germania doreau o anume independenţă în a se afirma pe plan internaţional, încercând astfel să umple golul lăsat de Rusia şi să elimine influenţa americană.

Cu ocazia întâlnirii de Washington, din aprilie 1999, şefii de state şi guverne au stabilit ca obiective de lucru:

- identificarea mijloacelor prin care să se asigure o consultare şi cooperare eficientă între UE şi NATO;
- modul de participare la această iniţiativă a statelor membre ale Alianţei, dar care nu sunt membre UE;
- modul cum UE poate avea acces la mijloacele de planificare ale NATO.

UE căuta ca viitoarea forţă multinaţională să poată fi întrebuinţată pentru întreg spectrul de misiuni specifice NATO.

Principiile care au stat la baza viitoarei dezvoltări a conceptului Identităţii Europene de Securitate şi Apărare sunt:

- NATO este de acord ca UE să deţină forţe şi mijloace separate de cele ale Alianţei şi să intervină acolo unde NATO nu se poate angaja;
- întărirea cooperării şi consultării între NATO şi UE;
- întărirea capacităţii UE de a conduce operaţiuni militare;
- recunoaşterea dorinţei Canadei de a participa la operaţiunile conduse de UE;
- punerea în practică a conceptului "separabil dar nu separat".

Toate aceste principii, precum şi conceptul Identităţii Europene de Securitate şi Apărare în sine sunt o rezultantă a prevederilor Articolului 5 al Tratatului Alianţei Nord-Atlantice, care nu presupune intervenţia Alianţei în cazul unor acţiuni militare, altele decât războiul.

Cu ocazia Conferinţei de la Helsinki, UE a stabilit ca obiectiv crearea unei Forţe de Reacţie Rapidă, multinaţională, pe principiul voluntariatului, coordonată naţional, pentru managementul situaţiilor de criză şi a pus bazele unui nou concept - Politica Europeană de Securitate şi Apărare.

POLITICA EUROPEANĂ DE SECURITATE ŞI APĂRARE

La Cologne, în 1999, Consiliul Europei a lansat acest concept al cărui scop este de a se asigura că UE are capacităţile civile şi militare de a prelua în mod eficient managementul situaţiilor de criză în cadrul Politicii Externe de Securitate Comună.

Parteneriatul strategic dintre NATO şi UE reprezintă o dimensiune crucială pentru capacitatea Europei de a se implica în problemele proprii de securitate. Conform înţelegerilor din martie 2003 – "Berlin Plus", UE poate folosi mijloacele şi forţele aparţinând NATO pentru asigurarea propriei securităţi.

Care sunt elementele fundamentale ale acestui concept:

1. Dezvoltarea capacităţilor

a) militare

Conform aşa numitului "Scop Principal de la Helsinki", UE trebuie să fie în măsură să desfăşoare, în orice zonă de criză, în termen de 60 de zile, forţe însumând 50-60000 de persoane, capabile să îndeplinească întregul spectru al misiunilor stabilite la Petersburg (operaţiuni umanitare, de salvare şi evacuare, operaţiuni de luptă, de menţinere a păcii şi managementul crizelor). Conform proiectului noii Constituţii Europene se specifică şi posibilitatea implicării acestei forţe în lupta împotriva terorismului. La Salonic, Consiliul Europei a dispus crearea unor agenţii interguvernamentale pentru analiza şi dezvoltarea capacităţilor militare, cercetare şi achiziţionare de armament.

b) civile

Dimensiunea civilă a Politicii Europene de Securitate şi Apărare are patru componente: acţiuni de poliţie, respectarea legii, administraţia publică şi protecţia civilă. Cu ocazia unei conferinţe pe tema managementului civil al situaţiilor de criză, din noiembrie 2002, s-a apreciat că cele patru zone de interes ale capacităţilor civile sunt pe deplin îndeplinite: statele membre ale UE au acum la dispoziţie peste 5000 de poliţişti pentru misiuni sub egida Politicii Europene de Securitate şi Apărare, din care 1400 pot fi dislocaţi în termen de 30 de zile. Peste 280 de experţi juridici (incluzând 72 de judecători şi 48 procurori) sunt pregătiţi pentru a participa la misiunile UE. A fost de asemenea stabilit şi un grup de experţi în administraţie publică şi peste 2000 de experţi în protecţie civilă sunt gata în orice moment de a interveni.

2. Primele operaţii

Anul 2003 a însemnat începutul implicării UE în managementul operaţiilor de criză, desfăşurând patru operaţiuni:

a) Misiunea de Poliţie a Uniunii Europene (EUPM) în Bosnia şi Herzegovina, începută în ianuarie 2003, al cărei mandat este de a monitoriza, asista şi inspecta forţele de poliţie locale. Peste 500 de ofiţeri de poliţie sunt implicaţi în această misiune, 20% din aceştia provenind din ţări non-membre ale UE.

b) Operaţiunea CONCORDIA, în perioada martie-decembrie 2003, în Macedonia. 350 de militari au fost implicaţi în efortul UE de reducere a potenţialelor conflicte din această zonă. Operaţiunea nu a constituit un succes notabil, dar reprezintă un bun exemplu al modului în care parteneriatul strategic dintre NATO şi UE poate funcţiona în Balcani.

c) Operaţiunea ARTEMIS, în perioada iunie-septembrie 2003, din Congo, operaţiune condusă conform Rezoluţiei ONU nr. 1484, în baza Capitolului VII al Cartei ONU. Scopul acestei misiuni de scurtă durată a fost acela de a sprijini eforturile ONU de implementare a păcii. În prezent, 13,2% din personalul ONU aparţine UE (anexa 1).

d) Misiunea de Poliţie a Uniunii Europene (UEPOL) PROXIMA, în Macedonia, din decembrie 2003.

În 2002, UE şi-a exprimat dorinţa de prelua operaţiile militare din Bosnia, discuţiile în acest sens fiind acum destul de avansate, SFOR urmând să se retragă.

3. EU-NATO

Scopul Politicii Europene de Securitate şi Apărare este de a completa şi nu de a înlocui NATO, prin intensificarea capacităţii Uniunii de a acţiona în situaţii de criză. Ambele organizaţii sunt de acord că, din motive politice şi financiare, în special pentru ţările membre ambelor structuri, trebuie să existe o coordonare şi cooperare foarte strânsă, pentru a se evita duplicarea forţelor.

4. EU şi ţările non-membre

Deşi responsabilitatea pentru deciziile cu privire la operaţiile Politicii Europene de Securitate şi Apărare rămâne Uniunii Europene, şi alte ţări – inclusiv ţările aspirante la UE şi cele membre NATO dar non-UE membre – pot participa la aceste operaţiuni.

Conform Eurobarometrului din iunie 2003, 67% din cetăţenii Uniunii Europene sunt în favoarea Politicii Comune Externe de Securitate.

EUROCORP – O FORŢĂ PENTRU EUROPA ŞI NATO

Crearea EUROCORP-ul poate fi văzută ca o consecinţă logică a Tratatului de la Elysee, semnat în ianuarie 1963 (de către Preşedintele de Gaulle şi Cancelarul Adenauer). Prin acest tratat, destinat reconcilierii dintre Franţa şi Germania, cele două ţări se angajau să colaboreze pe linia apărării.

24 de ani mai târziu, în 1987, Preşedintele Mitterrand şi Cancelarul Kohl au decis continuarea şi îmbunătăţirea cooperării militare dintre cele două ţări, anunţând înfiinţarea Consiliului de Securitate şi Apărare Franco-German, fapt ce a dus la formarea în 1989 a primei brigăzi franco-germane, ce avea să devină operaţională în 1991.

Pe 22 mai 1992, cu ocazia Summit-lui de la La Rochelle s-a decis începerea construirii comandamentului EUROCORP. Actul de constituire specifica faptul că EUROCORP este o forţă militară multinaţională, care aparţine structurilor integrate ale NATO. Documentul stabilea misiunile, modul de subordonare, posibilităţile de întrebuinţare, structura, organizarea şi aspectele financiare ale forţei.

Declaraţia de la Petersberg, cu ocazia Summit-lui WEU din 19 iunie 1992, a definit rolul WEU ca instrument de consolidare a relaţiei dintre Europa şi NATO şi decis punerea EUROCORP-lui la dispoziţia Uniunii Vest Europene (astăzi autoritatea UE). Cu această ocazie au fost stabilite trei tipuri de misiuni pentru care EUROCORP poate fi întrebuinţat: (1) ajutor umanitar şi asistenţa acordată populaţiei; (2) participarea la misiuni de menţinere a păcii sub egida ONU sau OSCE; (3) întrebuinţarea în operaţiuni de luptă, conform Articolului 5 din Tratatul de Washington.

Pe 21 ianuarie 1993, comandantul forţelor NATO din Europa a definit relaţiile dintre NATO şi EUROCORP, stabilind misiunile în cadrul NATO, responsabilităţile privind planificarea acţiunilor, relaţiile de comandă dintre NATO şi comandantul EUROCORP, toate cu respectarea multinaţionalităţii.

Iniţiativa franco-germană a trezit rapid interesul altor ţări, cum ar fi Belgia, care din dorinţa de a participa la construcţia securităţii şi apărării Europei s-a alăturat celor două ţări în 1993.

EUROCORP-ul a fost creat în 1992, fiind un comandament de Corp de Reacţie Rapidă, atât pentru Uniunea Europeană cât şi pentru NATO, pe baza contribuţiei militare a cinci state: Belgia, Franţa, Germania, Luxemburg şi Spania.

Comandamentul este situat în Strasbourg, Franţa şi este compus din militari ai statelor membre precum şi din Austria, Grecia, Olanda, Polonia, Turcia şi Marea Britanie, numărând aproximativ 900 de militari şi 70 de civili, în situaţii de criză, şi 340 de persoane în starea de pace.

Statele membre contribuie la această forţă cu următoarele unităţi:

- o brigadă franco-germană, staţionată în Germania;
- o divizie germană, compusă dintr-o brigadă de tancuri şi o brigadă mecanizată;
- o divizie spaniolă, compusă dintr-o brigadă de tancuri şi două brigăzi mecanizate;
- o divizie franceză, compusă dintr-o brigadă de tancuri şi o brigadă mecanizată;
- o divizie belgiană, compusă din două brigăzi mecanizate;
- o companie de cercetare luxemburgheză.

Se cunosc prea puţine lucruri despre Forţa de Reacţie Rapidă EUROFOR, divizie de trupe de uscat, constituită din unităţi ale Franţei, Spaniei, Portugaliei şi Italiei şi varianta maritimă a acesteia – EUROMARFOR, forţă multinaţională maritimă, nepermanentă. Ca şi EUROCORP, are legături cu NATO fiind un contributor la apărarea Uniunii Europene. La aceste forţe se mai adaugă o Divizie Multinaţională, prin contribuţia Belgiei, Germaniei, Olandei şi Marii Britanii, ale cărei brigăzi NATO le-a desfăşurat în Afganistan, precum şi două grupuri amfibii, unul constituit de Marea Britanie şi Olanda, iar celălalt de Italia şi Spania.

Trebuie amintit că de curând, miniştrii apărării din ţările membre UE au făcut un pas important spre constituirea de noi structuri militare, semnând un plan de constituire a unor unităţi, de nivel batalion, gata de intervenţie oriunde în lume în termen de 15 zile. Prima unitate va fi operativă în ianuarie 2005, prin contribuţia Marii Britanii şi a Franţei, cu un efectiv de 1500 de oameni (prima misiune posibil să fie în Sudan), iar cea de a doua la începutul anului 2007. Nu se ştie cine va avea comanda operaţională pentru aceste unităţi: NATO sau UE.

CONCLUZII

Uniunea Europeană are intenţii mărețe dar rămâne de văzut cum statele membre vor reuşi să răspundă solicitărilor acesteia. Motivul: NATO construieşte acum un nou tip de forţă expediţionară – Forţa de Răspuns NATO şi cu greu găseşte trupe ce corespund criteriilor impuse.

Aşa cum Bosnia şi Kosovo au demonstrat, prevenirea conflictelor, managementul crizelor, intervenţia militară şi misiunile de menţinere a păcii cer un anumit nivel al forţei şi credibilitate. Dacă Europa este serioasă asupra conceptului de apărare comună - fie o forţă europeană integrată, fie o forţă interoperabilă multilaterală - atunci statele UE vor trebui să facă faţă unei multitudini de probleme, destul de dificile, pentru ajustarea politicilor de apărare, a priorităţilor în achiziţionarea de echipament şi în modificarea programelor de instruire. Atâta timp cât nu o vor face, avantajul tehnologic şi de infrastructură al NATO, asigurat de Statele Unite, va fi alternativa preferată de europeni, acest lucru devenind tot mai evident atâta timp cât statele membre UE continuă să-şi reducă forţele şi bugetele alocate apărării.

Anexa 1

CONTRIBUȚIA ÎN PERSONAL A STATELOR MEMBRE ALE UNIUNII EUROPENE LA OPERAȚIUNILE ONU DE MENȚINERE A PĂCII (Ianuarie 2004)

Austria	452
Belgia	15
Cipru	-
Cehia	35
Danemarca	64
Estonia	2
Finlanda	239
Franța	320
Germania	287
Grecia	27
Irlanda	531
Italia	161
Letonia	-
Lituania	8
Luxemburg	-
Malta	-
Marea Britanie	558
Olanda	282
Polonia	740
Portugalia	565
Slovacia	500
Slovenia	15
Spania	23
Suedia	180
Ungaria	141
Total	*5145*

CONTRIBUȚIA FINANCIARĂ A UE LA BUGETUL OPERAȚIUNILOR ONU DE MENȚINERE A PĂCII

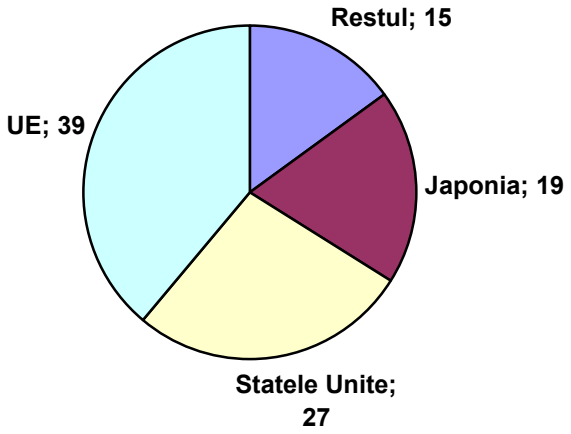

ASPECTE ACTUALE ALE DOCTRINEI MEDICALE ÎN CADRUL STRUCTURILOR ORGANIZAȚIEI TRATATULUI ATLANTICULUI DE NORD (NATO)

Mr. medic dr. Ioan Iulian PETRESCU

The need of establishing a new medical doctrine emerged as a necesity of response to higher and higher challanges regarding the quality of medical support of forces deployed in theatres.

This article shows a new medical concept, as well as the way that it should be interpreted from our army logisticians's point of view.

I. Elaborarea doctrinei medicale. Disciplinele de medicină militară şi medicină civilă sunt dintre domeniile cele mai interactive, mai ales în domeniile legislației şi formării profesionale medicale. Interrelațiile dintre acestea şi mai ales aspectele de înaltă specializare ale medicinei militare, în domeniul pe care aceasta îl reprezintă, au dus la necesitatea elaborării doctrinei medicale, necesare realizării unui sprijin medical operațional adecvat.

Sprijinul medical operațional funcționează în cadrul structurilor de sprijin ale serviciului de luptă din NATO, iar doctrina medicală este compatibilă cu doctrina logistică a Alianței. Totuşi, la toate nivelele NATO doctrina medicală derivă din principiile şi politicile specifice medicale descrise în *MC 326/2 – Principiile şi politicile NATO privind sprijinul medical în operații.*

II. Doctrina sprijinului medical întrunit aliat. Publicația Alianței *AJP 4.10 Allied Joint Medical Support Doctrine* din luna februarie 2002, înscrisă în STANAG 2228, a apărut ca o necesitate de a răspunde la aşteptările, mereu în creştere, în ceea ce priveşte calitatea şi cantitatea sprijinului medical al forțelor dislocate, în timp ce resursele şi personalul specializat scad dramatic. În fiecare operație extinsă ca durată, susținerea sistemului sprijinului medical, capabil de furnizarea unui standard de îngrijire medicală cât mai apropiat posibil de acela predominant în timp de pace a devenit o problemă. Concomitent, nevoia de a optimiza resursele medicale generale disponibile în teatrul de operații a devenit o prioritate.

Această publicație explică şi dezvoltă principiile fundamentale ale sprijinului medical stabilite în *MC 319/1 – Principiile şi politicile NATO privind logistica* şi le traduce pe acestea într-o doctrină consistentă a

sprijinului medical multinațional al forțelor. Toate publicațiile logistice şi medicale NATO existente au fost luate în considerație şi reanalizate critic cu scopul de a asigura o sursă consistentă doctrinară şi o unică bază de referință pentru staff-urile medicale NATO şi cele naționale. Noul concept medical a fost dezvoltat împreună cu națiunile membre, al căror punct de vedere a fost întotdeauna cerut şi ale căror contribuții au fost foarte mult apreciate. Lecțiile Învățate din operații au fost introduse cu grijă în această publicație, precum şi experiența foarte vastă pe care staff-urile medicale de la nivelurile strategic, regional şi tactic NATO au câştigat-o în anii de planificare pentru multiple circumstanțe opționale şi tranzitorii. Confirmarea acestora se regăseşte în volumul vast al activității de coordonare care a survenit între staff-urile medicale şi toate celelalte staff-uri SHAPE, asigurând la nivel global consecvență şi consens.

Multe incertitudini ne stau în față precum şi multe oportunități. Întărirea interoperabilității medicale şi a managementului efectiv al mijloacelor medicale prețioase, dar insuficiente, va fi în măsura asentimentului națiunilor NATO de a răspunde pozitiv la aceste oportunități şi de a păstra asigurarea medicală pe care trupele noastre o cer în operații, nimic mai puțin decât cea mai bună îngrijire medicală.

Staff-urile medicale trebuie, de asemenea, să se adapteze la aceste noi situații şi să dezvolte concepte de sprijin al operațiilor întrunite multinaționale.

Experiența câştigată din Bosnia-Herțegovina, în timpul primei dislocări a forței terestre a NATO (IFOR), a asigurat un impuls considerabil pentru dezvoltarea viitoare a doctrinei operaționale a Alianței.

Din punct de vedere medical, aspectele cruciale ale majorității tipurilor probabile de operații viitoare sunt:

a. operațiile întrunite (operații în care participă cel puțin două categorii de forțe, din cele terestre, aeriene şi maritime);

b. structurile forței şi staff-urile combinate (sau multinaționale);

c. gradul înalt de flexibilitate şi mobilitate.

d. media variabilă şi în general joasă a ratelor pierderilor sanitare care au fost în mod tradițional planificate pentru un scenariu tip Articol 5;

e. asigurarea sprijinului medical pe cât posibil la standarde naționale pe timp de pace;

f. asigurarea protecției forței la toate nivelurile, evaluării pregătirii sprijinului medical, împărtăşirii lecțiilor învățate şi ideilor bune, şi identificării subiectelor pentru aducerea lor la cunoştința comandanților;

g. contracararea riscurilor de mediu ce conduc către nevoia unei medicini preventive bazate pe informații medicale culese cu acuratețe;

h. nivelul ridicat al implicării mass-media ce conduce către o mai multă concentrare publică asupra nevoii unui sprijin medical adecvat şi pe mai multă influență asupra moralului trupelor şi sprijinului public;

i. cererea de sprijin umanitar în situații de urgență împreună cu Organizațiile Internaționale, Organizațiile Guvernamentale şi Neguvernamentale (ONG-uri).

Țelul acestei publicații este de a furniza doctrinei sprijinului medical pentru operațiile întrunite multinaționale NATO materiale esențiale pentru staff-urile medicale de planificare. Deoarece ierarhia NATO a documentelor medicale este încă în stadiu de formare şi pentru că în prezent există o lipsă a documentelor subordonate ierarhic în cadrul domeniului sprijinului medical, această publicație conține mai multe detalii decât s-ar fi aşteptat în mod normal.

Acest document formează un pod doctrinal între principiile şi politicile sprijinului medical incluse în cadrul MC 326/1 şi ghidurile de planificare dezvoltate la nivelurile strategic, regional şi subregional. Este corespunzător cu AJP 4, care se referă la publicația doctrinei de sprijin întrunit, în care doctrina medicală este dezvoltată şi explicată, pentru ca în viitor să furnizeze planificatorilor operaționali o vedere de ansamblu mai mare asupra punctelor amendate şi complexității planificării şi execuției sprijinului medical.

Doctrina sprijinului medical NATO permite o flexibilitate considerabilă. Nu reflectă şi nici nu exclude abordarea particulară a națiunilor membre referitoare la sprijinul medical. Cadrul doctrinal este axat mai degrabă pe "cum se gândeşte" decât pe "ce se gândeşte" şi nu împiedică o cooperare strânsă între națiuni, chiar dacă există câteva diferențe în doctrinele naționale. Prin urmare sunt oferite opțiuni diferite pentru cooperare în sprijinul medical, fiind adaptate de la caz la caz.

Această publicație furnizează un rezumat detailat al interacțiunilor între staff-urile medicale şi celelalte staff-uri. Declarația că "în NATO, Medicalul este parte a Logisticii" este adevărată dar incompletă. Reflectă puțin anvergura colaborării şi interacțiunilor vizavi de întregul spectru al elementelor staff-ului de comandă, care este cerută de la staff-urile medicale în operații. De fapt staff-urile medicale operează într-un mediu înalt specializat şi multifațetat, care implică legături şi interfață cu toate staff-urile cheie de comandă NATO, dintre care logistica este numai o parte.

III. Doctrina medicală actuală a Comandamentului Aliat pentru Transformare (ACT). Cea de a 21-a Întrunire în plen a Grupului de Lucru pentru Structuri Militare Medicale, Organizare şi Proceduri (MMSOP WG) al Comitetului şefilor serviciilor medicale din NATO (COMEDS), care a avut loc la Edinburgh, Anglia, în perioada 05. – 09.2004 şi la care am participat ca membru cu drepturi depline, a avut ca problematică de lucru doctrina medicală actuală a Comandamentului Aliat pentru Transformare (ACT) de la Norfolk, Virginia, Statele Unite ale Americii. Au fost prezentate următoarele aspecte:

- nivelurile de ierarhizare ale doctrinei medicale, după cum urmează:

1. MC 326/2 – Principiile şi politicile NATO privind sprijinul medical în operații;

2. AJP 4(A) – Logistica;
3. AJP 4.10 (A);
4. AMedP – 13 Glosarul termenilor medicali;
5. AJP 4.10.1 Planificarea medicală;
6. AJP 4.10.2 Evacuarea pierderilor sanitare;
7. AJP 4.10.3 Informațiile medicale (recunoaşterea sanitară);
8. AJP 4.10.4 Protecția sănătății forței;
9. AJP 4.10.5 Sistemele informatice medicale;
10. AJP 4.10.6 Interfața medicală civili-militari;

• programul viitor de lucru, în ceea ce priveşte ratificarea doctrinei sprijinului medical întrunit aliat – *AJP-4.10 (A) Allied Joint Medical Support Doctrine*, publicație aliată din categoria *Capstone and Keystone Documents*, este următorul:

1. analiza proiectului de doctrină până la MMSOP WG din primăvara anului 2005;
2. punerea la punct a proiectului de doctrină la MMSOP WG din primăvara anului 2005;
3. proiectul final pentru MMSOP WG din toamna anului 2005;
4. acceptarea proiectului pentru COMEDS din toamna anului 2005;

• domeniile cheie recent adresate:

1. alinierea mai bună cu MC 326/2;
2. îndepărtarea capitolului 5 din planificarea apărării;
3. îndepărtarea domeniilor de suprapunere cu doctrina logistică;
4. actualizarea responsabilităților ACT/ACO (Comandamentului Aliat Operațional de la Mons, Belgia);
5. dezvoltarea şi urmărirea lor cu perseverență;
6. clarificarea tipurilor de chirurgie şi definirea Rol-ului 2;
7. definirea politicii de tip *holding;*
8. clarificarea comenzii şi controlului (C2) medicale: responsabilitate, autoritate şi structură;
9. sprijinul medical component al forțelor terestre, aeriene, navale, logisticii teatrului;
10. importanța managementului;

• clarificarea conceptului chirurgiei de intervenție în teatrele de operații, în funcție de nivelul Facilității Medicale de Tratament (MTF) Rol 1 – 4, după cum urmează:

1. Rol 1 – rănirea;
2. Rol 2 – chirurgia desfăşurată spre înainte;
3. Rol 3 – chirurgia primară/de urgență;
4. Rol 4 – chirurgia secundară/electivă sau de reabilitare;

• 10 elemente medicale, care pot defini capabilitățile medicale:

1. domeniul de răspândire medicală (îngrijirea primară a sănătății include spitalul de campanie);
2. specialitățile medicale:
   a. chirurgicale
   b. nechirurgicale

3. îngrijirea de înalt nivel (spitalizare/evacuare);
4. capabilitățile de secție de spital;
5. evacuarea (aeriană/de teren);
6. C2;
7. C4I;
8. protecția forței;
9. medicina aeronautică/hiperbară;
10. logistica medicală;

- conceptul de modul medical, după cum urmează:

1. elementul cel mai mic configurat care încă acoperă definiția capabilității …;
2. genul de mărime standard planificată şi calculată …;
3. dimensiunea minimă care poate fi furnizată de toate sau majoritatea națiunilor …;

- comanda şi controlul (C2) medicale, după cum urmează:

1. JFC (comandantul forței întrunite);
2. CJTF (Gruparea de forțe întrunite multinaționale);
3. componența comenzii:

- consilierul medical/directorul&medicul-şef;
- CJ4 (comanda, controlul, comunicațiile şi computerele întrunite)/CJ Med (comanda întrunită medicală)/MEDCC (celula de coordonare medicală);

- consecințele managementului medical adecvat:

1. dezvoltarea cerințelor;
2. locul în ierarhie:
   - cuprins în 4.10 (A);
   - dezvoltat în 4.10.1.

Concluziile reieşite au constat în faptul că vizibilitatea, transparența, managementul medical adecvat, înțelegerea doctrinei medicale actuale a Comandamentului Aliat pentru Transformare (ACT), precum şi armonizarea punctelor de vedere naționale în elaborarea aranjamentelor bilaterale în procesul de generare a forței sunt posibilele chei ale succesului medical în teatrele de operații.

Referințe:

(1) MC 326/2 – Principiile şi politicile NATO privind sprijinul medical în operații
(2) AJP 4.10 Allied Joint Medical Support Doctrine
(3) Raportul şefului Statului Major General adresat ministrului apărării naționale cu nr. L/9207 din 17.09.2004.

ACȚIUNILE CONTINGENTULUI MILITAR BRITANIC ÎN IRAK (2003)

Col.conf.univ.dr. Dănuț CHIRIAC
Cpt.cdor.(av.) Mihai ŞTIR

The authors are making an operative evaluation of TELIC (Tell Everyone Leave Is Cancelled) Operation (in 2003), which turned out to be one of the biggest dislocation of British military forces in Irak since the Gulf War in 1991.

Operația TELIC - reprezintă numele de cod sub care Ministerul Apărării al Marii Britanii a anunțat, încă de la sfârşitul anului 2002, că sunt pregătite şi conduse acțiunile contingentului militar britanic în Irak.

Cuvântul TELIC este de origine greacă şi înseamnă "scop exprimat". Termenul a fost astfel selectat încât să nu conducă la conexiuni cu natura operațiunilor viitoare. O accepțiune aproape unanimă, însă, în ceea ce priveşte numele atribuit contribuției Marii Britanii la coaliția multinațională a constituit-o abrevierea expresiei "Tell Everyone Leave Is Cancelled", sugerând caracterul de fermitate al demersului britanic în Irak.

Această operațiune militară s-a dovedit a fi una dintre cele mai mari desfăşurări de forțe britanice de la cel de-al doilea război mondial şi până la acea dată şi a presupus dislocarea unor substanțiale forțe terestre şi maritime, precum şi mobilizarea unui număr semnificativ de rezervişti.

Operația TELIC s-a desfăşurat în contextul menținerii unor angajamente anterioare ale Marii Britanii cum ar fi cele din Balcani, Sierra Leone, Afganistan sau Irlanda de Nord.

Structura forței expediționare şi organizarea conducerii acesteia

Marea Britanie a constituit şi dislocat cu această ocazie cea mai importantă forță expediționară de după războiul din Golf din 1991, forță reprezentând 46.150 de oameni (aproximativ 30% din totalul forțelor dislocabile britanice) dintr-un total de 467.100 de participanți la coaliția multinațională. Dintre aceştia, circa 32.000 de militari au fost deplasați, la începutul anului 2003, în Kuwait.

Contingentul a avut următoarea structură pe categorii de forțe armate:

- forțe terestre: 28.000 militari,
- forțe navale: 9.050 militari,
- forțe aeriene: 8.100 militari.

În fine, 1000 de militari au încadrat comandamentele naționale locate în Qatar sau în alte poziții din zonă.

În plus, operația a beneficiat de sprijinul, în Marea Britanie sau în străinătate, a unui personal numeros din toate categoriile de forțe ale armatei, din viața civilă sau din rândul colaboratorilor contractuali.

Forța expediționară britanică a inclus:

- 19 nave de război şi 14 nave de asigurare,
- 15.000 de vehicule de diferite tipuri,
- 115 avioane şi 100 elicoptere.

Toate acestea nu reflectă, însă, întreaga contribuție britanică în Irak.

Cel mai important aspect rămâne proporția în care Marea Britanie a contribuit la realizarea forței combative terestre, adică cu aproximativ o treime din numărul total de tancuri de luptă puse la dispoziția comandantului componentei terestre al forței multinaționale întrunite.

Forțele britanice au fost dislocate în zona Golfului Persic în trei etape:

- pe 7 ianuarie, forțele navale,
- pe 20 ianuarie, forțele terestre,
- pe 6 februarie, forțele aeriene.

Toate unitățile au fost gata de luptă, în teatrul de operații, la 19 martie 2003.

Forța terestră dislocată a reprezentat aproximativ un sfert din efectivul The Royal Army, adică un număr de 28.000 de militari. Această forță a fost constituită inițial din D1 Bl., Bg.7 Bl. ("Şobolanii deşertului"), Bg.16 Aslt.Aer. şi Bg.102 Log.

The Royal Navy a deplasat în teatru aproximativ 11.000 de oameni, aici numărându-se şi forțele de puşcaşi marini din Bg.3, 40 şi 42 Comando.

Astfel, Grupul Operativ Naval 2003, care a beneficiat din plin de experiența câştigată şi lecțiile învățate în urma exercițiului SAIF SAREEA II desfăşurat în toamna anului 2001 în Oman, a fost întărit prin furnizarea de capabilități de acțiune pe mare şi amfibiu.

În final, grupul a inclus port-avionul HMS ARK ROYAL, port-elicopterul HMS OCEAN, distrugătoare, fregate, nave vânătoare de mine, o flotă de submarine, precum şi navele de deservire aferente.

Personalul The Royal Navy deplasat în teatrul de operații şi-a îndeplinit atribuțiunile permanente de serviciu, dar şi pe cele specifice dislocărilor pe termen lung. În plus, a executat misiuni de luptă de deminare în zona Golfului.

Contingentul naval britanic constituit pentru operația TELIC a reprezentat circa 24% din totalul forțelor aparținând The Royal Navy.

Prezența anterioară în Golf a The Royal Air Force, care deja la sfârşitul anului 2002 executa misiuni de patrulare în zonele de excludere aeriană instituite prin Rezoluția 688 a Consiliului de Securitate al ONU, a fost sporită la peste 100 de avioane de luptă, deservite de aproximativ 8.000 de oameni.

Forța aeriană a inclus avioane Jaguar şi Tornado pentru misiuni de recunoaştere, avioane de alimentare în aer VC-10 şi Tristar, avioane Tornado F3, pentru apărarea aeriană şi avioane de atac la sol Tornado GR4 şi Harrier GR7. De asemenea, forța întrunită din Golf a The Royal Air Force a inclus şi 27 de elicoptere Puma şi Chinook.

Toate acestea au reprezentat aproximativ 30% din capacitatea operațională totală a The Royal Air Force.

Forța dislocată în Golf a fost subordonată unui comandament de nivel C.A.

Comandantul operației a fost numit mareşalul de forțe aeriene Brian Burridge, cu generalul maior Peter Wall ca şef de stat major. Comandamentul general a fost locat la sediul CENTCOM din Quatar. Cele trei categorii de forțe au fost subordonate fiecare unui comandament de nivel D.

La forțele terestre, D 1 Bl. britanică a fost comandată de generalul maior Robin Brins şi a inclus 3 brigăzi: Bg.16 Aerpt., Bg.7 Mc. şi Bg.102 Log.

Comandant al forțelor marinei regale a fost numit amiralul David Snelson care şi-a locat comandamentul în Quatar. Nava amiral a fost port-avionul HMS Ark Royal, navă aflată sub comanda comandorului Jamie Miller.

Forțele aeriene regale au fost comandate de vicemareşalul Glenn Torpy.

Gestionarea alocării forțelor şi mijloace de luptă implicate

Operațiunile militare împotriva Irakului au fost declanşate în dimineața zilei de 20 martie 2003. Basra a căzut la 6 aprilie, iar Bagdadul trei zile mai târziu. Forțele britanice au primit inițial misiunea să ocupe patru provincii din sudul Irakului şi au realizat aceasta în 18 zile.

Forța de lovire care a pătruns în interiorul Irakului a deținut un total de 120 de tancuri tip Challenger 2, o componentă aeriană de peste 100 de avioane şi a totalizat 33.000 de militari din care 3.000 au aparținut grupului întrunit de suport logistic.

Ulterior, datorită evoluției evenimentelor, acestor trupe li s-au repartizat misiuni de pază a unor clădiri de importanță deosebită, misiuni de deservire a unor puncte de control şi de distribuire a ajutoarelor pentru populația civilă.

Transferul caracterului acțiunilor de la misiuni de luptă efective la cele de implementare a păcii s-a dovedit a fi provocarea majoră pentru forțele coaliției, deci şi pentru cele britanice. Angajarea trupelor şi echipamentelor cele mai potrivite pentru noile misiuni post-conflict a fost complicată mult de deteriorarea stării de securitate din Irak, imediat după încetarea oficială a ostilităților. Totuşi, având suportul oferit de o vastă experiență acumulată în diferite alte misiuni în sprijinul păcii, Comandamentul Permanent Întrunit de la Northwood, de lângă Londra, a dezvoltat în timp scurt planurile necesare controlării teritoriului irakian pe o perioadă lungă, incluzând acțiuni specifice (cu batalioane independente de infanterie, cu experți în afaceri cu caracter civil etc).

Datorită perpetuării climatului de instabilitate din Irak, guvernul britanic a cerut Comandamentului Permanent Întrunit, dacă de la jumătatea anului 2003, planificarea menținerii în teatru a unei forțe terestre substanțiale, cel puțin până în anul 2007. Ca principiu de bază al planificării a fost stabilită rotația comandamentelor, a unităților de forțe terestre (până la nivel brigadă), a elementelor de suport logistic, precum şi a forțelor aeriene şi navale la un interval de timp de şase luni.

Pregătirea şi implementarea în teatru a primelor trupe noi a purtat numele de cod "Operația TELIC 2" şi a fost suficient de amplă din punct de vedere temporal pentru ca noii combatanți să-şi poată forma deprinderile specifice necesare operării eficiente în teatrul de operații din Irak.

La 11 iulie 2003 D 1 Bl. a predat controlul asupra sud-estului Irakului către D 3 Mc. Pe lângă comanda trupelor britanice, D 3 Mc. a deținut şi comanda operativă şi tactică a forțelor italiene, olandeze, daneze, cehe, norvegiene şi neo-zeelandeze din zonă, care i-au fost subordonate direct.

De fapt, cea mai mare parte a forțelor britanice au fost schimbate după terminarea ostilităților. Astfel, Bg. 3 Comando din D1 Bl. a fost retrasă în primele zile ale lunii mai 2003, iar Bg. 16 Aerpt. a părăsit Irakul în ultima parte a aceleiaşi luni, cu excepția câtorva batalioane de infanterie.

Bg.7 Bl. a rămas în dispozitiv până când a fost înlocuită de Bg.19 mc., odată cu înlocuirea Diviziei 1 de către Divizia 3, iar Bg.102 Log. a fost înlocuită de Bg.101 Log. în ultima parte a lunii mai 2003.

Cele mai multe aeronave aparținând The Royal Air Force au părăsit zona în prima parte a lunii mai 2003, cu excepția câtorva subunități destinate patrulării Irakului şi sprijinului forțelor terestre. Forțele navale britanice au fost de asemenea retrase, în zonă rămânând doar două nave de suprafață: un tanc de alimentare şi o navă de reparații, până la începutul lunii iulie 2003.

Următoarea rotație a forțelor terestre a avut loc în noiembrie 2003 ("Operația TELIC 3"), cu Bg.19 Mc. înlocuită de Bg.20 Bl., aceasta din urmă fiind înlocuită în scurt timp de Bg.1 Mc. În aprilie 2004, Bg.20 Bl. a preluat, din nou, responsabilitățile Bg.1 Mc.

În ceea ce priveşte mijloacele de luptă folosite, operația TELIC a implicat, aşadar, un număr de 120 de tancuri grele Challenger 2. Au mai fost dislocate cu forțele terestre 150 de vehicule de luptă de infanterie Warrior, 32 de aruncătoare autopropulsate AS-90 de 155 mm şi 36 de mortiere de 155 mm. Concomitent, dar mai ales ulterior, odată cu rotirea forțelor, au fost deplasate vehicule de recunoaştere şi alte mijloace şi materiale necesare funcționării optime a unei forțe mecanizate şi blindate moderne (avioane de cercetare fără pilot, autoturisme blindate de teren etc.).

Operația a implicat, de asemenea, o flotă maritimă de 33 de diverse nave.

În fine, peste 100 de avioane, respectiv 100 de elicoptere de diferite tipuri, au acționat în Irak. După cucerirea în aprilie 2003 a Aeroportului

Internațional din Basra de către forțele terestre sprijinite de tancurile Challenger 2, The Royal Air Force a fost nevoită să-şi reorienteze operațiunile în regiune. Astfel, s-a renunțat treptat la campania aeriană intensă pentru sprijinul forțelor terestre, efortul principal revenind transportului aerian.

Unele concluzii:

a) Acțiunile de transport strategic

Pregătirile britanice pentru dislocare au cunoscut intensitatea maximă la sfârşitul anului 2002 şi în primele săptămâni ale anului 2003.

Făcând o comparație cu dislocarea forțelor pentru războiul din Golf din 1991 lucrurile par să se fi desfăşurat acum mult mai rapid, cea mai înceată deplasare însumând doar 10 săptămâni pentru transportul din locația de bază, din Marea Britanie, până în teatrul de operații (ultima navă de transport a ajuns în Kuwait la data de 17 martie 2003, cu 48 de ore înainte de declanşarea ostilităților).

Dislocarea forței s-a făcut la 3400 km de țară, prin aproximativ 73 de misiuni navale şi 1200 de misiuni aeriene. Un număr de 64 de nave specializate militare, civile şi din flota auxiliară au efectuat transportul pe mare a 95% din echipamentul militar britanic, The Royal Navy consumând resurse importante pentru a asigura protecția lor pe timpul deplasării.

Transportul maritim a beneficiat şi de folosirea navelor "ROLL-ON/ROLL-OF[2]" (recent au fost introduse în serviciu patru noi asemenea nave) care au transportat 15.000 de tdwt de echipament (11% din cererea totală).

Transportul aerian a atins un maxim de 254 tone pe zi, aeronavele C-17 reuşind deplasarea, împreună cu celelalte aparate implicate, a peste 50% din personal şi din volumul de marfă necesar a fi transportat pe calea aerului.

Tabelul de mai jos argumentează faptul că Marea Britanie a deplasat în teatru o forță expediționară similară cantitativ, în ceea ce priveşte personalul şi materialele (altele decât munițiile), cu cea dislocată pentru războiul din Golf din 1991. Această dislocare, însă, s-a realizat într-un timp de două ori mai scurt.

	Personal	**Vehicule**	**Muniție (tone)**	**Containere pentru nave**	**Timp de deplasare**
1990-1991	34.000	14.700	47.700	7.181	22 săpt.
2003	32.000	15.000	15.000	6.804	10 săpt.

Analizând datele de mai sus se poate afirma că misiunea de protecție în teatru a forței a reprezentat o importantă reuşită din punct de vedere tehnic.

b) Operațiunile de transport aerian şi maritim

- numărul disponibil de aeronave de transport nu a constituit un factor limitativ al acțiunilor, o serie de restricții fiind impuse de posibilitatea de a asigura aterizarea unui număr mare de avioane în teatru. Totuşi, se poate aprecia că a fost găsită combinația optimă între capacitatea de transport şi viteza efectuării acestuia;

- modificările tactice de ultimă oră în desfăşurarea operațiunilor au generat importante provocări din punct de vedere al asigurării logistice;

- dificultățile apărute în derularea misiunilor de transport aerian şi maritim au fost accentuate şi de volumul şi calitatea infrastructurii de transport a națiunii gazdă (adică a Kuwait-ului).

Planul inițial de atacare a Irakului (abandonat în a doua jumătate a lunii decembrie 2002) prevedea intrarea prin nord, prin Turcia. Ulterior, s-a luat decizia intrării în Irak prin sud, prin peninsula Al Faw şi astfel, necesitatea efectuării transporturilor prin Canalul de Suez şi peste Peninsula Arabică (şi nu prin Turcia) a sporit considerabil timpii de deplasare. Totodată, obligativitatea constituirii bazelor logistice în Kuwait a reprezentat o constrângere majoră din cauza congestionării specifice acestei țări, care deține doar două porturi maritime şi un singur aeroport.

De reținut aici şi dificultățile generate de gestionarea facilităților portuare kuwaitiene concomitent şi în paralel cu uriaşul volum de mărfuri manipulat tot acolo de armata americană, care opera relativ acelaşi gen de misiuni, în exact aceleaşi locuri şi în acelaşi timp.

Deşi aeronavele de transport C-17, în aer, şi noile nave RO-RO, pe mare, au constituit un suport logistic excelent, volumul de materiale în rulaj a cerut suplimentarea capacității de transport.

Astfel, Ministerul Apărării a contabilizat un aport de 49% în ceea ce priveşte transportul aerian comercial civil (doar pentru materiale şi echipament) şi de 88% în ceea ce priveşte pe cel comercial civil pe mare (din nou doar pentru materiale şi echipament).

Prețurile plătite de către guvernul britanic companiilor comerciale civile pentru aceste servicii de transport au fost, în cea mai mare parte a anului 2003, cele normale de pe piața de specialitate.

Totuşi, piața serviciilor de transport a crescut pe timpul derulării operației TELIC, acest fapt reprezentând un punct sensibil în ceea ce priveşte negocierile contractuale viitoare dintre autorități şi operatorii de transport civili.

Ministerul Apărării a contabilizat pentru operația TELIC următoarele costuri totale de transport:

- transport maritim - 70 milioane lire sterline;
- transport aerian - 53,5 milioane lire sterline.

Agenția de transport a Ministerului Apărării britanic a contractat transporturi maritime comerciale în cinci tranşe.

Primele trei tranşe, contractate până la 31 decembrie 2003, pot fi apreciate ca oferte foarte bune pentru armată, ultimele două însă, din anul 2004, fiind puternic influențate de creşterea prețurilor de pe piață.

Practica ultimilor ani a evidențiat un declin al potențialului de transport maritim al armatei Marii Britanii şi după experiența operației TELIC s-a desprins concluzia că se impune îmbunătățirea calitativă şi cantitativă a capacităților de transport maritim militare pentru operațiunile viitoare.

În ceea ce priveşte transportul aerian, acesta a fost executat cu precădere cu aeronave C-17 GLOBEMASTER III datorită dimensiunilor

generoase ale fuselajului şi capacității aparatului de a se reface pentru misiunea viitoare. Un C-17 poate încărca o dată, în condiții de campanie, 50-60 tone de marfă, ceea ce înseamnă foarte mult față de cele maximum 10 tone pe care le încarcă un C-130. Cu toate acestea, pe timpul desfăşurării operației TELIC, Ministerul Apărării a fost nevoit să utilizeze aeronave AN-124 datorită dimensiunilor prea mari ale încărcăturilor necesar a fi deplasate. AN-124 este o aeronavă capabilă să transporte marfa în containere ISO de 20 de picioare (6 metri) care sunt foarte eficiente (există anumite articole specifice care se pretează a fi transportate numai în acest gen de containere).

A existat totodată o problemă majoră legată de încărcarea aeronavelor AN-124. Problema a fost rezolvată prin colaborarea cu trei companii de specialitate, însă una dintre acestea a efectuat majoritatea operațiunilor de încărcare. În final, Marea Britanie şi-a însuşit procedurile de încărcare în aeronavele AN-124, acest lucru optimizând colaborarea cu Statele Unite în ceea ce priveşte utilizarea facilităților aeroportuare. Au fost utilizate serviciile unei flote de 18 aeronave AN-124, însă nu toate au fost permanent operaționale.

De asemenea, putem aprecia că, deşi Ministerul Apărării a organizat o capacitate suficientă de transport aerian, o mai bună colaborare cu structurile specializate americane ar fi putut uşura eforturile britanice.

Ministerul Apărării britanic a avut la dispoziție, în medie, patru aeronave C-17 şi şase nave de transport RO-RO. Posibilitatea colaborării cu firmele civile a asigurat perspectiva intensificării ritmului şi sporirii capacității de transport în funcție de eventualele cereri suplimentare.

Nu a existat o limită în ceea ce priveşte numărul de ore de zbor alocate mijloacelor proprii de transportul aerian, fiind totuşi stabilită ca medie de calcul cifra de 3.000 de ore de zbor pe an pentru întreaga flotă de patru avioane C-17. Acest nivel a fost atins prematur datorită folosirii flotei şi în operațiunile din Afganistan, planificatorii evidențiind curând importante costuri de exploatare suplimentare. În concluzie, contractul de transport aerian greu de pe piața civilă de specialitate s-a dovedit a fi o opțiune de valoare strategică şi în acelaşi timp un aranjament financiar avantajos.

CAUZELE, CARACTERUL ŞI AMPLOAREA RĂZBOIULUI DIN COREEA (1950-1953)

Mr. Vasile VREME
Gl.bg.(r) prof.univ.dr. Dumitru ALEXIU

The war of Korea was the first military confrontation on the background of "Could War" setup. The causes, evolution and amplitude of Korean's war, also the "lessons learned "are the topics of this article.

Repere istorice. Coreea este una din țările cele mai vechi din lume. Primele informații asupra ei datează din secolul al III – lea î.Ch. Multă vreme Coreea a fost vasala Chinei şi tot din aceasta au pătruns în Coreea şi credințele religioase, în special budismul şi ideologia confucianistă.

Coreea, țara care va deveni scena primului efort militar făcut de forțe armate multinaționale (acesta fiind primul *război fierbinte* din cadrul *războiului rece*), este o țară muntoasă, măsurând 600 mile de la nord la sud şi circa 150 mile de la est la vest (219 022km^2)[73], cuprinzând cea mai mare parte din Peninsula Coreeană, zonă greu accesibilă operațiilor militare terestre.

Terenul este extrem de accidentat, lanțul muntos întinzându-se pe coasta de est de la Yalu la Pushan, cu o ramificație spre Mokpo. Pornind din centru spre nord, munții ating în multe locuri 3000 m.

Vechiul nume al țării, dat de triburile indigene, fusese Chosun (Țara Dimineților Liniştite). Numele actual – Coreea – a fost dat de dinastia medievală Korzo, care stabilise capitala la Kaesong. Din 1392 şi până la anexarea ei de către Japonia, în 1910, Coreea a fost sub stăpânirea dinastiei Yi, care a mutat capitala la Seul, menținând astfel statutul tributar al țării în sistemul Chinei confucianiste. După invazia Manchu din secolul XVII, perioada de auto-izolare a durat până în 1876 când Japonia, la numai 23 ani după expediția lui Perry, a fost forțată să încheie un tratat cu regatul coreean. Această întâmplare, adăugată la poziția strategică a Coreei între declinul imperialismului chinez, ascensiunea acestuia în Japonia şi permanentul expansionism al Moscovei, grăbeşte istoria modernă a Coreei. Având baza în Coreea, fiecare din cele trei puteri putea amenința celelalte două puteri. Din 1894, intrigile rivalilor japonezi şi ruşi au îndepărtat Coreea de Imperiul

[73] Cf. Claudiu Giurcăneanu, *Statele pe harta lumii*, Editura Politică, Bucureşti, 1983, p. 492, 496.

Ceresc (China), în încercarea de a-şi recuceri suveranitatea. Ca rezultat, China s-a retras din Coreea, aceasta devenind independentă. Anglia şi SUA sprijină Japonia care se opune expansiunii ţariste, iar când flota rusă a fost atacată, la Port Arthur, în 1905, fără a i se face o declaraţie de război ca în 1904, ţările occidentale şi-au păstrat neutralitatea. Cu această ocazie debarcarea la Zcon a fost urmată tot de o înaintare spre Yalu. A urmat distrugerea completă a armatei ţariste din Extremul Orient, la Mukden. Astfel, Japonia şi-a restabilit supremaţia în Coreea şi, mai mult decât atât, a fost recunoscută de Administraţia lui Theodore Roosvelt, în ciuda protestelor naţionaliştilor coreeni, printre ai căror lideri se număra şi tânărul patriot Syng Man Rhee. În 1910, Coreea a fost anexată Japoniei, devenind Aleasa Guvernului General.

Istoria actuală a Coreei începe cu Declaraţia de la Cairo, făcută de Roosvelt / Churchill şi Chiang Kai-Shi, la 1 decembrie 1943, când s-a promis unitatea şi independenţa ţării în acord cu declaraţia de la Yalta; preşedintele acestei conferinţe i-a propus lui Stalin ca tutela democraţiei coreene să aparţină S.U.A., Rusiei şi Chinei, fără să necesite şi ajutorul britanic; totuşi conferinţa ia sfârşit prin acceptarea tacită a celor patru puteri tutelare. Situaţia rămâne aşa până la Conferinţa de la Postdam, când guvernele celor trei puteri occidentale sunt de acord cu intrarea Rusiei în Războiul din Pacific, în Coreea urmând să fie linia de demarcaţie între operaţiunile armatei sovietice şi a celei americane. Fără să-i consulte pe ruşi, însă, americanii au hotărât că mai sunt cel puţin două porturi care ar trebui cucerite pentru a înlesni pătrunderea forţelor lor în Peninsula Coreeană, linia de demarcaţie trebuind să treacă pe la nord de Seul, Inchon şi Pushan. Această linie, aprobată de generalul Marshal, comandantul armatei americane, a fost stabilită în apropierea paralelei 38°. Pe 26 iulie 1945, Declaraţia de la Postdam reafirma promisiunile de la Cairo şi, după ce Rusia adera la Declaraţie, intrând în război împotriva Japoniei pe 8 august, cele patru puteri au militat pentru independenţa Coreei.

Imediat după capitularea Japoniei, la 10 august 1945, Rusia şi S.U.A. cer ca forţele Japoneze să capituleze, astfel: cele din nordul paralelei 38° sub comandă sovietică, iar cele din sud sub comandă americană. Forţele americane au fost desfăşurate în tot vestul Pacificului şi, până pe 8 septembrie 1945, un regiment din Corpul XXIV armată a fost desfăşurat la Inchon. Ruşii au intrat în Coreea pe 12 august 1945, pregătiţi să ajungă la paralela 38°. În scurt timp paralela 38° a devenit cortina de fier a Coreei, o linie care dăinuie şi astăzi separând cele două state coreene. Această linie fusese propusă ca linie de demarcaţie între sferele de influenţă japoneză şi rusă încă din 1904-1905, iar după 1950 a trebuit să fie recunoscută, din nou, de către locuitorii din Coreea, ca o divizare strategică impusă de interesele politico-militare generate de ideologii diferite. Din punct de vedere politic, destinele celor de la nord şi sud de paralela de 38° fuseseră polarizate cu mult înainte de ocupaţia din 1945. Liderul politic sud coreean, dr. Syng Man Rhee, stabilise guvernul provizoriu coreean în exil la Shanghai încă din 1919.

În nord, cel mai cunoscut lider a fost Kim Ir Sen, născut Kim Sung Chu, care şi-a luat numele de la eroul rezistenţei coreene. Membru al Partidului Comunist din Coreea, a luptat în ilegalitate împotriva Japoniei în 1935, iar în anul 1938 a fugit în Rusia şi este renumit pentru lupta sa la Stalingrad cu Armata Roşie; s-a reîntors în Coreea în 1945 ca maior în armata sovietică.

Pentru unificarea Coreei într-un singur stat unitar au fost lansate mai multe iniţiative. Astfel, în perioada 16 ianuarie - 5 februarie 1946, la iniţiativa guvernului american a avut loc o conferinţă U.R.S.S. - S.U.A., fără însă a se ajunge la nici un rezultat. Eşecul se poate atribui modurilor diferite în care cele două părţi vedeau viitorul Coreei şi, totodată, intereselor geopolitice diferite ale acestora care urmăreau deopotrivă creşterea influenţei lor în zona geografică a Coreei şi, de asemenea, contracararea impactului ideologic de esenţă comunistă sau capitalistă. Ulterior, Statele Unite au înaintat problema unificării Coreei Organizaţiei Naţiunilor Unite. Aceasta a înfiinţat o comisie temporară pentru a observa alegerile din 14 noiembrie 1947 în Coreea. În ziua alegerilor, autorităţile sovietice au refuzat să permită accesul comisiei la nord de paralela 38°, astfel că nu au putut fi monitorizate decât alegerile din zona de sud, aflată sub controlul Statelor Unite.

La 10 mai 1948 au avut loc alegeri libere în zona sudică, ducând la naşterea Republicii Coreea. În acelaşi an, la 9 septembrie, şi în sectorul nordic au avut loc alegeri, fiind proclamată Republica Populară Democrată Coreeană. Astfel, la sfârşitul anului 1948 în Coreea s-au instalat două regimuri antagonice, cu ideologii şi interese opuse, fiecare revendicând jurisdicţia asupra celeilalte părţi.

La originea războiului din Coreea (la numai 5 ani de la încheierea celei mai mari conflagraţii mondiale) s-au aflat o multitudine de **factori** politici, ideologici şi geostrategici care, condiţionându-se reciproc, au condus la declanşarea acestuia. Războiul a început ca o confruntare armată între Coreea de Nord şi Coreea de Sud dar, ulterior, acesta s-a transformat rapid într-un război internaţional, incluzând S.U.A. şi alte 26 de ţări.

Războiul din Coreea este un produs al *războiului rece*, fiind unul dintre punctele când războiul rece s-a transformat într-un război fierbinte şi care, începând din acel moment, îşi va pune foarte vizibil amprenta asupra vieţii politice şi militare internaţionale.

Cauzele războiului. Declanşarea războiului coreean (25 iunie 1950 – 27 iulie 1953) a fost rezultatul unor cauze multiple, pornind de la acumulările produse încă din septembrie 1945, când Coreea a fost ocupată de trupele sovietice şi americane. Cauzele războiului sunt abordate şi enunţate diferit în literatura de specialitate, în funcţie de tabăra în care se situau autorii. Punctele de vedere exprimate au un grad sporit de subiectivitate, informaţiile privind ţările implicate în război şi atitudinea forţelor politice din cele două state coreene fiind în acord cu interesele şi obiectivele urmărite, pe fondul competiţiei ideologice între comunism şi non-comunism.

Principala cauză a războiului poate fi considerată a fi ocuparea peninsulei coreene de către trupele sovietice şi americane în septembrie 1945, ceea ce a permis propulsarea forţelor politice cu orientare de stânga, în nord, respectiv de dreapta, în sud, care aveau un substanţial sprijin la Moscova şi Washington. Relaţiile dintre U.R.S.S. şi S.U.A. generate, iniţial, de situaţia din Europa, au constituit o *altă cauză* a escaladării conflictului. Statele Unite vedeau în ocuparea Coreei de Nord de către sovietici şi sprijinirea forţelor comuniste pentru a ajunge la conducere o expansiune a comunismului în Asia. În schimb, prezenţa trupelor americane pe continentul asiatic nu era agreată de către sovietici.

Interesele divergente ale celor două mari puteri mondiale au dus la eşecul activităţii comisiei mixte de la Seul, la imposibilitatea soluţionării problemei coreene în cadrul Adunării Generale a O.N.U. Analizând situaţia din Coreea, în cotidianul *New York Herald Tribune*, din 12 mai 1947, se aprecia că: "dacă ar exista bună înţelegere între democraţii occidentali şi U.R.S.S. în ceea ce priveşte întreaga lume, nici o problemă nu ar fi suficient de arzătoare în Coreea pentru a nu fi rezolvată".

Apreciem că soluţionarea problemei coreene era, în acea perioadă, o imposibilitate, în condiţiile în care chiar şi după retragerea trupelor americane şi sovietice, atât Kim Ir Sen cât şi Syng - Man Rhee doreau să unifice ţara prin impunerea propriului regim politic.

O *altă cauză* o constituie incapacitatea O.N.U. de a soluţiona problema coreeană în condiţiile obstrucţiilor puse de U.R.S.S. şi sprijinitorii săi, cât şi poziţia fermă a S.U.A. în acord cu interesele sale.

De asemenea, *o cauză* importantă a războiului a constituit-o şi crearea armatelor celor două state coreene, cu sprijinul U.R.S.S., respectiv al S.U.A., armate capabile să declanşeze operaţii militare de amploare în toate mediile.

Prezenţa a două armate în Coreea a contribuit, după unele aprecieri, la eşecul activităţii de creare a unui legislativ şi executiv unice. Făcând o comparaţie cu situaţia din Polonia, istoricul Peter Calncoressi arăta că: "în aceeaşi perioadă, în Polonia existau guverne rivale, dar exista numai o armată de ocupaţie şi, deci, numai un răspuns posibil. În Coreea existau două armate şi, deci, nici un răspuns".

Această competiţie a fost susţinută şi de orgoliile personale ale liderilor politici din acea vreme. Pe de o parte Truman, Stalin şi Mao Ze Dong, iar pe de altă parte cei doi lideri coreeni - Kim Ir Sen şi Syng-Man Rhee, fiecare dintre aceştia dorind unificarea Coreei sub administraţia sa.

Războiul coreean a stimulat un cancer care a subminat funcţiile vitale ale omenirii pentru 40 de ani. Declanşarea războiului civil coreean a fost inevitabilă, Kim Ir Sen invadând sudul mai înainte ca Rhee să-şi adune forţele pentru a proceda identic, dar spre nord. Faptul că Rhee a fost înfrânt de Kim Ir Sen a schimbat soarta Coreei. Invadarea nordului de către Rhee ar fi avut ca

rezultat o Coree comunistă unită, având în vedere că americanii l-au abandonat pe Cian Kai Şi în voia sorții şi, probabil, ar fi făcut acelaşi lucru şi cu dr. Syng-Man Rhee. Invazia lui Kim Ir Sen a fost privită ca o agresiune şi, ca urmare, s-a considerat că ar fi de datoria Națiunilor Unite să-i pedepsească pe agresori, altfel lumea s-ar fi aflat în pericol de a cădea în anarhie. Administrația Truman a profitat de această oportunitate. Invazia lui Kim a constituit primul test real al capacității de luptă a Coreei de Nord.

Teoria dominoului era favorită: dacă Stalin nu era oprit în Coreea, el avea să avanseze şi alte țări aveau să cadă una după alta pradă comunismului până la instaurarea dominației sale în Europa şi Asia sau până la izbucnirea unui al treilea război mondial. Dacă Stalin s-ar fi dovedit greu de oprit, acțiunile americanilor de a stăvili agresiunea comunistă în Europa şi Asia ar fi părut lipsite de conținut.

Credibilitatea politicii externe americane era în cumpănă, iar Truman ar fi avut toate şansele să fie considerat un preşedinte incapabil. Dominat de autoritatea armatei americane, Consiliul de Securitate al Națiunilor Unite a votat pentru intervenția în Coreea. Rusia s-a retras din Consiliul de Securitate în timpul votului decisiv, însă şi-ar fi putut exprima votul dacă ar fi fost prezentă? A fost oare Moscova absentă pentru a evita o confruntare cu Washington-ul?

Caracterul războiului. Războiul a început în zorii zilei de duminică, 25 iunie 1950, la ora locală 04.00. Armata nord-coreeană a lansat un atac frontal asupra sudului fără o declarație prealabilă de război. Această faptă a surprins întreaga lume, o lume care încă se refăcea după cel de-al doilea război mondial, încheiat cu doar 5 ani în urmă. Trupele nord-coreene au trecut la ofensivă pe trei direcții - est, centru şi vest -, cu lovitura principală pe direcția Seul (Bg. 3, 4 I. şi Bg. 105 Tc.) din 12 mai 1947, având ca obiectiv cucerirea oraşului Seul. Grupul central a ocupat peninsula Ong–Zin, iar Grupul de est s-a deplasat constant pe partea de est a peninsulei coreene.

Războiul s-a desfăşurat în mai multe etape, cu caracteristici distincte.

Prima etapă (25 iunie - 14 septembrie 1950) a cuprins ofensiva forțelor nord-coreene, având ca rezultat ocuparea în proporție de aproximativ 80% a teritoriului Coreei de Sud. La sfârşitul lunii iulie 1950, teritoriul Coreei de Sud nu era mai mare decât o fâşie de teren având dimensiunile de 90 km est-vest şi 135 km nord-sud. Frontul s-a stabilizat de-a lungul râului Nakdong unde s-au dus lupte aprige pentru un petic de pământ.

Etapa a II-a (15 septembrie - 28 octombrie 1950) se caracterizează prin contraofensiva trupelor sud-coreene, împreună cu trupele Națiunilor Unite. Această etapă a fost caracterizată de planul generalului MacArthur numit "Operațiunea Chromite", un plan îndrăzneț prin care acesta a lansat un atac masiv la Inchon, concomitent cu ofensiva celorlalte forțe spre nord. Atacul a fost lansat pe data de 15 septembrie. Un număr de 75.000 de soldați şi 261 nave de război au plecat de la nord de Chejudo spre Marea de Vest.

Trupele nord-coreene au fost luate prin surprindere de acest atac şi întreaga insulă Wolmido a fost ocupată, concomitent cu atacul de la porţile oraşului Inchon. Capitala Coreei de Sud, oraşul Seul, a fost recuperată pe 29 septembrie, după 10 zile de lupte crâncene. În aceste condiţii armata nord-coreeană a fost silită să se retragă la nord de paralela 38°. După câteva zile, la 1 octombrie, trupele Coreei de Sud au început atacul asupra Coreei de Nord, iar în ziua următoare generalul MacArthur a ordonat şi trupelor Naţiunilor Unite să treacă la ofensivă. Ofensiva spre nord s-a finalizat prin stabilirea frontului la nord de râul Chongchon-Hamhung. Aici s-au desfăşurat lupte deosebit de crâncene, trupele Naţiunilor Unite dorind cu orice preţ să ajungă pe râul Yalu (frontiera între Coreea şi China). Aceasta a determinat China să avertizeze forţele Naţiunilor Unite că, în cazul în care trupele lor vor mai avansa spre nord, va declara război. Pe 19 octombrie, o parte din trupele chineze au trecut râul Yalu, prima întâlnire a acestora cu forţele Naţiunilor Unite având loc pe data de 25 octombrie. Pentru a evita să declare război statelor componente ale Naţiunilor Unite, China a luptat cu aşa-zisa Armată a Voluntarilor în locul Armatei Populare de Eliberare.

Etapa a III-a (1 noiembrie 1950 - 10 iunie 1951) a fost caracterizată, în special, de cele 5 campanii ale forţelor chineze (Armata Voluntarilor) şi ale Coreei de Nord împotriva forţelor Naţiunilor Unite. Această etapă s-a încheiat cu cea de-a 5-a campanie a forţelor chineze şi ale Coreei de Nord. Pe 10 iunie 1951 ambele tabere s-au oprit de o parte şi de alta a paralelei de 38°, luând poziţii defensive şi trecând la discuţii privind pacea.

Etapa a IV-a (11 iunie 1951 - 27 iulie 1953) a fost caracterizată prin lupte de uzură, linia frontului fiind destul de stabilă, cu excepţia unor dealuri care au fost cucerite, pierdute şi recucerite de mai multe ori. În ciuda faptului că nu au avut loc confruntări majore în această etapă, fiecare parte implicată în conflict a avut mai multe victime decât pe timpul etapelor anterioare.

Amploarea războiului este dată de mai ales de durata sa, naţiunile implicate şi pierderile suferite de beligeranţi, cele mai multe victime fiind civili.

Războiul din Coreea a *durat 2 ani şi 6 luni*, luând viaţa la aproximativ *6 milioane* de oameni. La acest război au participat *26 de naţiuni.*

Învăţăminte. În cursul acestui război au început să fie întrebuinţate intens elicopterele în misiuni de transport, evacuări medicale şi sprijin de luptă. Desfăşurarea operaţiilor forţelor terestre pe direcţii, delimitate de formele accidentate de teren, în special munţi. Operaţiile multinaţionale, desfăşurate sub egida Naţiunilor Unite, pentru a asigura securitatea unor zone sensibile din punct de vedere strategic şi politic. S-a desprins necesitatea cooperării mai strânse între grupările de forţe aparţinând diferitelor categorii de forţe armate – terestre, aeriene şi navale, precum şi între forţele aparţinând diferitelor naţiuni, puse sub o comandă unică.

Războiul nu a avut un sfârşit concludent. În urma acordului de la Panmunjom, sudul era luat sub observație de americani, iar nordul de Uniunea Sovietică, linia de demarcație dintre cele două părți ale Coreei fiind aceeaşi paralelă de 38°, care se menține şi astăzi. În afară de violența şi baia de sânge care au avut loc în această perioadă, totul a rămas aproape la fel ca la început, iar în mijlocul acestui haos victimele războiului au fost, în principal, locuitorii Coreei. Distrugerile au fost de mari proporții de o parte şi de alta a paralelei 38°. Astfel, consider că războiul din Coreea rămâne una dintre inutilele lecții sângeroase ale istoriei, o lecție care nu trebuie să se mai repete.

Coreea de Nord continuă şi astăzi să reprezinte o amenințare la adresa păcii şi securității statelor democrate din regiune, prin deținerea şi dezvoltarea armelor nucleare şi a vectorilor de întrebuințare a acesteia, fiind plasată, de SUA, pe aşa numita axă a răului.

TERORISMUL – FACTOR DE RISC LA ADRESA SECURITĂȚII NAȚIONALE

Mr. Cristi CORUȚ

The last century represented the period with the most deep and rapid transformations in the human history. From a scientific point of view, several secrets were obtained from the matter and space, there were discovered things without which life seems unconceivable, but about which not long ago nobody could even dream. This century, one can count not less than 104 contradictory ideologies fighting each other and many times justifying the use of force.

Thus, many times the fight between ideas was replaced by armed conflict, the military factor having its contribution in solving the conflicts.

The usage of military factor for imposing the interests acquired a new form, avoiding the long lasting wars and insisting on obtaining maximum results in as short as possible time, and with minimum material and human costs.

Under these circumstances, where peace and war ceased to be distinct states, and the threat became global, permanent and unforeseeable there was expressed the idea of the emergence of a new form of war, which is the special warfare.

I. TERORISMUL – O NOUĂ METODĂ DE DUCERE A RĂZBOIULUI ?

Secolul trecut a reprezentat perioada cu cele mai profunde şi rapide transformări din istoria omenirii. Din punct de vedere ştiinţific, au fost smulse nenumărate secrete materiei şi spaţiului, au fost descoperite lucruri fără de care acum viaţa pare de neconceput, dar la care până nu de mult nici nu se putea visa. În acest secol se pot număra nu mai puţin de 104 ideologii contradictorii care se combat şi care justifică nu de puţine ori folosirea forţei.

Astfel, de multe ori lupta ideilor a fost substituită de lupta armată, factorul militar aducându-şi aportul la soluţionarea conflictelor.

Utilizarea factorului militar pentru impunerea intereselor a căpătat o formă nouă, renunţându-se la războaie de durată şi insistându-se pe obţinerea rezultatelor maxime într-un timp cât mai scurt şi cu costuri materiale şi umane minime.

În aceste condiții, în care pacea şi războiul au încetat să mai fie stări distincte, iar amenințarea a devenit globală, permanentă şi imprevizibilă, s-a opinat ideea apariției unei noi forme a războiului şi anume **războiul special.**

II. IMPLICAȚIILE TERORISMULUI ÎN PLAN ECONOMIC, POLITIC, SOCIAL ŞI MILITAR

Evoluția terorismului din ultima perioadă confirmă faptul că acesta nu mai poate fi considerat un fenomen izolat, ci un fenomen intrinsec tuturor zonelor conflictuale ale lumii.

Practic nu există zonă de conflict sau de tensiune în care să nu se recurgă la acțiuni specific teroriste (plasarea de bombe sau încărcături explozive, asasinate, răpiri, luări de ostatici, atacul unor obiective şi distrugerea lor, deturnări etc.) pentru atingerea unor scopuri politice.

Datorită modului specific de constituire, organizare, activitate, îndeplinire a intereselor şi scopurilor urmărite precum şi de acțiune a grupărilor teroriste, acestea nu pot fi asimilate ca subiect de aplicare a reglementărilor dreptului internațional public, iar în ceea ce priveşte dreptul umanitar internațional - acesta nu recunoaşte statutul de combatanți pentru membrii organizațiilor teroriste, prin urmare ei nu beneficiază de tratamentul acordat combatanților.

Dacă pe plan internațional nu există încă unanimitate de păreri privind definirea conceptului de terorism, părerile sunt împărțite şi în ceea ce priveşte combaterea acestuia, pentru că, în timp ce pentru unele țări terorismul este considerat un real pericol, pentru altele acesta constituie o forță în rezolvarea unor probleme pe plan intern, mai ales probleme ce țin de relațiile cu alte state. Cu alte cuvinte, pentru acestea din urmă, terorismul a devenit o politică de stat.

Terorismul, fiind o problemă multinațională, ar necesita un răspuns multinațional, prin elaborarea unei politici eficiente şi realizarea unei strânse cooperări între organele contrateroriste şi rețelele informative ale statelor, dar şi între oamenii politici din toată lumea. Numai în felul acesta, ripostele date terorismului şi-ar dovedi eficacitatea. Aşa cum teroriştii sunt uniți pe plan multinațional, tot astfel ar trebui să fie unite şi forțele contrateroriste.

Caracterizat ca un „război ascuns, nedeclarat”, terorismul îşi are rădăcini istorice adânci, evoluția sa în timp cunoscând o metamorfoză continuă. Deşi încă nu se poate spune că în analiza şi interpretarea acestui fenomen există o viziune unică, cei mai mulți autori evidențiază caracterul violent şi premeditat al acestuia, realizat de grupuri specializate sau persoane individuale împotriva unor demnitari, a unor obiective (instituții) politice, economice, ştiințifice, culturale, militare, diplomatice şi de altă natură, cu scopuri diferite, mergând de la obligarea „țintei” să adopte o conduită convenabilă autorilor, să sensibilizeze opinia publică în legătură cu o anume cauză şi impunând, în cele mai multe cazuri, satisfacerea unor revendicări de

ordin personal, de grup sau categorie socială, până la erodarea stabilității politice, economice, militare şi sociale a statului în care fiinţează sau pe teritoriul căruia a declanşat acțiunea.

Depăşind stadiul unor simple asasinate sau atentate cu bombe şi în raport cu logistica de care dispun, grupările teroriste au acum posibilitatea să ucidă mii de oameni dintr-odată şi, ca urmare, să pericliteze stabilitatea politică, economică şi militară a unor țări întregi.

Specialiştii care se ocupă de studiul acestui fenomen au făcut mai multe clasificări ale acestuia, folosind diferite criterii ce au în vedere, printre altele, modalitatea executării acțiunilor, scopul actului terorist, spațiul în care se desfăşoară acțiunile teroriste etc.

În funcție de aceste criterii, o posibilă clasificare ar putea cuprinde:

a) terorismul direct – caracterizat prin aceea că are un scop imediat, pe care îl transformă în obiect al acțiunii în timp foarte scurt;

b) terorismul indirect – ce însumează actele de mai mică amploare care premerg şi concură la înfăptuirea unei acțiuni principale, pregătite din timp şi ale cărei scopuri vizează probleme de ordin politic, economic, militar, social şi de altă natură;

c) terorismul de drept comun – formă a violenței care se manifestă în acte de jaf, de răzbunare, şantaj, crime etc. În ultimul timp, în cadrul acestei categorii de terorism, au avut şi continuă să aibă loc numeroase mutații, urmare a faptului că în acțiunile întreprinse se uzează tot mai mult de realizările din domeniul tehnico-ştiințific;

d) terorismul social – acționează pentru impunerea unei ideologii (doctrine) proprii grupului terorist împotriva ordinii de drept dintr-o țară, speculând mai ales neîmplinirile de natură economică şi socială ale acesteia;

e) terorismul politic – se manifestă printr-o gamă variată de acte, în special terorist-diversioniste, împotriva statului, şi în primul rând a organelor sale constituțional-democratice (şefi de stat, de guverne, personalități politice, militare, lideri ai unor mişcări progresiste etc.);

f) terorismul de stat – considerată forma cea mai gravă şi mai distrugătoare, se manifestă atât în plan național, cât şi în plan internațional, şi vizează, pe de o parte, factorii politici, economici, militari, sociali şi de altă natură din țara de origine, iar pe de altă parte, valorile supreme ale altor state.

Analizând dintr-o altă perspectivă, după criteriul resortului motivațional de bază (care determină formarea şi orientarea acțională a entităților teroriste), distingem următoarele categorii şi subcategorii:

a) terorism explicit politic, care vizează/implică în mod direct factori şi structuri de autoritate, având ca forme de exprimare:

- *terorismul partizan*, care vizează dobândirea, prin utilizarea mijloacelor şi metodelor teroriste, a puterii în stat de către entități cu veleități politice, concurente în raport cu autoritatea constituită;

• *terorismul ideologic*, motivat de doctrine politice radicale/extremiste;

• *terorismul autonomist-separatist*, respectiv *terorismul integrist*, structurate în jurul unor repere identitare etnice, religioase, regionale etc., care vizează modificarea configurațiilor teritorial-administrative ale unuia sau mai multor state;

• *terorismul de stat*, în care un stat sau instituții ale acestuia reprezintă entități care angajează, planifică, execută sau sprijină nemijlocit acte teroriste care vizează modificarea comportamentale unor entități-țintă interne şi/sau externe, considerate că afectează interesele statului respectiv ori ale autorităților politice constituite la nivelul acestuia.

b) terorism implicit politic, care vizează/implică în mod direct factori şi structuri de autoritate, după cum urmează:

• *terorismul rasist/şovin/xenofob/intolerant religios*, care, în baza reperelor identitare rasiale, etnice sau religioase, vizează nemijlocit afectarea altor repere din cadrul aceleiaşi societăți şi, implicit, modificarea sistemului politico-social intern;

• *terorismul protestatar*, angajat de indivizi sau grupuri motivate de frustrări de ordin economico-social sau de altă natură;

• *terorismul mafiot*, angajat de grupuri ale crimei organizate împotriva factorilor/structurilor de autoritate, vizând influențarea, în conformitate cu propriile interese, a deciziilor şi acțiunilor acestora;

• *terorismul deviant*, generat de comportamente anomice/anarhice ori, respectiv, patologice, cu exprimări de înaltă violență, axate pe idei şi concepții cu semnificații/implicații politice şi vizând direct sau indirect factori/structuri de autoritate.

Din punctul de vedere al forțelor implicate, distingem terorismul individual, terorismul de grup şi terorismul instituțional, iar după aria de manifestare, distingem:

a) terorismul internațional, în care toate elementele implicate (categoriile de entități evidențiate mai sus) aparțin unei singure țări şi sunt localizate pe spațiul național al acesteia;

b) terorismul internațional, în care elementele implicate aparțin sau sunt localizate pe teritoriul a cel puțin două țări.

După unii autori, în lume ar exista trei mari categorii de grupuri teroriste: cele care sunt patronate de stat, cele care nu sunt sprijinite de stat şi cele care sunt dirijate de stat.

Grupurile care sunt sprijinite de stat sunt mici formațiuni animate de un interes special, cum ar fi cei care se opun avortului, cei care se opun poluării mediului înconjurător etc. Grupurile din această categorie au, în general, posibilități limitate şi nu posedă infrastructura necesară pentru acțiuni îndelungate.

Cu toate acestea, dedicându-se trup şi suflet unei cauze anume şi perseverând, ele ajung să fie cunoscute prin intermediul publicității care li se face prin mass-media, iar în timp, intrând în legătură cu grupurile din alte categorii, îşi dezvoltă statutul.

Grupurile patronate de stat sunt instruite şi înzestrate cu armament şi primesc sprijin logistic şi administrativ din partea unor state suverane. Instruirea acestora poate avea loc într-o a treia țară, departe de statul care le patronează. Sprijinul pe care aceste grupuri îl primesc de la țările care le patronează, le asigură posibilități de transport internațional, arme şi explozivi de mare rafinament, precum şi coordonarea activității lor cu a altor grupuri teroriste.

Țările care patronează terorismul ascund cu grijă implicarea lor. Şi nu o fac de obicei pe gratis. În cele mai multe cazuri, teroriştii plătesc pentru armele, explozivii şi instruirea care li se oferă. Statele care îi susțin, în primul rând material, pe terorişti îi încurajează să folosească şantajul, traficul de droguri, răpirea pentru răscumpărare, jefuirea băncilor şi orice alte modalități posibile pentru obținerea fondurilor necesare. Statul susținător al grupării teroriste livrează armele şi tehnica ce i-au fost plătite de terorişti, folosind toate mijloacele pe care le are la dispoziție, inclusiv companiile aeriene şi maritime de transport şi chiar coletele diplomatice.

Grupurile dirijate de stat sunt cele pe care acesta le organizează, aprovizionează şi controlează. Dezvoltarea terorismului dirijat de către stat reprezintă un pericol potențial, urmare a faptului că aceste grupări sunt mai bine înarmate, instruite şi sprijinite în acțiunile în care sunt angrenate.

Speculând cu abilitate efectele şomajului, criminalității, violenței şi toxicomaniei, care au proliferat foarte mult în România post-decembristă, acțiunile organizațiilor teroriste care şi-au făcut simțită prezența şi în țara noastră în ultimii ani, la dimensiuni reduse totuşi, ne conduc la concluzia că nu suntem invulnerabili pentru astfel de acțiuni.

Prezența în țara noastră a unor filiale sau nuclee ale multora din organizațiile teroriste internaționale reprezintă un serios semnal de alarmă, chiar dacă deocamdată, nu s-a constatat că ele ar avea intenții agresive.

III. MĂSURI ÎN VEDEREA PREVENIRII TERORISMULUI PE PLAN INTERNAȚIONAL

În cazul crimelor internaționale împotriva păcii şi umanității, pentru care statele poartă o răspundere politică, morală şi materială, răspunderea penală revine persoanelor oficiale sau grupărilor care au ordonat, organizat sau săvârşit asemenea crime.

Persoanele particulare pot săvârşi şi ele fapte contrare dreptului internațional, care nu implică răspunderea statelor. Statele sunt însă obligate, în relațiile lor de colaborare, să prevină şi să împiedice comiterea unor asemenea fapte, ținând seama de periculozitatea lor pentru comunitatea internațională.

Printre infracţiunile internaţionale comise de persoane particulare figurează terorismul, pirateria aeriană, pirateria maritimă, traficul de stupefiante, traficul de femei şi copii, sclavia şi traficul cu sclavi şi falsificarea de monedă.

Asemenea fapte au căpătat, în general, calificarea de infracţiuni internaţionale (*delicta juris gentium)*, prin tratate intervenite între state .

Una dintre caracteristicile terorismului este intimidarea prin acte de violenţă. Mijloacele folosite de terorişti sunt mai întotdeauna asasinatul, incendiul, distrugerea edificiilor publice, sabotajul căilor de comunicaţie, ameninţări sub diferite forme, luarea de ostatici etc.

Printre cauzele profunde ale terorismului internaţional sunt menţionate mizeria, suferinţele şi disperarea, care împing diferite persoane să sacrifice vieţi omeneşti, uneori chiar şi propria lor viaţă pentru a atrage atenţia lumii asupra schimbărilor radicale reclamate de transformările epocii noastre.

Nu odată actele de terorism sunt rezultatul unui fanatism orb sau, cum se exprima V. V. Pella, „pervertirea" unui ţel politic sau social, care subordonează unui scop unic moralitatea şi celelalte valori umane.

IV. REPRIMAREA INFRACŢIUNII DE LUARE DE OSTATICI

Potrivit **Convenţiei internaţionale împotriva luării de ostatici,** adoptată de Adunarea Generală a ONU prin rezoluţia 34 / 146 din 17 decembrie 1979, statele se obligă să reprime infracţiunea luării de ostatici, definită ca fiind *actul prin care o persoană luând sau deţinând ostatici îi ameninţă că îi va ucide, îi va răni, sau va continua să-i deţină, în scopul de a constrânge o terţă parte şi anume un stat, o organizaţie internaţională interguvernamentală, o persoană fizică sau juridică sau un grup de persoane de a săvârşi un anumit act sau de a se abţine de la săvârşirea lui, ca o condiţie implicită sau explicită a eliberării ostaticilor.*

Convenţia prevede măsurile pe care statele trebuie să le ia spre a-şi stabili competenţa pentru judecarea acestor infracţiuni, pentru deţinerea autorului infracţiunii, fiind obligate să-l judece sau să-l extrădeze (cu anumite restricţii).

Dispoziţiile referitoare la extrădare înlocuiesc automat orice dispoziţii din tratatele bilaterale. Convenţia nu se aplică dacă infracţiunea este comisă pe teritoriul unui singur stat, dacă autorul infracţiunii şi ostaticii sunt cetăţenii aceluiaşi stat şi dacă autorul prezumat este descoperit pe teritoriul acelui stat.

Ostaticii sunt persoane lipsite temporar de libertate, care le este confiscată de o persoană sau de un grup de persoane ce urmăresc atingerea unor interese. Cei care iau ostatici se consideră nişte negociatori (deţinătorii de ostatici reprezentând de regulă grupări sau grupuri de interese care acţionează la limita legii) care deţin un argument extrem de puternic – ostaticii – şi privesc această acţiune ca pe o mişcare tactică în urma căreia obţin un avantaj important asupra părţii cu care sunt în conflict, arătând că

sunt dispuşi să le acorde ostaticilor libertatea în schimbul unor concesii făcute de partea adversă.

Astfel, ostaticii sunt folosiți pentru influențarea unor autorități, pentru obținerea de influență politică, pentru demonstrarea forței proprii, pentru răzbunare, pentru umilirea părții adverse sau pentru a obține eliberarea unor prizonieri sau a altor ostatici.

Părțile ce se constituie în cazul luării de ostatici sunt grupurile ce acționează la limita legii sau în afara acesteia şi care comandă acțiunea, pe de o parte, iar de cealaltă sunt autoritățile. Prin intermediul deținătorilor de ostatici, grupurile de presiune vor să determine autoritățile să intre în negocieri cu ele pe o temă sau pe teme care în mod normal, pe canalele legale, nu pot fi abordate. Partea care ia ostatici poate să dea (sau să nu dea) publicității actul său şi intenția în care l-a făcut.

Şantajul practicat de cei care iau ostatici este un mijloc perfid de presiune, deoarece concesiile pe care le pot cere sunt nesfârşite. Altfel spus, pretențiile lor urmăresc să-şi adjudece subiectul în dispută, fără a pierde nimic. Riscul este şi el pe măsură, deoarece deținătorii de ostatici sunt expuşi forței autorităților, ei neputându-şi atinge scopurile altfel decât acționând în public.

Nu trebuie uitat faptul că pentru deținătorii de ostatici, aceştia, ostaticii, sunt folosiți ca pradă de război, ei valorând nimic mai mult decât ca un mijloc de realizare a scopurilor declarate. De aceea, întotdeauna viața ostaticilor este în pericol.

Teroriştii, deținătorii de ostatici, ştiu că acțiunea lor nu are sorți de reuşită decât în condițiile în care presiunea acesteia este îndreptată împotriva standardelor umanitare şi de respectare a valorilor umane de către autorități. Dacă ar şti că autoritățile se preocupă prea puțin de viața ostaticilor, atunci aceştia nu ar mai fi un mijloc de presiune eficient, prin urmare luarea de ostatici nu ar mai constitui un avantaj.

Astfel de evenimente au loc acolo şi atunci când preocuparea pentru valorile umane este ridicată şi când chiar opinia publică ajunge să preseze autoritățile în sensul dorit de deținătorii de ostatici, sperând că astfel îi ajută nu pe terorişti, ci pe ostatici.

V. CONTRACARAREA TERORISMULUI

Literatura de specialitate consemnează faptul că eforturile de ținere sub control a terorismului comportă: antiterorism, cotraterorism şi combaterea (cotracararea) terorismului.

Antiterorismul cuprinde totalitatea măsurilor privind prevenirea apariției terorismului sau a unui anumit act terorist şi comportă: evaluarea pericolului, întărirea pazei obiectivelor, protecția personală şi siguranța acțiunilor.

Cotraterorismul costituie răspunsul la un act terorist care a avut loc şi include modalități specifice de acțiune ce se desfăşoară în astfel de cazuri.

Combaterea (cotracararea) terorismului cuprinde totalitatea măsurilor antiteroriste şi contrateroriste luate de guverne pentru a contracara pericolul; măsurile de specialitate iniţiate de organele militare, organele din sistemul ordinii publice şi de profesionişti pe linie de pază şi protecţie, pentru reducerea posibilităţii unui atac terorist împotriva unui anumit obiectiv. Se au în atenţie şi acţiunile ce trebuie întreprinse ca ripostă la un act terorist.

Programele de combatere a terorismului au în vedere, în general, aspecte cu privire la: prevenire, descurajare, reacţie şi previziune.

Toate acestea se realizează numai printr-o strânsă colaborare, atât internă, cât şi externă, în care sunt implicate organele guvernamentale şi organismele special abilitate în acest sens.

Combaterea terorismului la nivel mondial, regional şi statal cunoaşte, în ultima vreme, noi parametri, urmare a periculozităţii acestui fenomen pentru securitatea naţională a statelor, dar şi ca reacţie de răspuns la faptul că acesta a proliferat, mai ales în ultimii ani.

Cu toate transformările politico-sociale ce au dominat lumea ultimilor ani şi contrar unor aprecieri optimiste, fenomenul terorist a înregistrat o nouă escaladare în toate regiunile lumii, dar în special în Europa.

Dramatismul evenimentelor din ultimii ani a demonstrat că, indiferent de zona sau regiunea în care se manifestă, fenomenul terorist constituie un pericol grav pentru statele care îl practică, ca şi pentru stabilitatea şi pacea întregii lumi, el neconstituind un fenomen izolat, ci unul deosebit de complex, cu adânci rădăcini şi implicaţii în problemele majore ale lumii contemporane.

Au devenit periculoase activităţile de reorganizare a acestor grupuri şi organizaţii, dar mai ales strategiile preconizate a fi folosite în viitor, în cadrul cărora acţiunile care urmează să se desfăşoare vizează un spectru larg de obiective ţinând şi de sfera politicului, dar şi de cea economică, militară, socială, culturală, etnică, religioasă sau de altă natură.

Referindu-se la periculozitatea pe care o reprezintă terorismul, analiştii americani consideră că acesta se afirmă ca o „nouă metodă de ducere a războiului”.

ACTIVITATEA DE INFORMAȚII ÎN PREVENIREA ACȚIUNILOR EXTREMIST-TERORISTE

Col. dr. Maricel ANTIPA
Col.dr. Ion PREDA

To achieve a succesful end when fighting the terrorism, one should focus not only on limiting its effects, but also on identifying and eradicating its roots – all those issues generating discomfort and criminal attempts.

The soundest way to face the threat lies in the information itself, the very foundation on which any decision making structure is building its strategy.

Further more, a sound threat evaluation and the gain of information supremacy, have proved to be extremely important in minimizing the effects of the most threatening plague of the beginning of the new millenium, the hyperterrorism.

Activitatea de informații se referă atât la aspectul organizatoric, cât şi la problemele de cunoaştere sub diferite forme a protențialilor adversari.

Activitatea de informații este facilitată, într-o anumită măsură, de multitudinea scopurilor organizațiilor mari, importante, care sunt nevoite să adopte structuri ce presupun o ierarhie piramidală. Organizațiile mari oferă mult mai multe ținte şi ocazii de acțiune împotriva lor decât grupurile mici centralizate şi foarte compacte, care folosesc metode conspirative clasice de operare.

Primul obiectiv spre care se îndreaptă activitatea de informații îl reprezintă anticiparea - adică prevenirea strategică a autorităților statului în legătură cu posibilitatea producerii unor acțiuni teroriste pe teritoriul național sau avertizarea în legătură cu existența unor astfel de amenințări. Autoritățile statului decid asupra tipului de acțiune preliminară sau preventivă care trebuie desfăşurată. În ceea ce priveşte amenințarea în curs de desfăşurare, avertizarea timpurile efectuată de serviciile specializate poate face posibilă anihilarea acesteia încă de la început.

Ținând cont de faptul că terorismul de diferite tipuri a devenit un fenomen constant al societății moderne activitatea de informații trebuie să aibă permanent în vedere posibilele amenințări. Din nefericire, adesea este imposibil ca autoritățile statului să intervină, în ciuda prevenirii făcute de propriile servicii de informații sau de cele cu care se cooperează. Acestea sunt

cazurile în care ameninţările se desfăşoară în afara graniţelor statului vizat şi în care grupările şi organizaţiile teroriste se bucură de sprijin din partea unor elemente din rândul populaţiei sau chiar al unor reprezentanţi ai guvernului din ţara respectivă.

Activitatea de informaţii trebuie să precizeze, cât mai repede posibil, natura ameninţării reale şi potenţiale pe care o reprezintă organizaţiile teroriste. Deseori, în primele etape, autorităţile nu acordă suficientă atenţie necesităţii de a elabora o strategie menită să elimine ameninţarea teroristă. Indiscutabil, serviciile de informaţii au responsabilitatea să atragă atenţia în caz de ameninţare, indicând atât posibilitatea materializării, cât şi natura acesteia. Acest lucru va motiva autorităţile în vederea elaborării strategiei şi măsurilor necesare etapei respective.

Acest demers este dificil, mai ales în prima etapă de desfăşurare a acţiunilor unei grupări teroriste.

Dificultatea are două surse:

- cunoaşterea limitată, în general, a potenţialului adversar în această fază;
- greutatea de a "calibra" ameninţarea, adică de a-i determina gradul potenţial de gravitate.

Estimarea corectă a ameninţării este importantă deoarece va fi factorul principal în adoptarea deciziei de către autorităţi, în legătură cu măsurile care urmează a fi luate şi inclusiv, ulterior, într-un plan care să cuprindă evenimentele neprevăzute (pentru situaţiile de urgenţă sau criză). Dacă gravitatea este supraevaluată, vor fi depuse eforturi exagerate şi, în consecinţă, va stabili credibilitatea serviciului de informaţii; dacă ea este minimalizată, măsurile întreprinse nu mai sunt adecvate, rezultând din nou stabilirea credibilităţii. De asemenea, este necesar să se acorde o atenţie deosebită ideologiei care motivează organizaţia teroristă. Înţelegerea aprofundată a acesteia, a potenţialului de evoluţie şi de influenţă asupra modalităţilor de acţiune va avea un rol important în prevenirea ameninţării. Se impune să se întocmească planuri bazate pe definirea ameninţării şi pe toate informaţiile valabile în acel moment. Trebuie alocate resurse şi luate măsuri concrete. Toate acestea nu vor fi posibile dacă autorităţile statului nu au fost convinse de existenţa ameninţării. Activitatea de informaţii va fi confruntată cu multe dificultăţi în primele faze ale amplificării ameninţării teroriste în ceea ce priveşte alocarea resurselor suplimentare.

O altă condiţie indispensabilă pentru îndeplinirea cu succes a rolului structurilor de informaţii o constituie organizarea adecvată a activităţii de culegere a informaţiilor. Aceasta implică o descriere clară, detaliată a responsabilităţilor diferitelor structuri implicate în această activitate. Orice neclaritate ori existenţa "zonelor cenuşii" poate crea probleme serioase, datorită conflictelor ce pot apărea prin surprapunerea mai multor structuri sau prin neglijarea unor aspecte despre care unul presupune, în mod greşit, că sunt

de competența altuia. Sarcina de a defini zonele de responsabilitate este de competența autorităților cu atribuții în domeniul activității informative.

Factorul de coordonare este esențial în activitatea structurilor specializate pe probleme de antiterorism. Astfel, efortului făcut de activitatea de informații îi vor lipsi concentrarea şi experiența, care favorizează acțiuni eficiente de combatere a terorismului. Dar, uneori, această optică poate crea resentimente şi rezistență, datorită aversiunii birocratice față de schimbare. Din acest motiv, nu trebuie amânată, întrucât cu cât se aduc mai repede schimbări organizatorice, cu atât este mai bine, riscul unei schimbări "prea timpurii" fiind contrabalansat de avantajele ulterioare.

Concentrarea eforturilor va duce nu numai la mărirea gradului de experiență, dar şi la stimularea angajării în culegerea de informații. Culegerea informațiilor despre grupările sau organizațiile teroriste, care constituie o amenințare, nu trebuie să aştepte până la implementarea schimbărilor organizatorice. Este necesar să se elaboreze documentele operative impuse de cunoaşterea şi stăpânirea situației operative pe teritoriul național, care vor îngloba date privitoare la: ideologie, politică, conducere, organizare, membri, arie de localizare, modalități de operare, baze de pregătire şi logistice, armament şi surse de achiziționare, sponsori, legături internaționale şi de cooperare, planuri de acțiuni, obiective vizate, date speciale cu ocazia cărora organizația consideră că este important să achiziționeze etc. Toate informațiile culese vor parcurge filiera obişnuită de evaluare şi prelucrare, astfel încât să poată fi distribuite beneficiarilor cât mai repede posibil şi într-o formă cât mai accesibilă. Numai în acest fel activitatea de informații poate juca rolul major în combaterea terorismului.

Informația trebuie să ajungă la organul de decizie în timpul necesar pentru a se putea acționa preventiv în vederea dejucării acțiunilor preconizate de către terorişti. Aceste "semnale de alarmă" vor fi prevenite de către serviciile specializate ca o prioritate de vârf, iar personalul implicat va trebui să acorde o atenție specială atât culegerii, cât şi evaluării fiecărui fragment de informație, care ar putea indica posibilitatea unei acțiuni teroriste. Concentrarea atenției persoanelor care se ocupă cu activitatea de culegere a informațiilor, de la toate nivelurile, asupra datelor "alertante" şi experiența acestora pot transforma munca desfăşurată într-o adevărată artă.

Angajarea personalului în activități de culegere a informațiilor se face în funcție de caracterul grupării sau organizației teroriste, precum şi de natura activității sale. Informațiile generale - "Bakground Information" - se vor axa, în principal, pe structura organizației, liderii cunoscuți, obiectivele organizației, maniera de lucru, sprijinitori potențiali, sponsori, ținte probabile ale terorişilor, capacitate logistică, zone preferate de acțiune, număr probabil de membri operativi, ideologia şi convingerile grupale, gradul de fanatism al membrilor, eventualele sau potențialele disidențe, legătura acestora cu ale

grupări sau facțiuni extremiste, cu crima organizată sau cu alte forțe politice etc.

Culegerea de informații specializate în combaterea terorismului este axată în principal pe utilizarea surselor umane. Deşi constituie doar o parte a bugetului de informații, este forma de culegere de informații cea mai larg recunoscută şi, desigur, cea mai controversată. Utilizarea surselor umane depinde, în cea mai mare măsură, de ingeniozitatea umană, de calitățile personale şi, nu în ultimul rând, de noroc. Ideală este infiltrarea agenților proprii la nivelurile superioare de decizie în cadrul organizațiilor teroriste, lucru însă destul de dificil de realizat. Chiar dacă nu se poate realiza acest lucru, mai rămâne o cale de urmat, infiltrarea de agenți la nivelurile mijlocii şi inferioare ale ierarhiei organizației teroriste, locul de unde se pot culege informații prețioase. Angrenarea în activități de culegere a informațiilor se face în funcție de caracterul grupării sau organizației teroriste, precum şi de natura activității sale. În toate cazurile sunt folosiți specialişti care culeg informații, indiferent de modalitățile concrete: HUMINT - informații umane sau COMINT - informații pe bază de telecomunicații. Se impune găsirea celor mai optime metode în alegerea agenților şi a modului de operare. Totodată, se va pune un accent deosebit şi pe folosirea tehnologiilor avansate din acest domeniu. În multe situații, anumite canale pentru culegerea de informații nu pot fi utilizate, rolul decisiv urmând a fi jucat de către HUMINT. Ideală este infiltrarea agenților proprii la nivelurile superioare de decizie în cadrul organizațiilor teroriste, lucru însă destul de dificil de realizat. Chiar dacă nu se poate realiza acest lucru, mai rămâne o cale de urmat, infiltrarea de agenți la nivelurile mijlocii şi inferioare ale ierarhiei organizației teroriste, locul de unde se pot culege informații prețioase. Utilizarea unor sisteme tehnice în obținerea de informații este foarte limitată, deoarece acestea depind de semnale şi indicii primite din alte surse. Teroriştii se bazează pe anonimat, disimulare şi abilitatea de a se camufla în mediu, în vederea propriei protecții. Prin urmare, acțiunile lor sunt, de obicei, la o scară mai mică, astfel încât este dificil să fie detectate numai de sistemele tehnice. Informații virtuale pentru prevenirea terorismului se mai pot obține din semnale (SIGINT - interceptarea, decriptarea şi interpretarea comunicațiilor electronice), din imagistica (IMINT - imagini obținute de către sistemele de recunoaştere), precum şi din alte mijloace tehnice (dispozitive de ascultat, dispozitive de supraveghere a mediului şi culegerea de dovezi prin pătrunderi clandestine unde se combină culegerea de informații din surse umane cu cea prin mijloace tehnice).

Teroriştii au reguli foarte stricte în stabilirea modalităților de acțiune. Serviciile de informații au legile lor proprii, care trebuie să le anihileze pe cele ale teroriştilor. Problema constă în deblocarea mecanismului statului şi ale mecanismelor de luare a deciziilor, al căror imobilism a dus frecvent lucrurile la împotmolire. Dar, combaterea terorismului înseamnă război şi în război hotărârile trebuie luate pe loc. Trebuie remarcate, de asemenea,

neajunsurile analizei, adesea majore, atunci când se referă la situaţie sau acţiunile teroriştilor, deoarece fenomenul însuşi sau situaţia creată ar putea fi explicate sau înţelese în mod diferit de către structuri diferite. De aceea, rolul esenţial îl are structura specializată de analiză a informaţiilor referitoare la acţiunile şi materialele folosite de terorişti. Ţările care au obţinut succese sunt cele care au asigurat o bună centralizare a informaţiilor, dar, mai ales, o sinteză şi apreciere a acestora.

Interpretarea informaţiilor va urmări:

- să clarifice semnificaţia datelor şi informaţiilor;
- să presupună posibilele lor influenţe şi evoluţii;
- să concluzioneze dacă acestea confirmă sau modifică situaţia deja cunoscută (îndeosebi dacă reliefează creşteri de risc) şi dacă impun necesitatea unui supliment de cercetare şi în ce termen.

Altfel spus, este vorba de a stabili cine ce anume a făcut şi de ce; ce consecinţe derivă de aici, în ce sens, şi dacă totul este suficient de clar sau nu. Acesta este momentul final al procesului de prelucrare a datelor. Totodată, este ultima posibilitate de zădărnicire a tentativelor de dezinformare. De aceea, este necesar să se pună întrebarea: interpretările noastre, răspunsurile date la întrebările pe care nu le-am pus sunt juste sau sunt, dimpotrivă, cele pe care teroriştii voiau să ne determine să le dăm? De aici, decizia de a solicita sau nu date ulterioare. La finele procesului, din datele brute s-au obţinut informaţiile care constituie tocmai cunoaşterea aspectelor fundamentale ale obiectivelor de interes informativ. Capacitatea de prevedere este una din condiţiile necesare pentru desfăşurarea cu succes a luptei anterioare.

Combaterea terorismului solicită o luptă de detaliu, în care acţiunile unor structuri strict specializate în domeniul informaţiilor capătă rolul esenţial. Este un conflict care se supune tehnologiei informaţiei, dar care se bazează, în final, pe răbdare, subtilitate şi confidenţialitate, toate acestea dublate de pregătirea desăvârşită a elementului uman.

EVOLUȚIA CONFRUNTĂRII TERORISM - ANTITERORISM DUPĂ 11 SEPTEMBRIE

Dr. Eugen SITEANU
Col.prof.univ.dr. Benoni ANDRONIC

The paper presents the following ideas: the primacy of political actions on the military ones in terrorism and in the war against terrorism; harmonizing the legislative framework on military forces functioning inside the war against terrorism; the effective war against terrorism; the war's against terrorism efficiency; NATO's new role in the war against terrorism; geopolitical considerations on religion and terrorism; the implications of the relation between Islam and terrorism; terrorism threats, dangers and risks.

În scopul găsirii soluției optime pentru combaterea şi eradicarea terorismului se impune analizarea riguroasă, interdisciplinară şi pluridisciplinară, sistemică a fenomenului terorist care să răspundă necesităților de cunoaştere aprofundată a acestui fenomen antisocial. În lucrarea *„Terorismul. Dimensiune geopolitică şi geostrategică. Războiul terorist. Războiul împotriva terorismului”*, elaborată de un colectiv de cercetători, din Centrul de Studii Strategice de Apărare şi Securitate, condus de domnul dr. Gheorghe Văduva şi apărută recent (în anul 2002) în Editura AISM, sunt explicate, printre altele, amenințările şi riscurile de natură teroristă; fizionomia şi viitorul terorismului; sursele şi resursele terorismului; organizațiile şi structurile teroriste; războiul terorist şi cel antiterorist. Aceste idei sunt preluate de noi pentru a fi folosite în această lucrare.

Analiza şi perceperea corectă atât a războiului terorist, cât şi a războiului antiterorist nu sunt posibile fără analiza fizionomiei terorismului şi cunoaşterea în profunzime a acestui flagel. În acest mod ne-am propus să explicăm fenomenul amintit, să definim terorismul, să tratăm evoluția confruntării terorism-antiterorism după 11 septembrie, să identificăm tipurile de terorism existente în lume şi strategiile de ducere a războiului antiterorist.

Deşi terorismul este cunoscut din antichitate, totuşi considerăm că el s-a extins după data de 11 septembrie 2001 până la nivelul de război terorist, devenind o amenințare la adresa securității internaționale.

Principalele forme de manifestare ale terorismului, cunoscute astăzi, sunt terorismul: politic, ideologic, informațional, financiar, economic, mediatic, cultural, religios, etnic, de stat, infracțional, NRBC (nuclear, radiologic, biologic şi chimic), genetic, familial, ciberterorismul etc.

Pentru întregirea imaginii asupra fenomenului terorist este de asemenea necesară cunoaşterea organizațiilor teroriste existente în întreaga lume (ele sunt enumerate, pe zone geografice, în anexele lucrării amintite anterior).

Cauzele terorismului sunt extrem de diversificate. Dintre acestea enumerăm în continuare câteva: cauze provocate de sentimentul de insecuritate (de criza de identitate etnică, națională, culturală etc.), cauze ce țin de criza de sistem politic, de lupta pentru cucerirea puterii (autorității), de mondializarea haosului, dar şi cauze de natură umană (degradarea condiției umane, sentimentul înstrăinării etc.)

Astăzi, terorismul politic se manifestă de organizațiile teroriste din Asia, Africa, America Latină şi Europa Occidentală aparent împotriva capitalismului, însă în fond este vorba de o luptă pentru putere.

Dincolo de încercarea de a sistematiza terorismul pe diverse categorii se cuvine să privim terorismul din perspectivă sistemică şi să-l tratăm nu pe părți ci ca întreg, ca entitate şi ca fenomen. Acum, când societatea omenească de la începutul acestui mileniu este puternic informatizată; s-a ajuns la globalizarea informației şi la creşterea interdependențelor ceea ce a determinat progresul societății omeneşti către un sistem integral global, deschis şi instabil. Însă, din nefericire, şi terorismul se modernizează, o dată cu întreaga societate, şi îşi alege acum țintele şi din spațiul informației, amenințând şi pe această cale securitatea internațională.

Din cauza mondializării informației şi amenințărilor asimetrice care se manifestă cu predilecție în sfera informațională, genetică etc., nici o țară de pe glob, nici chiar o superputere (SUA) nu mai poate să-şi construiască singură securitatea. De aici se poate trage o primă concluzie şi anume: în viitor se va produce probabil configurarea unui sistem de reacție bazat pe alte modalități de ducere a războiului cum ar fi cele din domeniul ciberinformațional.

Declanşarea războiului terorist, la 11 septembrie 2001, şi a terorismului mediatic a adus în fața televizoarelor oameni din lumea întreagă care au revăzut mereu imaginile cutremurătoare ale lovirii Turnurilor Gemene de către avioanele transformate în bombe pline cu pasageri nevinovați. Prin intermediul media astăzi se popularizează cauza unor grupări teroriste care pot atrage astfel simpatizanți, se modelează practic opinia publică prin exacerbarea violenței etc.

Dacă la formele de terorism analizate în rândurile de mai sus mai adăugăm şi celelalte forme: terorism economic, cultural, tehnologic etc. ajungem la concluzia că terorismul este un război special, atipic, care are ca scop distrugerea de vieți, de bunuri şi de sisteme de valori. Dar, în esență,

terorismul urmăreşte, aşa cum am specificat şi în rândurile precedente, atingerea unui scop politic, dincolo de graniţele statelor, punând în pericol securitatea internaţională.

În altă ordine de idei, unele state sunt vinovate că nu iau măsuri pentru stoparea, eradicarea mafiilor vinovate de spălarea banilor, de traficul de droguri, de arme, de carne vie etc., de pe urma cărora se realizează câştiguri fabuloase (cca.1000 de miliarde de dolari). Cu aceste sume uriaşe terorismul poate ataca şi submina politicile naţionale sau chiar regionale. De aceea, coaliţia antiteroristă urmăreşte să dea „lovitura de decapitare" a terorismului, îndreptată împotriva finanţărilor grupurilor teroriste.

Vorbind despre terorism, nu se poate scăpa din vedere fundamentalismul, acesta încadrându-se în terorismul de tip religios şi fiind o mişcare politică radicală. Dar acesta este totodată şi o filozofie sau o credinţă care selectează numai câteva valori pe care le susţine cu agresivitate, iar pe celelalte le neagă bineînţeles cu multă violenţă. El se manifestă prin terorism islamic care are ca scop să instaureze islamismul, indiferent de mijlocele utilizate, la conducerea lumii contemporane, fiind o ameninţare reală la adresa securităţii internaţionale.

În dicţionarul enciclopedic, Jihadul este explicat în două feluri: luptă sau război sfânt şi este interpretat ca o îndatorire religioasă a musulmanilor de răspândire a islamului pe cale paşnică sau prin războiul dus de către bărbaţi cărora li se promite, după moarte, Paradisul. Acest război este îndreptat împotriva liderilor arabi care nu menţin unitatea religioasă a lumii islamice şi împotriva Israelului şi SUA pe care unii musulmani le consideră vinovate de încălcarea legilor şi obiceiurilor islamice. Fundamentalismul religios este prezent în Orientul Mijlociu şi în Asia, mai precis în Iran, în Arabia Saudită, în Afganistan, în Malaiezia, în Indonezia, în Filipine şi în alte ţări din Africa. Statele implicate în acţiunile teroriste se pot clasifica astfel: state-sponsor şi state-teroriste.

Terorismul şi războiul terorist au surse şi resurse: internaţionale, regionale, locale şi chiar occidentale. Resursele pot fi de natură financiară, economică, tehnico-ştiinţifică, umană, religioasă, ideologică, politică, din domeniul crimei organizate sau al lumii interlope etc.

Una dintre cele mai importante surse ale terorismului este cea financiară deoarece ea este imperios necesară teroriştilor în războiul pe care-l duc.

Terorismul este astăzi considerat ca făcând parte din sistemul acţiunilor politice ceea ce înseamnă că terorismul este considerat ca război asimetric de o natură complet diferită de celelalte războaie. Chiar şi celebrul Clausewitz susţinea că războiul este continuarea politicii cu alte mijloace, mijloace violente ori mai violente decât cele teroriste cu greu ne putem imagina. Dar terorismul este un război aparte care are câteva caracteristici distincte: el îşi extinde teatrul de acţiune la nivel planetar şi în ciberspaţiu,

prezintă o mare diversitate a acțiunilor, folosește oamenii ca armă, nu are acea coordonare strategică unitară specifică războaielor obișnuite. La acestea am mai adăugat surprinderea, intempestivitatea și posibilitatea menținerii inițiativei datorită acțiunilor surprinzătoare, care se desfășoară rapid, oriunde (unde nu ne așteptăm) și desigur: oricând.

Războiul terorist nu este însă un război obișnuit, deoarece grupurile (sau indivizii) teroriste (teroriști) acționează cu mijloace nonmilitare, dar nu este exclus să acționeze și cu mijloace militare (mai rar), după forme inedite, surprinzătoare și într-o modalitate deteritorializată, în sensul că dispar conceptul de cucerire sau apărare de teritorii.

Asistăm, așadar, la un război asimetric, caracterizat de asimetrie culturală, nonmilitară (transformarea avioanelor civile în arme care lovesc clădiri civile în timp ce cele mai sofisticate sisteme de arme nu sunt încă adaptate unui război asimetric).

Pentru că omenirea nu a sesizat la timp că terorismul va deveni război planetar nu poate azi să dea o ripostă corespunzătoare acestui flagel. Abia după atacurile de la 11 septembrie 2001 au înțeles americanii și lumea occidentală că amenințarea teroristă nu este doar o formă de protest pentru că a depășit cu mult nivelul de violență cunoscut. Factorii de decizie politico-militară au înțeles că este necesară o gândire strategică și militară pentru elaborarea unei strategii de contracarare eficientă a războiului terorist care amenință nu numai securitatea statelor ci întreaga lume civilizată, democratică precum și valorile occidentale.

Se cer, deci, altfel de soluții, altfel de concepții, alte reacții și o altfel de strategie pentru că terorismul amenință azi pacea pe planetă, democrația și drepturile și libertățile omului.

Astăzi încă nu există structuri viabile de reacție împotriva terorismului internațional, cu excepția structurilor de informații și de poliție. Nici măcar forțele speciale nu au fost înființate pentru lupta împotriva terorismul. Dar de când terorismul este privit ca o amenințare asimetrică planetară, omenirea trebuie să creeze anumite structuri de protecție și de combatere a acestei amenințări globale. Structurile trebuie să fie integrate și realizate nu numai la nivel internațional ci și la nivele naționale în scopul descoperirii și luptei împotriva organizațiilor teroriste. De asemenea mai sunt necesare și niște structuri ale societății civile pentru eradicarea terorismului și o legislație care să fie adoptată de toate statele și națiunile. Legislația trebuie să fie clară și rapidă în aplicare pentru a asigura scoaterea terorismului în afara legii și declanșarea unei reacții mondiale a lumii întregi împotriva terorismului.

Lumea civilizată trebuie să creeze un sistem care să poată depista, supraveghea și anihila organizațiile, bazele de antrenament și logistice și infrastructurale teroriste. După ce va fi realizat un asemenea sistem se va putea urmări și combate oriunde structurile teroriste, la fel cum au acționat

israelienii în urma atentatului asupra sportivilor evrei care au participat la Olimpiada din 1972, când i-au urmărit peste tot pe teroriştii palestinieni, pe care i-au lichidat.

Dar să nu uităm că a combate terorismul înseamnă de fapt o problemă politică şi apoi una militară. De aceea şi decizia de declanşare a unui război antiterorist a fost luată de conducătorii politici ai SUA, ai Uniunii Europene şi ai NATO. Pornind de la aceste decizii politice se impune elaborarea neîntârziată a unui concept strategic şi de combatere a terorismului. Demersul este dificil pentru că astăzi terorismul nu conține o acțiune strategică de amploare. Pentru ca strategia antiteroristă să fie şi eficientă ea trebuie să conțină concepția acțiunilor, să pregătească şi să structureze bine forțele şi mijloacele necesare. În scopul cuceririi inițiativei strategice în războiul antiterorist este necesară, aşadar, crearea şi menținerea unei situații strategice care să se bazeze pe un sistem coerent şi permanent de supraveghere a zonelor, grupărilor, statelor, organizațiilor şi a persoanelor bănuite de activități teroriste. De asemenea, se impune cucerirea supremației informaționale şi efectuarea de razii, filtre etc. Sunt foarte importante şi acele acțiuni vigilente ale populației şi instituțiilor care ar putea aduce informații care să conducă la intuirea pregătirilor pe care le fac teroriştii, astfel încât să se poată zădărnici acțiunile lor. Tot pentru cucerirea inițiativei strategice trebuie lovite oportun bazele de antrenament ale teroriştilor, depozitele, elementele de infrastructură ale lor etc.

În plus, se mai impune crearea sistemului de pregătire antiteroristă a populației, economiei şi instituțiilor precum şi atacarea continuă prin Internet şi prin media a site-urilor, organizațiilor şi rețelelor terorismului.

Americanii lucrează la crearea unei noi rețele Internet securizate care ar putea asigura securitatea comunicării între agențiile de securitate americane şi între ministere şi nu va permite introducerea viruşilor şi nici pirateria informațională. Totuşi, rețeaua Pentagonului, oricât de sigură ni se părea că este, a fost penetrată de un virus şi de aceea nu se ştie precis cum se va comporta noua rețea, mai ales pe termen lung.

Împotriva amenințării teroriste sunt necesare sisteme viabile de supraveghere şi de monitorizare cu structuri şi infrastructuri care să funcționeze continuu pe întregul glob pământesc. Că aceste sisteme sunt integrate se ştie, dar ele mai trebuie să fie şi atât de flexibile încât să corespundă pe deplin acțiunilor specifice terorismului şi să aibă baze de date şi informații care să asigure o organizare corespunzătoare a acțiunilor antiteroriste (şi o reacție pe măsură).

Am explicat deja că sistemele vor avea atât componente naționale, cât şi internaționale, care să poată acționa în toate mediile şi spațiile.

Reamintim că cele mai eficiente căi de combatere a terorismului sunt, aşa cum bine spune dr. Gh. Văduva, cele politice şi culturale deoarece, ca fenomen politico-social, terorismul se manifestă cu predilecţie în această sferă, atacând violent ordinea, organizarea, autoritatea şi valorile democratice. De aceea războiul terorist trebuie definit în acest fel în dreptul internaţional, dar şi în dreptul păcii şi al războiului.

Pentru a fi tratat în acest mod este necesar ca ONU şi celelalte structuri internaţionale şi regionale, precum şi toate statele să participe în mod efectiv la lupta împotriva terorismului prin mijloacele societăţii civile şi în caz de nevoie, prin folosirea forţei armate.

Până acum am reţinut că terorismul este un război planetar împotriva ordinii actuale a lumii civilizate şi nu are o conducere centralizată cu un comandament suprem şi nici o strategie bine definită (elaborată). Dar el a înmănunchiat totuşi o mulţime de acţiuni separate, răspândite pe mapanond, în toate mediile cu puternice efecte psihologice. El a indus ca efect esenţial teama. Din cauza lui s-a ajuns la insecuritatea individului, a sistemelor de comunicare, a organismelor sociale etc. căci războiul terorist are scopul de a îngrozi oamenii, acesta fiind de fapt şi obiectivul său strategic. Teroriştii acţionează pentru a înspăimânta aproape întreaga planetă, nu global ci în mozaic. (Aşa a şi apărut riposta împotriva terorismului, cunoscută ca războiul în mozaic). Ei urmăresc să impună prin forţă, în anumite ţări sau regiuni, dezordinea pe care o vor sau regimul pe care îl doresc. Fiind un război, împotriva terorismului trebuie dus un război de tip special-antiterorist. Aşa, de exemplu, războiul împotriva talibanilor a condus la schimbarea regimului şi punerea ţării sub control.

Acţiunea militară împotriva Afganistanului, care a generat şi susţinut terorismul, poate reprezenta una din direcţiile strategiei antiteroriste. Dar mai sunt şi alte direcţii, dintre care foarte importantă ni se poare stabilirea obiectivelor şi scopurilor războiului antiterorist şi a mediilor din care se va acţiona.

Se subînţelege că mai sunt şi alte direcţii dar timpul limitat avut la dispoziţie pentru redactarea acestei lucrări nu ne permite tratarea exhaustivă a acestora. Am ajuns astfel la încă două concluzii: l) pentru ducerea războiului antiterorist este nevoie de mai multe strategii (de identificare, de protecţie, de contracarare, ofensive şi disuasive) şi 2) pentru participarea la războiul antiterorist forţele armate trebuie să aibă structuri specifice de conducere, structuri de informare, supraveghere şi avertizare, forţe speciale (cu pregătire antiteroristă), forţe de acţiune preventivă şi forţe principale de acţiune şi de reacţie.

În încheiere este normal să se tragă câteva concluzii cu privire la ameninţarea pe care terorismul o reprezintă la adresa securităţii internaţionale şi la războiul antiterorist.

Teroriştii sunt modulari, efemeri, fără granițe şi asimetrici în acțiuni şi metode. Ei nu sunt luptători în sensul militar deoarece ei resping legile, normele şi regulile occidentale (ale lumii civilizate) fiind luptători digitali, teroriști financiari, ecologici etc. Terorismul, a cărui armă principală este omul, este un război care, spre deosebire de celelalte războaie, urmăreşte distrugerea de vieți şi de sisteme de valori. El tinde să devină un instrument al politicii folosind o strategie a acțiunilor de tip rapid. Toate aceste acțiuni desemnează împreună pe harta lumii un război-mozaic. Războiul terorist implică o trinitate: organizații teroriste-regimuri delicvente – armamente de distrugere/dezorganizare în masă.

Pe viitor există probabilitatea apariției terorismului nuclear, radiologic, chimic, biologic, cibernetic, psihologic şi mediatic, la care societatea va fi foarte vulnerabilă. De asemenea va prolifera terorismul infracțional care se va transforma într-un terorism organizat, globalizat, care-şi va realiza rețelele de conducere la nivel mondial. Ca urmare, se impune cu stringență crearea unei situații strategice care să asigure supravegherea continuă civilă şi militară a structurilor de orice fel şi a persoanelor suspectate de terorism. Pe această bază s-ar putea cuceri supremația informațională şi inița acțiuni preventive. În plus este necesară crearea sistemului de pregătire antiteroristă a populației, instituțiilor şi economiilor naționale.

Totodată, se mai impune şi elaborarea unui ansamblu coerent de măsuri (politice, economice, financiare, sociale, informaționale, culturale şi militare) capabile să permită evaluarea, prognozarea, prevenirea şi anihilarea terorismului.

Strategia antiteroristă trebuie să fie integrată în marea strategie (în strategia de securitate națională, regională şi internațională) şi în conceptul strategic NATO (în strategia de coaliție de alianță). Numai aşa ar fi posibilă identificarea şi definirea exactă a strategiei forțelor şi mijloacelor şi a strategiei operaționale care să permită combaterea terorismului în cadrul războiului antiterorist.

A venit momentul ca Uniunea Europeană să-şi asume un rol militar şi diplomatic asemănător cu SUA şi cu NATO în crizele de dimensiuni mondiale şi în lupta împotriva terorismului. Astfel, Aliații, la Summit-ul de la Praga din noiembrie 2002, au luat decizia de înființare a Forței de Răspuns a NATO (NRF) ca o reacție eficientă şi eficace împotriva terorismului şi a altor amenințări care se profilează la începutul acestui secol. Decizia a fost aprobată în iunie 2003, la Bruxelles. Această Forță (NRF) a devenit operațională în luna octombrie 2004, dar capacitatea operațională maximă o va atinge abia în octombrie 2006.

Forța de Răspuns a NATO are următorul obiectiv:

- realizarea unei capacități de reacție şi de dislocare rapidă în orice teatru de operații în vederea îndeplinirii întregului spectru de misiuni ale Alianței;
- realizarea interoperabilității forțelor (din toate categoriile de forțe armate) pe baza modernizării echipamentului şi tehnicii;
- operaționalizarea noilor concepte şi inițiative NATO;
- asigurarea oportună a capacităților C4I securizate şi interoperabile;
- reducerea optimă a cheltuielilor militare şi reorientarea programelor de achiziții;
- înființarea unui nucleu de forțe care va reprezenta modelul de bază al forțelor NATO.

De aceea, NRF va fi o forță întrunită şi combinată, având forțe terestre, aeriene şi navale, cu un efectiv de cca. 20000 de oameni realizată prin contribuția statelor aliate.

În maximum cinci zile ea se va putea desfăşura oriunde pe globul pământesc şi va fi în măsură să acționeze în acțiuni antiteroriste, la fel ca Bg.4 Expediționară Marină, dacă se vor perfecționa rapid aeronavele de transport strategic în concordanță cu conceptul de „air lift”.

Încheiem aceste rânduri în speranța că omenirea va găsi suficiente resurse pentru a stopa ofensiva terorismului!

GESTIONAREA CRIZELOR GENERATE DE ACȚIUNILE TERORISTE ŞI NECESITATEA SINCRONIZĂRII LUPTEI ÎN DIRECȚIA COMBATERII TERORISMULUI

Col.(r) Ion IOANA

This article presents some aspects of the anticipation and the management of effects of the terrorism actions. The anticipation is treated as a process consisting of the identification of a posible danger, the risk analysis of eventually effects emerging, and the management of prevention, limitation and rejection of the effects in case of terrorist attack.

Riscurile, amenințările şi provocările teroriste determină evoluții sau involuții spre anormalitate, iar trecerea anormalității la limită, atât în situația internă a unui stat, cât şi în relațiile regionale sau internaționale, induce starea de criză. Întrucât, uneori, criza este definită ca o perioadă extrem de tensionată, în care dificultățile specifice pe care le-a declanşat ating cote paroxiste, sunt necesare soluții imediate, ferme şi, în general, decisive în a îndrepta instituția sau societatea spre o evoluție bună.

Crizele reprezintă etape sau momente extrem de diferite ale raporturilor politice, economice, sociale şi chiar culturale şi apar ca urmare a unor mari acumulări de tensiuni, a unor disfuncționalități, adesea cronice, pe fondul deteriorării situației generale ca urmare a trecerii de la ordinea preexistentă, la una considerată a fi perimată, restrictivă, nefuncțională, depăşită.

Tocmai aceste momente extrem de diferite care creează asemenea crize, sunt reprezentate prin efectele care apar în urma declanşării acțiunilor teroriste. Ori pentru a preveni astfel de crize sau pentru a le determina sau chiar înlătura efectele atunci când s-au produs acte de terorism, se impune cu necesitate nu numai anticiparea, dar şi gestionarea acestor efecte.

Având în vedere că reuşita în acțiunile împotriva terorismului depinde în mare măsură de cunoaşterea acestui fenomen în dinamica cauzalității lui, o asemenea amenințare nu poate rămâne neînregistrată şi nesupravegheată.

Terorismul este un fenomen politic extrem de grav care impune restricții şi constrângeri cu care lumea trebuie să se obişnuiască, iar conducerea politică şi strategică şi forțele speciale este necesar să le pună imediat în aplicare.

Prin prisma celor prezentate mai sus, caracteristica majoră a gestionării crizelor generate de acțiunile teroriste este anticiparea atât a riscurilor, amenințărilor şi vulnerabilităților teroriste, cât şi a efectelor acestora, ori anticiparea impune să se facă ceva, să se prevadă desfăşurarea unor evenimente înainte de o anumită dată şi, în special, înainte de a se întâmpla.

Deci anticiparea este un proces de identificare (cunoaştere) a unui potențial atentator (pericol), de analiză a riscului de declanşare a unui act violent şi de apariție a unor eventuale efecte, la un moment dat, precum şi de managerizare a activității de prevenire sau de limitare şi înlăturare a efectelor dacă atacul terorist s-a produs.

Efectele acțiunilor teroriste, pentru a fi prevenite sau limitate şi înlăturate dacă actul terorist s-a produs, trebuie să fie anticipate ca posibile amenințări, ori această prevedere nu se poate realiza decât în baza unui program de analiză a amenințărilor.

Anticiparea se caracterizează prin „**trei funcții majore**”[74]:

➢ **identificarea** potențialului agresor (pericol), ceea ce **presupune**:

• **definirea** criteriilor pe baza cărora un individ sau o amenințare poate deveni suspect şi subiect al unei analize;

• **determinarea** ariei de competență a fiecărei agenții de securitate, forțe polițieneşti sau altor structuri militare (cui se transmit informațiile despre o posibilă criză de natură teroristă);

• **notificarea** tuturor indivizilor, organizațiilor şi instituțiilor care posedă sau pot obține informații despre potențiali agresori sau despre o posibilă agresiune la adresa unei terțe ținte;

• **informarea** şi profesionalizarea indivizilor şi instituțiilor pentru evaluarea corectă a potențialei amenințări.

➢ **analiza** riscurilor de declanşare a unui act violent şi de apariție a unor eventuale efecte teroriste, care constă în:

• **investigarea** (strângerea) de informații despre potențialul agresor şi potențiala țintă vizată ceea ce **presupune**:

o **verificarea** datelor şi informațiilor existente;

o **studierea** probelor materiale (jurnale personale, scrisori, materiale de documentare colectate de suspect, articole de presă decupate, poze semnificative sau alte obiecte care au legătură cu ancheta sau investigația respectivă);

o **chestionarea** persoanelor cunoscute a fi avut legătură cu suspectul sau cu ținta potențială (membrii de familie, colegi de muncă sau de şcoală, şefi ierarhici, ofițeri de poliție comunitară, angajați ai serviciilor sociale, corpul medical şi, dacă este cazul, victimele unor agresiuni anterioare, chiar şi minori, comise de suspect);

---

[74] Gl. (r) dr. Gheorghe Arădăvoaice, gl. (r) Iulian Crăiniceanu, lt.col.dr. Dan Niță, *„Amenințări, vulnerabilități şi riscuri la adresa demnitarilor – Metode şi tehnici de analiză”*, Editura Antet, Bucureşti, 2003, p.32.

o **verificarea** datelor de arhivă ale poliției, tribunalelor, şcolilor de corecție, serviciilor de psihiatrie sau medicale, serviciilor sociale şi a oricărui alt document care are legătură cu cauza;

o **stabilirea** factorilor motivaționali care fac din individul suspect sau din organizația vizată un potențial antentator asupra țintei bănuite sau ştiute;

o în acest stadiu **sunt procesate toate informațiile primite** şi se pune accent pe „*modus operandi*" (tipar, şablon etc.) acțional al organizației sau pe manifestările comportamentale ale individului în cauză.

- **evaluarea** tuturor informațiilor privitoare la subiecți (agresor, țintă, terți implicați) care se efectuează după finalizarea investigației.

Informațiile sunt analizate astfel încât să poată deveni material probator (incriminator), capabil să dorească să existe condiții favorizante pentru producerea unei agresiuni sau acțiuni de atentat. Totodată, evaluarea trebuie să producă dovezi privind credibilitatea amenințării, pentru a se putea forma o opinie despre hotărârea şi capacitatea agresorului de a lovi ținta.

➢ **managerizarea** activității de prevenire sau de limitare şi înlăturare a efectelor dacă atacul terorist s-a produs, ceea de **presupune**:

- **elaborarea** unui plan de implementare în mintea posibilului atentator a ideii că opțiunea spre violență nu poate reprezenta o situație viabilă (se realizează prin blocarea căilor de acces la țintă şi protecția mijlocită a acesteia, dacă este cazul);
- **monitorizarea** continuă a acțiunilor preconizate a se desfăşura în urma analizei amenințărilor;
- **implementarea** contramăsurilor sugerate de evaluarea riscurilor potențiale.

Planul de măsuri trebuie să fie flexibil să poată fi adaptat uşor la schimbarea factorilor şi circumstanțelor care pot favoriza atentatul sau pot scădea nivelul de amenințare.

Anticiparea şi gestionarea efectelor actelor de terorism presupun:

- **crearea** unor sisteme de supraveghere şi monitorizare a terorismului, care să fie integrate şi suficient de flexibile şi să realizeze cooperarea în toate mediile şi spațiile;
- **pregătirea** unor structuri şi infrastructuri cu foc continuu, distribuite în aşa fel încât să acopere întreaga planetă sau, într-o primă etapă, zonele cu un potențial de risc mai mare;
- **asigurarea** sistemelor cu baze de date şi informații necesare organizării corespunzătoare a acțiunii şi reacției;
- **structurile** create să aibă competențe de: supraveghere electronică; comunicații rapide şi securizate; analiză a datelor şi informațiilor; mobilitate şi decizie rapidă.

Necesitatea sincronizării luptei în direcția combaterii terorismului

Terorismul reprezintă, după conflictele militare, forma cea mai gravă de expresie a violenței. Încadrat în primul rând în violența politică, terorismul se remarcă prin folosirea deliberată şi sistematică a forței ca mijloc de atingere a obiectivelor urmărite.

Periculozitatea deosebită a acestui fenomen nu rezultă numai din această recurgere la violență, ci şi din modul total aleatoriu în care îşi alege victimele (prin orientarea majorității actelor de terorism împotriva unor oameni nevinovați), din menținerea permanentă a unei stări de amenințare, din generalizarea la scară mondială, din internaționalizarea acestuia şi, nu în ultimul rând, din cauza consecințelor nefaste asupra stabilității politice a statelor afectate de acest flagel şi a relațiilor internaționale dintre acestea.

Terorismul nu poate fi, în nici un caz, considerat ca o amenințare în curs de scădere, ci dimpotrivă, reprezintă un pericol social deosebit de grav pentru structura şi coeziunea socială, securitatea indivizilor şi statelor.

Alături de numeroasele grupări teroriste, etnice şi naționaliste, care sunt permanent asociate vechilor conflicte, au apărut tendințe noi legate de extremismul religios şi sectant, precum şi pericolul ca în acțiunile teroriste să fie folosite arme de distrugere în masă.

De asemenea, nevoia de informații, de a ne apăra şi de a găsi răspunsuri şi soluții viabile de combatere, ne conduce la concluzia că, acest fenomen este mereu în actualitate şi preocupant pentru toată lumea.

Iată numai câteva dintre motivele care justifică necesitatea combaterii terorismului.

COMBATEREA ŞI SANCŢIONAREA ACTELOR DE TERORISM

Cdor.dr. Ştefan GEORGESCU

The terrorist attacks are acts of war against the very idea of civilized society. No cause justifies terrorism. The world, every nation, must respond and fight. The enemy is not a person. It is not a single political regim.

Certainly it is not a religion. The enemy is terrorism – premeditated, politically motivated violence perpetrated against noncombatant targets by subnational groups or clandestine agents. Those who employ terrorism regardless of their specific secular or religious objectives, strive to subvert the rule of law and effect change through violence and fear.

În general, prin terorism înțelegem utilizarea în mod ilegal a forței, prin acțiuni pregătite din timp, în afara normelor morale şi militare, în scopul înspăimântării unui anumit grup de oameni - care pot fi cu totul alții decât victimele acțiunii respective - pentru a forța acceptarea solicitărilor şi revendicărilor făptuitorilor în scopul de a constrânge guvernul (societatea, statul) să ia o hotărâre care să vină în întâmpinarea cerințelor forțelor teroriste. În acest context, terorismul este considerat ca o acțiune criminală.

În concordanță cu *Strategia națională de prevenire şi combatere a terorismului*, adoptată în şedința Consiliului Suprem de Apărare a Țării din 05.04.2002, terorismul reprezintă ansamblul acțiunilor şi amenințărilor credibile cu acțiuni ilegale care îndeplinesc cumulativ următoarele caracteristici esențiale:

a) sunt angajate premeditat de către indivizi sau diverse tipuri de structuri sociale, motivate de concepții şi atitudini radical ostile față de alte entități, de percepția că în raporturile cu acestea s-au configurat situații intolerabile şi de voința de a acționa împotriva lor în modalități extreme;

b) se folosesc de mijloace şi metode violente ;

c) au ca ținte directe indivizi şi/sau factori materiali importanți pentru susținerea vieții sociale;

d) îşi propun în mod deliberat diseminarea pe scară largă a unor stări de anxietate, nesiguranță, teamă şi panică, sens în care sunt organizate şi

derulate astfel încât să li se asigure un impact psihologic maximal şi să inducă publicului percepţia scopurilor de fond urmărite, precum şi atitudini/ comportamente favorabile acestora;

e) au obiective explicit sau implicit politice, vizând, ca finalitate, influenţarea unei entităţi – cel mai adesea o autoritate constituită – aflate, de regulă, dincolo de indivizii direct afectaţi sau ameninţaţi;

f) sunt derulate în afara stării de război sau în afara ariei de aplicabilitate a legilor războiului, în caz de conflict armat.

Enunţul de la punctul precedent defineşte terorismul ca tip de exprimare socială, delimitând-l categorial de alte manifestări umane violente şi implicit, circumscrise generic ansamblului preocupărilor instituţiilor din compunerea sistemului naţional de prevenire şi combatere a terorismului.

Teroriştii se pot defini ca persoane care acţionează cu violenţă asupra noncombatanţilor, cu scopul de a teroriza o largă parte a populaţiei din vecinătatea victimelor, în vederea obţinerii unei influenţe politice asupra unei cât mai mari audienţe .

Tipuri de terorism:

1) după criteriul resortului motivaţional de bază terorismul poate fi:

a - terorism explicit politic - având ca forme de exprimare:

- terorismul partizan (care vizează dobândirea puterii în stat);
- terorismul ideologic (motivat de doctrine politice radical-extremiste);
- terorism autonomist-separatist respectiv terorism integrist (structurate în jurul unor repere etnic-religioase, regionale etc.);
- terorism de stat (statul sau instituţiile acestuia angajează, planifică, execută sau sprijină acte teroriste);

b- terorism implicit politic:

- terorism rasist/şovin/xenofob/intolerant religios vizează grupuri cu alte repere din cadrul aceleiaşi societăţi;
- terorism protestatar;
- terorism mafiot;
- terorism deviant;

2) după forţele implicate distingem:

a- terorism individual;

b- terorism de grup;

c- terorism internaţional.

În acest caz:

a - elementele implicate aparţin unei singure ţări şi sunt localizate pe spaţiul naţional al acesteia;

b - elementele implicate aparţin sau sunt localizate pe teritoriul a cel puţin două ţări, iar acţiunile traversează graniţele ţării;

3) terorism electronic - atacurile cibernetice, creşterea potenţialului şi agresivităţii acţiunilor care vizează infrastructurile informatice sunt alte tipuri de activităţi subsumate criminalităţii informatice.

Tendințele actuale în fenomenul terorist sunt:

a- legătura strânsă dintre terorism şi crima organizată la nivel național şi internațional;

b- legătura strânsă cu traficul ilicit de stupefiante;

c- legătura strânsă cu operațiunile de spălare a banilor;

d- legătura strânsă cu traficul ilegal cu arme;

e-legătura strânsă cu transportul ilegal de materiale nucleare, chimice, biologice şi alte materiale cu potențial letal;

f - strângerea relațiilor dintre grupări şi rețele teroriste, fiind evidentă tendința de intensificare a cooperării între aceste organizații (tipurilor tradiționale de grupări etnice, religioase şi ideologice li s-au alăturat o serie de organizați cu motivații mai puțin inteligibile şi structurate după principii extrem de difuze).

În consecință, se impune necesitatea întăririi coordonării eforturilor tuturor categoriilor de forțe în general la nivel național, subregional şi internațional în scopul consolidării reacției forțelor la această amenințare gravă la adresa securității. Evoluția fenomenului terorist în ceea ce priveşte formele şi procedeele de acțiune la nivel internațional poate fi evidențiată prin următoarea enumerarea, a celor mai cunoscute acțiuni teroriste care este departe de a fi completă :

- 1972, în timpul Jocurilor Olimpice de la Munchen, gruparea "Septembrie Negru" a împuşcat echipa de atletism a Israelului;

- 1983, explozia din cazărmile Infanteriei Marine a SUA din Beirut, iar în luna decembrie a aceluiaşi an - la ambasada americană din Kuweit;

- 1984-1985, incidente analoge au avut loc pe aeroporturile internaționale din Frankfurt, Roma şi Viena;

- 1988, pe cerul Scoției a explodat avionul liniei Pan American (au murit 259 de pasageri);

- bomba de la Oklahoma City şi culminând cu atacul din 11 septembrie 2001 - distrugerea World Trade Center.

Acțiunile teroriste se canalizează atât asupra militarilor şi a obiectivelor militare, cât şi asupra civililor şi a obiectivelor civile. Actualmente terorismul a devenit parte componentă a strategiei anumitor forțe, de aceea Forțele Armate trebuie sa fie gata de a acționa pentru combaterea acestuia, iar justiția pentru sancționarea lui.

Se consideră că, în conflict, acesta va fi folosit în combinație cu alte forme de luptă (de exemplu, cu propaganda, cu executarea operațiilor psihologice şi cu desfăşurarea acțiunilor de gherilă), precum şi atunci când toate celelalte mijloace de acțiune (politice, economice şi diplomatice) au fost epuizate.

Pornind de la o asemenea interpretare a terorismului, specialiştii au elaborat bazele juridice şi organizatorico-funcționale ale activității antiteroriste a Forțelor Armate.

Orice act de terorism internațional constituie o amenințare la adresa păcii şi securității internaționale. Având în vedere cele menționate mai sus, rezultă necesitatea de a combate, prin toate mijloacele, conform Cartei Națiunilor Unite, amenințările la adresa păcii şi securității cauzate de acte teroriste - motivate de intoleranță şi extremism.

Posibilitățile de prevenire şi luptă împotriva terorismului sunt:

- activități informativ-operative care contribuie la fundamentarea tuturor celorlalte categorii de misiuni ale sistemului;
- activități de suprimare a fluxurilor de alimentare cu mijloace specifice de acțiune, precum şi cu resurse financiare, logistice şi informaționale;
- activități de pază, protecție şi alte forme speciale de descurajare şi îmbunătățire a securității aeroporturilor, porturilor, aeronavelor şi navelor;
- activități de pregătire a intervenției în urgențe civile, generate de acțiuni teroriste;
- activități de informare, de instruire şi perfecționare profesională, relații publice etc.;
- activități destinate optimizării continue a cadrului legislativ național şi participarea activă şi permanentă la adoptarea unor convenții antiteroriste globale;
- activități specifice de cooperare în ceea ce priveşte extrădarea şi urmărirea penală a teroriştilor;
- consolidarea acordurilor privind armamentul biologic şi impunerea semnării convențiilor privind interzicerea armamentului chimic la nivel mondial;
- introducerea pe plan național a unor legi aspre cu privire la controlul producerii de explozivi;
- acționarea împotriva condițiilor favorabile extinderii violenței, extremismului, intoleranței şi disperării .

Acțiunile pentru prevenirea şi suprimarea actelor de terorism în concordanța cu cap. VII al Cartei Națiunilor Unite sunt:

a) incriminarea asigurării sau colectării voite de fonduri pentru săvârşirea de acte teroriste;

b) înghețarea fondurilor sau resurselor economice ale persoanelor care comit sau încearcă să comită acte teroriste;

c) suprimarea recrutării de membri pentru grupările teroriste şi eliminarea furnizării de arme teroriştilor;

d) prin stabilirea unui sistem de alertă timpurie între state realizat prin schimbul de informații;

e) să nu se ofere adăpost persoanelor care finanțează, plănuiesc, sprijină sau comit atacuri teroriste;

f) control eficient al frontierelor şi al eliberării actelor de identitate şi al documentelor de călătorie;

g) luarea de măsuri pentru prevenire a contrafacerii şi falsificării;

h) intensificarea şi accelerarea schimburilor de informaţii;

i) cooperare în domeniile administrativ şi judiciar.

Pentru planificarea unei acţiuni antiteroriste se va ţine seama de următoarele etape: executarea cercetării, analiza şi aprecierea pericolului posibil, asigurarea securităţii, repartizarea responsabilităţii juridice, acţiuni în situaţii de criza, altfel spus, după săvârşirea actului terorist.

Executarea cercetării presupune: culegerea, analiza şi transmiterea informaţiilor, (toate datele referitoare la posibilele acţiuni teroriste) până la eşaloanele corespunzătoare de comandă. Conform opiniei specialiştilor, evidenţa datelor cercetării concomitent cu analiza situaţiei sociale, economice şi politice, permite prognozarea gradului de pericol terorist pentru un anumit obiectiv militar sau pentru o persoană aflată într-o anumită regiune.

Analiza şi aprecierea pericolului probabil se va realiza în scopul determinării posibilităţilor de săvârşire a acţiunii teroriste, pe baza datelor cercetării, precum şi pentru aprecierea gradului de vulnerabilitate a celui mai probabil obiectiv şi stabilirea punctelor sale slabe, ce pot fi folosite de forţele teroriste.

Pentru asigurarea securităţii se va avea în vedere planificarea măsurilor de securitate personală a militarilor şi civililor din cadrul obiectivului, paza armamentului şi tehnicii militare, a mijloacelor tehnico-materiale, a infrastructurii obiectivului (unităţii militare) şi mascarea destinaţiei acestuia. Din cadrul acestora pot fi amintite: crearea sistemului de avertizare şi semnalizare de protecţie; asigurarea obiectivului (al unităţii); organizarea pazei suplimentare a teritoriului şi infrastructurii; pregătirea pentru acţiunile care se impun şi informarea personalului despre posibilele acţiuni teroriste; secretizarea mijloacelor de legătură şi control; respectarea regimului de secretizare etc.

Repartizarea responsabilităţii juridice între organele şi persoanele abilitate necesită cunoaşterea exactă şi îndeplinirea de către acestea a îndatoririlor funcţionale potrivit legislaţiei în vigoare aceasta asigurând legalitatea activităţii antiteroriste a forţelor.

Planificarea acţiunilor pentru situaţii de criza prevede, înainte de toate, constituirea "Grupului de comandă în situaţii de criză" caracterizat printr-un înalt profesionalism, o bună dotare tehnico-militară şi capacitatea de a acţiona cu fermitate în condiţiile respectării legilor aflate în vigoare. Grupul de comandă în situaţii de criză, folosind în activitatea sa atât datele cercetării militare, cât şi informările permanente ale organelor responsabile de respectarea drepturilor civile, răspunde de transmiterea acestora la eşaloanele de comandă corespunzătoare, propunând şi reprezentanţi pentru negocieri cu teroriştii. Totodată, realizează un "sondaj serios" al forţelor teroriste şi

elaborează măsuri flexibile de contracarare. În afara de ceea ce s-a menționat anterior, se elaborează planuri de acțiune în situații limită, în completare la activitatea zilnică a acestor trupe.

Etapele analizate se încadrează în procesul de luare a măsurilor concrete antiteroriste în scopul preîntâmpinării, dejucării, neutralizării sau lichidării consecințelor acțiunilor teroriste, măsuri care se subîmpart în pasive (de apărare) şi active (ofensive). Din cadrul primelor fac parte măsurile de reducere a vulnerabilității personalului sau obiectivului militar în ansamblu şi se întreprind, mai ales, în prima etapă (pregătitoare) a acțiunii antiteroriste.

Pentru prevenirea şi combaterea acțiunilor cu caracter terorist sunt necesare:

a) pregătirea personalului pe linie informativ-operativă prin cursuri de specialitate şi misiuni în cadrul planului cu principalele activități (trageri speciale, tabere de instrucție în toate zonele geografice);

b) executarea şi completarea studiului de situație locală de zonă, localitate şi obiectiv în zona de responsabilitate;

c) stabilirea competențelor fiecărei structuri implicate în conformitate cu actele normative în vigoare;

e) stabilirea în temei legal a responsabilităților, la obiectivele din zona de interes;

f) dotarea forțelor cu tehnică şi echipamente specifice luptei antiteroriste;

g) organizarea de baze de date care să cuprindă fenomenul terorism, organizații şi grupări teroriste, mod de acțiune, obiectivele cu schițe şi planuri, şi o dotare informatică corespunzătoare în paralel cu asigurarea unui flux informațional între structurile implicate(având în vedere că informația este cea mai puternică armă a mileniului III) .

Bazele juridice stabilesc clar responsabilitățile organelor militare şi ale persoanelor cu funcție de răspundere în lupta cu terorismul îndreptat împotriva personalului civil sau militar, precum şi a oricăror obiective militare sau civile. Din punct de vedere legislativ, aceste responsabilități sunt consfințite în documentele oficiale care reglementează domeniul.

Constituie acte de terorism şi se pedepsesc cu închisoare de la 5 la 20 de ani şi interzicerea unor drepturi faptele de a introduce sau răspândi în atmosferă, pe sol, în subsol sau în apă produse, substanțe, materiale, microorganisme sau toxine de natură să pună în pericol sănătatea oamenilor sau a animalelor ori mediul înconjurător, precum şi amenințările cu bombe sau alte materiale explozive, dacă acestea au ca scop tulburarea gravă a ordinii publice prin intimidare, prin teroare sau prin crearea unei stări de panică.

Tentativa se pedepseşte. Se consideră tentativă şi producerea sau procurarea mijloacelor sau instrumentelor, precum şi luarea de măsuri în vederea comiterii actelor de terorism.

Înțelegerea în vederea săvârşirii de acte de terorism se pedepseşte cu închisoare de la 3 la 15 ani şi interzicerea unor drepturi.

Amenințarea unei persoane sau colectivități, prin orice mijloace, cu răspândirea sau folosirea de produse, substanțe, materiale, microorganisme sau toxine de natură să pună în pericol sănătatea oamenilor, a animalelor sau a mediului înconjurător constituie infracțiune şi se pedepseşte cu închisoare de la 1 an la 5 ani.

Alarmarea, fără motiv întemeiat, a unei persoane sau a publicului, a organelor specializate pentru a interveni în caz de pericol ori a organelor de menținere a ordinii publice, prin corespondență, telefon sau orice alte mijloace de transmitere la distanță, care priveşte răspândirea sau folosirea de produse, substanțe, materiale, microorganisme sau toxine se pedepseşte cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

Constituie acte de terorism săvârşirea următoarelor infracțiuni în scopul tulburării grave a ordinii publice prin intimidare, prin teroare sau prin crearea unei stări de panică:

1-infracțiunile de omor prevăzute în art.174-176 din codul penal, vătămare corporală şi vătămare corporală gravă prevăzute în art.181 şi art.182 din Codul penal, precum şi lipsirea de libertate în mod ilegal prevăzută în art. 189 din Codul penal;

2-infracțiunile prevăzute în art.106-109 din ordonanța Guvernului nr. 29/1997 privind Codul aerian, republicată;

3-infracțiunile de distrugere prevăzute în art.217 şi art.218 din Codul penal;

4-infracțiunile de nerespectare a regimului armelor şi munițiilor, nerespectare a regimului materialelor nucleare şi a altor materii radioactive, precum şi nerespectare a regimului materiilor explozive, prevăzute în art.279, art.2791 şi art. 280 din Codul penal.

Terorismul "electronic" presupune o infrastructură extrem de avansată, acestuia lipsindu-i atributul de acțiune teroristă, dată fiind inexistența spectaculoaselor băi de sânge.

Dacă, în viitor, terorismul internațional nu se va da înapoi să folosească sau să amenințe cu folosirea armelor de nimicire în masă, depinde în cele din urmă de cât de uşor au acces teroriştii la aceste mijloace de luptă.

Este remarcată creşterea potențialului şi agresivității acțiunilor ce vizează infrastructurile informatice, în care, alături de alte tipuri de activități subsumate criminalității informatice, ciber-terorismul pare a ocupa un rol din ce în ce mai important, atât în ceea ce priveşte atacarea/distrugerea rețelelor, cât şi utilizarea vulnerabilităților acestora pentru lovirea unor sisteme dependente de tehnologia informației (centrale atomo-electrice, transporturile aeriene, navale , rețele utilitare de distribuție etc.).

Atacurile cibernetice oferă teroriştilor o mai mare flexibilitate operațională, ei putând lansa astfel de operațiuni de oriunde din lume, fără a se expune în mod direct şi fără a suporta contramăsuri politico-militare.

Internet-ul este deja utilizat pentru comunicare, strângere de fonduri, prozelitism şi propagandă.

Dezvoltarea exponențială a rețelelor şi resurselor mass-media, care acoperă întreaga planetă, a determinat mărirea oportunităților şi "apetitului" teroriştilor pentru publicitate, ceea ce a sporit impactul psihologic asupra indivizilor aparținând entităților vizate şi, în general, asupra opiniei publice internaționale.

Terorismul se va manifesta în continuare atâta vreme cât va exista separația dintre săraci şi bogați, exprimată prin diferențe de credință. Peste tot unde grupuri de populații se simt oprimate, apar noi focare de conflict. Trebuie să ne temem că războaie ca cel din Kosovo, Afganistan, Iraq vor continua pe "frontul" terorist.

Pe acest fond şi luând în calcul aspectele sus-menționate privind dinamica ascendentă a fenomenului terorist internațional, preocupările comunității mondiale în direcția prevenirii şi combaterii acestuia prin cooperare multilaterală, precum şi riscurile actuale şi potențiale de această natură pe plan intern, se impune o mai strânsă cooperare între instituțiile şi organismele româneşti, în cadrul sistemului național de prevenire şi combatere a terorismului, cu toate formele sale de manifestare curentă sau virtuală.

ÎN DOMENIUL MARITIM

Codul IMO pentru „International Ship and Portfcility Security" a intrat în vigoare începând cu 1 iulie 2004, provocând considerabile implicații pentru creşterea securității comerțului maritim.

Fără nici o îndoială, cu toate urcuşurile şi coborâşurile pe care le-a avut în ultima decadă a secolului XX şi în primii ani ai secolului XXI, industria maritimă reprezintă una dintre cele mai puternice industrii din lumea contemporană din majoritatea punctelor de vedere (cifra de afaceri, rata de creştere, numărul de locuri de muncă, cantitatea de bunuri şi materii prime transportate, industriile pe orizontală care se dezvoltă datorită acestei activități etc.). Cu toate acestea, această industrie este extrem de vulnerabilă la atacurile teroriste.

Cei ce călătoresc frecvent cu mijloacele de transport aerian s-au obişnuit cu controale minuțioase şi măsurile de securitate aeroportuare care au crescut şi mai mult în intensitate după 11 septembrie 2001.

Tot acest efort are în vedere prevenirea atacurilor teroriste împotriva aviației civile sau împotriva altor obiective folosind mijloace ale aviației civile. Viața a demonstrat că dacă în acest sistem există fisuri teroriştii nu se sfiesc să acționeze (exemplu atacurile simultane asupra a două avioane ruseşti executate de teroriştii ceceni la sfârşitul lui august 2004).

La fel de vulnerabile în fața atacurilor teroriste sunt şi mijloacele navale. Atacul asupra superpetrolierului francez Limbur în octombrie 2002 la intrarea în portul Al-Dhaba în Al-Shanel City, Yemen efectuat cu dispozitive

explozive improvizate pe corpul navei de către un grup de terorişti cu ajutorul unei bărci de cauciuc rapide a provocat avarierea petrolierului şi deversarea în golful Aden a mai mult de 90000 barili de petrol.

Acest atac a avut loc după doi ani de la un atac similar executat asupra distrugătorului american USS Cole într-un port yemenit, ambele atacuri au ridicat un puternic semn de întrebare asupra securității navelor în porturi, pe drumurile de acces către acestea şi asupra securității în arealele portuare împotriva unor atacuri teroriste sau a folosirii mijloacelor navale pentru executarea unor atentate teroriste gen 11 septembrie 2001.

Ambele exemple au arătat cât de simple şi uşoare sunt organizarea şi executarea unor astfel de atacuri şi ce consecințe pot provoca.

În primul caz numai dorința SUA de a nu pierde o navă în urma unui atac terorist a făcut posibilă remorcarea distrugătorului care în SUA şi repararea lui la un preț cu care probabil puteau să construiască cel puțin unul nou, iar în al doilea caz degradarea ecologică şi pierderile economice în raport cu costurile suportate de terorişti au fost nesemnificative. În acest caz numai intervenția promptă a unităților de salvare a împiedicat provocarea unui dezastru ecologic în golful Aden.

După 11 septembrie 2001, când a apărut posibilitatea executării de atacuri teroriste folosind mijloace de transport civil, s-a constatat că folosirea navelor comerciale este mult mai facilă decât a avioanelor, sistemele de securitate în domeniul industriei shipping-ului fiind mult în urma celor din aviația civilă.

În urma acestor atacuri International Maritime Organisation (IMO) a început să lucreze asiduu la mărirea securității la bordul navelor civile şi în arealele portuare.

A 22-a adunare IMO ce a avut loc în noiembrie 2001 la oficiul central din Londra a hotărât organizarea unei conferințe cu subiect securitatea maritimă în decembrie 2002 cu misiunea/sarcina de a adopta noi reguli în vederea creşterii securității, navelor şi porturilor în aşa fel încât acestea să nu devină o țintă pentru organizațiile teroriste.

În acelaşi timp, organizația a aprobat un fond de ajutorare a țărilor în curs de dezvoltare de 1,5 milioane lire sterline (aproximativ 2,7 milioane $ US) pentru a creşte securitatea maritimă.

Un grup de lucru intersesiuni (Iswg - Inter Sessional Working Group) pe probleme de securitate maritimă care s-a întâlnit pentru prima dată în februarie 2002 a elaborat o serie de recomandări care au fost perfecționate în mai 20032 la întrunirea Comitetului de Securitate Maritimă al IMO (MSC - IMO).

La această întrunire pe probleme de securitate au fost analizate de asemenea toate propunerile pe această linie transmise şi de celelalte comitete IMO.

În septembrie 2002 a avut loc cea de-a doua conferință a ISWG, iar MSC s-a întâlnit din nou în cea de 7-a sesiune în decembrie 2002 simultan cu o conferință diplomatică pe probleme de securitate maritimă.

În decembrie 2002, adunarea Generală a ONU a adoptat rezoluția Oceans And The Law Of The Sea, cu specificația că statele lumii trebuie să se alăture IMO în vederea contracarării amenințărilor teroriste şi ONU sprijină activitate IMO.

Măsurile obligatorii au inclus un număr de amendamente la convenția din 1974 privind *Salvarea vieții umane pe mare* (Safety of Life at Sea - SOLAS) şi toate au fost incluse în cadrul ISPS (International Ship and Part Facility Security).

Codul ISPS a intrat în vigoare începând cu 1 iulie 2004 aplicându-se la peste 98% din tonajul gros al flotei comerciale şi tehnice.

Codul ISPS poate fi considerat şi ca o extindere / dezvoltare a codului ISM (International Ship Management). Astăzi cele două coduri constituie documente de bază pentru executarea managementului navelor comerciale.

Acest cod cuprinde două părți:

Partea A - obligatorie pentru toate navele se prevăd o serie de măsuri / cerințe ce trebuie luate / implementate de guverne, autorități portuare şi companiile de shipping.

Partea B - facultative - sunt prezentate o serie de ghiduri care arată modul de aplicare a cerințelor din partea A.

Scopul codului este acela de a stabili un cadru consistent, viabil pentru contracararea riscurilor prin creşterea securității portuare şi maritime.

Controlul implementării acestor măsuri se va executa conform capitolului XI-2 din convenția SOLAS şi prevederilor existente în cod, iar guvernele semnatare vor trebui să impună aceste măsuri în apele lor teritoriale şi să facă propuneri pentru îmbunătățirea lor.

Probabil (acest lucru nu îl vom şti niciodată) implementarea acestor reguli nu au dat posibilitatea organizațiilor teroriste să execute atacuri cu ajutorul mijloacelor maritime aşa cum s-a întâmplat în 2003 la Madrid când datorită şi lipsei de reguli a fost posibil atentatul terorist de la căile ferate spaniole.

Codul are marele merit de a transforma sistemul de securitate convențional de la bordul navelor şi din cadrul platformelor portuare într-un sistem integrat cu toate beneficiile ce decurg de aici. Comparația între cele două sisteme este prezentată mai jos.

Sistemul convențional:

- concentrat pe restricționarea accesului la mijloace şi perimetre portuare;
- foloseşte hârtie şi personal pentru controlul intrărilor în diferite perimetre sau accesul la diferite mijloace;
- limitează accesul persoanelor neautorizate în diferite perimetre sau la diferite mijloace consumând timp şi mijloace;

- foloseşte pentru identificare suportul de hârtie uşor de falsificat;
- se bazează foarte mult pe calităţile personalului;
- necesită o nouă verificare la fiecare nivel de acces;
- foloseşte datele de bază pentru diferite informaţii în mod descentralizat;
- foloseşte număr mare de personal;
- dacă sistemul creşte managementul lui devine foarte greoi;
- sistemul nu este integrat cu alte sisteme;
- sistemul foloseşte un număr mare de furnizori.

Sistemul integrat:

- concentrat pe securizarea cu mijloace tehnice a întregului perimetru;
- foloseşte o locaţie centrală pentru managementul sistemului cu mijloace integrate din punct de vedere tehnic;
- facilitează accesul numai persoanelor autorizate fără consum de timp şi mijloace;
- foloseşte pentru identificare mijloace electronice care nu se pot falsifica;
- se bazează pe mijloace de identificare tehnice;
- asigură acces gradual fiecărei persoane conform programării mijlocului tehnic;
- foloseşte datele de bază centralizat;
- foloseşte un număr redus de personal;
- managementul sistemului este foarte uşor şi nu depinde de mărimea sistemului;
- sistemul este integrat cu alte sisteme;
- sistemul foloseşte un număr redus de furnizori.

Aceste reguli au fost adoptate şi de statul român, implementarea lor va reduce pericolul terorist în radele portuare româneşti, punctele obligatorii de trecere, câmpul petrolifer şi la bordul navelor proprii.

TERORISMUL ŞI IMPLICAȚIILE SALE ASUPRA ACȚIUNILOR MILITARE. MODALITĂȚILE DE PREVENIRE ŞI COMBATERE A ACȚIUNILOR TERORISTE

Col.(r) Ion IOANA

This article presents a specific overview on the terrorism from military aproach and some of the most important political and administrative measures and decisions to prevent and fight against terrorism.

According with the opinion of military specialists, the terrorism have to be taken into account as a real danger for military actions. It is estimated that the terrorist actions will be actively conducted against the military personnel, but also against the military objectives.

These actions against terrorism are limited / restricted by some restraints and constraints. Therefore, the measures taken against terrorism cannot exceed the rules of democracy, the domestic and international law. In this respect, the end of the article summarises special requests needed to be accomplished during this fight.

Perspectiva militară a terorismului

Conform opiniei specialiştilor militari americani, terorismul va constitui un pericol real pentru activitățile militare. Se consideră că acțiunile teroriste se vor întreprinde activ atât asupra militarilor, cât şi asupra obiectivelor militare. Astfel, în regulamentul oficial FM 31-1 al Trupelor de Uscat ale S.U.A., „*Operații psihologice”,* se arată că „*terorismul a devenit parte componentă a strategiei anumitor forțe şi de aceea Forțele Armate ale Statelor Unite trebuie să fie gata de a acționa în aceste condiții”*.

Cu toate că se recunoaşte pericolul real al terorismului asupra activităților militare, în S.U.A., până în prezent, nu există o interpretare unanimă a termenului de terorism. Unii experți consideră terorismul ca o acțiune pur criminală şi sunt de părere că lupta împotriva lui trebuie dusă numai de organele de protecție juridică. Alții, mai ales specialiştii militari, atribuie terorismul categoriei de „*acțiuni de luptă”* şi avansează ideea întrebuințării forțelor armate pentru a se opune acestuia.

În S.U.A., în practică, se folosesc cel puțin trei definiții ale terorismului adoptate de Departamentul de Stat, de Biroul Federal de investigații (F.B.I.) şi Departamentul Apărării. Cea mai agreată în domeniul militar este formularea susținută de Pentagon care prin terorism înțelege folosirea violenței în mod ilegal, pregătită din timp (dar şi probabilitatea unei asemenea acțiuni), desfăşurată asupra unei persoane sau a proprietății acesteia în scopul de a constrânge guvernul (societatea, statul) să ia o hotărâre care să vină în întâmpinarea cerințelor forțelor teroriste. În acest context, terorismul este considerat ca o acțiune criminală.

În conflict, se apreciază că terorismul va fi folosit în combinație cu alte forme de luptă, în special cu propaganda, cu executarea operațiilor psihologice şi cu desfăşurarea acțiunilor de partizani şi gherilă, precum şi când toate celelalte mijloace de acțiune (politice, economice şi diplomatice) au fost epuizate.

Ținând cont de această interpretare a terorismului, specialiştii americani au elaborat bazele juridice şi organizatorice funcționale ale activității antiteroriste a Forțelor Armate ale S.U.A. Astfel, bazele juridice stabilesc, clar, responsabilitățile organelor militare şi ale persoanelor cu funcții de răspundere în lupta cu terorismul îndreptat împotriva personalului şi a oricăror obiective militare. Din punct de vedere legislativ, acestea sunt consfințite în „*Codul S.U.A.*”[75], precum şi în instrucțiunile şi regulamentele aprobate de Departamentul Apărării (Şefii Statelor Majore ale categoriilor de forțe armate) cu valoare de acte juridice, respectiv AR 210-10 – „*Administrația*” (1988), FM 100-20 – „*Acțiuni militare în conflictele de mică intensitate*” (1990), AR 190-52 – „*Lupta cu terorismul şi cu alte acțiuni îndreptate împotriva obiectivelor militare*” (1986).

Implicațiile acțiunilor teroriste asupra pazei şi apărării obiectivelor strategice şi de importanță vitală pentru sistemul apărării naționale

Lupta cu terorismul presupune o nouă configurație a efortului militar, o nouă dimensionare a spațiului de confruntare, precum şi un nou mod de abordare a acesteia, ceea ce impune unele **demersuri**:

- **crearea** unor forțe specializate, superprofesioniste, care să poată interveni oportun şi eficient oriunde şi oricând este cazul;
- **obținerea** de informații cu caracter previzionar care să stea la baza măsurilor preventive;
- **realizarea** la nivel internațional a unui schimb de informații între agențiile specializate şi stabilirea unor obiective complementare pentru combaterea terorismului.

[75] Codul S.U.A. reuneşte documentele legislative ale Congresului S.U.A., inclusiv şi în ceea ce priveşte problemele militare. Acesta se completează şi se reeditează la fiecare şase ani.

Disperarea şi disimularea teroriştilor, ineditul şi imposibilitatea de a prevedea acţiunile pe care aceştia le desfăşoară, posibilităţile sporite de a folosi mijloace de distrugere în masă, concomitent cu creşterea letalităţii actelor teroriste, conferă un mare grad de dificultate în acţiunea de identificare şi anihilare a elementelor teroriste.

România nu a constituit o ţintă principală pentru terorismul internaţional, dar în perspectiva intensificării atacurilor concertate ale comunităţii internaţionale în scopul lichidării şi eradicării terorismului, va creşte riscul unor acţiuni teroriste desfăşurate în semn de *„pedepsire”* a participanţilor la această campanie, deci şi a ţării noastre.

Noua evoluţie şi dimensiune a terorismului impune nu numai o regândire a modului de combatere a acestuia, dar şi realizarea unui cadru juridic, conceptual şi acţional necesar materializării măsurilor stabilite.

În acest sens la nivel politico-administrativ sunt necesare măsuri care să conducă la:

- **realizarea** unui sistem unic de management al informaţiilor la nivel naţional şi perfecţionarea cooperării dintre structurile cu implicare în combaterea terorismului şi crimei organizate;
- **conştientizarea** şi educarea populaţiei în vederea combaterii acţiunilor teroriste;
- **securizarea** frontierelor şi întărirea măsurilor de securitate şi pază a obiectivelor civile şi militare de importanţă naţională şi locală;
- **reducerea** vulnerabilităţilor instituţiilor administrative, economice, sociale, culturale, militare etc., faţă de activităţile crimei organizate, inclusiv a terorismului;
- **intensificarea** cooperării internaţionale pentru amortizarea cadrului legislativ, conceptual şi instituţional în vederea combaterii terorismului;
- **amplificarea** eforturilor diplomatice în vederea determinării statelor sponsori să renunţe la sprijinirea terorismului.

Este de presupus că, în viitor, teroriştii vor căuta ţinte din cele mai diverse domenii care odată lovite, pe lângă distrugeri materiale şi pierderi umane considerabile, să asigure un puternic impact psihologic asupra opiniei publice. În cadrul acestora, obiectivele militare constând în persoane, instalaţii şi echipamente pot constitui ţinte predilecte care ar putea fi vizate în mod direct.

Pentru Armata României, perspectiva atacurilor teroriste ar putea include atât operaţiile militare desfăşurate de Armata României în timp de război, independent sau în cadrul Alianţei Nord-Atlantice, cât şi personalul, echipamentele, structurile de comandă şi control şi elementele de infrastructură. În viitor, având în vedere rolul pe care îl are armata în

asigurarea stabilității şi securității naționale, există posibilitatea ca acțiunile teroriste să vizeze tocmai subminarea acestui rol, pe fondul unor eventuale deteriorări ale climatului politic regional. Totodată, ținând cont de ultimele acte teroriste executate în Spania, se poate concluziona că implicarea României în „*războiul împotriva terorismului*”, cu efective militare, poate constitui motivații pentru alegerea de către terorişti a unor ținte care să afecteze țara noastră.

Deşi Ministerul Apărării Naționale nu este instituția cu rol de conducere în combaterea terorismului, iar Armata României are capacități limitate pentru contracararea riscurilor asimetrice şi transfrontaliere, inclusiv a terorismului, totuşi acesta este responsabil pentru protejarea propriului personal, baze, nave, forțe dislocate, tehnică şi unități militare. În acest sens, Ministerul Apărării Naționale acordă asistență tehnică structurilor angajate în lupta împotriva terorismului, iar la solicitarea autorităților naționale de conducere pune la dispoziție forțe şi mijloace care pot participa la acțiuni de acest fel.

Având în vedre prevederile Strategiei Naționale de Prevenire şi Combatere a Terorismului, este de aşteptat ca rolul forțelor armate şi din cadrul acestora a Forțelor Speciale să crească. În aceste condiții s-au stabilit misiuni, responsabilități şi sarcini specifice situației date, avându-se în vedere:

- **adaptarea cadrului conceptual** (doctrine, strategii, regulamente, instrucțiuni, dispoziții) noilor condiții;
- **intensificarea cooperării informative** în cadrul ministerului, precum şi cu celelalte instituții cu responsabilități în domeniul siguranței şi securității atât la nivel național, cât şi internațional;
- **constituirea**, pregătirea, dotarea şi instituționalizarea unor forțe speciale destinate combaterii terorismului;
- **perfecționarea activității** de culegere, prelucrare, exploatare şi diseminare a informațiilor;
- **adaptarea misiunilor armatei** la condițiile impuse de participări la acțiuni de combatere a terorismului;
- **perfecționarea măsurilor de protecție** multidimensională a forțelor şi obiectivelor militare;
- **pregătirea specifică a personalului** destinat desfăşurării activității în mediul internațional;
- **perfecționarea şi diversificarea sistemelor** de protecție a comunicațiilor şi rețelelor informatice;
- **stabilirea reperelor conceptuale** de întrebuințare a forțelor armate, ținând cont de noua structură organizatorică şi noile misiuni, în concordanță cu evoluția fenomenului politico-militar mondial şi în

plan regional, cu cerințele de apărare a statului român şi ale Alianței Nord-Atlantice;

- **constituirea unor structuri militare** bine dimensionate şi suficient de puternice, moderne şi mobile, care să devină credibile pentru orice alianță posibilă şi descurajante pentru oricare potențial agresor;
- **realizarea unei componente militare operaționale** în cadrul forțelor armate întrunite ale Alianței Nord-Atlantice;
- **constituirea unei componente militare teritoriale**, în măsură să genereze componenta operațională, care să desfăşoare acțiuni militare pe teritoriul național pentru respingerea forțelor agresoare, fie împreună cu forțele operaționale naționale, fie cu forțele armate unite ale N.A.T.O. din care România face parte;
- **oportunitatea participării** României, cu forțe militare reduse (în funcție de resursele umane, financiare şi materiale), la îndeplinirea unor misiuni umanitare sau în sprijinul păcii, sub egida O.N.U., O.S.C.E., N.A.T.O. sau a altor organisme internaționale, asigurându-se, astfel, şi realizarea securității naționale, operaționalizarea armatei, precum şi evitarea de către România a surprinderii strategice din partea unor potențiali agresori;
- **analizarea viabilității sistemelor** actuale de conducere a forțelor şi de folosire a armamentului din înzestrare, exploatând cele mai noi mijloace de luptă radioelectronică din dotarea armatelor N.A.T.O.;
- **realizarea unui sistem eficient de informare, conducere şi cooperare** a tuturor forțelor participante la apărarea antiaeriană, la nivelul întregii țări, în sistem zonal sau al Alianței Nord-Atlantice;
- **îmbunătățirea înzestrării** cu tehnică de cercetare goniometrică şi bruiaj, în principalele game de frecvență utilizate în armatele Alianței;
- **realizarea unor sisteme de recunoaştere** a aeronavelor şi piloților acestora pe coduri naționale, care să prevină repetarea actelor teroriste din 11 septembrie 2001;
- **dotarea trupelor** cu mijloace de vedere şi conducere pe timp de noapte;
- **dotarea obiectivelor** militare şi a punctelor vulnerabile din cadrul acestora cu sisteme electronice moderne, perfecționate de semnalizare, înştiințare-alarmare, care să sesizeze orice incident în perimetrul acestora sau eventuale pătrunderi prin efracție.

Modalități de prevenire şi combatere a acțiunilor teroriste

Controlul amenințărilor transnaționale şi reducerea ori eliminarea riscurilor de această natură constituie obiectivul primordial al activității antiteroriste, prin care se urmăreşte prevenirea producerii pe teritoriul național

de acte teroriste şi constituirii bazelor logistice, financiare şi a filialelor a oricăror organizaţii extremist-teroriste cu reprezentare internaţională.

După acţiunile teroriste din 11 septembrie 2001, sistemul naţional de prevenire şi combatere a terorismului a fost restructurat, iar prin Hotărârea nr. 00140 din 19 octombrie 2001 a Consiliului Suprem de Apărare a Ţării, Serviciul Român de Informaţii a fost desemnat autoritatea naţională în materie antiteroristă. Astfel, Serviciului Român de Informaţii, prin structurile sale specializate, răspunde de executarea într-o concepţie unitară a activităţilor de descoperire, neutralizare şi anihilare a acţiunilor teroriste pe teritoriul României.

Combaterea terorismului se realizează prin două forme: *antiterorism* şi *contraterorism*, în cadrul cărora se desfăşoară acţiuni care au ca scop întreprinderea unor măsuri specifice de înlăturare a oricăror ameninţări pe care acest fenomen le presupune, astfel:

- **antiterorismul** – vizează atât măsuri pasive, cât şi active întreprinse în vederea reducerii vulnerabilităţii persoanelor şi instituţiilor la acte de terorism şi constă într-o ripostă limitată realizată prin aplicarea planificată şi integrată a securităţii fizice şi operaţiunilor de securitate cu sprijinul serviciilorde informaţii.

Antiterorismul cuprinde toate măsurile luate pentru a preveni apariţia terorismului sau a unui act terorist. Aceste măsuri presupun evaluarea pericolului, întărirea obiectivelor de apărat, protecţia personală şi siguranţa acţiunilor şi sunt stabilite în cadrul unor planuri de protecţie şi apărare antiteroristă.

Antiterorismul include acele măsuri defensive de reducere a vulnerabilităţilor personalului (inclusiv a membrilor de familie a acestuia), clădirilor, instalaţiilor militare, precum şi de utilizare a echipamentelor speciale de protecţie antiteroristă (detectoare de explozibili, metale şi substanţe periculoase, echipamente de avertizare şi monitorizare, investigare cu raze „x” şi de supraveghere diversă).

Antiterorismul presupune, de asemenea, „culegerea de informaţii, analiza riscurilor şi ameninţărilor, cât şi măsurile preventive de securitate”[76].

- **contraterorismul** – include măsurile şi acţiunile ofensive luate în vederea prevenirii, descurajării şi ripostei la acte de terorism. Contraterorismul se desfăşoară în baza unor programe detaliate şi compartimentate pe domenii de acţiune, cuprinse în documentele operative proprii ale instituţiilor cu atribuţii în prevenirea şi

[76] Jim Wallez, Operation POINT ENDEAVOR: Task Force Initial Observation; Title 10 Sustainment and Force Protection; and three Task Force Egale Continuing Operations reports. Operation JOINT GUARD: Task Force Eagle Initial Impressions and Task Force Eagle Continuing Operation. Center for Army Lessons Learned, Ft. Leavenwarth, Ks, Maz/August/September 1996 and March/April 1997 and for Joint Guard report 1997.

combaterea terorismului, în planurile proprii pentru situațiile de urgență şi în alte documente cu caracter secret.

Contraterorismul este „răspunsul la o acțiune teroristă care a avut loc” şi constă în „riposta la o acțiune teroristă aflată în curs de desfăşurare, cum este luarea de ostatici sau răpirea”.

Contraterorismul vizează măsurile ofensive luate sau inițiate ca ripostă la actele teroriste. Măsuri ce constau în utilizarea resurselor armatei: forțe, mijloace de culegere a informațiilor, analize directe de caz pentru planificarea operațiilor contrateroriste.

Prin intermediul celor două noțiuni conceptul de prevenire şi combatere a terorismului poate fi descris ca fiind totalitatea măsurilor antiteroriste şi contrateroriste.

Deci, conceptul de combatere şi prevenire a terorismului la nivel mondial se prezintă ca fiind totalitatea măsurilor adoptate de autoritățile statelor lumii atât pe plan național, cât şi internațional, pentru a contracara şi elimina pericolul terorist.

Din definiția conceptului rezultă câteva **elemente:**

a) prevenirea şi combaterea terorismului reprezintă un ansamblu de măsuri întreprinse de autoritățile publice, respectiv guverne, parlamente, justiție, forțe de ordine, forțe de intervenție contrateroristă, servicii de informații, armată etc.;

b) conceptul de combatere şi prevenire a terorismului are o dimensiune internă şi una internațională, prima reprezintă strategia adoptată de fiecare țară împotriva terorismului, cea de a doua priveşte cooperarea internațională şi multilaterală între țările lumii. Cooperarea urmăreşte să creeze un cadru general sau special de colaborare capabil să completeze strategiile interne şi să dea o ripostă hotărâtă fenomenului terorist la nivel internațional;

c) măsurile adoptate de autoritățile statelor sunt de ordin politic, diplomatic, juridic, informativ, militar, tehnic etc.

Lupta împotriva terorismului este de competența autorităților statului, însă combaterea şi prevenirea implică şi societatea civilă. Un rol destul de important revine opiniei publice şi mass-media care sunt chemate să se alăture în lupta împotriva terorismului şi să respingă prin toate mijloacele legale aflate la dispoziție orice acțiune cu caracter terorist.

În combaterea terorismului un rol important îl are şi cercetarea ştiințifică în care trebuie să se implice discipline precum ştiințele juridice, politice, psihologice, sociologice, militare etc. Oamenilor de ştiință le revine dificila misiune de a identifica şi defini fenomenul terorist, de a prezenta trăsăturile, obiectivele, cauzele şi modalitățile acestuia de manifestare. Prin lucrările, studiile, articolele publicate, aceştia au obligația morală de a aduce la cunoştința opiniei publice pericolul pe care îl reprezintă terorismul şi

complexitatea efectelor care rezultă din existența acestuia şi de a propune autorităților implicate în lupta împotriva terorismului soluții viabile şi eficiente pentru a diminua, pe cât posibil, amenințarea teroristă. Ca urmare, conceptul de combatere şi prevenire a terorismului este unul generic care reuneşte totalitatea măsurilor adoptate de societatea civilă şi care vizează contracararea şi eliminarea amenințărilor teroriste.

Lupta împotriva terorismului nu trebuie să neglijeze regulile democrației, legislația internă sau convențiile internaționale, întrucât dacă se depăşesc anumite limite se pot produce grave disfuncționalități, sub trei aspecte:

- lupta împotriva terorismului nu trebuie să conducă la limitarea drepturilor şi libertăților fundamentale ale cetățenilor şi nici să pună în pericol principiile şi instituțiile democratice. Dacă se pune în pericol democrația şi ceea ce reprezintă ea, s-ar realiza unul dintre obiectivele principale urmărite de grupările teroriste, şi anume dorința de a demonstra instabilitatea regimurilor democratice, de a crea tensiuni în cadrul instituțiilor democratice sau între acestea şi cetățeni, precum şi premisele necesare pentru lichidarea democrației şi înlocuirea acesteia cu un regim autoritar;
- lupta împotriva terorismului trebuie dusă în limitele legii, respectarea legalității fiind principiul de bază care defineşte un regim democratic. Această limitare presupune următoarele:

- respectarea legislațiilor interne, naționale;
- respectarea tratatelor şi convențiilor internaționale;
- elaborarea unei legislații capabile să eficientizeze lupta antiteroristă, dar care să nu fie în contradicție cu principiile democratice şi să nu conducă la abuzuri juridice;
- deşi terorismul are un substrat politic, actele sale trebuie considerate crime de drept comun, în fața justiției contând încălcarea legii;

- măsurile de combatere a terorismului, în special cele contrateroriste, nu trebuie să afecteze populația civilă atunci când se răspunde prin intervenții în forță executate de formațiuni contrateroriste sau acțiuni militare desfăşurate împotriva unor state care sunt cunoscute că "*sponsorizează*" terorismul.

Structuri militare şi acțiuni ofensive împotriva terorismului

Acțiunile teroriste se pot desfăşura în toate situațiile (pace, criză, război) în mod independent sau combinativ cu alt tip de acțiuni şi pot contribui substanțial şi eficient la îndeplinirea rapidă a scopului operației şi luptei trupelor. De asemenea, formele şi procedeele de combatere a acțiunilor teroriste sunt foarte diverse, se poate concluziona că sunt forme şi procedee specifice forțelor de ordine publică şi forme şi procedee de luptă specifice trupelor Ministerului Apărării Naționale. Măsurile de combatere a acțiunilor teroriste se impun a fi luate din timp şi menținute permanent, iar la îndeplinirea lor trebuie să participe forțe aparținând tuturor elementelor

sistemului național de apărare din fâşia (zona) de acțiune (responsabilitate) a marilor unități ale armatei.

Pentru o bună definire a forțelor care vor fi angajate în combaterea terorismului, trebuie să se ținută cont de caracterul acțiunilor grupărilor teroriste, care uneori reuşesc să producă acte de amploare şi cu un efect mediatic deosebit de mare.

Actele teroriste şi efectele lor sunt greu de prevenit, întrucât elementele teroriste în unele cazuri nu au nevoie de nici un suport militar (exemplu elocvent – atacul din 11 septembrie 2001din S.U.A.); nu dețin date decât despre şefii lor; nu au baze stabile şi de aceea nu pot fi lovite în mod direct; nu renunță la obiectiv decât odată cu moartea.

Analizând aceste trăsături, se poate observa că modalitatea teroriştilor de a obține succesul constă în transformarea unor grupuri mari de oameni în victime, în scopul de a descuraja conducerea politică a statelor şi de a intimida opinia publică.

În ultimele două decenii terorismul a căpătat un caracter statal, ajungând la situația din prezent, când unele state s-au transformat în baze unde grupările teroriste îşi pregătesc luptătorii şi viitoarele atacuri sângeroase.

Abordarea luptei contra terorismului impune strict din punct de vedere militar următoarele **cerințe**:

- **cercetarea permanentă** a acestor grupări şi state care îşi pun la dispoziție teritoriile pentru a se evita, atunci când este posibil, surprinderea totală;
- **executarea de atacuri surpriză preventive** asupra acestor grupări în scopul de a descuraja anumite acțiuni, a lichida sau reduce potențialul lor de acțiune;
- **declanşarea atacurilor masive de represiune** în cazul în care, conform legislației internaționale, acțiunile acestor grupări constituie agresiune asupra teritoriului unui stat;
- **structura forțelor care participă trebuie să se bazeze pe trupe specializate** ale Ministerului Apărării Naționale (Forțe Speciale) şi numai la nevoie, când amploarea luptei creşte să se completeze şi cu trupe nespecializate. Aceste trupe specializate trebuie să fie în măsură să desfăşoare atât acțiuni antiteroriste – de culegere de informații, cât şi contrateroriste – de lichidare a grupurilor şi de zădărnicire a acțiunilor acestora.
- **durata acțiunilor nu poate fi limitată în timp.** Aceasta este foarte diferită, începând de la acțiuni fulger şi până la cele de durată care pot căpăta aspectul de război local sau chiar global. Trebuie să se aibă în vedere că nici o situație nu va semăna cu cealaltă şi nici o abordare nu va fi o repetare.

SISTEME DE MENTENANȚĂ A AUTOVEHICULELOR

Col. ing. Vasile AIOANEI

Maintenance activities which are carried on in peace time for mobilization: preservation and dispreservation of the motor vehicles which belong to the Army and the reception of the motor vehicles from national economy.

The elements which determine the growth of the complexity of the maintenance activities at mobilization.

Maintenance activities which are carried on at mobilization: the reception of the motor vehicles from national economy, the motor vehicles operational and the technical training of the personnel.

Suggestions for the preservation improvement of the motor vehicles through organization measures and utilization of new preservation methods, with corrosion inhibitories.

În procesul de utilizare a unui sistem tehnic oarecare apar uzuri, efecte de îmbătrânire şi chiar solicitări necontrolabile, precum şi elemente care cedează datorită unor vicii ascunse de material, iar probabilitatea apariției defecțiunilor este foarte mare. Din aceste motive se impune efectuarea unor lucrări şi prevederea mijloacelor care să permită depistarea din timp a premiselor de defectare sau a defecțiunilor când au apărut, pentru refacerea reglajelor la elementele care necesită acest lucru, precum şi pentru repunerea sistemelor în funcțiune atunci când s-au defectat, toate aceste lucrări purtând denumirea de mentenanță. Vechimea acestei activități se pierde în timp, ea fiind prezentă de-a lungul întregii istorii a omenirii, fie că a fost sau nu conceptualizată. Încă din fazele de început ale dezvoltării tehnicii, dar în mod deosebit începând cu a doua jumătate a secolului al XIX-lea termenul de "mentenanță" a fost în atenția oamenilor de ştiință şi i s-au dat definiții, în diferite dicționare, care încearcă să scoată în evidență diverse aspecte cum ar fi:

- *Maintenir* (a menține) – conservation, defense, protection…. (conservare, apărare, protecție...)[77]

- *Entretien* (întreținere) – soin qu'on prend à mentenir une chose en etat; dépense qu'on y consacre .. (ceea ce se întreprinde pentru a menține un lucru în bună stare; cheltuieli destinate….).[78]

---

[77] *Grand dictionnaire universel de XIXe siecle en volumes*, Pierre Larousse, Paris, 1873.
[78] Ibidem.

- *Maintenance* – to hold in a existing state (a menţine în starea existentă).[79]

- *Menţine* – a păstra ceva în aceeaşi stare sau formă în care se află la un moment dat, a face să dureze..[80]

Aceste definiţii referitoare la mentenanţă nu le găsim doar în dicţionare ci şi în manuale sau instrucţiuni. În cele ce urmează mă voi opri asupra a două definiţii referitoare la mentenanţă, existente în lucrări de referinţă în acest domeniu:

- "maintenance means all actions to retain the materiel in or restore it to a specified condition" – (mentenanţa înseamnă toate acţiunile în vederea păstrării, menţinerii materialului sau restabilirii, reparării acestuia într-o condiţie specificată)[81];

- "mentenanţa este componenta logisticii care cuprinde totalitatea acţiunilor intreprinse pentru a menţine sau restabili tehnica la caracteristicile specifice".[82]

Pornind de la aceste definiţii şi explicaţii voi încerca următoarea definiţie "mentenanţa este o combinaţie de activităţi tehnice, administrative şi de management care se desfăşoară în mod continuu şi care are ca scop menţinerea unui produs în condiţii de siguranţă în funcţionare sau repararea acestuia conform specificaţiilor date".

În concluzie, considerăm că termenul care va caracteriza cel mai cuprinzător fenomenul studiat este "mentenanţa", iar aceasta va avea drept componente de bază activităţile de întreţinere şi reparaţii, dar şi cele administrative şi manageriale, în întreaga lor complexitate.

Sistemul de mentenanţă este un ansamblu format din oameni şi tehnică specifică, organizaţi pe anumite structuri şi relaţiile care se stabilesc între aceştia în scopul menţinerii sau repunerii tehnicii în stare de funcţionare conform specificaţiilor date.

Sistemul de mentenanţă se compune din următoarele subsisteme principale: subsistemul de conducere; subsistemul de execuţie; subsistemul informaţional.

Subsistemul de conducere

Cea mai generală lege a ciberneticii este "legea conexiunii inverse" care demonstrează că orice proces de conducere se desfăşoară într-un circuit închis, în care există întotdeauna un organ conducător şi un organ condus, legate între ele prin două căi:

- calea de comandă sau legătura directă;
- calea de reacţie sau legătura inversă.

---

[79] *Enciclopedia Britannica* E.B. Corporation, London,1998

[80] *Dicţionarul Explicativ al limbii române*, Editura Academiei, Bucureşti,1975, p. 539.

[81] *NATO Logistics Handbook*, Brussels, 1997, p. 4.

[82] *L11/2002, Instrucţiuni privind mentenanţa tehnicii şi echipamentelor din înzestrarea M.Ap.N. pe timp de pace, în situaţii de criză şi la război*, p. 9.

Cele două căi materializează principalele laturi ale procesului de conducere şi anume, comanda şi controlul.

În esenţă, procesul de conducere se reduce la transformarea informaţiilor de stare în informaţii de comandă şi la transmiterea acestora între organele de conducere şi cele de execuţie.

Conducerea mentenanţei tehnicii militare face parte integrantă din **sistemul de conducere a logisticii militare** şi se realizează de către şeful structurii logistice pe baza prevederilor legale, actelor normative, regulamentelor militare şi instrucţiunilor în vigoare, a deciziei comandantului şi ordinelor de sprijin logistic şi administrativ ale eşalonului superior, precum şi pe baza experienţei.

Subsistemul informaţional

Subsistemul informaţional face ca celelalte două subsisteme, de conducere şi de execuţie, să fie interconectate printr-un flux informaţional prin intermediul căruia organul de execuţie primeşte diferite comenzi şi date referitoare la modul de executare a activităţilor de mentenanţă, astfel încât el poate avea în fiecare moment o imagine clară a concordanţei dintre comenzile date şi activităţile executate.

Sistemul de mentenanţă al tehnicii este organizat pe niveluri, stabilite în funcţie de complexitatea lucrărilor, durata de imobilizare a tehnicii, dotarea cu echipamente, aparatură, utilaje şi scule, dispozitive şi verificatoare.

În funcţie de starea tehnicii şi momentul executării lucărilor de mentenanţă, aceasta poate fi: preventivă, corectivă, complexă.

Dacă operaţiile de întreţinere şi reparaţii sunt intervenţii sistematice care au loc la intervale regulate (km, ore de funcţionare) în vederea asigurării unei funcţionări corecte a tehnicii atunci **sistemul de mentenanţă** este **preventiv.**

Atunci când se intervine în urma unor defecţiuni accidentale ale tehnicii cu scopul de a restabili capacitatea de funcţionare atunci **sistemul de mentenanţă** este **corectiv.**

Sistemul de mentenanţă complex este o combinaţie a celorlalte două, în care intervenţiile de mentenanţă se desfăşoară atât sistematic, la intervale regulate, dar şi în mod corectiv în urma unor defecţiuni accidentale.

După natura lucrărilor efectuate, principalele activităţi de mentenanţă pot fi grupate, în:

- lucrări de întreţinere, care au un caracter preventiv şi sunt efectuate cu scopul de a micşora probabilitatea de defectare prin asigurarea unei supravegheri permanente şi a unei revizii periodice;
- lucrări de reparaţii, care pot avea un caracter preventiv sau corectiv, în funcţie de momentul în care se intervine pentru executarea lor şi au scopul de a readuce parametrii care caracterizează starea tehnică la valorile nominale;
- lucrări de evacuare a autovehiculelor în vederea reparării acestora.

Mentenanța tehnicii şi echipamentelor militare deci şi a autovehiculelor cuprinde următoarele activități:[83] controlul, testarea (diagnoza, clasificarea, întreținerea, recuperarea şi evacuarea tehnicii militare deteriorate, repararea, reconstrucția (reansamblarea), reclamațiile.

Consider că o altă activitate de mentenanță, pe lângă cele menționate mai sus, este cea de conservare a tehnicii şi echipamentelor.

Pornind de la definițiile date mai înainte, putem constata cu uşurință că "mentenanța" înseamnă protecție, conservare, menținerea în starea existentă etc.

La introducerea în conservare se execută atât întreţineri tehnice, cât şi reparații pentru ca autovehiculul să fie operațional. După executarea activităților de întreţinere şi reparații se desfăşoară conservarea propriu zisă.

Operațiunile care se execută pe timpul conservării diferă de cele executate în cadrul altor activități de mentenanță.

Aşadar, conservarea cuprinde activitățile de protecție anticorozivă, etanşare, ermetizare a autovehiculului în vederea păstrării acestuia în stare tehnică bună o anumită perioadă dată.

Sistemul de mentenanță preventiv

Mentenanța preventivă (profilactică) denumită "PREMENT" (în care PRE vine de la preventiv şi MENT de la mentenanță), reprezintă acțiunile întreprinse pentru menținerea sistemelor tehnicii în condiții normale de funcționare, prin înlocuirea sistematică a elementelor şi executarea unor lucrări, întreţineri şi reparații, control şi reglaje, planificate la intervale de timp, kilometri parcurşi, ore de funcționare, lovituri trase etc.

Aceste operațiuni care se desfăşoară pe toată durata de viață a autovehiculelor au scopul de a preveni uzura peste limitele admise, a defecțiunilor premature şi asigurarea funcționării acestora la parametri nominali.

Tipurile de mentenanță ale sistemului preventiv

Sistemul de mentenanță preventiv are următoarele tipuri: mentenanță sistematică (preventiv-planificată); mentenanță previzionară; mentenanță condițională.

Mentenanța sistematică reprezintă mentenanța preventivă realizată prin activități de întreţinere, reparații curente, medii, capitale şi revizii, constituite într-un plan normat de intervenții, specific fiecărui tip de autovehicul în parte.

Mentenanța previzionară reprezintă mentenanța preventivă ce urmăreşte analiza evoluției unor parametrii semnificativi ai degradării bunului şi permite apoi planificarea intervențiilor.

---

[83] L11/2002, *Mentenanța tehnicii şi echipamentelor din înzestrarea Ministerului Apărării Naționale pe timp de pace, în situații de criză şi la război* , p. 10.

Mentenanța condițională este caracterizată prin faptul că aceasta se realizează prin urmărirea parametrilor de uzură a elementelor sau subansamblurilor cheie ale autovehiculelor, prin intermediul unor instrumente specifice (aparatură de diagnosticare sau autodiagnosticare, analizoare de vibrații, de ulei etc.) urmând ca lucrările de mentenanță să fie realizate înainte de apariția defecțiunii.

Avantaje şi dezavantaje ale aplicării sistemului de mentenanță preventiv

Tipurile de mentenanță arătate mai sus au diferite avantaje dar şi dezavantaje.

Tipul de mentenanță preventiv-planificată are avantajul de a preveni uzura prin faptul că întreținerile tehnice se execută planificat în funcție de km rulați (ore de funcționare, lovituri trase) sau în funcție de timp, atât înainte de utilizarea autovehiculului cât şi după.

Planificarea şi executarea sistematică a verificărilor şi întreținerilor tehnice permit cunoaşterea în permanență a stării tehnice şi de întreținere şi de pregătire a autovehiculului pentru a fi utilizat conform cerințelor.

Executarea reparațiilor de nivel 2 şi 3 numai după parcurgerea unui anumit număr de kilometri (ore de funcționare) de către un autovehicul, indiferent de durata de întrebuințare a acestuia, face ca unele echipamente cu defecțiuni sau cu parametri de funcționare necorespunzători să nu fie reparate decât după îndeplinirea acestor norme cu implicații negative asupra operativității, siguranței circulației, protecției mediului şi a costurilor de operare.

Tipul de mentenanță previzionară are avantajul că permite o analiză ritmică a funcționării autovehiculului, se poate prevedea din timp nivelul intervențiilor de mentenanță şi al pieselor şi subansamblurilor ce trebuie înlocuite, însă au dezavantajul că necesită mult timp pentru culegerea datelor, prelucrarea acestora şi necesită personal de înaltă calificare pentru interpretarea rezultatelor şi luarea deciziilor corecte referitoare la intervențiile de mentenanță.

Tipul de mentenanță condițională are avantajul că pe baza măsurării parametrilor de uzură prin diferite procedee se pot decide imediat ce intervenții de mentenanță urmează. Acest tip de mentenanță permite luarea deciziilor în timp scurt prin interpretarea rapidă a diferiților parametri.

Totuşi, acest tip are dezavantajul că nu previne uzura ci doar o constată, luându-se totuşi măsuri din timp.

Acest tip de mentenanță are nevoie de aparatură de diagnosticare, de laboratoare de specialitate care să execute analize chimice ale lubrifianților.

Dacă autovehiculele au încorporată în construcția lor aparatură de diagnosticare, cu ajutorul căreia, în timp scurt, se pot verifica valorile diferiților parametri, este un mare avantaj pentru acest tip de mentenanță.

Sistemul de mentenanță corectiv

Acest sistem reprezintă un ansamblu de activități realizate după defectarea unui autovehicul sau după degradarea funcției sale în mod neprevăzut.

Aceste activități constau în localizarea defectelor şi diagnosticarea lor, repunerea în funcțiune, cu sau fără modificări şi controlul bunei funcționări.

Pentru restabilirea capacității normale de funcționare se execută reparații de mică, medie sau mare amploare. Deteriorările se produc atât datorită uzurilor peste limitele normale admise, dar şi datorită acțiunilor de luptă.

În literatura de specialitate se cunosc **două tipuri de mentenanță corectivă:** mentenanță curativă; mentenanță paliativă.

Mentenanță curativă reprezintă mentenanța corectivă care are ca obiectiv repunerea autovehiculului într-o stare specifică de funcționare şi îi permite îndeplinirea funcțiilor sale. Aceste activități sunt de regulă reparații care au ca scop suprimarea defecțiunilor.

Mentenanță paliativă reprezintă activități corective care fac posibilă, în mod provizoriu, îndeplinirea integrală sau parțială a funcțiilor autovehiculului. Acest tip de mentenanță are un caracter provizoriu şi se aplică pe locul scoaterii din funcționare pentru ca autovehiculul să se poată deplasa la unitatea reparatoare sau să poată fi transportat.

În mod obligatoriu după aceste acțiuni provizorii este necesar să urmeze acțiuni de tip curativ.

Sistemul de mentenanță complex

Sistemul de mentenanță complex cuprinde activități de mentenanță preventivă, cât şi corectivă care se desfăşoară pentru a menține un produs în stare de funcționare în scopul creşterii timpului mediu de bună funcționare şi a timpului maxim admis de utilizare în comparație cu celelalte două sisteme de mentenanță arătate anterior.

Mentenanța complexă îmbină operațiile de mentenanță preventivă cu cele ale mentenanței corective, aplicate în funcție de anumite criterii funcționale şi economice specifice utilizării sistemelor. Verificările executate cu ocazia întreținerilor zilnice şi observațiile operatorilor sunt completate cu activitatea de determinare a parametrilor echipamentelor, agregatelor şi sistemelor principale, cu aparatură de testare/diagnosticare tehnică în scopul stablirii "punctului critic", la care trebuie intervenit cu lucrări mentenanță corectivă.

În sistemul de mentenanță complex se pot executa atât operații de mentenanță preventivă (sistematică, condițională sau previzionară), cât şi intervenții de tip curativ sau paliativ.

Obiectivele sistemului de mentenanță complex:

- scăderea numărului de defecțiuni datorită utilizării necorespunzătoare;
- asigurarea calității întreținerilor şi reparațiilor, prin asigurarea parametrilor optimi de funcționare ai autovehiculelor;

- creşterea disponibilităţii prin respectarea timpilor de imobilizare în reparaţii şi chiar reducerea acestora;

- asigurarea securităţii muncii pe timpul executării operaţiilor de întreţinere şi reparaţii;

- protecţia mediului, atât prin crearea condiţiilor optime de desfăşurare a operaţiunilor de mentenanţă (colectarea uleiurilor şi unsorilor uzate, încadrarea noxelor şi a nivelului de zgomot in limitele admise etc.) cât şi prin funcţionarea autovehiculului, fără depăşirea emisiilor poluante admisibile, contribuind în felul acesta la prezervarea mediului (poluare 0);

- eliminarea accidentelor de circulaţie care au drept cauză defecţiunile sistemelor (direcţie, frânare, rulare) care asigură securitatea circulaţiei autovehiculelor pe drumurile publice (0 accidente de circulaţie).

Din analiza obiectivelor, reiese că realizarea ultimelor două (poluare 0 şi 0 accidente de circulaţie) este extrem de dificilă şi implică alocarea de importante resurse materiale şi umane.

Implementarea sistemului de mentenanţă complex la autovehiculele din Armata României

Sistemul de mentenanţă complex, aşa cum am arătat, înseamnă că verificările şi întreţinerile tehnice care se execută în prezent, în sistem preventiv planificat la expirarea unei durate de timp, a rulajului, a orelor de funcţionare sau a loviturilor trase, este eficient, permite verificarea şi pregătirea tehnicii pentru funcţionarea în condiţii sigure, şi va rămâne neschimbat. Acestea se execută atât pe baza instrucţiunilor proprii, cât şi a notiţelor tehnice emise de constructor.

Apare însă aici noutatea ca în cadrul acestor verificări şi întreţineri tehnice periodice să se execute obligatoriu activităţile de testare (diagnoză tehnică), iar clasificarea operaţională să fie făcută pe baza acestor măsurători.

Diagnosticarea autovehiculelor

Diagnosticarea constă în verificarea stării tehnice a autovehiculelor, fără demontare, utilizând aparatură modernă de înaltă tehnicitate. Această aparatură poate fi încorporată, la autovehiculele mai noi, în compunerea acestora şi atunci a numim aparatură de autodiagnosticare sau autotestare.

Fundamentul teoretic al diagnosticării reprezintă un complex de legităţi şi principii pe baza cărora se formează sistemul de diagnosticare şi care este format din: obiectul diagnosticării caracterizat de parametrii de stare; parametrii de diagnosticare; mijloace tehnice (aparatura de diagnosticare, infrastructura tehnică); metode şi organizarea procesului tehnologic al diagnosticării.

Parametrii de diagnosticare constituie exprimarea cantitativă a manifestării exterioare a mutaţiilor survenite în structura ansamblului (modificarea parametrilor de stare ai acestuia).

Elaborarea unui sistem de diagnosticare presupune cunoaşterea legilor de modificare a stării tehnice a autovehiculelor (modificarea parametrilor de stare) alegerea parametrilor de diagnosticare, stabilirea valorilor nominale şi limită ale acestora, determinarea mijloacelor şi procedurilor tehnice de măsurare a parametrilor de diagnosticare.

Elementul cel mai important al unui sistem de diagnosticare îl constituie parametrii de diagnosticare, deoarece ei influențează întreaga structură a sistemului, determinând şi caracteristicile celorlalte părți componente ale acestuia.

Parametrii de diagnosticare pot fi împărțiți în trei clase:

a) parametrii care țin de procesele de lucru fundamentale şi care determină funcționarea obiectului diagnosticării;

b) a doua clasă de diagnosticare derivă din fenomenele care însoțesc procesele fundamentale;

c) a treia clasă de parametri de diagnosticare o constituie parametrii geometrici.

Activități ce trebuie desfăşurate în vederea implementării sistemului de mentenanță complex

În vederea introducerii noului sistem de mentenanță este necesară experimentarea acestuia în unități reprezentative, deținătoare de diverse tipuri de autovehicule.

Pentru pregătirea experimentării noului sistem trebuie luate următoarele măsuri:

- stabilirea structurilor şi a perioadei când se execută experimentarea;
- nominalizarea structurilor de mentenanță care sprijină unitățile în care se execută experimentarea;
- stabilirea operațiunilor de diagnosticare pe care le execută fiecare structură şi periodicitatea acestora;
- elaborarea şi transmiterea la aceste structuri a normelor experimentale de dotare cu aparatură de diagnosticare;
- achiziționarea, redistribuirea şi repararea aparaturii de diagnosticare;
- întocmirea programului de experimentare şi aprobarea acestuia de către structurile competente, transmiterea acestuia la unitățile care execută experimentarea;
- verificarea structurilor pentru pregătirea în vederea experimentării;
- pregătirea personalului pentru executarea diagnosticării.

Concluzii

Concepția de mentenanță se integrează în ansamblul măsurilor stabilite pentru realizarea interoperabilității Armatei României cu celelalte armatele membre ale Alianței Nord - Atlantice.

Integrarea acestei concepții în concepția generală a logisticii se impune ca o necesitate prioritară, implementarea urmând a fi finalizată gradual.

Îmi exprim convingerea că abordarea pragmatică, în strictă corelare cu mutațiile produse sau care urmează a avea loc în structura organizatorică a armatei, va conduce la realizarea unui sistem de mentenanță integrat, modular, flexibil şi adaptabil pentru orice situații, pe timp de pace, criză şi pe timpul acțiunilor militare.

Noul sistem îşi propune, între altele, creşterea treptată a gradului de externalizare a lucrărilor de mentenanță, pe măsura realizării cadrului legal corespunzător, concomitent cu introducerea în înzestrare de noi tipuri de echipamente pentru care se vor elabora cerințe operaționale, care să solicite obligativitatea dotării acestora cu aparatură de testare încorporată necesară „autotestării”.

CREŞTEREA COMPLEXITĂȚII MENTENANȚEI AUTOVEHICULELOR LA MOBILIZARE

Col. ing. Vasile AIOANEI

Preventive, corrective and complex type maintenance systems: general presentation, advantages and disadvantages, maintenance activities.

Objectives of the complex maintenance system, measures which are needed to be undertaken for the implementation of the new system in Romanian Army. Necessity and possibility.

Specialiştii militari sunt unanim de acord că unul dintre elementele de bază în obținerea victoriei de către o țară, într-o confruntare militară, îl reprezintă mobilizarea la timp şi în siguranță a forțelor armate şi a economiei naționale.

Mobilizarea presupune trecerea armatei de la cadrul organizatoric de pace în mod gradual sau direct la starea de urgență sau la starea de asediu, ori la mobilizare, iar în economie, de la producția de pace la cea de război, în mod organizat şi în timp scurt.

Mobilizarea forțelor armate se face, în general, după unele principii şi reguli de bază, care sunt acceptate de majoritatea țărilor europene. Regulile sunt următoarele[84]: formarea, pregătirea, organizarea şi folosirea eficientă a rezervei armatei; anunțarea mobilizării armatei şi a resurselor din economia națională; completarea cu efective, conform prevederilor din statele de organizare a structurilor militare existente la pace; înființarea de noi structuri militare în situații de criză sau campanie; completarea, la mobilizare, cu resurse umane şi materiale din economia națională; asigurarea tehnico-materială de toate categoriile sau logistica mobilizării; constituirea, închegarea şi pregătirea pentru luptă a structurilor militare ce se înființează în caz de necesitate; conducerea unitară a mobilizării combinată cu autonomia organizării şi desfăşurării acesteia de către fiecare eşalon în parte; realizarea unor măsuri de asigurare şi protecție.

O activitate deosebit de importantă a mobilizării o constituie aprovizionarea cu tehnică şi materiale a tuturor structurilor existente la pace, dar şi a celor care se înființează în situații de criză sau la război, care se execută din mijloacele existente în cadrul organismului militar şi din sursele economiei naționale stabilite în acest sens.

---

[84] Mihai Robu, *Teoria mobilizării naționale*, Editura Ars. Docendi, 2002, p. 11 – 14.

Pentru ca aceste mijloace să poată fi utilizate la mobilizare este necesar ca, încă din timp de pace, să fie inventariate, întreţinute şi păstrate în mod corespunzător.

Pentru autovehiculele şi tehnica de construcţii, comune cu economia, ce nu pot fi asigurate din existentul structurilor militare, unităţile militare organ de moblilizare întocmesc cereri de completare, le trimit centrelor militare în vederea asigurării până la necesarul de război a deficitului prin rechiziţii, atât de la agenţii economici de stat şi privaţi, cât şi de la persoane fizice.

Agenţii economici, care au bunuri stabilite a fi rechiziţionate, au obligaţia să comunice centrelor militare pe raza cărora funcţionează, la cererea acestora, date în legătură cu numărul şi starea bunurilor rechiziţionabile.

Pentru desfăşurarea activităţilor de mentenanţă este necesar un suport al mentenanţei care, după părerea mea dar şi a altor specialişti în domeniu, este format din: personal calificat; mijloace de muncă; materiale; documentaţie de mentenanţă; infrastructură tehnică.

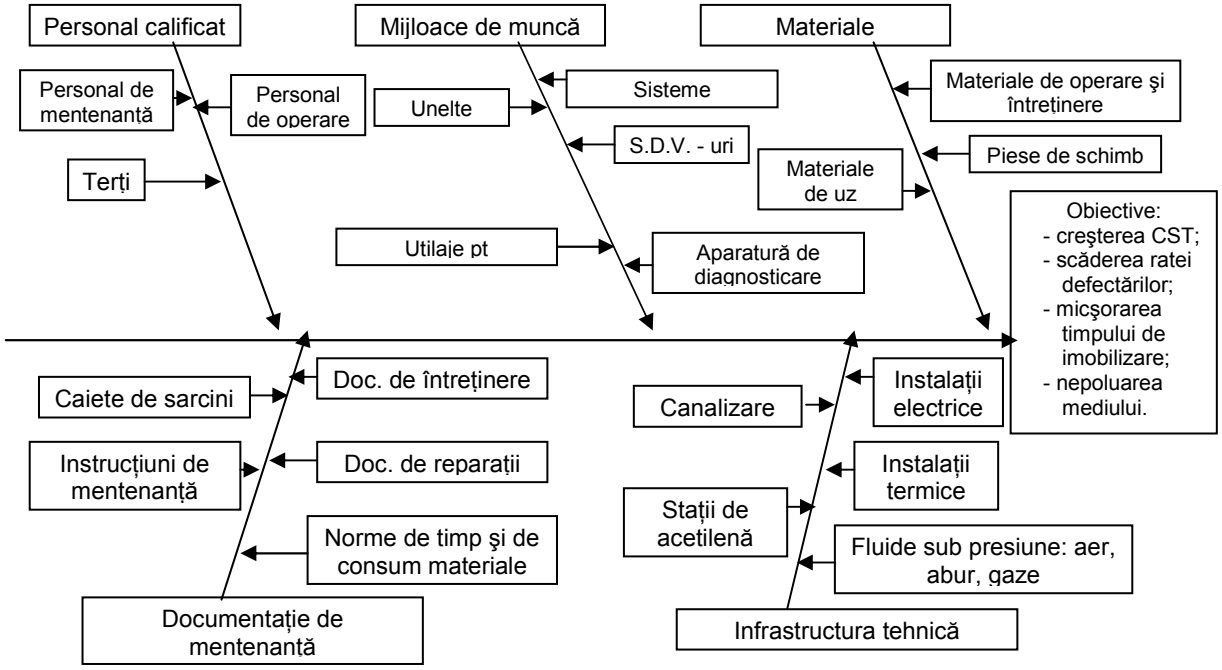

Fig. 1 – *Elemente constitutive ale suportului mentenanţei*

Organizarea conservării autovehiculelor

Tehnica de luptă şi armamentul se poate găsi în următoarele structuri: la unităţile operative enumerate mai sus; la instituţiile de învăţământ; în rezerva strategică, în proporţie de 10% faţă de necesarul stabilit conform statelor de organizare.

La nivelul directorilor de programe sunt stabilite cantităţile, pe tipuri şi mărci, de autovehicule, ce urmează a fi introduse şi păstrate în conservare şi se întocmeşte **planul anual cadru de conservare**, care se aprobă de către aceştia.

Pe baza planului cadru de conservare sunt transmise unităţilor din subordine **ordine de conservare** care prevăd date referitoare la planificarea, organizarea şi executarea lucrărilor de mentenanţă precum şi cantităţile şi tipurile de tehnică ce se vor conserva în funcţie de fondurile alocate.

Pe baza ordinelor de conservare unităţile întocmesc **planuri de conservare,** care sunt aprobate de către comandanţi şi se constituie ca anexă la planurile de mentenanţă.

Autovehiculele se pot afla în conservare o perioadă mai scurtă sau mai lungă, din acest punct de vedere fiind necesare lucrări de conservare care diferă în funcţie de timpul de păstrare, executându-se: conservarea de scurtă durată; conservarea de lungă durată.

Organizarea deconservării autovehiculelor

Deconservarea autovehiculelor este o activitate de mentenanţă ce se organizează, se pregăteşte din timp de pace şi este prevăzută în *„planul operaţionalizării tehnicii de luptă şi materialelor la mobilizare”*.

Deconservarea autovehiculelor se execută imediat după primirea ordinului de mobilizare, într-o ordine bine stabilită.

Factorii care determină creşterea complexităţii activităţilor de mentenanţă la mobilizare

Complexitatea mentenanţei la mobilizare creşte şi este determinată de:

- numărul mai mare de autovehicule, tipuri şi mărci cu care sunt înzestrate unităţile;
- utilizarea intensă a autovehiculelor la activităţi pentru pregătire de luptă şi aprovizionare:
- apariţia deteriorărilor datorită acţiunilor inamicului, îndeosebi a celui aerian;
- volumul sporit al activităţilor de mentenanţă (întreţineri, reparaţii, evacuări etc.) datorită utilizării intense a autovehiculelor şi deteriorărilor produse de inamic;
- executarea activităţilor de mentenanţă cu preponderenţă în teren;
- complexitatea conducerii activităţii de mentenanţă.

♦ Numărul sporit de autovehicule, de tipuri şi mărci

Pentru a ilustra această creştere atât a numărului de autovehicule cât şi a tipurilor la mobilizare, s-ar impune un studiu comparativ între autovehiculele existente la pace şi cele ce vor fi la mobilizare în cadrul Forţelor Terestre (cele existente la serviciu şi la stocul de mobilizare plus cele ce vor fi rechiziţionate).

Dacă la blindate atât numărul cât şi tipurile nu diferă între pace şi mobilizare, la autoturisme, autocamioane şi autospeciale creşterea este semnificativă , astfel:

Nr. crt.	Categoria autovehiculului	De câte ori creşte numărul de autovehicule (x)	De câte ori creşte numărul de tipuri (x)
1	Autoturisme de oraş	3,93	2,75
2	Autoturisme de teren	3,48	3
3	Autocamioane	3,17	4,33
4	Autospeciale	1,75	3,17

Tabel nr. 3 – *Creşterea numărului şi tipurilor autovehiculelor la mobilizare faţă de cele existente la pace.*

Această dinamică implică creşterea volumului de lucrări de mentenanţă dar şi a complexităţii operaţiunilor, întrucât apar tipuri noi de autovehicule pentru care în unităţile militare nu există documentaţie tehnică şi tehnologică, piese de schimb, dar nici personalul nu este suficient de bine calificat, pentru stabilirea defecţiunilor şi cu atât mai mult pentru remedierea acestora.

♦ Utilizarea intensă a autovehiculelor la activităţi de pregătire pentru luptă şi aprovizionare

La mobilizare, autovehiculele sunt utilizate mult mai intens pentru executarea aprovizionărilor cu materiale de toate tipurile, pentru transportul trupelor în raioanele de mobilizare, la instrucţie etc. Autovehiculele sunt folosite în procesul de instruire (trageri, conducere, aplicaţii etc.) în vederea operaţionalizării acţionale.

Pentru desfăşurarea activităţilor mai sus menţionate creşte numărul de kilometri rulaţi, al orelor de funcţionare, al loviturilor trase care implică volum crescut de întreţineri tehnice, de reparaţii şi de evacuări, cu consumuri mult mai mari de carburanţi, lubrifianţi, piese de schimb şi materiale.

♦ Apariţia deteriorărilor datorită acţiunilor inamicului, îndeosebi a celui aerian

Defecţiunile cresc datorită utilizării intense a autovehiculelor, dar apar şi deteriorări datorită acţiunilor din aer ale inamicului cu armament de înaltă precizie, a acţiunilor grupurilor de cercetare diversiune, a grupărilor teroriste.

Ca urmare a acestor acţiuni se produc aşa-zisele „deteriorări atipice” care nu pot fi prevăzute şi pentru remedierea cărora sunt necesare lucrări cu volum mare de sudură şi tinichigerie. Apare o operaţiune în plus , care este strict necesară în cazul în care există morţi şi răniţi, cea a descarcerării.

În armata noastră mijloacele de evacuare şi autoatelierele nu sunt dotate cu asemenea utilaje specializate şi din acest motiv operaţiunea este foarte complicată şi greoaie.

Evacuările autovehiculelor deteriorate cresc cantitativ, dar şi din punct de vedere al complexităţii, datorită deteriorării echipamentului de rulare şi a sistemului de direcţie.

În aceste condiții, creşte mentenanța corectivă care nu are un caracter planificat, cu implicații negative asupra aprovizionării cu piese de schimb, în timp oportun.

♦ Volumul sporit al activităților de mentenanță (întreţineri, reparații, evacuări etc.) datorită utilizării intense a autovehiculelor şi deteriorărilor produse de inamic

Creşterea numărului de kilometri rulați, a orelor de funcționare, a loviturilor trase dar şi apariția deteriorărilor produse de inamic duc la sporirea volumului de întreţineri, testări, clasificări operaționale, reparații, evacuări, deconservări.

În plus, la mobilizare se execută pe baza legii rechizițiilor şi prestărilor de servicii în interes public, primirea şi repartiția autovehiculelor din economia națională.

O comparație a acestor activități este prezentată în anexă**.**

♦ Executarea activităților, cu preponderență, în teren

Întrucât unitățile sunt dispuse în raioanele de mobilizare, şi nu beneficiază de infrastructura pe care o aveau în cazărmi (ateliere, stații de încărcat acumulatori, de spălare, de întreţineri tehnice) şi nici utilajele cu care era dotată infrastructura, lucrările de întreţinere şi reparații se execută de regulă în câmp deschis, cu folosirea utilajelor de pe autovehicule, unde condițiile atmosferice în multe situații sunt potrivnice.

Dacă sunt clădiri unde se pot executa lucrările de mentenanță, de cele mai multe ori nu au dotarea adecvată pentru aceste activități.

♦ Complexitatea conducerii activității de mentenanță

Unitățile nu mai sunt în cazărmile de dislocare la pace, sunt în raioane de mobilizare, legătura eşaloanelor superioare cu unitățile se realizează mai greu, coordonarea este mult mai complexă datorită creşterii numărului de unități, de autovehicule, de tipuri şi mărci.

O altă greutate în conducerea mentenanței este generată de personalul din rezervă care încadrează diferite structuri şi care mai ales la începutul mobilizării, nu cunoaşte specificul activității în domeniul militar.

Activități ce se desfăşoară la mobilizare pe linie de mentenanță

- **Primirea autovehiculelor din economia națională**

Pentru autovehiculele comune cu economia națională care nu pot fi asigurate din existentul unităților până la necesarul de război al statelor de organizare, unitățile militare înaintează încă din timp de pace cereri de completare prin rechiziții.

Centrele militare centralizează cererile de rechiziții ale structurilor militare din sistemul forțelor destinate apărării pe categorii de bunuri şi garnizoane. Prioritățile privind repartiția autovehiculelor pe unități şi garnizoane se analizează şi se stabilesc de către comandantul centrului militar

împreună cu comandanții unităților militare din zona de responsabilitate a acestuia şi cu şeful serviciului de mobilizare a economiei şi pregătire a teritoriului pentru apărare.

După ce sunt analizate posibilitățile de asigurare a cererilor de către agenții economici sau persoanele fizice se întocmeşte **proiectul planului de rechiziții şi prestări servicii al județului** ce se supune spre aprobare comisiei mixte de rechiziții.

▪ **Operaționalizarea autovehiculelor**

Autovehiculele necesare unităților la mobilizare se asigură din:

- existentul unităților de la serviciu şi de la stocul de mobilizare;
- autovehiculele aflate la alte unități pentru diferite activități;
- rechiziții;
- producția internă sau din importuri, prin achiziții.

Activitatea se desfăşoară pe trei urgențe.

În urgența întâi se execută operații de deconservare parțială prin care un autovehicul poate fi pornit şi se poate deplasa cu mijloace de transmisiuni în funcțiune.

În urgența a doua se execută deconservarea completă a autovehiculelor în locurile de constituire a subunităților sau în raionul de mobilizare, în vederea utilizării acestora în procesul de instrucție.

În urgența a treia se execută întrețineri tehnice, testarea şi evaluarea parametrilor funcționali, anumite lucrări de reparații, dacă este cazul, în vederea utilizării optime în luptă a tuturor categoriilor de autovehicule din înzestrarea unităților, inclusiv a celor primite prin rechiziții din economia națională. La autovehiculele primite din economia națională se fac unele modificări în vederea utilizării în conformitate cu noua destinație.

▪ **Pregătirea tehnică a personalului la mobilizare**

O altă activitate importantă, care se desfăşoară atât la pace, cât şi pe timpul mobilizării, este pregătirea tehnică a personalului. Pregătirea în unități a personalului tehnic se planifică, organizează şi desfăşoară, prin următoarele forme[85]: pregătire personală; pregătire de specialitate; activități de stat major.

Concluzii şi propuneri

Complexitatea activităților de mentenanță creşte la mobilizare datorită factorilor arătați, de aceea organele de conducere din domeniul logisticii de la diferite eşaloane este necesar să dispună măsuri de coordonare şi pregătire încă din timp de pace, pentru primirea autovehiculelor din economia națională, păstrarea în condiții bune a autovehiculelor aflate în conservare, iar la declanşarea mobilizării să conducă şi să coordoneze primirea autovehiculelor din rechiziții,

[85] O.M. – 3, *Manualul pentru mobilizarea comandamentelor, unităților şi subunităților din Armata României*, Bucureşti, 2003, p. 105.

operaționalizarea acestora în timp scurt pentru a asigura condiții de operaționalizare acțională a structurilor în termenele prevăzute în instrucțiunile de mobilizare.

Având în vedere cele arătate mai sus este necesar ca încă din timp de pace să fie luate măsuri pentru:

- păstrarea în condiții bune a autovehiculelor aflate în conservare prin executarea întreținerilor tehnice şi verificărilor precum şi a deconservărilor într-un procent mai mare decât cel prevăzut în instrucțiunile privind păstrarea, conservarea tehnicii, produselor, şi materialelor din înzestrarea unităților Ministerului Apărării Naționale, L 8/1 (10% anual) care nu este edificator, mai ales pentru cantitățile mici de tehnică aflate în conservare;
- optimizarea organizării primirii autovehiculelor din economia națională;
- executarea clasificării operaționale pe baza diagnosticărilor tehnice pentru toate categoriile de tehnică şi a rulajului de probă pe distanțe de cel puțin 50 km pentru autovehiculele pe roți după executarea I.T.S., la cele care nu au rulat între întreținerile de sezon;
- organizarea reparării autovehiculelor în structuri proprii de mentenanță şi în economia națională iar trimiterea în reparații să se facă după executarea diagnosticării complete;
- cunoaşterea capacităților de reparații a agenților economici din zona de responsabilitate a unității / marii unități;

Față de cele arătate, în vederea creşterii coeficientului de stare tehnică a autovehiculelor, a îmbunătățirii păstrării tehnicii în conservare şi deconservării rapide propun să se întreprindă următoarele:

- urgentarea experimentării procedurii de conservare cu inhibitori de coroziune, metodă modernă ce acționează asupra cauzei care produce coroziunea;
- modificarea Instrucțiunilor privind păstrarea şi conservarea tehnicii, produselor şi materialelor din înzestrarea unităților Ministerului Apărării Naționale, L 8/1 pentru ca procentul de 10% de tehnică ce se deconservă anual, prevăzut în aceste instrucțiuni, să crească la 25% (50% dacă sunt mai puțin de 5 autovehicule conservate). În plus, este necesar să fie precizat ca atunci când se constată defecțiuni majore la tehnica conservată să poată fi deconservată chiar toată tehnica pentru stabilirea cauzelor defecțiunilor apărute şi remedieri;
- prevederea obligativității testării în laboratoare de specialitate a aparaturii electronice, electrono-optice de pe tehnica conservată şi determinării parametrilor de funcționare, în vederea stabilirii celor mai bune măsuri pentru ca diminuarea valorilor acestora să fie cât mai mică;
- la aplicațiile de mobilizare să se calculeze posibilitățile de reparații ținând cont de capabilitățile de reparații ale agenților economici din zona aplicației pe baza monografiei economico-militare a județului.

Este ştiut că numărul unităţilor, a personalului, dar şi a tehnicii se vor reduce simţitor în anul 2007, de aceea este imperios necesar ca toate categoriile de tehnică să fie menţinute permanent la parametrii din documentaţie, pentru a putea creşte capacitatea operaţională a unităţilor.

În noua concepţie este prevăzut ca până la 10% din tehnica de luptă să se afle în rezervă strategică, unde aceasta trebuie întreţinută, reparată şi conservată de lungă durată după proceduri care să permită păstrarea parametrilor funcţionali la nivelul înscris în documentaţie.

Tehnica din rezerva strategică poate fi întreţinută şi menţinută în stare de conservare în unităţi specializate în domeniul mentenanţei care au specialişti şi dotare adecvată pentru executarea operaţiunilor de conservare şi deconservare la parametrii nominali şi în timp scurt. Din acest motiv, propun ca aceasta să fie păstrată în centrele de mentenanţă ale Comandamentului Logistic Întrunit şi care să fie denumite **centre de mentenanţă şi depozitare.**

Forţele active trebuie să aibă în orice moment coeficientul de operativitate cât mai ridicat, cel puţin 90% şi de aceea propun ca la introducerea în reparaţie de nivel 3 a tehnicii defecte, aceasta să fie înlocuită cu cea aflată în rezerva strategică după următorul algoritm.

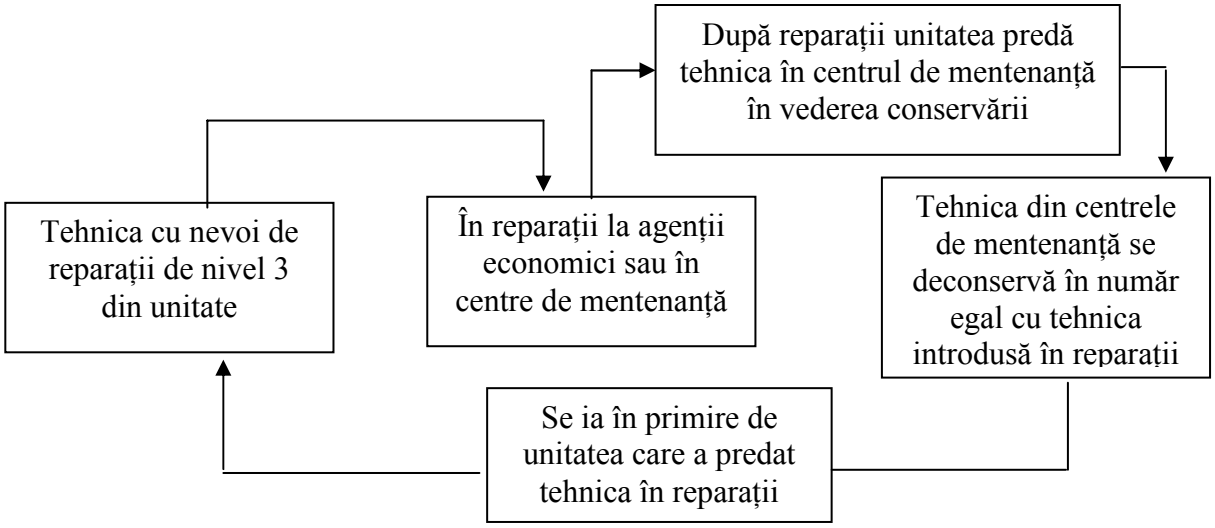

În cazul reparării în centrele de mentenanţă predarea – primirea se execută în acelaşi timp.

Prin acest procedeu vom putea să menţinem unităţile din forţele active în permanenţă capabile să acţioneze.

În final, putem aprecia că este imperios necesar ca încă din timp de pace să fie luate cele mai bune măsuri pe linia mentenanţei, pentru ca la declararea mobilizării toate activităţile să se desfăşoare după planurile întocmite, iar în situaţii deosebite personalul din conducerea mentenanţei să aibă capabilitatea de a le modifica, atunci când condiţiile concrete reclamă acest lucru.

MANAGEMENTUL MENTENANȚEI ÎN FORȚELE TERESTRE ALE GERMANIEI

Col. ing. Vasile AIOANEI

The organizing of the German Army maintenance system on the four maintenance levels, the activities and the responsibilities on executive level for a each structure.

The maintenance management through The Army Logistic Centre (ALOGC). The organizing and disposing of the maintenance troops from Land Forces and from others force categories.

Sistemul de mentenanță din armata Germaniei este flexibil şi organizat pe patru niveluri.

Mentenanța de nivel 1 (MES-1, Material Erhaltung Stuffe 1) cuprinde lucrările executate de operatorii echipamentelor cu sculele, dispozitivele şi materialele existente în loturile de bord ale autovehiculelor.

În cadrul acestui nivel de mentenanță executându-se următoarele:

- lucrări de întreținere şi verificări înainte de utilizare, pe timpul utilizării şi după utilizare;
- întrețineri tehnice periodice (săptămânale, lunare);
- identificarea defectelor prin controlul funcțional al echipamentelor.

Mentenanța de nivel 2 (MES-2) cuprinde lucrările executate de personalul plutonului de mentenanță din cadrul batalionului (divizionului) cu sculele şi dispozitivele din dotare.

În cadrul acestui nivel se execută următoarele lucrări de mentenanță:

- întrețineri tehnice periodice (semestriale, anuale);
- diagnosticări ale echipamentelor;
- reglaje şi măsurători;
- reparații de mică complexitate.

Mentenanța de nivel 3 (MES-3) cuprinde lucrări executate de personalul specializat din structura de mentenanță a marii unități de armă sau logistice. Pentru executarea acestor lucrări se utilizează scule, dispozitive, verificatoare şi aparatură de diagnosticare aflate în dotarea structurilor de mentenanță în atelierele fixe sau pe autoatelierele mobile.

Lucrările de mentenanță ce se execută în cadrul acestui nivel sunt:

- întrețineri tehnice periodice (semestriale, anuale);
- diagnosticări, reglaje şi măsurători;

- reparația unor blocuri prin înlocuirea subansamblurilor defecte;
- reparații complexe ale sistemelor echipamentelor;

Mentenanța de nivel 4 (MES-4) cuprinde lucrări de reparații de nivel industrial. Sistemele, ansamblurile, subansamblurile defecte înlocuite se centralizează în diferite depozite şi apoi se transmit prin intermediul fluxului logistic la producătorii sau reparatorii echipamentelor.

Din analiza sistemului de mentenanță din armata Germaniei reiese că lucrările de mentenanță de nivel 1, 2 şi 3 sunt executate de personal şi structuri de mentenanță din organica unităților şi marilor unități tactice, iar cele de nivel 4 de către bazele categoriilor de forțe şi agenții economici, producători sau reparatori ai echipamentelor.

La nivelul Forțelor Terestre din armata Germaniei s-a înființat, începând cu octombrie 2002, Centrul Logistic organizat pe divizii. În continuare voi prezenta misiunile Diviziei I, care este Centrul de management pentru sarcini centralizate ale logisticii C3 (comandă, coordonare, control) şi managementul echipamentelor în funcționare. Divizia sprijină managerii echipamentelor în funcționare prin măsurile şi contribuțiile sale.

Managerii sunt responsabili pentru starea de operativitate permanentă a echipamentelor forțelor.

Divizia I are, printre altele, următoarele misiuni pe linia mentenanței:

- analizarea datelor şi informațiilor logistice pentru estimarea situației privind utilizarea şi mentenanța echipamentelor de la serviciu;
- emiterea ordinelor, îndrumărilor, directivelor şi instrucțiunilor în cadrul C3 logistic;
- implementarea regulilor pentru managementul echipamentelor de la serviciu;
- editarea de documente fundamentale şi manuale de planificare;
- managerierea şi monitorizarea bugetului Forțelor Terestre pentru mentenanța centralizată şi inițierea execuției mentenanței în strânsă cooperare cu managerii tehnicii în serviciu;
- reprezentarea Forțelor Terestre în grupurile de lucru militare şi civile ale logisticii;

Divizia I este organizată pe grupuri, iar grupurile pe secții şi compartimente.

Cele patru grupuri ale diviziei au următoarele sarcini, astfel:

- grupul 1, pentru fundamentări, planificarea şi distribuirea sarcinilor în cadrul diviziei;
- grupul 2, pentru managementul materialelor sub conducerea „Economistului Forțelor Terestre”;
- grupul 3, pentru toate problemele mentenanței sub conducerea „Tehnicianului Forțelor Terestre”;

- grupul 4, cu misiunea de a menţine sistemul de informaţii logistice „gata de luptă” şi pregătirea Forţelor Terestre în implementarea unui sistem nou în următorii ani.

Detalii referitoare la organizarea acestei divizii sunt prevăzute în **anexa nr. 1**.

În cele ce urmează voi detalia misiunile grupurilor 2 şi 3, „Economistul Forţelor Terestre” şi „Tehnicianul mentenanţei Forţelor Terestre”.

„Economistul Forţelor Terestre” este responsabil pentru procesul de management al materialelor, secţiunea Forţe Terestre. În afara acestui rol el are următoarele competenţe:

- emiterea de îndrumări şi ordine referitoare la managementul materialelor şi la achiziţia, pe baza solicitărilor, a materialelor şi continuând cu solicitarea achiziţiei echipamentelor către Agenţia Federală pentru Tehnologie şi Aprovizionare;
- participarea la execuţia şi dezvoltarea bugetului anual;
- rezolvarea cererilor de mijloace necesare pentru îmbunătăţirea sistemelor de informare logistică actuale şi de perspectivă.

Tot acestui grup îi revine sarcina de a coordona Compartimentul de Management aş Materialelor (CMM) din cadrul Centrului Logistic. Acest compartiment are misiunea principală de a planifica, conduce şi execută mişcările materialelor necesare reorganizării Forţelor Terestre.

Interesant mi se pare faptul că reprezentanţi ai structurilor ce se reorganizează sunt încadraţi temporar în CMM.

„Tehnicianul Forţelor Terestre” are ca misiuni următoarele:

- executarea centralizată a C 3 (comandă - coordonare – control), în toate problemele mentenanţei în Forţele Terestre, de la nivel companie în sus, până la cooperarea cu economia civilă. „Tehnicianul Forţelor Terestre” este reprezentantul Forţelor Terestre pentru procesul „utilizare, mentenanţă şi construcţie, secţiunea Forţelor Terestre”;
- difuzarea concepţiilor privitoare la procesul de mentenanţă, contribuţia la dezvoltarea ulterioară a mijloacelor prin care se realizează mentenanţa în Forţele Terestre;
- implementarea documentelor de planificare, transmiterea politicii ministerului şi elaborarea ordinelor şi îndrumărilor în domeniul mentenanţei.

Principalele sarcini sunt: analiza situaţiei mentananţei, estimarea, planificarea, managementul, coordonarea şi controlul mentenanţei de nivel 4.

Edificator mi se pare faptul că în anul 2003 Centrul Logistic al Forţelor Terestre, cu un buget de 388 milioane euro pentru mentenanţa de nivel 4, a coordonat repararea a 22.000 de mijloace diferite (sisteme integrate de armament, echipamente diferite, ansambluri şi piese individuale) în peste 250 de unităţi civile şi militare specializate în mentenanţă din Germania şi de peste graniţă, activitate concretizată în aproximativ 80.000 de contracte.

Pentru buna coordonare a aprovizionării şi mentenanței de nivel 4 în cadrul centrului Logistic funcționează un „grup de estimare a bugetului.” Din acest grup de lucru condus de comandantul Diviziei I fac parte: „Economistul Forțelor Terestre”, „Tehnicianul Forțelor Terestre”, contabilul şef al Centrului Logistic la care participă reprezentanți ai Agenției Federale pentru Tehnologie şi Aprovizionare, ai Centrului Logistic Întrunit şi ai Ministerului Apărării.

De asemenea, grupul este capabil să dezvolte previziuni referitoare la mentenanța echipamentelor.

Organizarea şi dispunerea trupelor de mentenanță

În concepția logistică a Armatei Germaniei, fundamentul organizării trupelor de reparații este dat de separarea între logistica bazelor, pentru care sunt responsabile categoriile de forțe, şi logistica misiunilor de luptă pentru care Forțele Terestre sunt răspunzătoare.

Bazele categoriilor de forțe dispun de facilități de reparații în interiorul țării pentru asigurarea funcționalităților de bază în zona de responsabilitate.

Forțele terestre dispun de unități şi subunități de mentenanță în zona de operații, în funcție de profilul operațional, iar trupele de mentenanță care nu sunt necesare pentru operații se dispun în bazele din interiorul țării pentru pregătirea înainte şi după operații sau pentru susținerea bazelor categoriilor de forțe în asigurarea funcționalităților.

Modul de dispunere a trupelor de mentenanță este prezentat în **anexa nr. 2**. Pe baza separării între logistica de operație şi logistica bazelor au fost analizate concepțiile de mentenanță în conformitate cu zonele de responsabilitate.

În continuare, voi prezenta organizarea trupelor de mentenanță din bazele categoriilor de forțe, din comandamentul Forțelor Terestre şi din cadrul brigăzilor de infanterie, tancuri, vânători de munte, aeriene, din brigada germano-franceză şi din brigada de poliție militară.

Bazele categoriilor de forțe sunt dispuse în două zone ale comandamentelor de apărare, fiecare cu câte două regimente de logistică. Aceste regimente de logistică au, între altele, fiecare câte două batalioane de logistică şi un centru de aprovizionare şi reparații. Trei din cele patru regimente logistice au în compunere câte o companie EOD (Explosive Ordnance Disposal), în unul din cele două batalioane de logistică ale regimentului.

Detalii privind organizarea trupelor de mentenanță din cadrul bazelor categoriilor de forțe sunt prezentate în **anexa nr. 3**.

În structura de organizare la pace comandamentul Forțelor Terestre are în subordine două brigăzi logistice, fiecare brigadă având în compunere 1 batalion logistic, 2 batalioane de reparații şi o companie EOD.

Detalii privind organizarea acestor unități sunt prezentate în **anexa nr. 4**.

Brigăzile de infanterie, de tancuri şi de vânători de munte au fiecare câte două companii de reparații uşoare. Brigada germano - franceză în cadrul batalionului de aprovizionare are o companie de reparații pentru tehnica germană.

Detalii privind mentenanța din brigăzile operaționale sunt prezentate în **anexa nr. 5**.

Pentru conducerea proceselor logistice în diverse situații între cei care au nevoi cum ar fi Forțele Terestre sau Aeriene, şi cei care acoperă aceste nevoi cum ar fi companiile de reparații, bazele categoriilor de forțe, sau atelierele civile, este însărcinat Centrul Logistic al Bundeswehrului cu cele 12 puncte de conducere logistică (6 puncte sunt stabilite pentru coordonarea activităților de mentenanță)

Trupele de mentenanță, precum şi managementul activităților de mentenanță în armata germană sunt bine organizate şi creează condiții corespunzătoare pentru susținerea operațiilor Forțelor Terestre.

IMPLICAREA LOGISTICII ÎN PROCESUL DE TRANSFORMARE A ARMATEI

Col.dr. Liviu SCRIECIU

The Romanian Army is in the midst of perhaps its greatest transformation in the last years. Not since the beginning of the last decade has such a comprehensive transformation been attempted.

As the Army transforms, the logistics support to the force is changing as well. The army transformation campaign plan charts a course along three vectors: the legacy force, the interim force and the objective force.

Logistics transformation will also fallow the course of the three vectors and so the logistics community is working on several programs.

Este bine ştiut că pentru cei care doresc să realizeze ceva, în lumea de astăzi, timpul contează, nu se poate dilata sau comprima după dorința unora sau altora.

Plecând de la aceste considerente, liderii militari ai unora dintre cele mai puternice armate existente la nivel global au considerat necesar să dea curs procesului de transformare al forțelor armate, pentru a putea răspunde noilor provocări care sunt din ce în ce mai complexe şi pe care acestea trebuie să le rezolve.

Acest proces de restructurare a forțelor armate a fost declanşat în marea majoritate a țărilor membre NATO (inclusiv în armata română), un plus destul de vizibil în această privință avându-l armata SUA.

Conform şefului Statului Major al Forțelor Terestre din armata SUA, gl. Eric K. Shinseki, Forțele Terestre americane (marile unități şi unitățile blindate - heavy forces) la momentul anului 2001 erau considerate prea "grele", iar marile unități, unitățile de infanterie moto, lipsite de forța necesară. Ceva trebuia făcut, în sensul remedierii deficiențelor constatate la toate nivelurile de factorii decidenți.

Începând cu anul 2000, dar îndeosebi după evenimentele de la 11 septembrie 2001, armatele țărilor membre NATO, sub impulsul procesului de transformare şi restructurare venit din partea armatei SUA, au trecut la reorganizarea forțelor armate pentru a putea crea capabilitățile de răspuns la noile riscuri şi amenințări venite din latura asimetrică a acestora.

În acest sens, armata de uscat a SUA a intrat, poate, în cel mai amplu proces de transformare din ultimii 100 de ani. Cei mai mulți analişti militari sunt de părere că această transformare este cea mai amplă din istoria SUA. În ideea de reorganizare şi redotare a armatei americane, cu ultimele cuceriri ale ştiinței şi tehnologiei moderne, într-o izolare relativă, au fost testate şi dezvoltate noile arme ce aveau ulterior să intre în dotarea forțelor luptătoare: toată gama de armament care echipează aviația militară, armament de infanterie uşor şi greu, material de artilerie cu tragere rapidă de toate calibrele şi proiectilele aferente, autovehicule de luptă şi de transport etc.

Beneficiind de o infuzie de idei noi în privința realizării noilor tipuri de arme şi dotări necesare, care au fost luate toate în considerare până la un moment dat, sub conducerea DoD, s-a trecut la dezvoltarea lor pe programe, de care nu aveau cunoştință decât cei care erau implicați direct. În acest sens este de menționat că cei implicați nu au avut cunoştință decât de partea de program la care lucrau şi, de aceea, nu era siguri pentru ce fel de tip război se realizau noile arme şi ce se avea în vedere după asamblarea acestui veritabil joc de domino.

Potențialul acestei transformări destul de generoase nu a reuşit pe deplin, unii analişti militari în domeniu spunând că a eşuat din cauza lipsei de sprijin care trebuia primit din afara armatei, mai precis din partea puterii politice, care, de regulă, încearcă să temporizeze anumite acțiuni ale organismului militar în dorința acestuia de a se adapta la noile provocări apărute la nivel geostrategic.

În aceeaşi manieră în care istoricii militari din țara noastră, dar nu numai ei, fac referiri la modul de pregătire a armatei noastre, vis-a-vis de dotări şi echipamente, în preajma fiecărui conflict major în care armata română a fost implicată după anul 1877, tot aşa şi în celelalte țări membre NATO, printre care şi SUA, se fac referiri la stadiul de pregătire şi dotare cu tehnică şi echipamente ale armatei începând chiar cu primul război mondial.

Astfel, venirea primului război mondial a găsit nepregătite armatele țărilor implicate în această conflagrație, din punct de vedere al dotărilor cu tehnică şi echipamente militare şi, din această cauză, sub impulsul necesității şi al timpului au fost integrate toate acele sisteme şi tehnică de luptă care la ora respectivă erau în derulare dar, spunem noi, destul de învechite ca tehnologie. Prețul plătit a fost unul destul de mare, numai dacă avem în vedere pierderile umane suferite de țările implicate în decursul celor patru ani de război.

Războiul forțează întotdeauna armatele să se schimbe. Conflictele majore ale secolului XX, primul război mondial, al doilea război mondial, războaiele duse de SUA în Coreea, Vietnam, *Furtuna în Deşert* în Irak furnizează un număr mare de exemple în legătură cu inovațiile în domeniul militar realizate sub imperiul luptei, al presiunii timpului la dispoziție. Datorită acestor precedente, decizia şi eforturile curente de transformare ale armatelor sunt istoriceşte fără precedent.

Ca şi forțele luptătoare, logistica acestora se schimbă în acelaşi mod, adică foarte rapid. În acest sens, considerăm că planurile de transformare a armatei noastre trebuie să aibă în vedere, în acest moment, trei vectori purtători: înzestrarea (patrimoniul său), momentul actual şi obiectivele de viitor.

Obiectivul avut în vedere este acela de a şti care este direcția de urmat, la sfârşitul procesului de transformare când forțele armatei noastre trebuie să fie în măsură să răspundă oricăror provocări şi să dețină, singure sau în cooperare cu armatele țărilor membre NATO, controlul spațiului şi timpului, în fiecare punct al spectrului operațiilor desfăşurate de forțele luptătoare.

În legătură cu acest deziderat, considerăm că obiectivul urmărit pentru viitorul mediu şi lung ar trebui să fie acela de a realiza o forță care să poată răspunde mai rapid la provocări, cu capabilități mari de dislocare, cu un grad mare de agilitate, flexibilitate, versatilitate şi care să poată rămâne mai mult timp (cât este necesar) în spațiul de luptă, susținută corespunzător de o logistică bazată pe rețea.

Suntem de părere că procesul de transformare a logisticii va trebui să urmeze de asemenea cei trei vectori purtători, aşa încât în momentul de față comunitatea militară logistică (dar nu numai) lucrează la mai multe programe simultan.

Recapitalizarea. În legătură cu acest concept vehiculat în armatele mai multor țări membre NATO, considerăm că trebuie menținute tehnica şi

echipamentele aflate la această oră în dotarea armatei, mai mult timp decât s-a anticipat inițial, datorită duratei de derulare a noilor programe de înzestrare. Forța indusă de înzestrarea armatei este acea garanție a atenției, care trebuie avută în vedere la declanşarea şi mărirea capabilităților angajate într-un conflict, pentru a putea răspunde mai bine la cerințele strategiei militare naționale.

Una dintre cele mai mari provocări din punctul de vedere al dotării armatei noastre o considerăm a fi vârsta tehnicii şi echipamentelor avute în înzestrare la acest moment. De aceea, pentru a putea susține o forță în mod adecvat într-un teatru de operațiuni militare, este necesar ca sprijinul logistic acordat acesteia să fie suprapus în mod constant peste efortul trupelor, la un preț (pierderi, costuri economice etc.) accesibil.

Acest efort de recapitalizare a dotării armatei noastre va reda o serie de sisteme, selectate pentru a face față noilor condiții, şi va extinde capacitățile acesteia în viitor.

Suntem de părere că efortul de recapitalizare ar trebui să se bazeze pe două programe majore: **reconstrucția**, care ar trebui declanşată pentru refacerea sistemului, readaptarea lui, pentru a face față noilor condiții, plecând de la un nou început, şi **îmbunătățirea** celui existent, prin reconstruirea unor părți ale sistemului şi îmbunătățirea lui pentru a remedia deficiențele capabilităților existente.

Aceste două programe sunt diferite de cel de modernizare, în urma căruia se pot obține sisteme care vor îmbunătății capacitatea de luptă a armatei. Unele dintre aceste sisteme vor contribui la tranziția armatei către obiectivele stabilite în viitor.

Considerăm că scopurile recapitalizării sunt acelea de a extinde durata de viață a tehnicii şi echipamentelor din dotare, de a reduce costurile necesare sprijinului logistic al operațiilor, de a îmbunătăți precizia sistemelor de armament, mentenabilitatea, securitatea şi siguranța în funcționare a acestora şi de a spori capabilitatea acestora. Consolidarea acestui proces considerăm că trebuie să vină din partea cercetării în domeniu, a dezvoltării, testării şi evaluării acțiunilor întreprinse în acest sens. Totodată, suntem de părere că o atenție sporită trebuie acordată programelor de achiziții aflate în derulare şi operațiunilor de mentenanță ale sistemului logistic. Aceste operațiuni de mentenanță, sunt în derulare permanentă pentru a putea identifica la timp nevoile de întreținere şi intervenție necesare sistemului logistic, tocmai pentru a-l face să funcționeze tot mai mult şi fără corecții majore asupra vreunuia din domeniile sale funcționale.

Programul de modernizare a logisticii. Informația şi sistemul de luare a deciziei pentru sprijinul logistic al forțelor luptătoare sunt esențiale în cadrul derulării operațiunilor logistice. În acest sens, considerăm că sistemul de transport şi întreținere a informațiilor necesare sprijinului logistic al

trupelor trebuie îmbunătățit şi modernizat pentru a putea asigura necesarul de date în timp real, decidenților din domeniul logistic. Orice întârziere în transmiterea şi procesarea datelor către sistemul logistic pot produce grave perturbații în activitatea de menținere şi întreținere cu tot ceea ce este necesar a trupelor în teatrul de operații.

Programul de modernizare a logisticii operaționale care se derulează în acest moment în armată, suntem de părere că reprezintă o inițiativă majoră prin care se doreşte îmbunătățirea şi modernizarea sistemului de management al informațiilor, al bazelor de date, realizat cu mai mulți ani în urmă.

Îmbunătățirea şi modernizarea sistemului de management al datelor, informațiilor şi celui de luare a deciziilor vor asigura un sistem logistic integrat cu capabilități de răspuns în timp real pentru transportul materialelor către trupe şi vor contribui la crearea unui sistem modern de distribuție a materialelor în cantități mari atunci când nevoile operaționale impun acest lucru sau numai a anumitor repere critice de care este nevoie urgentă, precum şi la implementarea unui sistem viabil de sprijin logistic al armatei.

Eforturile în acest sens au fost declanşate cu ceva timp în urmă şi în alte țări. Astfel, în SUA, s-a trecut la implementarea Sistemului Global de Sprijin Logistic al Armatei (Global Combat Support System-Army - GCSS-A). GCSS-A reprezintă un sistem automat şi integrat de sprijin logistic, propus în cadrul armatei americane, pentru a înlocui mai mult de 60 de sisteme fragmentare, de management al informațiilor asupra patrimoniului armatei. Acest sistem este realizat pentru a lua în calcul integrarea şi utilizarea capabilităților bazelor de date existente, devenind astfel sensibil la acțiunile inamicului.

Integrarea acestei rețele bazate pe informații considerăm că va trebui să combine informațiile logistice obținute din sistem, de la domeniile sale funcționale (aprovizionare, transport, mentenanță, infrastructura logistică, asistență medicală şi serviciile de campanie) precum şi cele din domeniul asigurării de personal şi asigurării financiare. Un alt domeniu în care suntem de părere că ar trebui realizate progrese îl reprezintă cel al managementului resursei financiare.

Conform acestei idei, considerăm că stabilirea unui administrator unic al fondurilor destinate finanțării programelor de înzestrare cu tehnică şi echipamente ar elimina practic barierele şi limitele introduse de sistemul logistic şi cel financiar pe linia proprietății asupra materialelor necesare logisticii.

Prin realizarea acestui deziderat, considerăm că s-ar putea elimina intermediarii din lanțul de aprovizionare cu piese şi cel al tranzacțiilor realizate pentru producerea acestor piese pentru autovehiculele armatei (îndeosebi pentru blindate) şi sistemele de armament şi consolidarea vânzării lor en-gros şi en-detail de către un furnizor unic al armatei.

În acest sens, prin realizarea acestui sistem de administrare al fondurilor financiare destinate achiziționării de piese de schimb şi materiale s-

ar putea îndeplini un obiectiv sensibil la această oră în armata română şi anume constituirea stocurilor de materiale la nivel strategic şi operativ.

Astfel, prin încheierea unor contracte cu un furnizor cu capacitate financiară mare şi reprezentare la nivel național s-ar putea introduce clauze speciale care să prevadă constituirea, stocarea şi administrarea de comun acord a tuturor cantităților de materiale necesare armatei pentru perioade bine delimitate în timp, în situații de pace, criză şi război. Considerăm, că astfel s-ar putea rezolva neajunsurile constatate cu ocazia cererilor mari de materiale în timp scurt, de la actuali şi foşti furnizori ai armatei, care în timp îşi restrâng sau îşi închid activitatea în acest domeniu.

Ca o părere personală în acest sens, realizarea acestui obiectiv în armata română ar exclude toți intermediarii care îşi desfăşoară activitatea de regulă pe baza contractelor încheiate cu armata, ar simplifica evidența şi controlul asupra stocurilor de materiale şi ar elimina o dată pentru totdeauna stocurile de materiale excendetare şi atipice care încă blochează la această oră spațiile de depozitare ale armatei existente în marile unități şi unitățile acesteia.

Realizarea acestui sistem de administrare al fondurilor financiare suntem de părere că simplifică managementul activităților de inventariere, asigură sprijin logistic important, forțelor luptătoare şi contribuie la reducerea costurilor. Anticipăm că acest sistem, fără limite stabilite, va lega în mod direct unicul furnizor al logisticii armatei, cu unitățile aflate în prima linie a teatrelor de operații, printr-un singur manager de program şi o singură arhitectură automatizată de obținere şi prelucrare a informațiilor. Astfel, s-ar putea îndeplini alt obiectiv complementar al logisticii, acela de realizare a unor structuri flexibile, modulare, mai "uşoare" şi care vor beneficia de mobilitate sporită în acordarea sprijinului logistic marilor unități (unităților) implicate în acțiunile militare.

Printre beneficiile acestui sistem de management al fondurilor financiare şi al stocurilor de materiale ar putea fi implementat aşa-numitul inventar unificat, care ar deține mijloacele necesare pentru creşterea vizibilității asupra cererii şi mişcării bunurilor materiale. Acest sistem simplifică toate operațiile care implică circulația materialelor, prin asigurarea unui singur punct de gestionare (contabilitate) a intrărilor şi ieşirilor de materiale. Tot în acest sens, sistemul ar putea standardiza procedurile şi politicile de credit. Considerăm că datorită acestui sistem se poate realiza creşterea posibilităților de acordare a sprijinului logistic forțelor luptătoare.

Programul național de mentenanță. Prin intermediul unui astfel de program, suntem de părere vor putea fi centralizate activitățile de mentenanță într-un centru național de sprijin în acest domeniu, care va controla procesul de afaceri, va coordona programul național de reparații şi va distribui sarcinile în plan regional.

Acest program avut deja în vedere la nivelul conducerii logisticii armatei noastre (se au în vedere două astfel de posibilități - mentenanța de legătură şi mentenanța în sistem zonal) va stabili executarea reviziilor

conform standardelor naționale din domeniul mentenanței. Prin executarea reviziilor se poate readuce tehnica şi echipamentul în condiții de funcționare la parametrii optimi şi la o durată măsurabilă de funcționare în serviciu. Prin realizarea unui nivel standard de reparație şi revizie se aşteaptă să se îmbunătățească prognozele privind starea tehnicii şi echipamentelor din punct de vedere al siguranței şi dispoziției acestora în funcționare.

Programul, odată implementat, va conduce la realizarea corectă a a situației existente în acest domeniu, precum şi a capacităților de mentenanță existente la nivel național.

Un concept nou vehiculat la momentul actual (îndeosebi în armata SUA) este cel denumit *"amprentă logistică redusă"*. Armata se bazează foarte mult pe sprijinul acordat de logistică, iar astăzi, mai mult ca oricând, exigențele la care logistica trebuie să răspundă sunt tot mai mari. În acest sens, prin deținerea unor stocuri adecvate de muniție şi carburanți-lubrifianți, hrană, materiale de geniu, auto şi blindate, chimic, transmisiuni, sanitare etc., necesare forțelor luptătoare pe timpul desfăşurării acțiunilor militare, logistica poate reprezenta cheia succesului pe câmpul de bătălie. Cu apetitul său enorm pentru muniție şi carburanți, armata este văzută în acest moment ca fiind destul de costisitoare şi având o capacitate discutabilă de răspuns la noile provocări la care trebuie să facă față.

Reducerea amprentei logisticii considerăm că nu reprezintă doar o chestiune simplă de reducere a personalului. Eforturile în acest moment ar trebui concentrate pe optimizarea sprijinului logistic acordat forțelor luptătoare.

Considerăm că nu numai echipamentul existent actualmente în dotarea forțelor dictează masivele şi redundantele cereri de sprijin logistic, dar şi incertitudinile operaționale ce pot apărea oricând în procesul de luare a deciziei contribuie în aceeaşi măsură la acest aspect. Stocarea de materiale pentru atenuarea riscurilor ce pot apărea pe timpul desfăşurării acțiunilor militare reprezintă o idee înrădăcinată, în aceeaşi măsură în mintea forțelor luptătoare şi a forțelor de logistică.

În ideea reducerii amprentei logisticii considerăm că ar trebui angajate toate forțele disponibile, care, beneficiind de tehnologii performante, ar putea conduce la realizarea acestui deziderat. Avansul tehnologic al unor armate în domeniul energetic (al producerii unor agregate energetice şi motoare fiabile, cu consum redus de carburanți sau de energie alternativă) se aşteaptă să reprezinte un factor foarte important în reducerea nevoilor curente de combustibil ale armatei. În acest sens, prin intermediul laboratoarelor existente în armata română, în colaborare cu cele din industria națională, considerăm că ar trebui făcute demersurile necesare pentru realizarea unor noi tipuri de combustibili şi surse alternative de energie.

Un alt domeniu sensibil al sprijinului logistic îl reprezintă aprovizionarea şi, mai precis, aprovizionarea cu muniție datorită consumului mare într-o operație militară. În această direcție, considerăm că realizarea unor eforturi susținute pe linia asimilării unor tehnologii performante de producere a munițiilor inteligente

şi a unor platforme de luptă integrate unei rețele viabile de senzori de detectare a țintelor ar putea conduce la scăderea considerabilă a consumurilor.

Considerăm că un proces de transformare a armatei noastre ar putea aduce avantaje considerabile pentru securitatea națională a țării noastre dacă este strâns legat de succesul transformării declanşate în domeniul logistic.

Suntem de părere că datorită unei capacității crescute de adaptare la condițiile des schimbătoare şi beneficiind de tehnologii moderne şi adecvate acestei schimbări, procedurile utilizate în domeniul conceptual şi cel operațional, vor conduce la creşterea eficienței sprijinului logistic, a capabilităților de răspuns la provocări şi la cererile venite de la forțele luptătoare.

În încheiere, considerăm că la originea eforturilor comunității logistice de a spori ritmul de transformare în domeniu, pentru o adaptare corespunzătoare a structurilor de logistică la noile provocări cărora forțele luptătoare trebuie să le facă față, trebuie să stea procesul de pregătire a personalului propriu, atât din punct de vedere conceptual (doctrinar), cât şi din punct de vedere acțional şi eforturile în domeniul achiziționării de tehnologii şi programe performante care să permită realizarea unor sisteme de armament, tehnică şi echipamente militare compatibile cu cele ale țărilor membre ale Alianței Nord-Atlantice.

LOGISTICA BAZATĂ PE REȚEA

Mr. Bixi-Pompiliu MOCANU

Increasing the rate of operations execution during the late global conflicts, where it have been engaged small units (which have became more and more versatile) on wide areas, will have a major impact on future logistics, we believe, and those units must be supported in a various range of solutions. Logistic units might be heavily dispersed in wide areas, all along extended and integrated LOCs; that will boost and increase the Logistic Network process.

Creşterea ritmului de desfăşurare a operațiilor din ultimele conflicte desfăşurate la nivel global, la care au participat forțe constituite în unități foarte mici, ce au devenit tot mai agile, care au acționat pe spații tot mai largi (dispersare considerabilă), susținute prin soluții diverse, cu sarcini multiple, sunt de părere că va avea un larg impact asupra viitorului logisticii.

În acest sens, la nivel mondial îşi face simțită prezența o concepție de utilizare a forțelor care este tot mai mult acceptată, în sensul constituirii unor forțe care să poată acționa întrunit, pe spații largi şi în regim semiindependent, capabile să desfăşoare mai repede acțiuni concurente decât secvențiale, aşa cum eram obişnuiți până acum. Există o serie de opinii, cu care sunt de acord, conform cărora genul de acțiuni desfăşurate de armata americană în operațiunea *Iraqi Freedom* în cel de-al doilea război din Golf, în mare viteză, cu multă flexibilitate, ocolind zonele populate şi în acest mod reuşind să "taie" liniile de comunicație ale armatei iraqiene, reprezintă un exemplu pentru ceea ce va fi capabilă o forță întrunită în ani ce vor urma. Sunt de părere că acest gen de forță întrunită va reuşi să facă trecerea de la războiul de uzură derulat de generații întregi, la războiul viitorului, indiferent ce formă de desfăşurare a acțiunilor militare va îmbrăca.

Consider că Războiul Bazat pe Rețea depinde în mare măsură de capabilitățile tehnice, tehnologice şi organizaționale, care conferă celor care le au la dispoziție cunoaşterea detaliată a spațiului de luptă, comunicații globale sigure şi abilitatea de a conduce operații de efect cu arme de mare precizie, capabile să transporte vectori la mari distanțe. Asamblate într-un "pachet de capabilități", acestea ar permite forțelor care le au în dotare să "opereze efectiv în ciclul de decizie-reacție" al forțelor care li se opun.

Trecute prin analiza atentă a specialiştilor militari de pretutindeni, informațiile despre modul în care au acționat forțele americane în războiul din Golf în anul 2003, au scos la iveală că cea mai mare problemă a acestora a fost reprezentată de logistică, mai precis de unitățile şi subunitățile de logistică, care nu au avut mobilitatea necesară care să le permită să țină pasul cu forțele luptătoare, ceea ce în unele din momente a condus la lipsa carburanților, a alimentelor pentru trupele din linia întâi.

S-a constatat că unitățile (subunitățile) de logistică au acționat (de altfel ca şi forțele luptătoare) dispersat, în spații geografice de dimensiuni largi, de-a lungul unor multiple, extinse şi integrate Linii de Sprijin Logistic (LOC), care trebuiau susținute în mod constant.

Cantitatea mare de materiale introdusă în zona de misiune, după unele informații, a fost de trei ori mai mare cât cea utilizată de armata americană în al doilea război mondial şi de cincisprezece ori mai mare decât cea din primul război mondial. În acest sens, consider că una din cerințele obligatorii pentru succesul unei operațiuni de acest gen o reprezintă introducerea timpurie în teatrul de operații a unităților (subunităților) de logistică, care astfel ar reuşi să dispună de timpul necesar pentru funcționarea legăturilor, pentru a dispune de un act de conducere robust şi de încredere în cadrul rețelei de sprijin logistic organizată şi care, în acest mod, ar putea dobândi abilitatea să susțină majoritatea provocărilor care pot apărea pe timpul operațiilor şi scenariilor.

Din alt punct de vedere, odată cu ridicarea nivelului de complexitate a acțiunilor forțelor luptătoare, aceste rețele de sprijin logistic pot dobândi noi vulnerabilități, în dorința de a fi în acord cu cerințele acțiunilor militare la toate nivelurile de planificare. Astfel, pe baza învățămintelor extrase după încheierea operației *Iraqi Freedom*, pe baza discuțiilor cu militarii şi planificatorii din cadrul Comandamentului Central al SUA (US Central Command) s-a simțit nevoia de a fi analizate structurile logistice actuale şi de a scoate în evidență ceea ce pot şi ceea ce nu pot face în sprijinul forțelor luptătoare.

Un studiu recent elaborat de către Biroul de Transformare a Forței (Office of Force Transformation-OFT), al armatei SUA, arată că la ora actuală există o adevărată dezbatere la nivelul specialiştilor militari, pentru determinarea posibilităților logisticii de a "simți şi răspunde" (Sense and Respond Logistics Capability -SRLC). În cadrul acestui studiu, s-a pus un accent deosebit pe compararea operațiilor logistice din cele două războaie din Golf.

Această comparație a indicat că asistăm în acest moment la o dezvoltare rapidă a bazei tehnologiei informaționale, pe care de altfel se doreşte a fi fundamentat SRLC, dar impactul acestei noi revoluții tehnologice este diluat de doctrina logistică care din punct de vedere conceptual nu "poate să țină pasul" cu tehnologia, cu noile capabilități avute la îndemână.

Aşa cum se aşteaptă, acest nou concept (SRLC) reprezintă răspunsul planificatorilor din cadrul armatei SUA, la problemele ridicate de logistică în

războiul din Golf, în anul 2003. Pe baza studiului şi informaţiilor avute la dispoziţie, suntem de părere că în viitorul apropiat, SRLC va deveni o componentă integrală a războiului bazat pe reţea, deoarece "simte şi răspunde"-(SRLC), va permite sistemului logistic al forţelor luptătoare să fie mai responsabil în condiţiile conflictului de mâine.

Pentru viitor sunt de părere că managementul informaţiei şi superioritatea deciziei vor fi cheia succesului sprijinului în reţea şi eficacitatea logisticii în viitor. În acest sens se consideră că trebuie făcute eforturi pentru realizarea de soluţii pentru realizarea sprijinului logistic în conformitate cu scopurile şi cerinţele războiului în reţea, care va permite funcţionarea atât a SRLC, dar şi a programului de Comandă şi Management al Câmpului de Luptă (Command and Battlespace Management – CBM).

În particular, acest program (CBM) trebuie să fie în măsură să adune împreună informaţiile şi soluţiile oferite de sistemul C4I, care sunt în concordanţă cu obiectivele operaţionale ale forţei implicate într-un teatru de operaţii. Consider că viitorul va impune distribuirea sprijinului logistic în reţea la distanţe mari, pentru forţele care vor opera în multiple zone de operaţii întrunite (Joint Operational Areas), iar acestea vor trebui să răspundă la mai multe provocări venite din mediile tactic şi operativ, care sunt diferite de cele ale războiului tipic cunoscut până acum. În acest sens este clar că trebuie luat în calcul, dacă lanţul de sprijin poate evolua cu suficientă flexibilitate şi rapiditate la cererile trupelor, astfel încât asemenea operaţii complexe pot fi sprijinite şi dacă este corect să reconsiderăm structura sprijinului logistic.

Consider că aceste cerinţe reprezintă baza conceptului de sprijin logistic în reţea. În sprijinul a ceea ce am prezentat anterior, se consideră că este nevoie de mai multă muncă pentru a dezvolta acest concept, iar recentele operaţii desfăşurate de coaliţia multinaţională în Afganistan şi Iraq arată că sprijinul logistic în reţea continuă să evolueze şi să dezvolte soluţiile oferite, numai dacă acestea sunt în concordanţă cu cerinţele conceptului la acest nivel.

SRLC şi CBM ar permite noi mecanisme de procurare rapidă, rechizionare şi distribuţie a materialelor necesare forţelor luptătoare, deoarece pot include sisteme senzor-monitor, care vor putea trimite semnale de avertizare timpurie, anticipatorie, bazate pe semnale operaţionale petrecute în timp real, care ar ajuta comandanţii să poată lua decizii valoroase şi în deplină cunoştinţă de cauză.

Se doreşte ca o serie de caracteristici ale acestui SRLC să fie mai puţin liniare, să evite acţiunile secvenţiale şi să dea dovadă de mai multă capacitate de "planificare din mers". Altfel spus, timpul pentru preplanificarea acţiunilor de sprijin logistic, predicţia modului de asigurare a acestui tip de sprijin, pe timpul unor acţiuni militare viitoare, sunt de domeniul trecutului, deoarece în acest moment, toate acţiunile la nivel mondial tind spre integrarea logisticii,

pentru folosirea de către aceasta a sistemelor de comunicații şi informatice care sunt la baza Războiului Centrat pe Rețea, pentru transferarea autorității la eşaloane tot mai mici.

Ce se aşteaptă la nivelul armatei SUA de la acest nou concept, de la acest nou mod de acțiune a forțelor de logistică? Se prevede că bazele logistice înaintate vor deveni de domeniul trecutului, lucru tot mai greu de realizat în viitor, în condițiile în care acestea pot fi lovite relativ uşor de la mari distanțe, sau unele țări refuză tranzitarea teritoriului lor. În acest domeniu se crede că posibilitatea trupelor de a se adapta situațiilor noi schimbătoare cu rapiditate, vor impune adoptarea SRLC ca doctrină de bază pentru logistică şi vor elimina situațiile în care, aşa cum s-a observat în *Iraqi Freedom*, sistemul de comunicații pentru sprijin logistic a fost adesea inoperabil.

În Iraq, o mare parte din acțiunile logisticienilor au fost percepute ca acțiuni viitoare ale SRLC. Astfel, au existat deseori situații, în care aprovizionarea s-a făcut de la orice unitate, orice serviciu, orice categorie de forțe. Astfel putem spune că s-a realizat un sprijin logistic intercategorii de forțe, în care, spre exemplu, cerințele Forțelor Aeriene au fost realizate de către logistica unităților din Forțele Terestre. Sunt de părere că, în viitorul apropiat, SRLC va deveni componenta logistică a RBR.

Alte concepte care vin să susțină SRLC consider că sunt cele care urmează, deoarece încearcă să sublinieze ceea ce se doreşte pe viitor de la logistică şi anume înlocuirea lanțului de aprovizionare liniar cu unul în rețea, care ar trebui să uşureze dificultățile de comunicare în domeniu.

♦ *Sprijin logistic robust şi de încredere*. În acest sens, se consideră că rămâne o cerință presantă pentru luarea în considerare a unor soluții inovatoare pentru a putea distribui cu eficiență sprijinul logistic necesar trupelor luptătoare.

Acest imperativ nu trebuie văzut ca o soluție pentru a renunța la exigența obligatorie de a ne asigura dacă eficacitatea soluției de sprijin logistic este determinată.

Mişcarea relaționată cu concentrarea pentru realizarea disponibilității şi alte soluții de sprijin logistic inovatoare, care pot introduce sutretanță sporită, distribuție centralizată, încredere asupra unor surse de aprovizionare considerabile sau supra-încredere datorată unui furnizor, poate introduce un grad de vulnerabilitate în lanțul de aprovizionare a forțelor luptătoare.

Aceste vulnerabilități trebuie să fie considerate un argument contra unui lanț de sprijin logistic care caută să egaleze accentuarea creşterii capacității de dislocare rapidă a unor forțe agile, gradual în timp, constituite din elemente cu capacități modulare.

Acest mediu operațional schimbător introduce un ansamblu diferit de întrebări, pentru lanțul de sprijin logistic, în termenii unor schimbări rapide şi

nepredictibile, datorate distanțelor şi spațiilor mari pe care se realizează sprijinul logistic.

Aceste întrebări în legătură cu eficacitatea creşterii şi creşterea eficacității au nevoie de a fi luate în considerare cu prundența necesară în momentul în care se creionează strategia de sprijin logistic pentru acțiunile viitorului. Acest proces este actualmente în curs de analizare pentru a înțelege mai bine relațiile dintre eficacitate şi eficiență. Rezultatele acestui proces de analiză vor fi puse la dispoziție DoD pentru stabilirea viitoarelor soluții de sprijin logistic.

Factorii de decizie din domeniul logistic trebuie să identifice şi să minimizeze toate riscurile survenite în urma eşecului comercial, urmare a consecinței unei sutretanțe crescute, a distribuției centralizate, încrederii asupra unor surse de aprovizionare considerabile sau supra-încrederii datorate unui furnizor major. În acest sens, atunci când apare dependența de distribuirea datelor şi informațiilor deținute, în exterior (ieşirea acestora de sub control), trebuie dezvoltată tehnica protejării lor pentru a asigura încredere în structurile operaționale de comandă.

♦ *Conducerea sprijinului logistic*. Intrarea timpurie în teatrul de acțiune va impune ca forțele care sunt destinate acestui scop să fie compuse numai din personal militar. Această cerință accentuează nivelul de exigență pentru adoptarea unor soluții de sprijin logistic pentru a fi în măsură să se integreze în lanțul de sprijin logistic (Defence Supply Chain), dar soluția adoptată trebuie să asigure rămânerea în teatru a forțelor în condițiile în care ea trebuie să asigure compatibilitatea şi să nu constituie un obstacol în calea capacității de dislocare a forțelor care este necesar să aibă capabilități ridicate în acest sens, să fie agile, să poată fi operaționalizate gradual şi constituite din elemente modulare.

În afară de aceasta, doctrina logistică militară a SUA, existentă în momentul actual, încredințează controlul în asupra forțelor de logistică dislocate în Zona de Sprijin de Spate (Rear Support Area) unui Comandant al Comandamentului Întrunit al Componentei Logistice din această zonă (Joint Force Logistic Component- JFLogC-Commander). Această stare de fapt va include controlul asupra facilităților oferite de Punctele de Debarcare (Point of Disembarkation), bunurilor mobile şi imobile ale forțelor respective şi axelor de aprovizionare - evacuare, care adesea sunt parțial sau total controlate de forțele terestre. În acest sens, soluțiile de sprijin logistic trebuie să dovedească coerență în aplicare şi să asigure că nu vor fi exacerbate dorințele de reducere a componentei logistice dislocată în teatrul de operații şi nici să contribuie la crearea dezordinii sau la partajarea spațiului întrunit de luptă.

♦ *Capacitate de susținere a provocărilor datorate supozițiilor de planificare*. Nevoia de sprijin logistic a acțiunilor întreprinse în mod simultan de forțele dispersate în aceeaşi Zonă Operațională Întrunită (Joint Operational Area - JOA) derulată la concurență cu cerințele de sprijin logistic necesare

forțelor care sunt dislocate în alte JOA va reprezenta provocări particulare pentru logistică.

Reprezentând un minimum, acest fapt, va impune păstrarea unei rezerve de capabilități care să poată asigura nevoia de sprijin logistic pentru această situație particulară. Această particularitate este relevantă pentru sprijinul logistic al mai multor forțe care desfăşoară acțiuni în JOA separate în acelaşi timp şi pentru menținerea integrală a LOC în mai multe JOA simultan.

Crearea acestor soluții de sprijin logistic vor impune luarea în considerare a impactului asupra infrastructurii şi structurii armatei.

♦ *Capabilități Centrate pe Rețea Network-Enabled Capability (NEC).*

Una din prioritățile cheie stabilite pentru apărare, conform ultimelor concluzii reieşite după Războiul din Golf, o reprezintă creşterea capabilităților de integrare a sprijinului logistic pentru a permite aprovizionarea rapidă, controlată şi precisă a forțelor luptătoare - un concept de bază al NEC.

Piatra de temelie a NEC este reprezentată de unitatea manifestată în interiorul procesului de Comandă şi Control, utilizând senzori pentru a aduna, comunica şi exploata informațiile în scopul de a permite sistemelor de lovire să acționeze rapid şi să "livreze" efectele cerute.

NEC împărtăşeşte părerile doctrinare ale conceptului american despre RBR care caută să traducă superioritatea informațiilor în puterea de luptă. În acelaşi timp, NEC nu caută să plaseze rețeaua în centrul capabilităților prin prisma planului doctrinar, pe care termenul le implică.

NEC este mai mult preocupat de evoluția capabilității prin realizarea unei structuri coerente de interconectare a senzorilor, cu decidenții şi cu sistemele de luptă. NEC are intenția de a maximiza capacitatea militară prin pârghiile oferite de superioritatea informațiilor deținute. În acest sens, NEL reprezintă contribuția domeniului (comunității) logistic (e) la NEC.

ANALIZA OBIECTIVELOR FUNDAMENTALE DE MARKETING ÎN ACTIVITATEA DE APROVIZIONARE

Lt.col.conf.univ.dr. Gheorghe MINCULETE

Knowing the aspect defining the market strategies in specific supplying, on one hand, and the economical agents and military logistics, on the other hand, determine on-going analysis of the economical process evolving in the connected area in order to avoid the discontinuity in effective functioning of military structures.

Evaluarea eficienței consumului şi achizițiilor de produse şi materiale pe baza utilității marginale

Pentru realizarea aprovizionării, organele de logistică studiază nivelul real al stocurilor (tangibile şi intangibile) la produsele şi materialele necesare în funcție de natura şi perioada utilizării lor în consum. Destinația bunurilor ce trebuie achiziționate este dată de consumul final nonprofit (consum de satisfactori). În acelaşi timp, utilitatea produselor (materialelor) respective este impusă de particularitățile acționale şi ergonomice ale specialităților militare din structura unei unități sau mari unități militare, pentru îndeplinirea misiunilor ce le revin în condiții de eficiență.

Specialiştii susțin că utilitatea fiecărui bun se măsoară, iar rezultatul este exprimat într-un număr de unități abstracte (utili). În acest spirit, funcția de utilitate a unui produs sau material (U_x) aprovizionat de către un cumpărător militar arată dependența dintre cantitatea consumată din bonul respectiv (x) şi utilitatea resimțită de consumator şi utilizator (U), adică $U=U_{(x)}$.

În aceeaşi concepție, elementele $x_1, x_2....x_j$, aparținând mulțimii x, au utilități individuale identice (u_1, u_2 ... u_j). Într-un sistem de axe, în care pe abscisă sunt înscrise elementele mulțimii x, iar pe ordonată – utilitățile economice individuale (în utili)[86].

[86] Niță Dobrotă, *Economie politică*, Editura Economică, Bucureşti, 1997, pp.78-83.

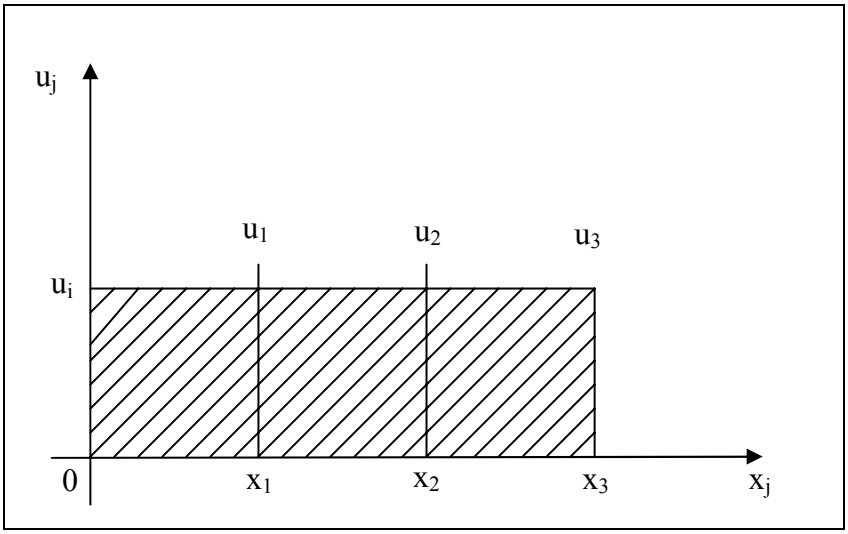

Fig.nr.1 *Aditivitatea utilităţilor individuale*

În consecinţă, utilitatea economică totală[87] a cantităţilor consumate (utilizate) de către o unitate sau o mare unitate reprezintă un produs între utilităţile şi consumurile individuale ($UT = U_1 0 x_3 u_3$). Rezultă deci că utilitatea totală a celor trei doze consumate este redată prin suprafaţa haşurată, ceea ce reprezintă satisfacţia resimţită în urma consumului succesiv al unor cantităţi determinate din bunul (x) într-o perioadă de timp dată.

Dacă este vorba de un produs agroalimentar, care se achiziţionează de pe piaţă, acesta poate fi consumat într-o cantitate suplimentară faţă de prevederile normei de bază în funcţie de eforturile deosebite planificate. La fel se poate vorbi de echipamentul suplimentar care poate fi utilizat într-o anumită misiune. În acest caz se poate vorbi de conceptul de utilitate marginală.[88]

Utilitatea marginală reprezintă satisfacţia adiţională resimţită de un militar pe baza consumării (utilizării) unei cantităţi suplimentare dintr-un produs (material): $U_{m/x} = U_x - U_{(x-1)}$.

Şi în cazul analizei posibilităţilor economice din zona de reşedinţă a unui beneficiar militar se poate utiliza conceptul de utilitate marginală. În această situaţie apreciem că utilitatea marginală reprezintă cantitatea suplimentară de produs (material) ce poate fi achiziţionată cu aceleaşi resurse financiare de către o unitate sau mare unitate militară, în condiţiile realizării selecţiei furnizorului cel mai convenabil, din punct de vedere al preţului corelat cu celelalte condiţii de livrare. Formula care poate fi utilizată în acest caz este:

---

[87] Niţă Dobrotă (coordonator) şi colectiv, *Economia politică*, Editura Economică Bucureşti,1995, pp.89-95.

[88] Dumitru Fundătură (coordonator) şi colectiv, *Dicţionar de management. Aprovizionare. Desfacere*, Editura Diacon Coresi, Bucureşti, 1992, p.241.

$U_{m/x} = U_x - U_{(x-1)}$, unde $U_{(x-1)} = \frac{V_1}{p_i}$, în care

$U_{m/x}$ = utilitatea marginală pentru bunul ce urmează a fi achiziționat;

U_x = cantitatea utilă stabilită a fi cumpărată;

$U_{(x-1)}$ = cantitatea rezultată din calcul pentru fiecare ofertant diminuată cu surplusul de care teoretic ar putea beneficia cumpărătorul;

V_1 = valoarea totală (în lei) cea mai convenabilă a cantității solicitate, stabilită pe baza prețului cel mai mic ce ar putea fi oferit de către unul din ofertanți;

p_i = prețul oferit (în ordine crescândă) de fiecare dintre furnizorii contactați şi care sunt interesați pentru achiziție.

Pentru exemplificare, considerăm că, pentru asigurarea necesarului, U.M. "Y" solicită furnizorilor cunoscuți cantitatea de 40.000 kg la produsul "n" în vederea desfăşurării procedurii "cerere de ofertă". Datele rezultate după analiza ofertelor potențiale sunt prezentate în tabel:

Furnizor contrac-tant	Produs oferit	Cantitate solicitantă (U_x), în kg	Preț unitar (p_i)inclusiv TVA(în lei)	Total val. (V_1), în lei	Utilitatea totală eficientă (în kg.)	Utilitatea marginală U_m (în kg)
"A"	Produs "n"	40000	18000	720 000 000	39555	445
"B"			18200	728 000 000	39120	880
"C"			18500	740 000 000	38486	1514
"D"			17800	712 000 000	40000	1514

Rezultă un profit valoric: 1514 kg. X 17800 lei = 26 949 200 lei.

În continuare: $Um/x_A = Ux - \frac{V_1}{p_1} = 40000 - 39555 = 445\,kg.$

$$Um/x_B = Ux - \frac{V_1}{p_2} = 40000 - 39120 = 880\,kg.$$

$$Um/x_C = Ux - \frac{V_1}{p_3} = 40000 - 38486 = 1514\,kg.$$

Comparabil cu prețul oferit de către furnizorul cel mai convenabil ("A"), rezultă că mărimea valorică a utilității marginale este direct proporțională cu nivelurile prețurilor oferite de către ceilalți agenți economici. Prin urmare, în ordinea crescândă a prețurilor se constată că utilitatea marginală atinge nivelul maxim valoric la furnizorul „C". Datele menționate ne conduc, totodată, la concluzia că, dacă selecția furnizorilor nu s-ar organiza corect, potrivit reglementărilor în vigoare privind desfăşurarea achizițiilor de bunuri şi a prevederilor *Legii concurenței*[89], în loc de câştig, ar putea fi

[89] *Legea concurenței* nr.21, în Monitorul Oficial nr.88 din 30.04.1996, art.4, alin 1 şi 5 pct. d,e,f.

constatate pierderi. Acestea pot fi stabilite pe timpul derulării aprovizionării, dacă organele de logistică respective identifică unul sau mai mulți furnizori care vând pe piață produse (materiale) similare, la prețuri mult mai mici. Nu este exclus ca asemenea constatări să fie făcute de către specialiştii curții de conturi sau de către organele de control (ierarhic, de gestiune) din Ministerul Apărării Naționale. În astfel de situații se pot imputa diferențele de preț comisiilor specializate, responsabile de organizarea şi desfăşurarea licitațiilor, selecțiilor de oferte de preț şi de renegocierea periodică a prețurilor produselor sau materialelor contractate.

În urma studiului efectuat, considerăm că, prin utilizarea **metodei utilității marginale**, organele de specialitate din domeniul logisticii unităților şi marilor unități militare pot analiza:

- **eficiența consumurilor** unor produse şi materiale pentru satisfacerea oportună a cerințelor solicitate de eforturile utile ale militarilor şi tehnicii, în vederea executării misiunilor ordonate în cadrul pregătirii pentru luptă;
- **rentabilitatea procurării** produselor şi materialelor contractate, în etapa antecumpărare – când specialiştii realizează studiul pieței (locale, regionale sau naționale), precum şi în faza post-cumpărare – pentru evaluarea profitului obținut în urma desfăşurării corecte a procedurilor de achiziție programate.

Satisfacerea deplină a nevoilor de consum (utilizare) este dependentă însă de calitatea produselor (materialelor) cumpărate la prețuri de cost convenabile.

Relația calitate–preț–opțiune de marketing în activitatea de aprovizionare

Actualele fluctuații ale fenomenelor de piață, generate de măsurile radicale impuse prin reforma economică, necesită abordarea relației calitate-preț ca opțiune strategică de marketing în procesul de aprovizionare, plecând de la nevoi curente şi de perspectivă ce trebuie satisfăcute în cadrul unităților şi marilor unități militare, în condițiile alocării resurselor financiare restrictive.

Determinantele acționale ale forțelor asupra aportului calitate-preț sunt deosebit de sugestiv evidențiate de reputatul specialist Alfred Marshall, care remarca: „Valoarea este fundamentată pe utilitatea finală şi pe cheltuielile de producție. Ea se menține în echilibru între aceste două forțe opuse precum cheia de boltă a unui turn. Nesfârşite au fost controversele asupra problemei de a şti dacă utilitatea sau costul de producție guvernează valoarea. Discuția se duce tot cam în felul în care s-a dus pentru a afla care din lamele unei foarfece – cea de jos sau cea de sus – taie coala de hârtie. Totuşi, dacă una din aceste lame este fixă, atunci cea mobilă taie”[5]. Ori, tocmai cererea

[5] Niță Dobrotă, op.cit., p.80.

cumpărătorului organizațional (inclusiv militar) îndeplineşte rolul de lamă mobilă. În acest sens, solicitările achizitorilor militari sunt legate nemijlocit de caracteristicile de calitate specifice bunului ce trebuie procurat, pentru care unitatea sau marea unitate interesată va plăti un anumit preț, în urma desfăşurării procesului decizional de cumpărare.

Raportul calitate-preț în relația de vânzare-cumpărare presupune o etapă organizatorică – inerentă tipului de achiziție ce urmează a fi desfăşurat şi o aplicabilitate reală pe timpul aprovizionării propriu-zise.

Etapa organizatorică necesară realizării corelației calitate-preț pentru bunul programat a fi achiziționat vizează: modalitatea determinării calității (produsului, materialului); nivelul de calitate ce trebuie atins pentru realizarea sporului de utilitate; criteriile specifice de alegere a bunurilor; concordanța preț-marcă-producător; consecințele neeconomice ale aprovizionării unor produse cu niveluri inferioare de calitate la prețuri reduse.

Pentru realizarea corespunzătoare a achiziției, beneficiarul militar va avea în vedere calitatea standardizată care va fi verificată obligatoriu în faza desfăşurării achiziției pe baza mostrei de produs. Această activitate are ca finalitate atingerea limitelor maxime ale valorilor parametrilor din standard, corelate cu cele ale mostrelor prezentate de către ofertanții potențiali pe timpul desfăşurării procedurii de achiziție şi, ulterior, pe timpul execuției contractului de vânzare-cumpărare de către furnizorul acceptat.

Din punctul de vedere al relației preț-calitate, oferta se structurează pe trei paliere:

- nivelul inferior, conținând bunuri de cea mai slabă calitate, comercializate la cel mai scăzut preț;
- nivelul mediu, care aparent prezintă potențialul optim pentru vânzări, decurgând din calitatea lor acceptabilă la prețul rezonabil;
- nivelul superior, cuprinzând produse de cea mai înaltă clasă de calitate, vândute la prețuri deosebit de înalte[6].

Având ca punct de plecare această clasificare, se poate aprecia că unitățile şi marile unități militare vor realiza un spor de utilitate, atunci când condițiile normale de calitate pot să procure cantități mai mari de bunuri la prețuri de cost rezonabile.

Între criteriile de alegere a bunului care face obiectul achiziției, un loc important îl ocupă sfera utilității acestuia, ca şi gradul în care va răspunde scopului de folosință al beneficiarului. De exemplu, dacă o unitate (mare unitate) şi-a programat să cumpere un calculator, este evident că nu va alege orice astfel de bun, pur şi simplu, ci pe cel care va răspunde cel mai bine serviciilor pe care trebuie să le asigure sub aspectul: prețului, prestigiului mărcii, gradului de modernitate, utilităților cu care este dotat (capacitatea

[6] Rodica Boier, *Comportamentul consumatorului*, Editura Graphix, Iaşi, 1994, p.63.

memoriei, viteza de memorare, calitatea hardware-ului ş.a.), condiţiile de service etc. În majoritatea situaţiilor, unele elemente sunt subiective, dar fiecare unitate (mare unitate) militară cumpărătoare posedă un sistem specific al utilităţilor şi condiţiilor cărora trebuie să le corespundă caracteristicile bunurilor materiale cumpărate. Astfel criteriile esenţiale cu determinări economice concrete sunt cele cu privire la calitate şi preţ.

Intensitatea relaţiei preţ-calitate depinde şi de concordanţa preţului afişat cu imaginea preexistentă cu privire la producător. Dacă marca are o imagine de preţ mic, un preţ ridicat va fi automat asociat unei ameliorări a calităţii. Cu cât decizia cumpărării este mai dificilă şi mai riscantă, cu atât în relaţia preţ calitate rolul preţului este mai important. Acest aspect este valabil în desfăşurarea licitaţiilor şi selecţiilor de oferte de preţ de către achizitorii militari.

Considerăm că este important ca organele de specialitate logistică (cu ocazia studierii pieţei de furnizare şi pe timpul desfăşurării procedurilor de achiziţie) să realizeze o diferenţiere obiectivă a furnizorilor potenţiali în ceea ce priveşte relaţia calitate-preţ, în vederea aprovizionării produselor şi materialelor. Astfel, dacă o firmă are o imagine de calitate redusă (şi deci, de preţ scurt), fixarea unui preţ mai mare nu va provoca asocierea cu calitatea superioară. Aşadar, numai un furnizor care s-a poziţionat de la început pe o relaţie – preţ convenabil – calitate superioară, în concordanţă cu alţi furnizori, poate obţine avantajul competitiv.

În cazul nerespectării condiţiilor legale necesare realizării corelaţiei calitate-preţ este posibil ca la un buget determinat pentru aprovizionare, destinat cumpărării de resurse materiale, un anumit beneficiar militar să poată într-adevăr achiziţiona cantităţi mai mari de bunuri, ca rezultat al diferenţei dintre preţul iniţial luat în calcul cu ocazia planificării şi solicitării mijloacelor băneşti necesare şi preţul efectiv mai mic din oferta prezentată de către furnizorul care a fost selectat. O asemenea soluţie este neindicată, deoarece, chiar dacă permite realizarea economiilor financiare, sunt eludate însă prevederile legislaţiei în vigoare la achiziţiile publice de bunuri, precum şi prevederile instrucţiunilor de specialitate ale compartimentului de aprovizionare tehnico-materială respectiv. În consecinţă, rezultă că procesul pregătirii pentru luptă nu va putea fi susţinut din punct de vedere logistic la nivelul aşteptărilor, în vederea realizării unei instruiri de performanţă. Astfel de situaţii sunt des întâlnite cu ocazia controalelor şi verificărilor făcute de către organele abilitate din armată.

Relaţia calitate-preţ în etapa aprovizionării propriu-zise comportă unele particularităţi legate de efectuarea recepţiei, decontarea şi plata bunurilor contractate, majorarea preţului pe timpul distribuirii bunurilor prevăzute de graficele de livrare.

Cu ocazia executării recepţiei la sediul beneficiarului militar, produsele agroalimentare vor fi însoţite de certificate de calitate, buletine de analiză şi documente care să ateste termenul de garanţie, valabilitate sau asigurare sanitar-veterinară (când este cazul). Produsele de folosinţă îndelungată trebuie să fie atestate prin certificatul de conformitate, certificatul de garanţie şi, după caz, „cartea tehnică”, ori „instrucţiuni de folosire”, redactate în limba română, care cuprind principalele caracteristici ale produsului, condiţiile de instalare, exploatare, întreţinere, data fabricaţiei, termenul de garanţie şi eventualele riscuri ce pot apărea în urma nerespectării performanţelor de către furnizorii contractanţi, suntem de părere că organele de logistică trebuie să realizeze o evidenţă clară a rezultatelor recepţiei executate cu ocazia primirii produselor, materialelor sau echipamentelor tehnice comandate.

Decontarea şi plata se realizează cu prilejul fiecărei primiri, pe baza facturii fiscale (sau chitanţei fiscale), după executarea în mod corespunzător a recepţiei cantitative şi calitative a bunurilor primite la sediul beneficiarului sau al furnizorului . După ce pe baza facturii fiscale s-a făcut evaluarea reală şi acceptarea sumei ce trebuie plătită furnizorului contractant, organul financiar al organizaţiei militare primitoare va întocmi ordinul de plată pentru trezoreria statului pe suport de hârtie (OPHT). Este posibil însă ca, pe timpul derulării contractului de vânzare-cumpărare, unele facturi întocmite de către furnizor să nu fie acceptate, datorită nerespectării prevederilor stipulate la clauza „calitate” din contract. În consecinţă, plata va fi efectuată ulterior, după înlocuirea cantităţilor de produse (materiale, echipamente tehnice) la care au fost constatate deficienţe ce nu permit consumul sau utilizarea potrivit scopurilor pentru care au fost aprovizionate.

Atunci când furnizorii notifică beneficiarilor militari intenţia de majorare a preţurilor la bunurile contractate) ca urmare a creşterii ratei inflaţiei, dezvoltării cererii, diminuării concurenţei etc.), opinăm ca organele de specialitate să pretindă firmelor furnizoare să urmărească ca în avizul de însoţire a mărfii să fie făcută menţiunea „facturarea se va face după negocierea preţului, urmând ca ulterior să fie încasată contravaloarea rezultată”. În astfel de situaţii, considerăm că ofiţerii cu aprovizionarea tehnico-materială şi comisiile numite pentru efectuarea recepţiei trebuie să verifice şi să analizeze toate detaliile care sunt particulare fiecărei livrări – primiri, urmând ca ulterior, după ce există certitudinea că sunt respectate prevederile contractuale, să fie executată plata.

După distribuţia internă a bunurilor cumpărate, în termenele stabilite, opină că organele de logistică pot să realizeze evaluarea relaţiei calitate-preţ cu ajutorul următorilor indicatori:

- ponderea cantităţilor de produse (materiale, echipamente tehnice), la care calitatea nu este corelată cu preţul, potrivit specificaţiilor din contractul de vânzare-cumpărare;

- suma cheltuielilor de întreţinere şi exploatare pentru bunurile de folosinţă îndelungată aprovizionare;

- ponderea cheltuielilor cu întreţinerea şi exploatarea în preţul de cumpărare al bunurilor materiale respective etc.

În prezent creşterea economică şi dezvoltarea concurenţei implică unităţile şi marile unităţi militare în acţiuni de analiză atentă şi complexă a posibilităţilor oferite de piaţă pentru realizarea aprovizionărilor. Bineînţeles, că, în asemenea condiţii, datorită importanţei pe care o au în consum sau utilizare, bunurile care vor fi achiziţionate necesită în mod obligatoriu o calitate standardizată ce trebuie corelată cu un preţ accesibil. Aceste obiective sunt realizabile numai în urma obţinerii tuturor informaţiilor necesare desfăşurării în condiţii normale a proceselor decizionale de cumpărare.

ASPECTE JURIDICE ALE ORGANIZĂRII ŞI DESFĂŞURĂRII OPERAȚIILOR CIMIC

Lt.col.conf.univ.dr. Constantin IORDACHE

Civil-military cooperation should be characterised by swift trust, because only then, civilian and military patners may dare to depend on one onother in situations entailing risks.

Situațiile conflictuale internaționale recente, care au reclamat utilizarea de forțe militare sub mandat O.N.U. (O.S.C.E), indiferent de intensitate sau loc al desfăşurării, au relevat importanța unei cooperări fructuoase între structurile militare şi autoritățile civile (organizațiile civile).

Nicolae Titulescu releva în conținutul operei sale juridice *Dicționarul Juridic,* în anul 1937, „Legea internațională apare în ochii tuturor nu drept o lege de coordonare şi situația fiecărui stat în raport cu celelalte, nu o situație de dependență ci drept o situație de independență".

Funcția principală a dreptului internațional (intern) constă în prescrierea regulilor de conduită absolut necesare pentru funcționarea instituțiilor civile şi a organismelor militare.

România, stat membru N.A.T.O, în plin proces de integrare în U.E, îşi asumă cu deplină responsabilitate misiunile internaționale de sprijinire a păcii.

În conținutul Constituției României, art. 118 alin. 1, se stipulează „În condițiile legii şi ale tratatelor internaționale, la care România este parte, armata contribuie la apărarea colectivă în sistemele de alianță militară şi participă la misiuni privind menținerea sau restabilirea păcii".

Cooperarea civili – militari (CIMIC) reprezintă totalitatea activităților desfăşurate în scopul colaborării structurilor militare cu instituțiile publice (populație civilă) în zone (teatrul) de acțiuni militare.

Misiunile CIMIC se pot organiza şi în afara teritoriului național, în cadrul operațiunilor de sprijinire a păcii mandatate de O.N.U. (O.S.C.E.) şi care pot fi gestionate de N.A.T.O. (U.E.). În planificarea operațiilor (acțiunilor) CIMIC vor fi respectate normele stipulate în conținutul instrumentelor juridice cu vocație în această materie: Charta O.N.U; Convențiile (protocoalele) internaționale; mandatele C.S/O.N.U. şi ale O.S.C.E; S.O.F.A (Acordul privind Statutul forțelor participante); legislația statului gazdă; legislație națională la nivelul contingentelor participante.

Consiliul de Securitate al O.N.U. încheie acorduri S.O.F.A, cu părțile interesate, pentru stabilirea şi garantarea drepturilor şi obligațiilor personalului militar şi civil implicat în operațiunea de sprijinire de sprijinire a păcii, conform prevederilor stipulate în Convenția privind Privilegiile şi Imunitățile aprobate de Adunarea Generală O.N.U. – în anul 1946. Cooperarea civili – militari a devenit o particularitate a operațiunilor umanitare după anul 1990. După experiența acumulată, în urma desfăşurării operațiunilor de sprijinire a păcii, reprezentanții organizațiilor civile şi cei ai organizațiilor militare au recunoscut faptul că îmbunătățirea coordonării şi cooperării este de o importanță vitală. Civilii şi militarii colaborează fructuos în domeniile: construcții; logistică transporturi; aprovizionare materială şi asistență medicală.

În multe situații cooperarea civili militari s-a realizat ad-hoc, la solicitarea organizațiilor civile, iar reprezentanții instituțiilor umanitare au ocupat funcții de conducere în cadrul alianței civili – militari.

Asistența militară a operațiunilor umanitare concură la instaurarea păcii şi a ordinii în zona de conflict. Se pot releva o serie de motive pentru necesitatea cooperării civili – militari: nevoia de specialişti civili în rezolvarea unor aspecte ale crizei; realizarea climatului de ordine şi siguranță pentru populație; utilizarea de tehnică blindată pentru unele misiuni; asigurarea unor canale de comunicare cu populația din zona conflictului; rezolvarea tuturor aspectelor juridice relevate în S.O.F.A (Acordul privitor la Statutul forțelor).

La nivelul operațional, militarii trebuie să acționeze în aşa manieră încât organizațiile să-i considere necesari în rezolvarea operațiunilor umanitare.

La data de 15 martie 2004 a fost adoptată legea 42/2004 privind participarea forțelor armate la misiuni în afara teritoriului național. Prezenta lege cuprinde dispoziții generale (art. 1, art. 3), modalități de planificare şi trimitere în misiuni a trupelor, realizarea înțelegerilor (acordurilor) tehnice, transferul de autoritate, condițiile de staționare.

Conform art. 12/L 42 – 2004, forțele de protecție cuprind: unități şi formațiuni de protecție civilă; formațiunile sanitar – voluntare de Crucea Roşie (interne şi internaționale). Actul normativ relevă, în conținutul textului, categoriile următoare de misiuni la care pot participa militarii români: misiuni de apărare colectivă; operațiuni în sprijinul păcii; misiuni de asistență umanitară; exerciții comune; misiuni de tip coaliție.

Art. 4 din Legea 42/2004 stipulează „până la data de 30 iunie a fiecărui an C.S.A.T, la propunerea Ministerului Apărării Naționale sau a altor autorități din sistemul național de ordine publică ori securitate națională, analizează şi hotărăşte forțele şi mijloacele ce pot fi puse la dispoziție în anul următor pentru a participa la misiuni internaționale”.

Trimiterea forțelor armate în afara teritoriului, în misiunile prevăzute la art. 2 literele a – d se aprobă, la propunerea primului ministru, de către

Preşedintele României, după consultarea C.S.A.T. Dacă se organizează misiuni de sprijinire a păcii, în afara unor tratate (acorduri), preşedintele va solicita aprobarea Parlamentului. *Per a contrario*, dacă participarea la misiuni se desfăşoară în baza unor tratate, nu se mai impune hotărârea de aprobare a Parlamentului României.

Problemele umanitare şi sprijinul acordat persoanelor, victime ale conflictelor armate sau ale catastrofelor naturale, ocupă un loc important în politica internațională. Ajutorul umanitar reprezintă un obiectiv important în cadrul activităților operaționale ale O.N.U, printr-o cooperare eficientă cu organizațiile neguvernamentale (O.N.G.), Comitetul Internațional de Crucea Roşie. Uniunea Europeană şi-a mobilizat resursele, pentru acordarea ajutorului umanitar, în rezolvarea crizelor manifestate după anul 1990 în spațiul ex–iugoslav. Dezvoltarea canalelor mass–media a contribuit la materializarea solicitărilor internaționale, prin implicarea organizațiilor internaționale (O.N.G.). Posturile de televiziune au oferit imagini relevante despre războaiele şi conflictele interetnice, desfăşurate în multe zone ale lumii şi care reclamau sprijinul umanitar internațional.

Convenția O.N.U. – din anul 1951 – pentru crearea Înaltului Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați (ICNUR) a demonstrat în timp valoarea sa juridică şi umanitară.

Creşterea numărului de refugiați, de la aproximativ 200 000 în anul 1950 la aproximativ 23 de milioane în prezent, confirmă teza că această problematică reprezintă o sfidare permanentă pentru comunitatea internațională.

România a adoptat Legea statutului refugiaților – în anul 1995 şi a militat permanent pentru rezolvarea operativă a situațiilor generatoare de drame umanitare.

În numeroase cazuri, deplasările de populație sunt generate de interesele meschine ale autorităților publice naționale sau de politica nefastă în plan internațional. În războaiele din ex–Iugoslavia, Afganistan şi Irak s-a remarcat aportul organizațiilor internaționale şi a factorului militar pentru stoparea (limitarea) tragediilor umanitare şi diminuarea exodului de refugiați.

Războiul din Kosovo a fost considerat „intervenție umanitară," iar Comitetul Internațional de Crucea Roşie şi voluntarii organizației „Medicins sans frontieres" au acționat cu multă abnegație în operațiunile de asistență umanitară.

În dreptul pozitiv internațional regulile privind protecția persoanelor civile şi a bunurilor civile sunt cuprinse în conținutul următoarelor instrumente juridice:

- Convenția de la Geneva, din 12 august 1949, privitoare la protecția persoanelor civile în timp de război (Convenția a IV – a);
- Convenția pentru prevenirea şi reprimarea crimei de genocid, 9 decembrie 1948;
- Rezoluția C.S. – O.N.U. nr. 2444/XXII – „Respectarea drepturilor omului în conflictele armate", 19 decembrie 1968;

- Convenția internațională asupra eliminării şi reprimării crimei de apartheid, 30 noiembrie 1973;
- Protocolul Adițional I la Convențiile din 12 august 1949, privind protecția victimelor conflictelor armate internaționale, din 8 iunie 1977;
- Protocolul Adițional II la Convențiile de la Geneva din 12 august1949, privind protecția victimelor conflictelor armate fără caracter internațional, 8 iunie 1977 – art. 13;
- Convenția internațională contra luării de ostatici, 17 decembrie 1979;
- Convenția contra torturii şi a altor pedepse sau tratamente crude, inumane sau degradante, 10 decembrie 1984;
- Convenția cu privire la drepturile copilului, 20 noiembrie 1989.

Conform articolului 50 din Protocolul Adițional I din 1977, sunt considerate a fi persoane civile: membrii civili ai echipajelor avioanelor militare, corespondenții de război, furnizorii în planul aprovizionării cu hrană şi echipamente, membrii echipajelor marinei comerciale şi ai aviației civile, persoanele care nu fac parte din forțele combatante, membrii personalului militar sanitar şi religios, reținuți sub autoritatea puterii deținătoare, în scopul asistenței prizonierilor de război.

Persoanele civile au dreptul la respectul persoanei şi onoarei lor, a drepturilor familiale, a convingerilor şi practicilor lor religioase. Ele vor fi tratate, în toate circumstanțele, cu omenie şi vor fi protejate contra oricărui act de violență sau intimidare. Sunt interzise: omorul, torturarea, pedepsele corporale, mutilările, experimentele medicale sau ştiințifice. Persoanele civile nu vor putea fi folosite drept scuturi umane şi nu vor fi supuse unor constrângeri fizice (psihice) în vederea obținerii de informații.

Spitalele organizate să acorde îngrijire răniților, bolnavilor trebuie să fie protejate şi este interzisă atacarea lor, dar aceste stabilimente vor fi marcate cu emblema specifică (crucea roşie pe fond alb sau semiluna roşie pe fond alb) şi vor fi destinate exclusiv actelor medicale.

Pe durata desfăşurării conflictului armat, se impune luarea măsurilor necesare pentru: stabilirea, în conformitate cu art. 14 din Convenția a IV – a de la Geneva 1949, a unor zone sanitare (de securitate) care nu vor face obiectul atacurilor militare din partea adversarului; evacuarea personalului combatant şi a tehnicii militare din zonele de securitate şi zonele sanitare; depărtarea populației civile şi a bunurilor cu caracter civil din proximitatea obiectivelor militare; evitarea plasării obiectivelor militare în apropierea zonelor dens populate cu civili; evitarea deplasărilor de populație civilă în teatrul acțiunilor militare; lansarea de avertismente pentru populația civilă înaintea declanşării atacurilor militare; întreruperea sau anularea unui atac militar când sunt estimate pierderi importante de vieți în rândul populației civile. Zonele de securitate, zonele sanitare, localitățile fără apărare (convenite cu parte adversă, prin intermediul puterilor protectoare şi a organizațiilor internaționale) sunt destinate asigurării protecției populației civile şi a refugiaților.

Este imperios necesar ca în cadrul cooperării civili – militari (CIMIC) să se acționeze, conform art. 52 din Protocolul adițional I – 1977, pentru protejarea: bunurilor culturale şi de cult; a materialelor şi produselor indispensabile supraviețuirii populației civile; barajelor şi a digurilor (în vederea evitării producerii unor catastrofe asupra mediului natural); centralelor nucleare care furnizează energia electrică; instalațiilor chimice şi a câmpurilor petrolifere.

Transporturile sanitare (umanitare) se află într-o mare dependență de sistemul național (internațional) de transporturi civile. Pentru a satisface integral cerințele militare în situația de război, sistemul național de transporturi este cuprins din timp de pace în cadrul legislativ care vizează pregătirea populației şi teritoriului pentru apărare (Legea 474/2004). Conform art. 1 din prezenta lege, pregătirea economiei naționale şi a teritoriului este considerată a fi „un ansamblu de măsuri şi acțiuni care se stabilesc şi se realizează, din timp de pace, în vederea valorificării potențialului economic şi uman al țării, pentru satisfacerea nevoilor de apărare şi asigurarea continuității economice în caz de război”.

Conform prezentului act normativ, art. 22. „La proclamarea stării de asediu sau de urgență, la declararea mobilizării ori a stării de război, pot fi rechiziționate bunuri aparținând agenților economici, instituțiilor publice, unor persoane fizice şi pot fi chemați cetățenii apți de muncă pentru prestări de servicii în condițiile prevăzute de lege”.

Stadiul pregătirii economiei şi a teritoriului pentru apărare se verifică (la pace) prin antrenamente de mobilizare de către Statul Major General împreună cu Oficiul Central de Stat pentru Probleme Speciale, pe baza planului aprobat de C.S.A.T. Instituțiile şi autoritățile administrației publice, agenții economici au obligația de a satisface comenzile necesare apărării colective (naționale), integral şi la termenele stabilite prin contracte speciale.

Pe timpul desfăşurării conflictului armat vor fi rechiziționate serviciile publice pentru buna exercitare a controlului militar asupra căilor navigabile, comunicațiilor feroviare şi rutiere, porturilor şi aeroporturilor. Se va extinde jurisdicția militară pentru activitățile care contribuie efectiv la efortul de război, pentru personalul rechiziționat de către autoritățile militare.

Comandamentele militare vor răspunde, în teritoriile de competență, de ordinea şi siguranța acțiunilor militare (a misiunilor logistice). Aceste organisme pot emite **ordonanțe militare.** Ordonanța militară, un veritabil act de comandament militar, poate stipula o serie de măsuri: interdicția (limitarea) executării unor transporturi civile, în anumite momente ale luptei şi pe unele sectoare de comunicații publice; paza şi apărarea unor căi de comunicație; modalitățile de aplicare a regimului de rechiziții a serviciilor şi a persoanelor civile; militarizarea structurilor de gardieni publici; modalitățile de cooperare cu poliția comunitară şi cu trupele de jandarmi; cooperarea cu autoritățile publice centrale sau locale.

În conținutul art. 1 din Legea 453/2004 – Legea pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 1/1994 privind regimul stării de asediu şi regimul stării de urgență – se stipulează „Starea de asediu şi starea de urgență privesc situații de criză ce impun măsuri excepționale care se instituie în cazuri determinate de apariția unor pericole grave la adresa apărării țării şi securității naționale a democrației constituționale ori pentru prevenirea, limitarea sau înlăturarea urmărilor unor dezastre”.

Conform art. 7, din prezentul act normativ, la instituirea stării de asediu sau a stării de urgență, unele atribuții ale administrației publice centrale şi ale administrației publice locale trec în competența autorităților militare şi ale autorității publice, prevăzute în decretul de instituire a stării de asediu sau de urgență.

În conținutul art. 9 se stipulează „Conducătorii autorităților publice, ai persoanelor juridice, precum şi persoanele fizice au obligația să respecte şi să aplice toate măsurile stabilite în prezenta ordonanță de urgență, în actele normative conexe, precum şi în ordonanțele militare sau în ordine, specifice stării instituite”.

Poliția comunitară poate fi militarizată, în totalitate sau numai în anumite unități administrativ – teritoriale, desfăşurându-şi activitatea în subordinea Ministerului Administrației şi Internelor. Pe timpul stării de asediu sau stării de urgență, Consiliul Suprem de Apărare a Țării, în limitele prevăzute legea organică, poate prelungi durata îndeplinirii îndatoririlor militare ale cetățenilor.

Pentru aplicarea prevederilor L 453/2004 cooperarea civili – militari (CIMIC) trebuie să asigure rezolvarea următoarelor probleme:

- depunerea temporară a armelor, munițiilor şi materialelor explozive aflate asupra populației;
- închiderea temporară a societăților comerciale care comercializează arme şi muniții, organizându-se paza acestora;
- efectuarea raziilor şi a percheziţiilor atunci când situația reclamă aceste operațiuni;
- interzicerea desfăşurării adunărilor publice, a manifestațiilor care pot atenta la ordinea publică şi la siguranța persoanelor din zonă;
- dirijarea persoanelor evacuate sau refugiate către zonele de securitate stabilite pentru acestea;
- protejarea informațiilor cu caracter militar destinate pentru a fi comunicate prin canalele mass–media;
- suspendarea temporară, în difuzarea emisiunilor, a unor posturi de televiziune (radio);
- asigurarea pazei militare a sediilor autorităților publice centrale (locale), a stațiilor de alimentare cu apă (energie electrică, gaze);

- raționalizarea alimentelor şi a unor produse indispensabile supraviețuirii populației în zonă;
- mărirea capacităților de producție a societăților comerciale care fabrică produse cu destinație militară;
- asigurarea pazei pentru transporturile militare sau civile în zona de criză;
- luarea măsurilor necesare prevenirii, neutralizării unor acte teroriste sau diversioniste;
- desfăşurarea activităților de salvare şi evacuare a persoanelor şi a bunurilor periclitate de incendii, explozii, avarii, epidemii sau catastrofe naturale.

Se poate aprecia, pentru situațiile de război sau criză internă (internațională), necesitatea corelării acțiunilor militare cu potențialul şi nevoile populației civile, prin intermediul autorităților publice centrale (locale). Adaptarea conceptuală şi acțională a sistemului militar românesc la cerințele actuale ale instituțiilor de securitate euro-atlantică şi europeană trebuie să confere cooperării civili – militari (CIMIC) o nouă dimensiune pentru acțiunile militare.

UMANIZAREA DREPTULUI UMANITAR*

Col. (r) Valentin-Stelian BĂDESCU
Lt. Sorina RĂDUICĂ

To speak of the humanization of humanitarian law or the law of war is in many ways a contradiction in terms.

To genuinely humanize humanitarian law, it would be necessary to put an end to all kinds of armed conflicts. But wars have been a part of the human condition since the struggle between Cain and Abel, and regrettably they are likely to remain so.

Centenarul Convențiilor de la Haga (nr. II, nr. IV în versiunea 1907) privitoare la legile şi obiceiurile războiului terestru şi a 50-a aniversare a celor patru Convenții de la Geneva din 12 august 1949 pentru protecția victimelor conflictelor armate reprezintă un prilej de a reflecta asupra sensului în care s-a elaborat şi a evoluat dreptul războiului sau dreptul internațional umanitar. Eseul de față se concentrează asupra umanizării acestui drept, un proces condus într-o mare măsură de drepturile omului şi de principiile omeniei (umanismului) arătându-ne cum s-a schimbat dreptul războiului dobândind astfel o față mai umană. Acest demers se va realiza prin incursiuni asupra rolului determinant al inovației în formarea, formularea şi interpretarea regulilor de drept, mecanism ce se manifestă atât în substratul cât şi în limbajul dreptului. Într-adevăr, substituirea crescândă a "dreptului internațional umanitar" prin termeni precum "dreptul războiului" şi "dreptul conflictelor armate" reflectă influența mişcării drepturilor omului. Deşi inițial termenul "drept internațional umanitar" se referea la cele patru Convenții de la Geneva din 1949, se foloseşte acum tot mai mult pentru a semnifica întregul drept al conflictelor armate. Concentrându-se asupra dezvoltării impulsionate şi direcționate de drepturile omului şi principiile umanismului, autorul sugerează ca aceştia nu sunt decât o parte a multiplilor factori care interacționează şi intră în competiție cu formarea normelor de drept. Preocupările umanitare au jucat un rol important în declanşarea negocierilor tratatelor care interzic folosirea anumitor arme ori cele care impun controlul

* Eseul a fost publicat în "American Journal of International Law", aprilie 2000, vol. 94, , nr. 2, sub semnătura lui Theodor Meron, p. 239-278, cu titlul original *The Humanization of Humanitarian Law.*

armamentelor. Dar considerații strategice precum teama de proliferare, necesitatea sau lipsa necesității pentru arme specifice si dificultatea apărării eficiente au jucat rolul primordial, după cum sugerează Robert Mathews şi Timothy Mc Cormack[90]**.** Principiul umanitar în negocierea tratatului de la Otawa din 1997 privitor la interzicerea minelor antipersonal a fost impus nu numai de către opinia publică, cât şi de către Comitetul Internațional al Crucii Roşii[91].

Autorul începe prin discutarea contradicțiilor inerente în umanizarea dreptului războiului. După o prezentare a dezvoltărilor recente, trasează evoluția dreptului dintr-o perspectivă interstatală spre o perspectivă a drepturilor individului, cu atenție specială spre reciprocitate şi represalii, urmată de considerarea inalienabilității drepturilor. În continuare ia în calcul opinia potrivit căreia preocupările pentru drepturile omului au stimulat reinterpretarea Convențiilor de la Geneva în ceea ce priveşte repatrierea prizonierilor de război şi definirea "protecției persoanelor" conform celei de-a patra Convenții[92]**.** Apoi examinează evoluția limitelor aplicabilității dreptului umanitar si influenta drepturilor omului asupra crimelor împotriva umanității.

În cele din urmă este prezentată relația dintre drepturile omului şi dreptul umanitar, convergența lor crescândă şi minusurile care persistă în aplicarea lor. Eseul se încheie cu o discuție în legătură cu aceste ramuri ale dreptului internațional şi unele propuneri *de lege ferenda* pentru o posibilă viitoare dezvoltare a sa.

I. LIMITELE UMANIZĂRII ŞI CONTRADICȚIILE SALE

A devenit o banalitate în multe privințe să se facă o asociere între drepturile omului şi dreptul internațional umanitar. Cu toate acestea, în ciuda convergenței crescânde a opiniilor pro, rămân divergențe semnificative. Dreptul conflictelor armate reglementează aspectele unei lupte pe viață şi moarte între combatanții ce operează pe baza egalității formale, provenit după cum este ştiut de la tradiția medievală a cavalerismului, el garantând un mod de fair play. Ca într-un meci de box, lovind cu pumnii corpul adversarului, este interzisă lovitura sub centură. Cât timp se respectă regulile jocului este permis să se cauzeze suferință, privare de libertate şi moarte. Aceasta este o viziune îngustă, tehnicistă a legalității.

Dreptul drepturilor omului protejează integritatea fizică şi demnitatea umană în toate circumstanțele. El se aplică relațiilor dintre părți inegale, protejând guvernații de guvernele lor. Potrivit normelor sale, nimeni nu poate

---

[90] A se vedea Robert Mathews şi Timoty Mc Cormack, *The influence of humanitarian principles in the negociation of arms control traties*, Revista Crucea Roşie ,nr. 834/1999, p.331.
[91] Ibidem p.350.
[92] Un exemplu elocvent a unei interpretări elaborate a Convenției a IV-a de la Geneva, cu privire la protecția persoanelor civile în timp de război, era de a considera violarea sau tratarea inumană ca o gravă încălcare a prevederilor art.147. Vezi Th. Meron, *Violul ca şi crimă în dreptul internațional umanitar*, 87 AJIL,424 (1993).

fi lipsit de viață, cu excepția executării unei sentințe de judecată a unei instanțe competente. Cele două sisteme, drepturile omului şi normele umanitare, sunt astfel distincte în multe privințe.

A vorbi despre *umanizarea dreptului umanitar* sau a legilor războiului este astfel, în multe privințe, o contradicție în termeni. Se poate considera, de exemplu, termenul "legile războiului" *„suferință normală”*?

Pentru a umaniza în mod autentic dreptul umanitar, ar fi necesar să se pună capăt tuturor tipurilor de conflict armat, dar războaiele au fost o parte a condiției umane, de la lupta dusă între Cain şi Abel, şi este probabil, în mod regretabil, ca ele să rămână aşa. Din această perspectivă între cele două concepte, dreptul umanitar şi dreptul drepturilor omului există o diferență conceptuală. Această diferență s-a făcut cunoscută la elaborarea Convenției Internaționale privind drepturile civile şi politice „în măsura în care în prezent sunt recunoscute în dreptul internațional[93].

Chiar mai mult, raționamentul de umanizare nu poate prevala în argumentele recent formulate de Curtea Internațională de Justiție, din cauza imposibilității protecției vieții populației civile față de consecințele extrem de distrugătoare ale armelor nucleare.

În opinia consultativă a Curții Internaționale de Justiție cu privire la folosirea armelor nucleare se susține că, deşi drepturile omului îşi mențin aplicabilitatea şi pe timp de război, acestea nu asigură protecția vieții şi a mediului înconjurător, întrucât nu au ilegalizat folosirea armelor nucleare. Mai de grabă, aceste drepturi şi protecții erau instituite de dreptul conflictelor armate prin principiile sale de proporționalitate şi discriminare. Curtea stabilea că folosirea armelor nucleare ar fi „ în general” contrară dreptului internațional umanitar, dar înclină să aprecieze legalitatea folosirii lor în circumstanțe extreme de apărare, "în care chiar supraviețuirea unui stat ar fi în joc"[94].

În mod paradoxal, aceste arme dintre cele mai umane, atâta timp cât rămân nefolosite, împiedică războaiele între puterile nucleare şi au în mod contestabil câteva efecte umanitare.

Distincția dintre *jus ad bellum* şi *jus in bello* rezultă din aplicarea uniformă a celui de-al doilea principiu, fără referință la distincțiile sale dintre drepturile şi obligațiile părților. Această distincție contribuie astfel la aplicarea dreptului internațional umanitar la evitarea disputelor preliminarii asupra caracterului războiului ca fiind just sau agresiune şi tratarea onestă a combatanților în procedurile judiciare implicând crime de război[95]**.** Dar ea oferă, de asemenea, o cale accesibilă, în afara acelora oferite de situația prezentată. În mod ironic, făcând războiul mai uman, îi intensifică

---

[93] *Respect pentru drepturile omului în conflictele armate*, raport al Secretarului General, U N Doc. A-8052 104(1970).

[94] Legalitatea amenințării sau folosirea armelor nucleare, opinie consultativă, 1996 I. C. J. Rep 226 para 105(2)(E). A se vedea, de asemenea, *"Dreptul internațional, Curtea Internațională de Justiție şi armele nucleare"*, Laurence Boisson şi Philippe Sands, ed.1999.

[95] Vezi Altstotter, *Rapoartele legale ale marilor criminali de război* (1948).

acceptabilitatea şi i-ar putea-o prelungi. Să ne mai amintim de pledoaria lui Francis Liber despre duritatea războaielor, "cu cât sunt continuate mai viguros, cu atât va fi mai bine pentru, umanitate". Războaiele crâncene sunt scurte[96]**.** Umanizarea excesivă ar putea depăşi limitele acceptabile ale forţelor armate, ar provoca opoziţia lor şi astfel ar eroda credibilitatea regulilor.

Nu există nici o certitudine totuşi, că legi mai aspre ale conflictelor armate ar descuraja războaiele sau le-ar scurta, dacă distrugerea de exemplu, cea cauzată de armele nucleare, biologice sau chimice sau de distrugătoarele bombardamente convenţionale ale aşezărilor civile ar deveni inacceptabile din punct de vedere politic şi moral.

Parametrii umanizării este necesar să fie utilizaţi în aşa fel încât să poată fi legaţi de realitatea conflictelor armate. Umanizarea poate şi ar trebui sa amelioreze tratamentul civililor şi prizonierilor de război şi să protejeze obiectivele civile, mai ales cele culturale. Dar ea face puţin spre a descuraja recurgerea la forţă. Nu poate asigura protecţia completă civililor şi nici scoaterea în afara legii a vătămărilor colaterale şi pagubele produse prin violarea principiului proporţionalităţii. Ea are un rol limitat pe câmpul de luptă cu excepţia protecţiei asigurate bolnavilor şi răniţilor şi oferă un sprijin redus combatanţilor care pot fi apăraţi de regulile unui joc onest (*fair play).*

Totuşi, tendinţele de a extinde aceşti parametrii apar. Astfel, prima pune în joc proporţionalitatea, un principiu fundamental al *jus in bello* care ar putea fi posibil aplicat în *jus ad bellum.* Pretinzând proporţionalitate în raţiunea de a fi a războiului, s-ar putea limita dimensiunile sale teritoriale şi temporale reducându-se astfel suferinţa atât pentru civili, cât şi pentru combatanţi. Dar ar putea avea efectul neplăcut de prelungire a conflictului şi implicit creşterea costului său pe termen lung în vieţile umane. Oscar Schachter a analizat proporţionalitatea în acest sens al *jus ad bellum* din perspectiva evaluării legalităţii operaţiilor militare, autorizate de Consiliul de Securitate în temeiul capitolului VII al Cartei Naţiunilor Unite în cel de-al doilea război din Golful Persic. Autoapărarea colectivă conform *jus ad bellum* este, de asemenea, supusă cerinţelor necesităţii şi proporţionalităţii, chiar dacă aceste condiţii nu sunt stipulate în mod expres în articolul 51[97].

În 1996, Curtea Internaţională de Justiţie a sancţionat judiciar distincţiile dintre proporţionalitatea *jus in bello* şi jus *ad bellum*. Întrucât Curtea a statuat în cazul privind Activităţile Militare şi Paramilitare în şi împotriva statului Nicaragua că există o regulă specifică prin care autoapărarea ar justifica numai măsurile care sunt proporţionale atacului armat şi necesare spre a-i răspunde, o regulă bine stabilită în dreptul internaţional cutumiar. Această condiţie duală se aplică în mod egal articolului 51 al Cartei, oricare dintre mijloacele de forţă ar fi implicate.

---

[96] Departamentul de război al SUA, *Instrucţiuni pentru Statul Major Întrunit în campanie*, Ordinul General nr. 100(24 aprilie 1863), Codul Lieber retipărit în Dreptul conflictelor armate, ediţia a III-a, revizuită 1998.

[97] Oscar Schacter, *Dreptul Naţiunilor Unite în conflictul din Golf*, 85AJIL 452, 460 (1991).

Principiul proporționalității poate astfel să nu excludă prin el însuşi folosirea armelor nucleare de auto-apărare în toate circumstanțele.

În acelaşi timp însă, o utilizare a forței care este proporțională, potrivit dreptului la autoapărare, trebuie spre a fi legală să îndeplinească cerințele normelor juridice aplicabile conflictelor armate care cuprind în particular principiile şi regulile dreptului umanitar[98].

Un al doilea curent de idei, totuşi experimental, se află situat în eforturile Comitetului Internațional al Crucii Roşii (C.I.C.R.) de a găsi căi pentru a diminua pierderile militare prin determinarea principiului *suferinței necesare.* În scopul unei evaluări obiective a efectelor armamentului asupra oamenilor, Comitetul Internațional al Crucii Roşii încearcă să stabilească un etalon. Acest etalon provine dintr-un studiu efectuat asupra efectelor armelor convenționale folosind datele adunate de la spitalele Crucii Roşii. Studiul sugerează mai multe criterii pentru determinarea caracteristicilor unei arme care cauzează suferință necesară, concentrându-se asupra vătămărilor comise în conflictele recente, studiu care arată că toate armele ale căror utilizări sunt în mod specific controlate sau interzise de dreptul internațional, depăşesc standardul. Un aspect important al acestei abordări este beneficiul său adus nu numai civililor şi chiar mai mult combatanților. Rămâne de văzut dacă statele sunt hotărâte să-şi restricționeze utilizarea armamentului conform criteriilor medicale propuse de C.I.C.R. Abordarea C.I.C.R. ar putea duce la presupusa ilegalizare a armelor nucleare, față de care statele deținătoare de astfel armament ar manifesta o puternică opoziție. Desigur, orice efort care ar conduce la reducerea mortalității şi a suferinței ar fi binevenit. Ar putea fi folositoare criteriile medicale în activitatea guvernelor pentru a le utiliza în dezvoltarea noilor arme şi muniții. Dar ar trebui ca armele care nu se conformează acestor parametrii să fie privite ca potențial ilegale. Deşi statele au fost de acord cu interdicția absolută a armelor considerate inerent necorespunzătoare, de exemplu, armele orbitoare cu laser, în mod normal insistă asupra echilibrării necesității militare cu astfel de principii umanitare precum suferința necesară[99].

II. UN CUPRINS AL FAPTELOR

Dreptul războiului a conținut dintotdeauna reguli bazate pe caracter umanitar şi valorile religioase care erau proiectate să protejeze pe necombatanți, mai ales femei, copii şi bătrâni, care erau presupus incapabili de a purta arme şi de a comite acte de ostilitate. A încorporat, de asemenea, reguli de protecție a combatanților, precum perfidie şi suferință necesară[100].

---

[98] Vezi, în mare, Th. Meron, *Războaiele lui Henry şi legile lui Shakespeare* (1993).Th. Meron , *Constrîngere dureroasă: război şi cavalerism la Shakespeare* (1998).

[99] Vezi proiectul SIRIUS (Robin M.Coupland ed.1997). Vezi, de asemenea, Henri Meyrowitz, *"Principiul răului şi suferinței necesare"*, INTl REW CROSS, nr.299/1994 la 98, *Declarația celei de-a 27-a Conferințe a Crucii Roşii şi Semilunei Roşii*, para 21 (1999).

[100] Vezi, în mare, Th.Meron, *idem*.

Mai mult decât atât, legile războiului au încorporat, sporindu-şi domeniul de reglementare, şi regulile privind răspunderea şi protecţia precum acelea referitoare la puterile protectoare, C.I.C.R, responsabilitatea penală şi tribunalele penale internaţionale.

Cu toate acestea, legile războiului au fost animate în mod inevitabil de considerentele strategiei şi victoriei militare şi reciprocitatea a fost din punct de vedere valoric centrul dezvoltării sale[101].

Reciprocitatea a servit ca o expunere raţională cheie pentru formarea normelor şi ca factor major în asigurarea respectului pentru ele şi descurajarea încălcării lor. Dreptul războiului a fost în mod paradigmatic acord interstatal, bazându-se pe reciprocitate şi astfel, după cum aprecia Abi-Saab, prin responsabilitate colectivă, cu sancţiuni colective concomitente ale dreptului internaţional clasic: represalii beligerante în timpul războiului şi reparaţii de război postbelice[102]. Cavalerismul şi principiile umanităţii au creat o contrabalansare la necesitatea militară, servind ca o sursă de inspiraţie concurentă pentru dreptul conflictelor armate. Într-adevăr tensiunea dintre necesitatea militară şi constrângerea asupra conducerii beligeranţilor este trăsătura distinctă a acestui drept. Ea este reprezentată de către cea de-a cincea propoziţie introductivă a Convenţiei a IV-a de la Haga asupra legilor şi obiceiurilor războiului terestru, care vorbeşte de "dorinţa de a diminua suferinţele războiului atât cît o îngăduie necesităţile militare"[103].

Totuşi, greutatea atribuită acestor doi factori de conflict s-a schimbat în timp. Restricţia umanitară a fost promovată mai viguros în dezvoltările normative şi în elaborarea noilor standarde, deşi realitatea pe câmpul de luptă rămâne crudă şi sângeroasă, mai ales în conflictele interne. Evenimente şi atrocităţi fatale au direcţionat în mod repetat dezvoltarea dreptului internaţional umanitar. Cu cât suferinţa este mai ofensatoare sau dureroasă, cu atât va fi mai mare presiunea pentru socialele restrângeri umanitare. Războiul civil american a generat Codul Liber, care a dat naştere în sfârşit ramurii dreptului internaţional umanitar ce reglementează conducerea ostilităţilor, de obicei, cunoscut ca dreptul de la Haga. Bătălia de la Solferino şi portretizarea în mişcare, de către Henry Dunant, a suferinţei şi măcelului de acolo, amintire de la Solferino) au inspirat crearea mişcării de Cruce Roşie şi a dreptului de la Geneva, cealaltă ramură a dreptului umanitar, care subliniază protecţia victimelor de război, bolnavilor, răniţilor, prizonierilor şi civililor[104]**.** Atrocităţile naziste au condus la adoptarea **Cartei Nuremberg**, a Convenţiilor de la Geneva din 1949, a "Convenţiei cu privire la prevenirea şi reprimarea crimei de genocid" şi au determinat unele schimbări, de la stat la

---

[101] Vezi, Th. Meron, *Human Right in infernal Strife: The International protection* 11 (1987).

[102] George Abi-Saab, *International Criminal Tribunals and developemant of international humanitarian and human rights*, ed.1999 pp. 649, 650.

[103] *Convenţia a IV-a de la Haga privitoare la legile şi obiceiurile războiului terestru*, Haga, 18 octombrie 1907.

[104] Prima Convenţie de la Geneva a fost *Convenţia pentru ameliorarea sorţii militarilor răniţi din forţele armate în campanie*, 22 august 1864.

stat, a dreptului internațional umanitar, în special în ceea ce privește răspunderea penală individuală, care a contribuit la schimbarea accentului de la interesele statelor la drepturile indivizilor și populațiilor.

Atrocitățile comise în ultimul deceniu în fosta Iugoslavie, Rwanda și de oriunde și-au datorat impactul nu naturii lor fără precedent, nu există din păcate nimic nou în atrocități, dar mai ales sensibilității aduse rapid de mass media la cunoștința opiniei publice, care a redus timpul dintre comiterea tragediilor și răspunsurile furnizate de comunitatea internațională. Un rezultat a fost crearea tribunalelor penale ad-hoc pentru fosta Iugoslavie și Rwanda, care continuă să exercite o mare influență atât asupra dezvoltării dreptului internațional umanitar cât și a umanizării sale[105]. Comentând asupra acestor evenimente, G. Aldrich concluzionează că dezvoltarea dreptului internațional umanitar de la cel de-al doilea război mondial a făcut din răspunderea penală individuală o parte specială, explicită a acestui drept[106].

Natura schimbătoare curentă a conflictelor de la internațional, la intern, este strâns legată de dezvoltările normative. Conflictele interne au necesitat atât norme noi cât și interpretarea celor existente. Schimbarea fenomenului conflictologic către războaie interstatale sau mixte precum și contextul atrocităților contemporane au direcționat dreptul umanitar către dreptul drepturilor omului. Acesta din urmă a influențat în mare măsură formarea normelor cutumiare ale dreptului umanitar, lucru care este vizibil atât în jurisprudența curților și tribunalelor, cât și în activitatea organizațiilor internaționale.

Acest curent a început la Nuremberg și a continuat prin astfel de cazuri înaintea Curții Internaționale de Justiție, precum Nicaragua versus Statele Unite și opinia consultativă asupra armelor nucleare, deciziile Tribunalelor penale pentru fosta Iugoslavie și Rwanda și studiul încă nepublicat al C.I.C.R. asupra normelor cutumiare ale dreptului internațional umanitar. *Opinio juris* și-a dovedit influența în formarea luărilor de cuvânt ale reprezentanților guvernamentali către organizațiile internaționale, în conținutul rezoluțiilor declarațiilor și a altor instrumente juridice adoptate de astfel de organizații și consimțământul statelor pentru aderarea la acele instrumente[107].

Această opinie a fost un răspuns direct la un consens social care solicita eforturi spre a umaniza comportamentul statelor și al armatelor în timp de conflict armat. Deși perspectivele pentru conformarea cu normele umanizării pot fi mai puțin favorabile față de alte norme ale dreptului inernațional public, acesta se bucură de un sprijin moral mai puternic. Judecătorii, oamenii de știință, guvernele și organizațiile neguvernamentale

---

[105] A se vedea Th. Meron, *The normative impact on international law of the international Tribunal for former Yugoslavia*, în "War crimes law of age" ch. 12 (1998).

[106] G. Alaricht, *Individuals as subjets of international humanitarian law*, în "Rheory of international law at the Threshold of the 21 century", ed.1996, p.851,853.

[107] Vezi, Th. Meron, *Human rights and humanitarian norms as customary law*, 90 AJIL 238 (1996).

sunt adesea pregătite să accepte o divergență ceva mai mare între practică şi normele la care se referă, fără interpelarea naturii lor de obigativitate. În multe cazuri, respectarea graduală şi parțială a fost acceptată ca îndeplinind cerințele pentru formarea normelor cutumiare.Curțile şi tribunalele au ignorat în mod frecvent practica operațională a cîmpului de luptă.

Fără abordarea în mod formal a cererilor duale (practică şi *opinio juris*) pentru formarea dreptului internațional cutumiar, ei tindeau să cântărească declarațiile atât ca mărturie a practicii, cât şi ca articulări ale *opinio juris*. Ei s-au întemeiat pe această *opinio juris* sau pe principiile generale ale dreptului umanitar extrase din Convențiile de la Geneva, Haga sau alte convenții umanitare în elaborarea hotărârilor lor. Metodologia se aseamănă astfel cu aceea aplicată domeniul drepturilor omului mai mult decât aceea folosită în alte zone ale dreptului internațional.

În mod formal, totuşi, curțile şi tribunalele au urmat legea practicii şi obiceiului războiului, chiar când acestea îşi extind înțelesul tradițional al normei cutumiare. Tendințe similare reale s-au manifestat în reformularea normelor prin astfel de exerciții de codificare precum Conferința de la Roma pentru adoptarea Statutului Curții Penale Internaționale şi în proiectul Convenției Internaționale pentru Crucea Roşie privitoare la normele curente ale dreptului internațional[108].

Opinia publică, mass media, organizațiile internaționale şi C.I.C.R. au stimulat în mod crucial aceste dezvoltări. În consecință, normele menționate în instrumentele juridice ale dreptului umanitar sunt tot mai intens privite ca norme de *ius cogens* şi, prin urmare, ar trebui să fie aplicate de toate statele pe o bază universală. Printr-un proces de osmoză sau aplicare prin analogie, recunoaşterea drept tradițională a normelor şi instrumentelor internaționale ale drepturilor omului a afectat interpretarea şi eventual condiția normelor paralele în instrumentele juridice ale dreptului internațional umanitar[109].

Influența proceselor desfăşurate în domeniul drepturilor omului asupra dezvoltării dreptului tradițional de către tribunalele care aplicau dreptul umanitar este cunoscută[110]. Jurisprudența Tribunalului de la Haga pentru fosta Iugoslavie şi a Tribunalului pentru Rwanda oferă un material abundent referitor la modul cum aceste instanțe penale aplică normele dreptului internațional umanitar. În ceea ce priveşte definirea unor termeni precum tortura, tribunalele penale ad-hoc au adoptat metodologia instituită prin instrumentele de drepturile omului, nu cea de drept cutumiar. Umanizarea dreptului războiului a primit cel mai mare elan nu de la dezvoltarea internă, ci de la instrumentele dreptului internațional al drepturilor omului adoptate în Carta Națiunilor Unite, iar în perioada posterioară şi prin instituirea unor

[108] Vezi, Th. Meron, supra 16, ch.17.
[109] Vezi, Th. Meron, *Custumary Low*, supra 18, p.5657.
[110] Vezi, Th. Meron, *Role of Custum*, supra 18, p.262.

procese internaționale prin care s-a stabilit responsabilitatea în sarcina statului. Desigur, protecția persoanelor constituie în prealabil un element pronunțat al dreptului conflictelor armate în ciuda focalizării sale asupra intereselor statelor şi a suveranității lor. Începând cu secolul al XIX-lea, acest drept a ajuns să fie văzut din ce în ce mai mult ca întruchipând constrângerile umanitare asupra conducerii de către beligeranți a ostilităților. Codul Lieber[111] conținea mai multe elemente care aparțin în mod caracteristic domeniului drepturilor omului, mai ales prohibirea violului[112], robia şi sclavia[113] şi distincțiile dintre inamicii capturați[114]. Cea de-a doua interdicție a fost proiectată spre a proteja soldații de culoare ai armatei Uniunii care ar fi putut cădea în mâinile armatei Confederației[115]. O dispoziție anticipând interdicția deportărilor în Convenția a IV-a de la Geneva a statuat că "cetățenii particulari nu mai sunt asasinați, înrobiți sau deportați"[116].

Clauza Martens a Convențiilor de la Haga privitoare la legile şi obiceiurile războiului terestru din 1899 şi 1907

Limbajul puternic al Clauzei Martens cu invocarea legilor umanității, precum şi a imperativelor conştiinței publice, explică rezonanța sa în formarea şi interpretarea dreptului internațional umanitar. Acelaşi limbaj retoric şi etic al Clauzei a compensat prin conținutul normativ, oarecum vag şi neprecizat, puternica influență pe care a exercitat-o asupra activității normative ulterioare[117].

În ciuda acestor prime semnale, umanizarea dreptului umanitar nu a cunoscut o evoluție deosebită, abia Declarația Universală a Drepturilor Omului, alte instrumente juridice de drepturile omului, post-Cartă, Convențiile de la Geneva şi Protocoalele lor adiționale produc o schimbare majoră în doctrină şi jurisprudență. În materii precum interzicerea torturii, a pedepsei crude, inumane sau degradante, arest şi detenție arbitrară, la fel de bine ca şi garanțiile procesuale instituite, drepturile omului au exercitat o vastă influență asupra instrumentelor dreptului internațional umanitar, producând atât un paralelism între normele juridice, cât şi o convergență crescândă în aplicabilitatea acestora. Faptul că dreptul războiului şi drepturile omului au rădăcini istorice diferite nu a împiedicat ca principiul umanității să devină numitorul comun al ambelor sisteme.

---

[111] Pentru analiză a se vedea Th. Meron, *Codul Lieber şi principiile umanitare*.
[112] Vezi, Codul Lieber supra 7, art.47.
[113] Vezi, Codul Lieber supra 7, art.43.
[114] Ibidem art.57-58.
[115] A se vedea şi compara cu art.16 din Convenția a III-a de la Geneva din 1949 privitoare la tratamentul prizonierilor de război.
[116] Codul Lieber, supra.7, art.23.
[117] Vezi, Th. Meron, *Clauza Martens şi principiile umanității*, 94 AJIL 78 (2000).

Curente de opinie actuale, indică şi o mai mare convergenţă în acest sens. A patra Convenţie de la Geneva reflectă necesitatea resimţită de a creşte nivelul protecţiei indivizilor şi a populaţiilor, mai ales în teritoriile ocupate. În timpul celui de-al doilea război mondial populaţiile din teritoriile ocupate au fost ţinta principală a atrocităţilor naziste. Convenţia a IV-a de la Haga din 1907 a pus în lumină reguli privitoare la protecţia civililor în teritoriul ocupat, dar dintre cele 15 articole ale Regulamentului Anexă numai trei conţinute în secţiunea a III-a: "despre autoritatea militară pe teritoriul statului inamic" se referă la integritatea fizică a persoanelor civile. Celelalte dispoziţii tratează în esenţă, problematica protecţiei proprietăţii. Cea de-a patra Convenţie de la Geneva stabileşte un nou echilibru între drepturile ocupantului şi drepturile populaţiei statului ocupat. Pe când Convenţia de la Haga a statornicit importante prescripţii asupra acţiunilor permise ale ocupantului, legea modernă îl obligă pe acesta să-şi asume o responsabilitate sporită pentru bunăstarea populaţiei aflate sub controlul său[118].

A patra Convenţie de la Geneva prevede în detaliu protecţia care trebuie acordată civililor, populaţiei în general, grupurilor vulnerabile precum copiii şi femeile, în teritoriile ocupate. Nici un preambul nu s-a inclus în cele patru convenţii de la Geneva deoarece nu s-a ajuns la un acord asupra conţinutului său. Preocuparea pentru drepturile omului a fost motorul acestui curent, aşa cum o dovedeşte o propunere franceză a unui preambul, al convenţiei pentru recrutare din 1948: "Înaltele părţi contractante, conştiente de obligaţia de a ajunge la un acord spre a proteja populaţia civilă de ororile războiului se obligă să respecte principiile drepturilor omului care constituie garanţia civilizaţiei şi în particular, să aplice, la orice oră şi în toate locurile, regulile de mai jos:

1. indivizii vor fi protejaţi împotriva oricărei violenţe care ar atenta la viaţa şi integritatea lor;

2. luarea de ostatici este interzisă;

3. execuţiile pot fi puse în aplicare numai dacă judecata anterioară s-a efectuat de către o instanţă obişnuită, respectându-se garanţiile şi procedurile judiciare recunoscute de către popoarele civilizate;

4. tortura de orice fel este interzisă.

Aceste reguli care constituie temeiul Cartei Universale a Drepturilor Omului vor fi respectate cu prioritate faţă de prevederile Convenţiei privind protecţia populaţiei civile[119].

Deşi această propunere nu a fost acceptată, mare parte a limbajului său poate fi regăsită în art. 3 comun al Convenţiilor de la Geneva din 1949. Aşa

---

[118] Vezi, Hersch Lauterpacht, *The Problem of the Revision of the Law of War*, 1952-1953. BRIT. YB. Int l 360, 381-382, supranota 3; supranota 14.

[119] CICR, *Comentary of the Geneva Convention IV relative to the pritection on civilian persons in time of War* (Oscar M. Uhler, eds.1958).

cum remarca Joice Gutterige în acel timp, art. 3 ar asigura respectarea anumitor drepturi fundamentale ale omului"[120]. Curtea Internațională de Justiție i-a recunoscut deja meritele prin aprecierea sa ca fiind o reflectare a "considerațiilor elementare ale umanității". Suplimentar față de art. 3, includerea în Carta Națiunilor Unite a promovării drepturilor omului ca un scop principal al organizației, recunoaşterea crimelor împotriva umanității drept crime de război, concluzia Convenției Genocidului din 1949 şi altele asemenea, toate reprezintă influența dreptului drepturilor omului asupra dreptului umanitar[121].

Stabilirea mecanismelor pentru jurisdicția penală internațională şi reprimarea crimelor împotriva umanității, dezvăluie de asemenea, intenția "de a merge dincolo de nivelul interstatal şi de a asigura protecția umanitară indivizilor şi grupurilor de indivizi"[122]. Notele şi comentariile CICR asupra Convențiilor I şi III arată că persoanelor protejate li se permite să invoce drepturile omului împotriva deportărilor forțate fără intervenția statelor lor naționale[123]. Dreptul drepturilor omului a stimulat în plus această relație simbolică în aplicarea dreptului umanitar[124]. Acestui drept îi lipsesc unele aspecte specifice dreptului umanitar, iar experții în domeniu trag concluzii pe care specialiştii în dreptul umanitar le găsesc problematice. Chiar idealismul şi puritatea lor sunt cea mai mare putere. Spre deosebire de Tribunalele pentru fosta Iugoslavie şi Rwanda, puțini, dacă nu chiar de loc, sunt familiarizați cu aplicarea dreptului umanitar.

Astfel, experții în drepturile omului completează un gol instituțional şi dau dreptului umanitar o puternică orientare pro-drepturile omului.

Renaşterea dreptului războiului la începutul anilor 1970 a fost declanşată de drepturile omului şi mai ales de rapoartele Secretarului General al ONU privitoare la respectarea drepturilor omului în conflictele armate[125] şi de Conferința de la Teheran din 1968 cu privire la drepturile omului.

Experții în dreptul internațional umanitar au recunoscut că acesta a suferit o oarecare stagnare înainte ca influența mişcării drepturilor omului să fie exercitată. Ulterior această influență a contribuit la dezvoltarea dreptului

---

[120] Vezi *Military and paramilitary activities in and aganst Nicaragua*, Merits, 1986 ICJ Rep.14 (june 27).

[121] Vezi Luise Doswald/beck, *Implementation Umanitariam Law in future wars*, 52 naval war C. Rew. 24, 32-33 (1998).

[122] George Abi-Saab, *The Specificites of Humanitarian Law*, în "Studies and Essays on International Law and Red Cross principles in honor of Jean Pictet" 265, 269.

[123] CICR, comentariul *Convenției de la Geneva I pentru îmbunătățirea sorții răniților şi bolnavilor în armatele în campanie*, Jean Pictet, ed.1952.

[124] Vezi cazul Abella versus Argentina, inter Arm, CHR. V97, doc.38 (1997).

[125] Vezi *Respectarea drepturilor omului în conflictele armate*, Raportul Secretarului General ONU, ON Doc.A7780 (1969).

umanitar. În plus, un element major în evoluția *umanizării dreptului războiului* şi transformarea principiului reciprocității a fost schimbarea caracterului conflictului armat de la internațional, la conflict intern, în special.

Într-un sens foarte real, art. 2 (7) al Cartei Națiunilor Unite care instituie prohibiția intervenției Națiunilor Unite, mai ales în materia jurisdicției interne a statelor, nu va împieta asupra aplicării măsurilor prevăzute de Capitolul VII, care presupun utilizarea forței, marcând evoluția normelor aplicabile conflictelor armate şi eventual rezoluțiile prin care Consiliul de Securitate a autorizat intervenția forțelor armate ca răspuns la atrocitățile interne.

Umanizarea dreptului războiului a cunoscut dezvoltări şi în ceea ce priveşte folosirea anumitor arme. Sunt avute în vedere, mai ales, armele care fac imposibilă menținerea distincției dintre civili şi combatanți, precum minele de uscat antipersonal şi acelea considerate incompatibile cu conştiința publică, cum ar fi agenți chimici, bacteriologici, armele cu laser orbitoare.

(Continuare în numărul următor)

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE

Redactori: *p.c. Ioan GRECU*
p.c. Laura MÎNDRICAN

Tehnoredactare computerizată: *p.c. Gabriela CHIRCORIAN*
ISSN 1453-4967

Bun de cules: 10.01.2005	Bun de multiplicat: 14.03.2005
Hârtie copiator: A3	Format: A5
Coli tipar: 20,125	Coli editură: 10,062

Lucrarea conține 322 de pagini.

Tipografia Universității Naționale de Apărare
Şoseaua Panduri, nr. 68-72, sector 5, Bucureşti
e-mail: editura@unap.ro
Tel.: 411.85.40; 410.08.01/215; 307
Fax: 410.20.72

B.376/10.03.2005 C.228/2005